

Ugodna ocena UNCTAD

Predsedstvo SFRJ podpira kadrovske obnovne v zveznem sekretariatu za zunanje zadeve

BEograd, 14. julija (Tanjug) - Predsedstvo SFRJ se je danes sestalo na seji, ki jo je vodil predsednik predstava Mika Spiljak.

Člani predstava so obravnavali in sprejeli poročilo o poteku in rezultatih 6. konference OZN za trgovino in razvoj. Ugodno so ocenili delo jugoslovanske delegacije na sedmi konferenci UNCTAD in poudarili, da je naša država tudi kot gostiteljica tega pomembnega zborovanja uspešno opravila svojo nalogo.

Na seji so razpravljali tudi o najnovejšem položaju na Bliznjem vzhodu in o morebitnem nadaljnjem razvoju dogodkov v tem delu sveta.

Predsedstvo se je seznanilo s kadrovskim položajem v zveznem sekretariatu za zunanje zadeve in podprlo težnjo po obnovi kadrovske sestave z mladimi, politično in strokovno usposobljenimi kadri. Se posebej zato, ker odhaja v pokoj veliko delavcev, ki so v več desetletjih prispevali pomemben delež k uspešnem delu sekretariata.

Predsedstvo je pomislilo določeno število obsojenih oseb in obravnavalo nekatera druga vprašanja, za katera je pristojno po ustavi.

Zmanjšala sta se uvoz in izvoz

BEograd, 14. julija (Tanjug) - V prvem polletju je izvozila Jugoslavija za štiri milijarde in 635 milijonov dolarjev, kar je za dva odstotka manj kot v enakem času lani. Tudi uvoz se je zmanjšal in to za 12 odstotkov, njegova vrednost pa je dosegla pet milijard in 574 milijonov dolarjev.

Po podatkih zveznega zavoda za statistiko, ki so jih sporočili na današnjem sestanku koordinacijskega odbora Gospodarske zbornice Srbije za gospodarske obnove s tujino, se je pokritje uvoza z izvozom povečalo s 74 odstotkov v prvem polletju lani na 81 v tem letu.

Po podatkih zveznega zavoda za statistiko, ki so jih sporočili na današnjem sestanku koordinacijskega odbora Gospodarske zbornice Srbije za gospodarske obnove s tujino, se je pokritje uvoza z izvozom povečalo s 74 odstotkov v prvem polletju lani na 81 v tem letu.

Na obalo hektolitri piva

Preskrba s pivom in brezalkoholnimi pijačami ne bi smela pešati na vrhuncu poletne sezone - Pivovarji trdijo, da izdelajo dovolj piva

KOPER, 14. julija - V teh pasje vročih poletnih dneh, ko je vsake kaplje vode škoda, se zlasti ob morju vse več ljudi odloča za različne osvežilne alkoholne in brezalkoholne pijače. To mora biti, pravijo ljudje in niso pripravljene prav nič potpeti in razmetati izvoznih težav naših proizvajalcev. V zadnjem času pa je preskrba na obali s pijačo nekoliko zapela, vsaj tako poročajo za obala naš dopisnik Boris Suligoj.

V lučjskem skladišču Nanos Mercator so povedali: »Mi bi lahko dnevno prodali vsaj dva tovornjaka radenskega, pa nam jo pripeljejo le tovornjak in takoj poide.« V nabavni službi turistične organizacije Portorot imajo težave z novimi imeni izdelkov. »Včasih so gostinci dobivali Pepsi-colo, danes pa jim pošiljamo ora-colo, le da turist na nove okuse niso še navajeni.«

Vse pa je najbolj presenetil dopis pivovarne Uniom, ki ga je ta poslala svojim odjemalcem (predvsem večjim), in s katerim jih je obvestila, da bodo odslej tečili v poltirnih steklenicah le pivo grand, ki je malo dražje, namesto svetlega piva Triglav. Razlog - težave s sladom in drugimi surovinami. Pivo Grand je sedaj tudi drugače etiketirano, ker v tiskarni imajo zlate barve, s katero so včasih barvali nalepke.

PIVA ZAENKRAT DOVOLJ - Piva je po zagotovilih pivovarjev dovolj. Tudi na sliki je videti tako. Lahko pa se zadeva mimogrede obrne. Ta hip ne sme zmanjkati slada, steklenic, zamaškov in zabojev, potem si bomo lahko še naprej z njim, tako ob morju kot na celini, mirno pogasili žejo. (Foto: Marjan Zaplati)

V Madridu soglasje o zaključku maratona

Nevarnost blokovskega zaostrovanja na KVSE končno odpravljena - Kampelman dobil »zeleno luč« za potrditev predloga neuvršenih in nevtralnih

MADRID, 14. julija (Tanjug) - Na današnji plenarni seji madridske KVSE so uradno sporočili, da je doseženo popolno soglasje o uspešnem zaključku te maratonske konference in da ni več nikakršnih ovir za sprejetje končnega sporazuma 35 vlad o krepitvi evropske varnosti in sodelovanja na podlagi projekta N-Nc.

Tako je danes izginila še zadnja bojazan, da bi v zaključnem delu madridske konference spet prišla na dan blokova nesoglasja. V Madridu danes prevladuje resnično upanje, da bo 35 delegacij hitro končalo s »sklepnim branjem« zaključnega dokumenta tega zborovanja.

To dobro novice je sporočil vodja španske delegacije veleposlanik P. de Soruluce, ki je vodil današnjo plenarno sejo konference. Kot je rekel, je »bil izrazno trden namen za hitro obravnavo in sprejetje sklepnega dokumenta«.

Niso pa povedali, čigav je ta »trden namen«. Jasno je, da gre

Danes v Delu: Prilaganje gospodarskega sistema zahtevam stabilizacije

V današnji številki Dela objavljamo v posebni prilogi prvega izmed zadnjih štirih dokumentov komisije zveznih državnih svetov za vprašanja ekonomske stabilizacije, ki jih je ta oblikovala v zadnjih tednih.

Program z naslovom Prilaganje gospodarskega sistema zahtevam stabilizacije govori o vseh tistih vprašanjih, ki doslej niso bila obravnavana v drugih seštevkih, za konkretno izločitev dolgoročnega programa ekonomske stabilizacije.

Gradivo med drugim namena veliko pozornost planiranju, sistemu cen in odnosom pri pridobivanju dohodka, njegovemu razporeditvi in delitvi, kakor tudi delitvi sredstev za osebne dohodke. Zaključni del opredeljuje naloge na področju davčne politike.

Marko Elsner prestopil k C. zvezdi

Nogometaši Olimpije bodo v novo prvenstvo štartali močno oslajeni

LJUBLJANA, 14. julija - Nogometaši Olimpije bodo zdesetkani štartali v novo prvoligaško prvenstvo, ki se bo začelo 14. avgusta: za Bošnjakom (Dinamo) in Iskro (Hajduk) se je ob Bežigradčanov poslovlil še prvi slovenski nogometaš up in reprezentant Marko Elsner. To se je zgodilo dan pred koncem prestopnega roka, zadnji dan je pričakovali še odhode Budinečeva (Dinamo, Vinkovci), Martinovića (Partizan) in Šarenca (Maribor). Kombinacije v zvezi s tujimi klubi imata tudi Dalanović in Vili Ameršek, medtem ko je mladi Benguez že odšel k vojakom. Olimpija bi v tem primeru utegnola štartati v novo prvenstvo samo z 10 profesionalnimi igralci, morda pa tudi brez trenerja Gugalja, ki si je do petka vzel čas za premislek.

V zvezi s kritičnim položajem se je sestel tudi izvršni odbor NK Olimpija, ki se je zavzel za strnitv vrst ter za načrtno delo z mladimi igralci iz podmladka, ki veliko obetajo. (Večna 8. strani) F. B.

V zvezi s kritičnim položajem se je sestel tudi izvršni odbor NK Olimpija, ki se je zavzel za strnitv vrst ter za načrtno delo z mladimi igralci iz podmladka, ki veliko obetajo. (Večna 8. strani) F. B.

Jutri v prilogi

- Tea Petrin: **Majhni niso neukinkoviti in presrečljivi**
- Anica Levin: **Posojilo imamo, bombaža še ne**
- Boštjan Markič: **Premagati sebičnosti na vseh ravneh**
- Vilko Novak: **Sence francoskega poletja**
- Franci Božič: **Zelite (čež noč) stanovanje? Igrajte nogomet!**

KMALU ZAKLJUČEK KVSE - Na plenarni seji v Madridu so uradno sporočili, da je doseženo popolno soglasje o uspešnem zaključku maratonske konference o varnosti in sodelovanju v Evropi. Danes naj bi že začeli brati končno besedilo sklepnega dokumenta. Na sliki predstavniki iz 35 držav med zasedanjem. (Telefoto: UPI)

Večje skrbi kot lani

V letošnjih prvih treh mesecih je bilo tekočih izgub v Jugoslaviji za 69,2 milijarde din oziroma za 59 odstotkov več kot v istem času lani

OD NAŠEGA DOPISNIKA
BEograd, 14. julija - Po podatkih periodičnih obračunov za prvo trimesečje je v tem obdobju v Jugoslaviji poslovalo za izgubo 6.338 temeljnih organizacij ali 21,7 odstotka vseh. V njih je bilo zaposlenih skupno 1.170.109 delavcev ali kar petina vseh zaposlenih v gospodarstvu. Število temeljnih organizacij z izgubo se je sicer v primerjavi z enakim lanskim obdobjem zmanjšalo za 145, toda tekoče izgube so dosegle znesek 69.208 milijonov dinarjev, ki je kar za 59 odstotkov večji od lanskega v tem času.

Pomembno se je povečal tudi delež izgub v ustvarjenem dohodku: v prvem trimesečju je bil 9,7 odstotka, leto kasneje pa je bil 8, predlanskim 9,3, lani 12,4 v letošnjem prvem trimesečju pa je dosegel že 15 odstotkov.

Značilna je tudi nadaljnja koncentracija izgub. Izgube do 5 milijonov dinarjev je imelo lani 4.758 temeljnih organizacij ali 72,8 odstotka vseh, letos pa je 4.118, kar je le še 64,5 odstotka. Vendar pa se je število velikih izgubarjev (nad 20 milijonov dinarjev) povečalo za lanskih 425 na 615 ali s 6,5 odstotka na 9,6. Najbolj so se izgube glede na lansko prvo trimesečje povečale v Makedoniji, in sicer za 75,2 odstotka. Sledijo Srbija brez pokrajin s 74,6 odstotka, Hrvaška (70,4), Slovenija (56,6), Vojvodina (44,8) BiH (41,5), Črna gora (20,0), in Kosovo s 13,4 odstotka. Največ izgub je v prvem trimesečju imelo hrvaško gospodarstvo - 21.381 milijonov dinarjev, v Srbiji brez pokrajin jih je bilo 15.136 milijonov, v Vojvodini 8.207 milijonov, v Sloveniji 7.665 milijonov dinarjev itd.

Daleč največji delež izgub v dohodku je imelo kosovsko gospodarstvo (29,9 odstotka), sledi Črna gora s 24,8, Makedonija z 21,2 odstotka itd. Najmanjši delež izgub je v ustvarjenem dohodku je imela Slovenija - 9,3 odstotka, vendar se je tudi v Sloveniji ta delež glede na lansko prvo trimesečje povečal, in sicer za 2,1 odstotka. Število temeljnih organizacij z izgubo se je glede na lansko prvo trimesečje povečalo za odstotek.

Letos se izgube niso povečale samo v vseh republikah in pokrajinah, marveč tudi v bolj ali manj vseh gospodarskih dejavnostih. V industriji in rudarstvu so se v primerjavi z enakim lanskim obdobjem povečale za 73,7 odstotka, v kmetijstvu in ribištvu za 31, v gospodarstvu kar za 90,8, v vodnem gospodarstvu za 14,9 in v gradbeništvu za 35,6, v prometu in zvezah za 12,3, v trgovini kar za 176,9, v gospodinjstvu in turizmu za 45,5, v obrti za 58,7 in v

izvršni svet skupaj z zbornico, banko in družbenopolitičnimi organizacijami pripravlja načrt ukrepov za ohranjanje proizvodnje, povečanje izvoza in omejevanje porabe. Cilji so: zagotoviti gospodarsko rast, za kar so možni, ponuditi izjemne prednosti gospodarstvu za doseganje načrtovanega in večjega izvoza (kar pomeni, da je treba gospodarstvo razbremeniti vrste prispevkov in dajatev, ki zmanjšujejo čisti dohodek ozdov), priprava programa.

● Spremembe sedaj delavcem v ozidih omogočajo, da nekoliko hitreje povečajo sredstva za OD in sicer na podlagi večje fizične proizvodnje, boljše gospodarstva, produktivnosti in višjega konvertibilnega priliva deviz. Spremembe v vrednostnem izrazu te kazalce delovnih organizacij omogočajo, da bodo lažje dosegle tako rast osebnih dohodkov, kot je opredeljena z resolucijo oziroma 35-odstotno zaostajanje za rastjo dohodka. Spremenjen dogovor torej pomeni, da se bodo sredstva za OD letos lahko povečala za 19,5 odstotka in ne le za 13,8 odstotka, kot je bilo predvideno spetkotca.

ma za reprogramiranje porabe v družbenih dejavnostih, zmanjšanje spolne porabe, preverjanje davčne politike (ugotavljanje dohodka, odmera in izterjava davkov) itd. Sinigoj je povedal, da bo izvršni svet ustanovil posebno komisijo za operacionalizacijo dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije in da pričakuje, da bodo podobne komisije imeli tudi v občinah. Razložil je tudi posledice že sprejetih zveznih zakonov in odlokov pa tudi kaj se načrtuje zvezna vlada za konec meseca.

Na današnjem delovnem sestanku so podpisali tudi dogovor o spremembah in dopolnitvah dogovora o uresničevanju družbene usmeritve razporedjanja dohodka v letošnjem letu. V prvotnem dogovoru je bilo namreč predvideno, da bo letošnja inflacija znašala 20 odstotkov, v resnici pa bo po oceni republikanskih služb vsaj 30-odstotna. S tem se seveda spremeni tudi globalna ocena rasti dohodka gospodarstva in sicer od prvotno začrtanih 21,4 na 30 odstotkov.

Da bi zagotovili manjši padež realnih OD, je z dopolnitvijo 8.

njujejo se podatki o nepokritih izgubah iz prejšnjih let. Letos bi morali pokriti za 47.666 milijonov dinarjev tej izgubi, vendar so jih od konca marca pokrili le v 86 temeljnih organizacijah, skupni znesek pokritih izgub pa je bil borih 1.370 milijonov dinarjev. V 968 temeljnih organizacijah se vedno teče sanacijski postopek, samo 7 organizacij z nepokritimi izgubami pa je v stečajnem postopku.

● Zvezi izvršni svet je razrešil dr. Petra Rajovića, dosedanjega generalnega sekretarja ZIS, ki ga je skupščina SFRJ pred kratkim imenovala za člana zveznega izvršnega sveta in predsednika zveznega komiteja za zakonodajo. Za generalnega sekretarja zveznega izvršnega sveta so imenovali Zorana Miškovića, sekretarja zbora republik in pokrajin skupščine SFRJ.

Pet odstotkov deviznega dotoka gre narodni banki

ZIS: število zaposlenih v manj razvitih republikah in na Kosovu se je povečalo za 130 tisoč - Preveč blaga obleži na carini - Lazar Mojsov obišče ZRN

BEograd, 14. julija (Tanjug) - Zvezni izvršni svet je na današnji seji pod predsedstvom Mijata Šukovića v zvezi z izvajanjem zakona o plačevanju s konvertibilnimi devizami sprejel sklep, po katerem so organizacije zruženega dela in druge družbeno-pravne osebe dolžne odvajati pet odstotkov svojega deviznega dotoka na poseben račun Narodne banke Jugoslavije. Ta sredstva bodo namenjena začasni prodaji deviz pooblaščenim bankam, ki ne morejo pravočasno poravnati svojih obveznosti. Ta sklep ne velja za devizno varčevanje občanov.

Da bi preprečili nepotrebno zadrževanje blaga v skladiščih zvezne carinske uprave, pa tudi uvoz blaga brez potrebne dokumentacije, je ZIS sprejel sklep, po katerem so organizacije zruženega dela dolžne poskrbeti za plačilo carine in drugih dajatev za uvoženo blago, ki je po njihovi krivdi stalo v skladišču dlje, tisoč ali za povprečno 4,2 odstotka, kar je več kot v državi v celoti. Kljub temu pa je brezposelnost v manj razvitih republikah in SAP Kosovu še vedno najhujši problem. Zaposlen je komaj vsak peti prebivalec, na Kosovu pa je zaposlenost še posebej nizka. Poleg tega se število mladih strokovnjakov, ki iščejo zaposlitev, večja. Možnosti za povečanje zaposlenosti vidijo predvsem v boljši izkoriščenosti zmogljivosti in delovnega časa,

doslednem izvajanju predpisa o zaposlovanju pripravnikov, omejevanju oziroma ukinitvi nezakonitega dela in bolj vsestranskem razvoju drobnega gospodarstva in kmetijstva. V manj razvitih republikah in SAP Kosovu je treba pripraviti program zaposlovanja, ki bo obvezen za organizacije zruženega dela, krajevne skupnosti, občine in druge subjekte. Ker te republike in pokrajina Kosovo ne morejo same rešiti težav pri zaposlovanju, je nujno uvesti tudi skupne ukrepe in dejavnosti za zaježitev rasti brezposelnosti.

S področja odnosov s tujino je zvezni izvršni svet izobiloval izhodišča za bližnji obisk zveznega sekretarja za zunanje zadeve Lazarja Mojsova v ZRN.

TEMA DNEVA Žoga kot »otok sreče«

Z malo domišljije si je položaj brčzas mogoče predstavljati takole: neka vodna površina ponazarja naš sedanji gospodarski (in družbeni) trenutek, ki kajpak ne bo zgolj trenutek, sredi vode pa vlna (nogometna) žoga kot (še) edini »otok sreče« v njej. Vsaj tako je moč sklepati ob dogodkih, ki nam jih jugoslovanski tisk (navzlic pomanjkanju papirja) dokaj podrobno od dneva do dneva predstavlja v zvezi s prestopnim rokom v nekaterih igrah. Zlasti pa seveda v nogometu. Tu ne manjka milijonov, ki se »selijo« na razne strani, licitiranja - tako igralcev kot klubov, ter menažerjev, ki uravnavaajo mnoge izmed teh poslov. Vse se zdi kot »dobrih starih časih«, nekako tako, kot da bi se na tem »otoku sreče« ustavila ura. A v resnici se seveda ni, za dogodke in ozračje v okolju vedno ljudje iz klubov (in v dobrih delu celo javnost - to je edini napredek), ki se sicer na svojih delovnih mestih čisto resno gredo stabilizacija.

In prav v tem je pravzaprav največji (negativni) izziv za nas vse. Medtem ko se nasplo ubadamo s problemi dobesedno življenjskega pomena, kaže, da lahko nekateri pri nas brijejo norce iz vsega. Ničce sicer ne misli, da bi kdorkoli izmed profesionalnih sportnikov moral igrati zastoj, le malce na tla bi se morali spuštiti, kot pravimo, in z njimi vred še mnogi drugi v njihovem okolju...

Kot so sporočili, je ZIS sprejel tudi sklep, ki predvideva, da je lastnik motornega vozila dolžan zavarovati odgovornost za škodo, povzročeno tretjim osebam, in sicer za vsak škodni primer za pet milijonov dinarjev za avto in v tovorna vozila in za 2,5 milijona dinarjev za druga motorna vozila.

ZIS je razpravljal tudi o aktualnih vprašanih zaposlenosti in zaposlovanja v manj razvitih republikah in pokrajini Kosovu in ugotovil, da se je lani število zaposlenih povečalo za okoli 130 tisoč.

Britanska delegacija v Ljubljani

LJUBLJANA, 14. julija - V skupščini SR Slovenije se je danes parlamentarna delegacija iz Velike Britanije, ki jo sestavljajo poslanci obeh domov in jo vodi član zgornjega doma lord Beswick, popoldne sešla s predsednikom skupščine SR Slovenije Vinkom Hafnerjem, pred tem pa tudi s predsednikom zunanje-političnega odbora zveznega zbora dr. Antonom Vratušo. Delegacija je danes obiskala Iskro-Mikroelektroniko in Slovin. Tu je bil poudarjen obostranjski interes za gospodarsko sodelovanje. Na sliki: pogovor v skupščini SR Slovenije. (J. G., foto: Marjan Zaplati)

DANES V DELU

4. stran - komentiramo:
 - vrednost jugoslovanske »turistične košarice«, naša ponudba je tako poceni, da se z njo ne bi smeli hvaliti, saj je pravzaprav nevaren dvorezni meč;
 - počasno uveljavljanje socialne kartice v občinah, pri čemer ne gre za pomanjkanje denarja, temveč jasnih, nedvoumih utemeljitev;
 - Aktualna tema: zmanjšani, okrog 44-odstotni delež deviz, ki ostane izvoznikom, je najnižja meja, na kateri je še mogoče zagotoviti nemoteno proizvodnjo za izvoz;
5. stran:
 - Veliko pesalcev je že dočakalo upokojitve, toda nobenega ni življenje tako toplo od zgodnjega otroštva kot Tonija Canjka. Ko ga je Tito nekoč vprašal, kako lahko tako visoko skače, je naglo odgovoril »Druže Tito, sve se može za socializam!«
6. stran:
 - Vučedolci se ponašajo z najboljšim ribjim paprikašem. Čeprav je v Donravi vse manj kvalitetnih rib, ne razmišljajo o kakšnih dunajskih zrezkih. Ostajajo zvesti ribjim specialitetam, ki jih hvalijo tudi tuji novinarji - 60 teh so pred začetkom poletne sezone namreč povabili v goste;
9. stran:
 - Radijski in televizijski spored.

Deloma jasno bo.

kovinotehna
Prodajni center Hudinja v Celju
gradbeni material, keramika, instalacije

SELEPRINTERJA

Tesnejša povezanost z znanostjo

LJUBLJANA, 14. julija – Danes so v Ljubljani predstavniki sveta Znanosti proizvajalci strojne opreme ZPS in ljubljanske fakultete za strojništvo ter mariborske visoke tehniške šole podpisali samopopravni sporazum o dolgoročnem sodelovanju na raziskovalnem, strokovno-tehničnem in izobraževalnem področju. To sodelovanje naj bi pripeljalo do večje koncentracije znanja in zagotovilo hitrejši pretok rezultatov znanstvenih raziskav v proizvodnjo. Podpisniki bodo največ pozornosti posvetili: uvajanju računalništva v proizvodnjo, uvajanju tehnoloških linij in sistemov za specialna področja in procesno tehniko, avtomatizaciji proizvodnih procesov, raziskavam in uporabi novih vrst materialov, boljši organizaciji proizvodnje in izpopolnitvi informacijskega sistema. (M. K.)

Do bonov z dokazilom o delu na tujem

LJUBLJANA, 14. julija – Republiški komite za tržišče in splošno gospodarstvo in Petrol sta sklenila dogovor, po katerem lahko črpalniki karjani na vseh Petrolovih črpalnikih za bone AMZJ natočijo gorivo tudi v avtomobile z domačo registracijo, če ima voznik ali sopotnik dokazilo o začasnem delu v tujini. Zdravci, ki so prišli na obisk v Slovenijo z letalom ali avtomobusom, so se namreč znanstveni pred problemom, kako v avto svoje vozne naložbe, čeprav so imeli možnost kupiti benecinske bone za devize, si z njimi niso mogli pomagati, saj z njimi niso mogli kupiti goriva za avto z domačo registracijo. (J. P.)

Temeljni kamen za obrat kolesnih zavor

PTUJ, 14. julija – Danes je vodja tozda Raziskave in razvoj delovne organizacije TAM inž. Miroslav Završnik v Ptujem položil temeljni kamen za proizvodnjo kolesnih zavor. Gradnja tozda izdelavnega centra Maribor, mora gradbeno in instalacijska dela v sodelovanju z drugimi izvajalci opraviti v 14 mesecih na ključ. Gradbeno in instalacijska dela brez opreme bodo veljala okoli 150 milijonov dinarjev. Na slovesnosti je predsednik kolektivnega poslovojnega organa TAM inž. Vitja Rode spregovoril o pomenu te investicije za ptujsko občino. Doslej so v Ptujem proizvajali 43.000 kolesnih zavor letno, leta 1985 pa naj bi izdelali že 70.000 kosov. (M. K.)

Večina se je odločila za akademijo

LJUBLJANA, 14. julija – Poveljni ljubljanskega armadnega območja generalpolkovnik Branko Jerkič je danes v domu JLA sprejel maturante splošne srednje vojaške šole Franc Rozman-Stane in se, preden začnejo solanje na vojaških akademijah, z njimi zadržal v krajšem razgovoru. Letos je končala solanje na srednji vojaški šoli že deveta generacija dijakov, hkrati pa prva, ki je delala po programu usmerjenega izobraževanja. Skupaj je maturiralo 40 učenec (nekaj jih še ni opravilo vseh obveznosti), njihova srednja ocena je več kot 3,8. Vsi so v celoti izpolnili predpisani učni program, to pa pomeni, da so se naučili med drugim tudi smučati, plavati in upravljati z motornimi vozili. Kar 36 med njimi se jih je odločilo, da bodo nadaljevali študij na eni od vojaških akademij. Med vsemi devetimi generacijami je to doslej največje število. Večina (približno 23) jih bo odšla nabirati znanje na akademijo kopenske vojske v Beograd. (P. B.)

Živahnost zadrževanja dela in sredstev

TITOGRAD, 14. julija (Tanjug) – Predsedstvo CK ZK Crne gore napoveduje živahnost dejavnosti republiške partijske organizacije, povezano s krepitvijo procesa združevanja dela in sredstev. To bo ena od glavnih tem razprave na seji CK ZK Crne gore, ki bo 20. julija. Veliko odzivov v republiki ne more najti trajnejše rešitve za stabilno poslovanje brez združevanja dela in sredstev z drugimi gospodarskimi organizacijami v republiki in zunaj nje; vračanje dolgov, dinarsko likvidnost in druge poslovne težave bodo najbrž morali urejati prav dohodkovnega povezovanja z drugimi gospodarskimi organizacijami. Za zdaj so dokaj redki stabilizacijski programi, ki bi v boju s takimi težavami predvidevali prav za omenjene možnosti.

Ostrejša merila za zdravljenje na tujem

BEograd, 14. julija (Tanjug) – Zaradi vse težavnjega gnotnega položaja zdravstva, pa tudi iz realnih zdravstvenih razlogov bo treba postroiti merila za pošiljanje na zdravljenje v tujino. Seveda ne gre za najhujše primere obolenj, katerih zdravljenje naša skupnost ne bo omejevala, temveč za vse tiste, za katere se bo izkazalo, da jih je enako uspešno mogoče pozdraviti pri nas. Tako so se soglasno odločili na današnji seji sveta zveze skupnosti zdravstvenega zavarovanja Jugoslavije; hkrati so ugotovili, da doslej ni bilo skoraj nič storjenega, da bi zdravljenje naših obolenih občanov v tujini potekalo bolj organizirano in smotno. Svet je sklenil, da bodo do 20. julija pripravili podatke o zmogljivosti domačih klinik za bolj organizirano zdravljenje bolnih, zlasti s področja kardiologije, onkologije, oftalmologije in nevrologije.

Boljša organizacija dela, večja produktivnost

KOTOR, 14. julija (Tanjug) – Po potresu je obnovna naglo stekla. Gospodarski položaj v državi bo prav gotovo upočasnil dela, vendar jih ne bo zaustavil. Tako je ob koncu obiska v Kotorju izjavil predsednik predsedstva SFRJ Mika Spiljak. »Boljšo organizacijo dela, večjo proizvodnjo in produktivnost, večji dohodek je moč doseči le v delovnih organizacijah in občinah. Kot vidite, je opaziti razlike med delovnimi organizacijami iste vrste, nekatere zelo dobro poslujejo in imajo visoke osebne dohodke, imamo pa tudi drugačne, na meji rentabilnosti in z zelo nizkimi osebnimi prejemki. Tam, kjer je organizacija slaba, moramo iskati rezerve in ustvariti večjo produktivnost.« je dejal Mika Spiljak.

Mednarodno posojilo za usko progno

SARAJEVO, 14. julija (Tanjug) – Modernizacija unske proge, zgraditev terminala za razsuti tovor v pristanišču Ploče (Kardeljevo) in začetek gradnje predora na progi Tuzla-Zvornik so glavni cilji za razvoj železniškega prometa v BiH v naslednjih letih. Da bi jih dosegli, bi morali zagotoviti nujna investicijska sredstva. Pri modernizaciji unske proge bo sodelovala s svojim posojilom tudi mednarodna banka v okviru 6. posojila za razvoj jugoslovanskih železnic in v višini 33,4 milijona dolarjev, zagotoviti pa bo treba še druga sredstva.

Nova tovarna soli v Ucinju

ULCINJ, 14. julija (Tanjug) – V Ucinju je začela poskusno obratovati nova tovarna solni, proizvodnja bo znašala okoli 70.000 ton na leto. Prvo sol naj bi poslali na trg konec avgusta. Nova tovarna, največja naložba v občini, bo omogočala proizvodnjo ne glede na vreme, saj gre za sodoben postopek pridobivanja soli s pomočjo tako imenovanih vakuumskih uparilnikov.

Makedonsko gospodarstvo: 8 milijard izgub

SKOPIJE, 14. julija (Tanjug) – V makedonskem sobranju so danes zasedali vsi trije člani izvršnega sveta Imet Krivica je delegate seznanil z izgubami v ozidih te republike ter poudaril, da so glede na zapleten gospodarski položaj izgube v Makedoniji kompleksen in resen problem, ki močno vpliva na celoten razvoj. Samo lani so izgube znašale več kot osem milijard dinarjev, kar je okoli 7,4 odstotka dohodka, ki ga ustvari makedonsko gospodarstvo. Da bodo izgube velike, je kazalo tudi na začetku letošnjega leta. V prvih treh mesecih se je vsega skupaj nabralo za 5,3 milijarde dinarjev izgub, kar je za tri četrtine več kot v enakem obdobju lani. Pri tem pa niso vštete izgube ozidov, ki imajo status poskusnih proizvajalcev, kot sta na primer kombinat »Feni« in skopska rafinerija. Največje izgube imajo ozdi na področju industrije, prometa in kmetijstva.

Sprehod po tržnicah

LJUBLJANA, 14. julija – Tržnice, s katerimi imamo podatke o založenosti in cenah, so dobro založene, če pa so nekoliko nižje kot prejšnji teden. Čedalje več je paprike, paradiznika, breskev, dopolnjujejo se slive, lubenice, vse več je marelic, hršk pa letošnjih jabolk. Cene so bile danes naslednje: solata stane od 30 do 40 din (Novo mesto), 30 do 50 v Ljubljani, 40 do 50 v Mariboru, 54 din (M. Sobota), v Celju je po 50 do 60 in po 60 v Kopru. Kumari, na najcenejšje v Murski Soboti (18 do 30 din), v Kopru so po 36 din, na ljubljanski tržnici od 25 do 40, po 40 do 50 din so v Celju in Mariboru, na novomeški tržnici so po 50 din. Čedalje več je paradiznika. Cene se gibljejo od 40 (Koper) do 70 (Novo mesto) din. Po 40 do 50 din ga ponujajo na celjski, po 40 do 60 na ljubljanski tržnici, medtem ko je v Mariboru na voljo po 50 din. Za paprike se tržba odlikuje na celjski tržnici 60 din za kilogram, na novomeški tržnici pa 115 din. Na ljubljanski tržnici je po 50 do 100, na sobotski od 57 do 100, v Kopru od 80 do 100, na Vodnikovem trgu v Mariboru po 100 din. Pri krompirju so cene naslednje: v Kopru in v Novem mestu stane 30 din, v Ljubljani je od 20 do 30, od 27 do 30 je na sobotski tržnici, v Celju po 35 in 36 dražji, po 40 din je na mariborski tržnici. Medtem ko pri korenju zasledimo najnižjo ceno v Mariboru (40 din), na ljubljanski tržnici od 40 do 100, v Kopru in Novem mestu pa 60 din, v Celju za prodajo po 80 in na sobotski tržnici po 88 din. Čebulo pa dobimo od 40 (Koper, Ljubljana) do 70 din. Na sobotski tržnici kilogram čebule stane od 50 do 70 din. Za jajca je tržba odletela od 7 do 10 din. Letosnjih jabolk je čedalje več, sicer pa so jabolka po 30 do 60 din (Ljubljana), v Mariboru in Novem mestu po 30 din, v Kopru po 40, od 35 do 40 v Celju. Pri breskvah je najvišja cena, 70 din, na ljubljanski tržnici, sledijo 60 din v Mariboru, 50 din v Kopru, 40 din na tržnici v M. Soboti in 30 din v Celju. Po 50 do 100 din so ovrhene marelice, na koprski tržnici so po 40 din, ljubljanski po 50 do 80, na celjski 70 do 80 in mariborski od 80 do 100 din.

Prednost kmetijstvu, obrti, energetiki in seveda izvozu

Gospodarska rast na manj razvitih območjih v Sloveniji se je lani nekoliko zmanjšala – Pomemben prispevek pripadnikov JLA in mladine

LJUBLJANA, 14. julija – Cilji in naloge hitrejšega razvoja manj razvitih območjih v SR Sloveniji iz družbenega plana in dogovora o temeljni plani 1981-85 se v tem srednjeročnem obdobju le delno uresničujejo. Je ugotovili na današnji seji izvršni svet skupščine SR Slovenije v razpravi o gradivu svoje komisije za pospeševanje skladnejšega regionalnega razvoja.

Na podlagi doslej znanih podatkov se je gospodarska rast v letu 1982 na manj razvitih območjih nekoliko bolj zmanjšala kot v poprečju SR Slovenije. Na področju investicijske aktivnosti, ki se je tudi zmanjšala, je na podlagi nekaterih podatkov možno oceniti, da gre za dolgoročno neugodno tendenco. Ugodna rast zaposlovanja in dosežena gospodarska rast na manj razvitih območjih v prvih dveh letih tekočega srednjeročnega obdobja pa je predvsem rezultat pospešenih gospodarskih vlaganj v minulem srednjeročnem obdobju 1976-1981, poročala republiški komite za informiranje.

IS je ugodno ocenil dosedanje rezultate na področju vodnega gospodarstva, medtem ko zaradi pomanjkanja finančnih sredstev močno zaostaja izpolnjevanje nalog za izboljšanje oskrbe z električno energijo in gradnjo PTT objektov, v letih 1982 in 1983 pa tudi pri modernizaciji cestnega omrežja. Zaostajanje ● Glede uresničevanja kompleksnih razvojnih programov in iniciativnih razvojnih načrtov je po mnenju IS potrebno dati večji poudarek prednostnim programom, ki se nanašajo na kmetijstvo, energetiko, drobno gospodarstvo in izvoz. ● Pri nadaljnjih aktivnostih uresničevanja politike skladnejšega regionalnega razvoja je potrebno upoštevati močno zožene materialne možnosti, težiče aktivnosti pri reševanju razvojnih vprašanj pa mora potekati v okviru samopopravnega mehanizma, je poudaril IS. Interes za samopravno združevanje sredstev naj bi spodbudili z nekaterimi posebnimi ukrepi, s širšo družbeno aktivnostjo pa prispevali, da bodo naložbe na podlagi kvalitativnih programov locirane na manj razvitih območjih. IS je posebej opozoril na možnosti razvoja kmetijstva, turizma in drobnega gospodarstva.

Olajšave pri prometnem davku

Izvršni svet o dopolnitvah zakona o posebnem davku od prometa proizvodov

LJUBLJANA, 14. julija – S spremembami in dopolnitvami zakona o posebnem republiškem davku od prometa proizvodov in od plačil za storitve ter o načinu, po katerem občan in zasebne pravne osebe obračunavajo in plačujejo davek od prometa proizvodov in storitev – osnutek sprememb in dopolnitev zakona je danes obravnaval IS – naj bi se posamezne zakonske določbe uskladi z zakonom o davkih občanov in zakonom o prekrških ter natančneje opredelili storitve, ki so obdavčene oziroma oproščene davka.

Med drugim predlagajo oprostitve plačila davka od plačil za reklame, objavljanje v politično informativnih dnevnikih, radiu in televiziji ter v lokalnih periodičnih časopisih in lokalnih radijskih postajah. Davka naj ne bi plačevali tudi od vstopnic za zabavne prireditve in prireditve, katerih dohodek je namenjen humanitarnim namenom, od kinematografskih vstopnic, kot tudi ne od obvezne konzumacije, ki jo plačajo poleg vstopnice, poročala republiški komite za informiranje.

SPREJEM

● BEograd, 14. julija (Tanjug) – Predsednica ZIS Milka Planinc je danes sprejela na poslovni obisk Irako Abida al Samaraja, ki bo v kratkem zapustil Jugoslavijo. Irakška veleposlanika je sprejel tudi podpredsednik ZIS Zvone Dragan.

Pokojnine za kmete in tudi za člane njihovih gospodinjstev

Skupščina starostnega zavarovanja kmetov brez pripomb k predlogu zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju

LJUBLJANA, 14. julija – Delegati republiške skupščine starostnega zavarovanja kmetov so danes brez pripomb sprejeli predlog zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju v SR Sloveniji.

Ta odpira možnosti za pokojninsko in invalidsko zavarovanje vseh kmetov in članov njihovih gospodinjstev. Sestavljen pa je tako, da upošteva večino pripomb, ki zadevajo vključevanje kmetov v enotni pokojninski sistem.

Zaradi gospodarskega položaja pa pri pripravi predloga ni bilo mogoče upoštevati tistih predlogov, ki bi terjali dodatna finančna sredstva. Določbe novega zakona bodo začele veljati 1. januarja drugega leta, ko bo izglubljeno dosedanj zakon o starostnem zavarovanju kmetov.

SPREJEM

● Delegati so se danes seznanili tudi z informacijo o finančnem poslovanju republiške skupščine starostnega zavarovanja kmetov v prvih petih mesecih letos. Zaključili so jih s presežkom 41.718.000 dinarjev. Kmetje so v teh mesecih poravnali kar 48 odstotkov več obveznosti, kot v enakem obdobju lani. Solidarnostni prispevek se je povečal za 56 odstotkov.

IZ JUGOSLOVANSKEGA ČASOPISJA

Kako se pletejo kadrovske mreže

V večerji listiš o kadrovske politiki: »Za zdaj še nihče noco odkrito govori o tem (kajti poročila s terena še prihajajo, analizo pa še pripravljajo), ni pa mogoče zanikati, da smo bili med minulimi volitvami v hrvaško sindikalno organizacijo priča novosti: pri volitvah novega sindikalnega vodstva v nekaterih občinah so imeli zelo aktivno vlogo občinski komiteji zveze komunistov. V tem seveda ne bi bilo nič slabega (to bi bilo celo zelo zaželeno), če se ta koordinacijska vloga partije v nekaterih občinah ne bi izročila. Skušali so namreč vsiljevati kandidate za nekatere profesionalne funkcije v občinskih sindikalnih svetih, narekovati kadrovske politiko v sindikatu itd. ● Nedavni seji komisije sveta Zveze sindikatov Hrvaške za organizacijsko-politično in kadrovske izpopolnitev sindikatov na kateri so med drugim razpravljali tudi o rezultatih volilne dejavnosti v občinskih in medobčinskih sindikalnih svetih, je bilo na primer slišati tudi tole: v Donjem Labcu je dal koordinacijski organ svoj predlog za predsednika občinskega sveta sindikatov, čeprav je imel sindikat svojega kandidata. Na Korčuli pa se občinski sindikalni svet ni znal postaviti po robu občinskemu komiteju ZK. Predstavniki Šibenika je navedel drugačno izkušnjo: »Sodelovali smo s partijo, vendar v smislu koordinacije in ne podrejenosti. In takoj smo jim rekli: 'Vi ne boste izvajali naše kadrovske politike.' ● Z omenjenega sestanka se ena zanimivost. Na vprašanje predsednika komisije, ali je res, da so

Turisti so že dodobra napolnili obmorske hotele

Ob morju zdaj letuje 620.000 dopustnikov, od tega je 290.000 tujcev – Dober obisk v Sloveniji in Makedoniji

OD NAŠEGA DOPISNIKA BEograd, 14. julija – Bolj ko minevajo juljski dnevi, bolj so turistični delavci zadovoljni. Iz Turistične zveze Jugoslavije so sporočili, da se trenutno med turističnih krajih kakih 790 tisoč turistov, kar je za štiri do pet odstotkov več kot ob tem času lani.

Kot je na današnji tiskovni konferenci povedal sekretar TZJ Petar Djoković, letuje ob morju 620 tisoč domačih in tujih turistov, od tega 290 tisoč tujcev. Hoteli so v glavnem že polni. Sledijo jim kampi in šele na tretjem mestu so zasebne sobe. Ob koncu tega tedna, je povedal Djoković, pričakuje več turistov in začetek vrhunce. Sicer pa, kar zadeva obisk, nosijo za zdaj zastavo Slovensko Primorje, Istra in Kvarner, pa še dubrovniško in Crnogorsko Primorje. Ugodno nas je presenetil turistični obisk v notranjosti države, zlasti v Sloveniji in Makedoniji. Nekaj slabši rezultati so na območju Šibenika, Makarske, Splita in Kardeljeva ter Vrtnjačke Banje.

Poročila kažejo, da je preskrba v glavnem dobra. Tu in tam zmanjka sladkarij, včasih ni dovolj mleka in mlečnih izdelkov. Turisti se pritožujejo, da primanjkuje kozmetičnih izdelkov, zlasti vate. V TZJ pravijo, da ta teden ni bilo težav z bencinom. Toda vrste so bile, in to na avtocesti Zagreb-Beograd-Niš. Na Jadranu, pravijo, takšnih zastojev ni. Sicer pa je med 790 tisoč turisti, ki letujejo pri nas, 420 tisoč tujih, torej približno toliko kot lani. Domačih je okrog 370 tisoč, kar je v primerjavi z minulim letom za štiri do pet odstotkov več.

Na Hrvaškem so imeli v prvih šestih mesecih 12.941.000 turističnih prenočitev ali za 2,7 odstotka manj kot v istem razdobju lani. V teh mesecih pa so ustvarili kar za 46 odstotkov več deviznega priliva kot v lanskem razdobju; iz tega je mogoče sklepati, da se je prenehala dosedanja veliki odlobov v zasebni sektor.

Novi »paket ukrepov« spet mimo gospodarstva?

Skupščina Gospodarske zbornice Slovenije je sprejela dopolnjen družbeni plan – Kritično o analizi gospodarskih gibanj

LJUBLJANA, 14. julija – Še odločnejša usmeritev v izvoz na konvertibilna območja, še doslednejše zmanjševanje vseh oblik porabe in še ostrejši kriteriji pri naložbenih programih, ki jim je moč prizgati zeleno luz samo, če jih bomo sposobni tudi izpeljati – to so le tri iztočnice spremenjenega in dopoljenega dogovora o temeljih družbenega plana SR Slovenije za obdobje 1981-85. Besedilo dogovora je danes potrdila skupščina Gospodarske zbornice Slovenije, njegova je prečiščena vsebina je rezultat izčrpnih in podrobnih razprav med vsemi podpisniki.

Zaostreni pogoji gospodarjenja so namreč terjali popravke v strategiji ekonomskega obnašanja v tekočem petletnem obdobju, nakazujejo pa tudi, kaj nas čaka v bližnji prihodnosti, tja do leta 1990, ko položaj verjetno ne bo nič dosti lažji. Dogovor je odraz skupnih interesov naše družbo-politične skupnosti in zahteva, da bomo spoštovali začrtano smer, ki je odločilnega pomena za nadaljnji razvoj republike. Zelo konkreten je v poglavjih, kjer obravnava pogoje, brez katerih ni čisto izpolnjeni – ni mogoče iti v novo naložbo. (Mimogrede: pregled naložb v proizvodnjo deficitarnih surovin kaže, da naj bi v Sloveniji v naslednjih dveh letih in pol začeli pripravljati ali izvajati 23 večjih investicijskih programov.)

In kakšne so razmere v Jugoslaviji danes? Mnogo slabše, kot je razvidno iz majske analize o gospodarskih gibanjih Zveznega zavoda za družbeno planiranje, ter poročila ZIS, je v svojih stališčih, ugotovitvah in predlogih zapisal izvršni odbor GZS. Izvršni odbor je še posebej izrazil nezadovoljstvo, ker razprava o analizi ekonomskega stanja v Jugoslaviji teče ločeno od priprav na sprejetje dodatnega svežnja interventnih zakonov, v katere gospo-

darstvo spet ni vključeno. Pri tem je opozoril na vprašanje odgovornosti predlagateljev tako hitrih postopkov, ponujenih mimo ustaljenih delegatskih metod komuniciranja in skrbnega vsestranskega tehtanja. Ob skopih informacijah o vsebini napovedanega »paketa« je podprl zahtevo, da je ZIS dolžan podati informacijo v zvezi z razdeljevanjem dela kreditov, ki niso splošno znani. Kdo jih bo dobil in ali jemalci posojil izpolnjujejo deklarirane pogoje vračanja?

Izvršni odbor je nadalje mnenja, da načelo solidarnosti lahko velja samo za nazaj, nikakor pa ne za nova posojila. Zelo sporna je tudi napovedana koncesija Narodni banki Jugoslavije, ki naj bi po potrebi smela zaseči devize poslovnih bank. To koncesijo in interventne zakone nasplošč, če se žu ni, je treba časovno omejit in prilagoditi roku veljavnosti mednarodnih pogodb, zaradi katerih smo pravzaprav prisiljeni sprejemati »svežnje« restrikcij. Kajti nacionalno gospodarstvo bodo zanesljivo pahnili v še bolj nezavidljivi položaji, kot je sedanj.

IGOR GUZELJ

Položaj zdomceev postaja negotov

Sindikat bo moral ustvariti možnosti za njihovo postopno in organizirano vračanje v domovino

OD NAŠEGA DOPISNIKA BEograd, 14. julija – Položaj naših delavcev na začasnem delu v tujini postaja vse težji in vse bolj negotov. Zato bo moral sindikat v prihodnje še bolj angažirano varovati njihove interese in pravice ter sodelovati pri ustvarjanju možnosti za njihovo postopno, organizirano vračanje v domovino. Tako so sklenili na današnjem zasedanju sveta Zveze sindikatov Jugoslavije, ki so ga posvetili izključno problemom naših zdomcev.

O tem je uvodoma govoril član sveta Radoslav Roso, ki je med drugim poudaril, da zaradi gospodarske krize delodajalci skušajo najprej rešiti tuje delovne sile in tako pravzaprav izvažajo domačo brezposelnost. Pri tem jim izdatno pomagajo državni organi, kar se kaže v krčenju socialnih pravic, nudenju simboličnih odpravnin itd. Nekateri države vse pogosteje kršijo multilateralne in dvostranske sporazume, v katerih so določene pravice delavcev na začasnem delu. Po drugi strani na različne načine

● Na današnjem zasedanju sveta Zveze sindikatov Jugoslavije so podelili letošnje nagrade za inovacije, ki so največ pripomogle k izboljšanju delovnih razmer in humanizaciji dela. Prve nagrade so dobili Zivota Pajic, Milorad Dragović, Milan Spasojević in Svetlana Jovanović iz lozniske Visoke ter Peter Freilich, Janez Arh in Janez Roman iz jeseniške železarnice. Drugi nagradi sta prejela Borivoj Rajič iz Jata in Milan Čuković iz sremskokotlariške Matroze, tretje nagrade pa Dušan Suković iz splitske Jugoplastike ter Ilija Čakarev, Petar Čulev in Gorgi Lazarević iz skopske železarnice. Poleg tega so podelili enajst diplom, med temi nagradjeni pa sta tudi Marjan Jug iz ahovskega Salonita in Peter Stepišček iz celjskega Erma.

Slovesni izjavi

LJUBLJANA, 14. julija – Pred predsednikom predsedstva SR Slovenije Viktorjem Avbljem sta danes dala slovesni izjavi novoizvoljena sodnika Ustavnega sodišča SR Slovenije Janko Česnik in Ivan Tavčar. Slovesnost so se udeležili tudi člani predsedstva SR Slovenije Ljopi Briški, Zoran Polič, France Popit in France Stiglic, predsednik izvršnega sveta skupščine SR Slovenije Janez Zlenjarič ter predsednik in člani Ustavnega sodišča SR Slovenije.

Predlog skupščini SRS

LJUBLJANA, 14. julija – Izvršni svet bo predlagal skupščini SR Slovenije, naj spričo predvidene daljše odsotnosti zaradi bolezni guvernerja Narodne banke Slovenije sprejme odločbo o določitvi Ljubimirja Knopa, viceguvernerja Narodne banke Slovenije, da bo z vsemi pooblastili in dolžnostmi opravljal naloge guvernerja Narodne banke Slovenije.

SPREJEM

LJUBLJANA, 14. julija – Predsednik izvršnega sveta skupščine SR Slovenije Janez Zema je danes v Ljubljani pogovarjal s članom poslovnega odbora Siemens AG in podpredsednikom zveznega združenja nemške industrije Wolfgangom Seelingom, ki se kot član zakonodarne delegacije udeležuje 15. zasedanja mešanega komiteja za gospodarsko, industrijsko in tehnično sodelovanje.

Na dan s konkretnimi predlogi

Posvet predsednikov komisij za informativno-propagandno dejavnost pri občinskih komitejih ZKS – Z dobrimi primeri pokazati, kdo resno dela

LJUBLJANA, 14. julija – Delovnim ljudem je preseda deklarativno in zvenec opisanje nalog v sedanjih gospodarskih in družbenopolitičnih razmerah. Poslošene ocene o tem, da ponekod je uresničevanje stabilizacijske naloge, drugod pa še ne, ne povedo ničesar. Zelo odločno in konkretno je treba povedati, kdo je svoje delo že zastavil in ga začel opravljati resno, in s prvimi podatki na vse, ki bi radi nadaljevali z nedelom, neodgovornostjo in razpisitvom.

Omenil je primer, kako je bilo že do nedavnega tudi v govorih posameznih politikov slišati evforično prepričevanje, da gospodarske zahteve niso tako hude in da jih bomo že kako premagali, saj smo jih še vedno, po nenadni streljavi pa skorajda obup, kot da Jugoslaviji bijejo zadnje ure.

Zato je sklepni dokument, ki ga pripravljajo komisija zveznih družbenih svetov, po njegovem mnenju program, ki lahko po številnih dosedanjih omejitvenih ukrepih v državi ljudem kažejo tudi poti in razvojnne možnosti za prihodnja leta. Pri uresničevanju tega programa bo morala steči odločna diferenciacija tudi v vrstah ZK. Odgovornost moramo povezati z uresničevanjem ali neupoštevanjem sprejetih odločitev – konkretno, pri delu vsakega posameznika, je dejal Jak Koprivc. V tem se bo morala zgoditi, da se bo moralo v katšnem okolju manjšina, ki uresničuje dogovorjene naloge, upreti neodgovornosti večine. Marsikje je to treba s konkretni-

mejo težave, v katerih smo se znašli, in skušajo pomagati, da bi izplavali iz njih.

»Turistična košara« pri nas in drugod

Borba prinaša zanimive podatke o vrednosti naše turistične ponudbe: »Predvsem smo poudarjali to, da je turistično življenje na Jadranu za tuje najcenejše. Nekaj podobnega so ugotovile tudi nemške banke, ki pravijo, da je kupna moč marke najbolj ugodna v Jugoslaviji. V turistični zvezi so napravili izračun za turistično košaro« pri nas in drugod. Za steklenico vina, kozarec viskija, koka kolo, skodelico kave, sladoled, vstopnico za kino in muzej, za pol-dnevni izlet, za uro igranja tenisa, taksi in kolpenzije je treba v Italiji plačati 2,2-krat več kot pri nas, v Španiji 73 odstotkov več, v Grčiji 45 odstotkov... Nemci bi doma za tako »košaro« plačali 1,7-krat več.

Nekaj podobnega velja tudi za »košaro«, ki bi jo napravili na osnovi cen v restavracijah. Zanimivo so tudi izračuni za posameznike. Za kilogram kruha, liter mleka, kilogram jabolk in kilogram teletine v samopostrežni trgovini je treba v Italiji plačati 1,4-krat več kot pri nas, v Španiji 1,1-krat več, v Grčiji 1,3, Franciji in Belgiji 1,7-krat več.

Če upoštevamo vse te podatke, je na dlani, da je Jugoslavija v turističnem pogledu ta čas najbolj zanimiva dežela v Evropi. Če k temu dodamo še podatke, da dobijo inozemski 10-odstotni popust na ček, potem vidimo, da smo letos na turističnem tržišču zelo konkurenčni. Prav zaradi vsega tega lahko upame, da naš turizem ne bo dobi »košarice«, zaključuje svoje razmišljanje D. Soba.

Pripravil: IGO TRATNIK

ko da bi pravno varstvo prilagodili novini razmeram. Pri tem sindikat računamo na še zavzetije sodelovanje naših diplomatskih in konzularnih predstavstev. Nasploh naj bi problem zdomcev dobili pomembnejše mesto v naših odnosih z državami, v katerih delajo naši delavci. Obsežno so govorili tudi o vračanju naših zdomcev v domovino. Rečeno je bilo, da smo na njihov prihod slabo pripravljeni, saj glede tega ni pravih opredelitev v razvojni politiki.

BORIS JEŽ

mi dosežki spopadati tudi s težami, da stabilizacija ni nič drugega kot poskus uresničevanja logike enotnosti v revščini in logike solidarnosti, ki ni skladna z ustavnimi določili – da je potuha slabemu delu. Jože Koprivc je pred drugim tudi dejal, da bi moralo postati občijna praksa v političnih razprav

Washington ugodno ocenjuje nove sovjetske predloge

Sovjetski pogajalci so prejšnjemu predlogu o omejevanju raket na kopnem in podmornicah dodali predloge o omejitvah posameznih vrst strateškega orožja

OD NAŠEGA DOPISNIKA

NEW YORK, 14. julija – Washington pravi, da novi sovjetski predlogi, dan prejšnji teden na pogajanjih o strateškem orožju v Zenevi, nakazujejo gibanje v ugodno smer: vendar naj to ne bi pomenilo, da bi bil sporazum na obzoru, saj so si pogajalska stališča vselej še precej daleč.

Sodeč po tistem, kar so dovolili, da je v ameriški prestolnici prišlo v javnost, so sovjetski pogajalci svojemu prejšnjemu predlogu o omejevanju skupnega števila raket na kopnem in podmornicah, dodali nove predloge o omejitvah posameznih vrst strateškega orožja znotraj te splošne meje. Razlike ostajajo pri ločevanju teh pogajanj: sovjetski predlogi terjajo, da se za približno četrtino zmanjšajo števila raket, domenejene v podpisnem, pa neratificiranem sporazumu SALT-2, skupaj in po posameznih vrstah orožja. Medtem pa Američani vztrajajo pri veliko večjem zmanjšanju dopustnega števila »težkih« kopenskih raket, ki predstavljajo glavno sovjetskega strateškega arzenala. Novost je v sovjetskem predlogu, ki se nekoliko približuje ameriški: ZDA namesto prej predlagane »podmeje« 800 najtežjih kopenskih raket menja predlagajo omejitve na 680 takih raket na kopnem.

Iz uradnih ameriških odnevnih izjav se veda, da ni mogoče ustvariti kakor koli toliko zanesljivo sodbo o možnostih za uspeh pogajanj ali o prihodnjih namelih pogajalcev: dokler se pogajajo, kart nihče javno ne pokazuje. Iz vsega tega veda ni mogoče izluščiti nikakršnih pomembnejših ugotovitev, čeprav razni odmevi očitno potrjujejo govorice, da se tudi ameriški vrh med seboj živahno pogovarja o tem, kako naj bi se pogajali v naprej. Vem da je State Department pri svojem tem tista stran, ki terja, da Sovjetom ne predložijo predlogov, če da očitno terjajo nesprejemljivo

Protest proti uvoznim omejitvam

BONN, 14. julija (Tanjug) – Združenje zahodnoevropske industrije je danes najostreje protestiralo proti najnovjšim uvoznim omejitvam, ki so jih uvedli v ZDA in Franciji. Protest se je posebej nanašal na ameriški sklep o uvajanju kontingentov za oplemenitenje jekla.

To je prva izjava najvišjih uvoznikov jekla, ki definira reko Avali v Libanonu kot črto delne-ka umika. S tem je v resnici končala se zadnjih dvomov o tem nartu in priglaza se je »zelenila tuda za začetek operacije. Delni umik nekaterih izraelskih enot na jug Libanona se je na vojski ravni začel že minul teden. Se veliko prej pa na politični, izraelska vlada se je za to odločila že tedaj, ko je postalo očitno, da sporazuma z Libanonom, podpisane 17. maja, ne bo mogoče uresničiti, ker ga je Sirija »dokončno zavrnila«. Tedaj je postalo nesporno, da se je pred Avom dokončno odločil za »prezopreditev«, zastavljalo se je le še vprašanje uskladitve te operacije z mednarodnimi mirovnimi silami, ki naj bi zasedle območje med izraelskimi in sirskimi enotami, in datuma začetka operacije.

Uvod v delitev Libanona?

General Moše Levi napovedal delni umik izraelskih sil na jug dežele – Gre za pritisk na Sirijo ter grožnja, da utegne okupacija še dolgo trajati

OD DOPISNIKA OSLOBODJENJA ZA DELNO KAIRO, 14. julija – Načelnik izraelskega generalnega štaba general Moše Levi je sinoči v izjavi za televizijo potrdil, da se bodo izraelske čete v Libanonu »privočasno« umaknile na reko Avali v okviru nartu tako imenovane »prezopreditve«.

To je prva izjava najvišjih uvoznikov jekla, ki definira reko Avali v Libanonu kot črto delne-ka umika. S tem je v resnici končala se zadnjih dvomov o tem nartu in priglaza se je »zelenila tuda za začetek operacije. Delni umik nekaterih izraelskih enot na jug Libanona se je na vojski ravni začel že minul teden. Se veliko prej pa na politični, izraelska vlada se je za to odločila že tedaj, ko je postalo očitno, da sporazuma z Libanonom, podpisane 17. maja, ne bo mogoče uresničiti, ker ga je Sirija »dokončno zavrnila«. Tedaj je postalo nesporno, da se je pred Avom dokončno odločil za »prezopreditev«, zastavljalo se je le še vprašanje uskladitve te operacije z mednarodnimi mirovnimi silami, ki naj bi zasedle območje med izraelskimi in sirskimi enotami, in datuma začetka operacije.

Poslanci britanskega parlamenta zavrnili uvedbo smrtnih kazni

Za ponovno uvedbo smrtnih kazni glasoval notranji minister skupaj s premierko Thatcherjevo in večina članov ministrskega sveta

OD NAŠE SODELAVKE LONDON, 14. julija – S presenetljivo veliko nepričakovano večino so poslanci spodnje doma britanskega parlamenta večerj po šest in pol ur trajajoči debati prepričljivo zavrnili smrtno kazen za kaznivno dejanje umora. Glasovali so šestkrat ločeno, in sicer za ponovno uvedbo smrtnih kazni za umor zaradi teroristične dejavnosti, umor policista, umor povzročen s streljanjem ali eksplozijo, umor, storjen ob kraji in končno se za umor na splošno.

Najmanjša večina tega glasovalnega postopka, s katero so poslanci zavrnili ponovno uvedbo smrtnih kazni, je bila 81 glasov za umor policista, največja pa 175 glasov za umor, storjen ob kraji. Proti ponovni uvedbi smrtnih kazni za umor na splošno so poslanci glasovali z večino 145 glasov in z večino 116 glasov so zavrnili tudi predlog za uvedbo smrtnih kazni za umor zaradi teroristične dejavnosti.

Po glasovanju o smrtnih kazni za umor zaradi teroristične dejavnosti so nekateri vneto zagovarjali mnenje, da poslanci s svojim glasovanjem niso izrazili razpoloženja državljano, katerih večina bi želi smrtno kazen za teroriste. V barni razpravi v spodnjem domu parlamenta se je za smrtno kazen za teroristično dejavnost zavzel tudi sam minister za notranje zadeve Leon Brittan, ki je skupno s premierko Thatcherjevo in večino članov ministrskega sveta glasoval za njo. Nad razpravo in glasovanjem so bili prisotni tudi ministri za notranje zadeve in za pravno varstvo. Tako je skupno s premierko Thatcherjevo in večino članov ministrskega sveta glasoval za njo. Nad razpravo in glasovanjem so bili prisotni tudi ministri za notranje zadeve in za pravno varstvo. Tako je skupno s premierko Thatcherjevo in večino članov ministrskega sveta glasoval za njo.

V Kostariki odkrili zaroto

Zarotniki so imeli v načrtu zasesti pristanišče Limon in več domačih letališč

CIUDAD MEXICO, 14. julij (Tanjug) – Kostarikiški podpredsednik Armando Arauz je danes potrdil, da so odkrili in razkrinili zaroto, kovano proti predsedniku Albertu Mongeju. Rekel je, da so imeli v načrtu zasesti pristanišče Limon ob karibski obali Kostarike, več domačih letališč in spraviti v vsa državna telesa in najmočnejše državne firme več deset diverzantov.

Arauz je rekel, da so s posegom državnega sveta za varnost zaroto preprečili in da so razmere v tej srednjeameriški državi zdaj trdne. Ni pa povedal, kdo so zarotniki. Vlada Alberta Mongeja je v zunanji politiki odkrila tradicionalno neavtoritativnost Kostarike in se pridružila Washingtonu dirigirani akciji bojkota ter pritiska na Nikaragvo, kar je nekoliko zaostrilo odnose med državama, zlasti, ko je predsednik Monge odobril politični azil vodilnim protisindicalistoma Alfonso Robellu in Edenu Pastori.

DRAGIŠA BOŠKOVIČ

Menjava boljša, a ne dovolj

SR Slovenija je v prvem polletju bolje trgovala s tujino, toda še vedno zaostajamo za cilji – Izboljšanje predvsem na konvertibilnem območju

LJUBLJANA, 14. julija – Blagovna menjava SR Slovenija je bila v prvem letošnjem polletju precej uspešnejša od istega obdobja lani, kljub temu pa z njo ne moremo biti povsem zadovoljni, kajti dosežki zaostajajo za napovedmi in načrti, poleg tega pa smo omejevanje uvoza poslednje uresničevali kot povečanje izvoza, sledi iz razprave na današnji seji republiškega komiteja za mednarodno sodelovanje, na katerem so obravnavali osnutek informacije o izvoznouvoznih gibanjih SR Slovenije v prvih šestih mesecih 1983.

Zunanjetrgovinski primanjkljaj, ki je bil lani še 176 milijonov dolarjev, je letos zmanjšal na 41 milijonov dolarjev, kar je stopnjo pokritja uvoza z izvozom dvignilo od 78 odstotka na 94,5 odstotka. Iz tega sledi, da se je poslabšala struktura blagovne menjave SR Slovenije z vzhodnoevropski in socialističnimi državami, kajti izvoz je padel za 18 odstotkov, uvoz pa se je dvignil za četrtino, kar je lanski prebitok (105,1 odstotno pokritje) dvajsetih milijonov dolarjev spremenilo v 9,1 milijonov deficita (pokritje 68,8 odstotka).

Kljub temu, da je naša republika v prvih šestih mesecih letos izboljšala blagovno menjava s tujino, še vedno zaostaja za načrti. Po teh bi namreč morala imeti 19 milijonov dolarjev zunanjetrgovinske presežke z državami konvertibilnega območja, bilanca pa kaže 41 milijonov dolarjev primanjkljaja. Eden razlogov za zaostajanje za načrti je tudi v nezurenem izplačevanju zveznih in zveznih stimulacij.

Italijanski komunisti bodo lahko bolj vplivali na vladne odločitve

Na seji komisije CK ZKS za mednarodne odnose razpravljali o UNCTAD in o rezultatih parlamentarnih volitev v Italiji

LJUBLJANA, 14. julija – Na seji komisije CK ZKS za mednarodno sodelovanje so danes govorili o nedavno sklenjenem zasedanju UNCTAD v Beogradu in rezultatih parlamentarnih volitev v Italiji v luči naših bodočih nalog in aktivnosti.

Konferenco UNCTAD (referent Dušan Dolinar), bi v luči kratkoročnih praktičnih rezultatov težko ocenili za uspešno, vendar pa so iz nje izšle države v razvoju okrepile v strategiji boja za enakopravnost v mednarodnih gospodarskih odnosih. Konferenca, ki je potekala v razmerah svetovne gospodarske krize, je predvsem opozorila na poverzost in soodvisnost odnosov med razvitimi državami in deželami v razvoju. Udeleženi razpravljali pa so ob tem posebej opozorjali, da moramo v danih okoliščinah spreminjati naše navedbe in obsevanje in predvsem zagotavljati z opranjem na lastne sile redno odplačevanje dolgov in si s tem večati manevrski prostor za nadaljnje kreativno delovanje pri vzpostavljanju enakopravnih gospodarskih odnosov med razvitimi deželami in deželami v razvoju.

Kar zadeva volitve v Italiji (referent Andrej Novak) je bila razprava usmerjena predvsem na položaj in odnose med velikima silama v italijanski družbi: krščansko demokracijo in komunistično partijo. Rezultati volitev so v primerjavi z volilnimi izidi v drugih evropskih državah v zadnjem času presenetljivi, saj so pokazali znaten padec sredinske krščanske demokracije in ohranitev položaja komunistične partije v volilnem telesu. Zda sta si obe strani že skoraj uravnovešeni in čeprav ni pričakovati bistvenih novosti v vladni koalicii, bodo komunisti vedno bolj objektivno lahko bolj vplivali na vladne odločitve. Posebej so na komisiji ob tem razčlenili še volilne rezultate ob meji in zlasti položaj političnih subjektov, s katerimi združuje komunistov redno sodeluje.

Si vlada želi »vročo jesen«?

V ZR Nemčiji hud odpor proti zaostri tv pregona demonstrantov – Poleti je pričakovati nasprotovanje postavljanju novih ameriških jadrskih raket

BONN, 14. julija – Osnutek poostrejšega zakona o demonstracijah, ki uradno pomeni kompromis med konservativnim notranjim ministrom Zimmermannom, članom Straussove CSU, in liberalnim pravdom ministrom Engelhardom, je zdaj pod koalicijsko »streho«. Kohlova vlada ga sprejela »brez ugovorov in pripomb«, kot se je izrazil uradni predstavnik vlade Boenich na tiskovni konferenci.

Osnutek zakona, ki med drugim postavlja na glavo uveljavljeno pravno načelo, da mora sodnice dokazati obtoženi krivdo in ne narobe, razburja v edelnejših in močnejših valovih zahodnonemške javnosti. In to ne samo socialdemokratski in zeleno opozicijo, ki od vsega začetka ostro napada notranjega ministra Zimmermann. Le-ta je v intervjuju za tednik »Der Spiegel« izrazil misel, ki po mnenju Steinhilbera nasprotnikov novega zakona opozarja na bistvo njegove miselnosti, s katero bi nad notranji ministri uresničili znameniti »preobrat« v družbenem in političnem življenju ZR Nemčije, »katerem je toliko govoril kancler Helmut Kohl zlasti pred volitvami 6. marca in dokaj manj po volitvah.« Zimmermann in njegovi somišljeniki računajo na razumevanje in podporo zahodnonemških državljano, ki so »red in mir«. Toda že najnovjši razvoj dogodkov napoveduje, da se ta pričakovanja ne bodo izpolnila, vsaj ne popolnoma.

Dovolj neprijetno je, če dokaj številni policisti in še številni pravnikar opozarjajo pravno, da Zimmermann krši pravna načela in da je novi zakon povsem nepotreben, ker že sedanj dajajo policiji dovolj pooblastil, da bi bila lahko kos vsakršnim razglašam med demonstracijami ali kje drugje. Toda se huje je, če se oglaš Gerd Pfeiffer, predsednik zveznega sodišča, »t« trdnjave konservativnega in državotvornega pravnega razvoja«, kot tudi tednik »Die Zeit«, in zapis v časniku, da ne more biti prav, če država, zato da bi lahko kaznovala nasilne razgrajne, spremeni v zločince vse mirno udeležence demonstracij, jih izpostavi kazenskemu pregonu samo zato, ker se na poziv niso oddaljili«. Norma, ki to dovoljuje, je zapisal predsednik zveznega prizivnega sodišča, »ne more imeti kaj dosti skupnega z načelom krivde«.

Kako dolgo bo še narasel odpor javnosti do novega zakonodajnega osnutka o demonstracijah, je težko napovedovati, vendar je zdaj huji, kot je marsikdo pričakoval, zlasti notranji minister Zimmermann. Vlada je morala letos že enkrat popustiti pred javnim viharjem. Šlo je za ljudsko štetje. Ali se zdaj pripravlja nova konfrontacija?

Nekateri ugledni komentatorji so že opozorili na to, da je največ napovedi o tako imenovani »vroči jeseni«, ki bo nastopila zaradi postavljanja ameriških raket, slišati prav iz vladnih vrst in iz krogov, ki odločno zagovarjajo natovskijedrski program.

Vsiljuje se vprašanje, ali si nekateri krogovi resnično želijo »vročo jesen«, da bi lahko ostreje nastopili proti vsem demonstrantom, tudi tistim, ki jim nasilje še na misel ne pride. In četudi novi zakonski osnutek o demonstracijah jeseni še ne bo postal zakon, velja za resno opozorilo državljano, da bo demonstiranje kmalu povezano z »dosti večjim tveganjem kot v preteklosti.«

Vladne sile Hisena Habreja prodirajo proti Faya-Largeau

Habrejeve sile ponovno zavzele Abeche – Uradno so navedli, da je bilo v bitki za mesto 600 uporniških vojakov ubitih, zajetih ali ranjenih

OD NAŠEGA DOPISNIKA

NAIROBI, 14. julija – Vladne sile pod vodstvom čadskega predsednika Hisena Habreja so po tistem, ko so ponovno prevzele nadzorstvo nad strateškim mestom Abeche na vzhodu, začele prodirati proti severu, to je mestu Faya-Largeau, ki so ga uporniške sile bivšega predsednika Gukunija Weddeya zavzele na začetku svoje ofenzive pred tremi tedni. Poveljnik uporniških sil, general Djogo, je potem, ko je ukazal evakuacijo mesta Abeche, odstopal iz Faya Largeau v mesto Sebha na jugu Libije, očitno z namenom, da se sestane s pokroviteljem Gadaffijem.

Vladni silam je v bojih za Abeche osebo poveljeval Habre, ki je ocenil, da je izhod te bitke ključnega pomena za nadaljnji potek vojne. Spopadi so bili izredno hudi, zlasti na obrobju južnega mesta, in tuji novinarji, ki so večer obiskali Abeche, so videli po ulicah na desetine trupel. Uradno so navedli, da je bilo v bitki 600 uporniških vojakov ubitih, ranjenih ali zajetih. Vladne sile naj bi nato zavzele še tri kraje severno od Abecheja, vključno z Um Chalubo, vendar uporniki to zanikajo in trde, da so ustvarili novo obrambno črto na severu.

V N'Djameno je že dopotovala polovica od dodatnih 1.750 vojakov, ki jih je Zaire poslal Habreju, skupaj s tremi »miragis«. Očitno zaradi te zairske intervencije je general Djogo odstopal iz Faya-Largeau v Sebho na jug Libije, da bi se najbrž dogovarjal o libijski intervenciji na strani upornikov. Gukuni

Kaže, da so se uporniške sile morale umakniti zaradi novega sodobnega francoskega orožja, ki ga je dobila Habrejeva vojska, in ker jim je začelo primanjkovati goriva in streliva. General Djogo, načelnik štaba Gukunijevih sil, pa je rekel, da so bili odločilnega pomena za izhod bitke zairski oklepniki in vojski, ki so sodelovali v bojih, kar pa očitno v Abecheju niso potrdili, kot tudi niso potrdili trditve druge strani, da so na strani upornikov sodelovali libijski.

Weddeye je že poprej izjavil, da bo v primeru tuje intervencije na strani Habreja zaprosil za pomoč Libijo in druge prijateljske države, ki so mu že dale tovrstne obljube.

Gukunijev zunanji minister Mohamed Nur Adam Barka je v tem v Adis Abebi izjavil, da bo Čad postal »zairski Vietnam«. Kot je rekel, so v ozadju zairske intervencije ZDA in Izrael in sicer v okviru imperialističnih načrtov o destabilizaciji ne le Čada, ampak tudi Angole, Konga in Libije. Kaže torej, da želi Gukuni Weddeye v zvezi s čadskim sporom mobilizirati na svojo stran naprednejše afriške države, kar bi lahko imelo za posledico novo delitev celine na dva tabora.

Tudi etiopski voditelj Mengistu Haile Mariam, predsednik Organizacije afriške enotnosti, je

O krizi v Srednji Ameriki

NEW YORK, 14. julija (EFE) – Panamski, kolumbijski, venezuelski in mehiški predsedniki se bodo prihodnji teden sestali na polotoku Yucatan, kjer bodo razpravljali o krizi v Srednji Ameriki.

Jana

Največ škoda pa imajo prebivalci Sydneyja (mesto šteje tri milijone in pol ljudi), saj je tretji teden stoji mestni vlazi, s katerimi se vsak dan vozi na delo več kot 750.000 zaposlenih. Avtomobili so ne le prenapolnili ceste, temveč tudi pločnike in parke, zato večini ljudi, ki mora na delo, ne preostane nič drugega, kot da do delovnih mest pride peš, seveda z veliko zamudo.

Največ škoda pa imajo prebivalci Sydneyja (mesto šteje tri milijone in pol ljudi), saj je tretji teden stoji mestni vlazi, s katerimi se vsak dan vozi na delo več kot 750.000 zaposlenih. Avtomobili so ne le prenapolnili ceste, temveč tudi pločnike in parke, zato večini ljudi, ki mora na delo, ne preostane nič drugega, kot da do delovnih mest pride peš, seveda z veliko zamudo.

Izgube avstralskih železnic zaradi stavke strojevodij

Železniška uprava izročila 10.000 zaposlenim časne odpovedi – Nezaslišana gneča v pristaniščih – Opozorila vladi iz tujine

SYDNEY, 14. julija (Tanjug) – Stavka železniških strojevodij v Novem Južnem Walesu, ki je v tej najgostejši naseljeni in gospodarsko najbolj razviti državi avstralske federacije povsem zaustavila železniški promet in ki traja že dobra dva tedna, je danes dobila nevarne politične razsežnosti. Železniška uprava je po vladnem nalogu izročila časne odpovedi 10.000 zaposlenim, da bi vsaj malo nadomestila finančno škodo, ki jo povzročajo prekinitve dela.

Če se strojevodije do začetka prihodnjega tedna ne bodo vrnili na delo, bodo dobili odpovedi v roke še vsi preostali zaposleni (15.000), tako je napovedala železniška uprava. Ta drakonski ukrep pojasnjuje uprava državnih železnic z veliko škodo, ki jo stavka povzroča predvsem železnikom, saj samo vzdrževanje obratov, ki stoje in ne prinašajo zaslužka, stane vsak dan več kot milijon dolarjev.

Škodo, ki jo ima gospodarstvo v Novem Južnem Walesu, ocenjujejo v desetih in celo stotnih milijonov dolarjev. Šestnajstnevna ustavitev železniškega prometa je povzročila nezasišeno gnečo v pristaniščih in na desetine ladij zamača klada na natovarjanje. Nekaterje vlade so Sydney že resno opozorile, da utegnejo sklenjene trgovinske pogodbe razveljaviti, če ne bodo v kratkem poskrbeli za ureditev prevoza.

STELEPRINTERJA

Srečanje Soaresa in Gonzaleza

LIZBONA, 14. julija (Tanjug) – Socialistična prvaka in premiera Portugalske in Španije Mario Soares in Felipe Gonzalez se bosta sestala prvi dni septembra; pogovorila naj bi se o okrevitvi sodelovanja in razširitvi prijateljskih odnosov. Tako se je zvedelo v dobro obveščenskih krogih v Lizboni. Vlada portugalskega premiera Soaresa hiti pripravljati »dosje« s predlogi, kako naj bi premostili zdajšnje težave, pa tudi s spodbudami za boljše razumevanje med državama Iberškega polotoka, da bi navezali »mostove širšega sodelovanja«.

Čadski zunanji minister na Kitajskem

PEKING, 14. julija (AFP) – Danes je prispel v Peking na 7-dnevni uradni obisk čadski zunanji minister Idris Miskim. Obisk čadskega šefa diplomacije na Kitajskem je bil predviden že pred osmimi meseci, vendar so ga večkrat odložili zaradi sprogovov v Čadu. Čadski zunanji minister je na poti v Peking v Parizu izjavil, da se bosta s svojimi gostitelji pogovarjali o kulturni in tehnični izmenjavi, dejal pa je, da bo morda njegova vlada poslala Kitajski tudi za vojaško pomoč.

Požari v Kaliforniji in Oregonu

LOS ANGELES, 14. julija (AP) – Ogenj je uničil skoraj 5000 hektarov zemljišča v ameriških državah Kaliforniji in Oregonu. Škoda je veličinska, ranjenih je bilo več kot 20 ljudi. Požar se je tako razširil zaradi izredno visokih temperatur, ki so v zadnjih dneh dosegle tudi 38 stopinj Celzija.

Poplave na Kitajskem in v Braziliji

PEKING, RIO DE JANEIRO, 14. julija (Tanjug) – V poplavah, ki so zajele kitajsko pokrajino Anhuej, ker je reka Jangcekiang prestopila bregove, je bilo mrtvih 90 ljudi, poskodovanih pa več sto. Kot piše Renmin Ribao, še vedno groze hude poplave. Okrog 180.000 ljudi poskuša preprečiti nadaljnje izlivanje rek. Naraslo vodovje Jangcekianga ogroža okoli 1.370.000 prebivalcev. Tudi v treh južnih brazilskih državah je zaradi neurja in hudih poplav ostalo po neuradnih podatkih brez strehe okoli 268.000 ljudi; 43 je bilo mrtvih, koliko je pogrešanih, pa se ne ve. Brazilska vlada se je lotila obsežne akcije pomoči prizadetim krajem.

Pomoč afriškim državam

RIM, 14. julija (KUNA) – Organizacija združenih narodov za prehrano in kmetijstvo ter svetovni program za hrano sta predlagala, naj bi s skupnim denarjem financirali pomoč v živežu najbolj ogroženim afriškim državam. Gre za 600.000 ton živil, ki naj bi jih kot izredno pomoč poslali štirinajstim afriškim državam, kjer se posebej primanjkuje hrane. Kot menijo strokovnjaki obeh organizacij, bi afriške države za oživetje kmetijstva in uresničenje nujnih ukrepov potrebovale okoli 60 milijonov dolarjev pomoči.

Afganistanska delegacija na Madžarskem

BUDIMPEŠTA, 14. julija (MTI) – Delegacija afganistanske narodne patriotske fronte pod vodstvom podpredsednika Barea Safija, ki je tudi član revolucionarnega sveta, se je pogovarjala z generalnim sekretarjem državnega sveta madžarske narodne patriotske fronte Imrom Posgajem. Podpisali so petletni sporazum o nadaljnji krepitvi dvostranskega sodelovanja.

ZDA bodo izdelovale »plinsko bombo«

NEW YORK, 14. julija (Tanjug) – Ameriški senat je z enim glasom večine izglasoval 130 milijonov dolarjev za izdelavo nove vrste kemičnega orožja, tako imenovane »plinske bombe«. Odločil je glas predsedniška senata in ameriškega podpredsednika Busha; po neodločenem izidu se je postavil na stran tistih, ki se ogrevajo za obogatitev ameriškega vojnega arzenala z bombami, polnjenimi s strupenim »živim« plinom. Glavna utemeljevalci zagovornikov tega pobudnega orožja je bila, da bo plinska bomba »nov adut« v rokah ZDA pri pogajanjih s Sovjetsko zvezo.

V Zimbabveju podaljšali izredno stanje

HARARE, 14. julija (AFP) – Izredno stanje, ki v Zimbabveju velja že od leta 1965, se je z odločitvijo parlamenta podaljšalo še za šest mesecev. Na temelju določil za izredno stanje – o podaljšanju ali ukinitvi takega stanja razpravljajo vsakega pol leta – lahko vlada sprejema zakone brez parlamenta in vsakogar lahko aretirajo zaradi notranje varnosti, brez sodnega sklepa.

17.000 Američanov na manevrih NATO

WASHINGTON, 14. julija (AP) – Na manevrih sil NATO v Zahodni Evropi bo avgusta in septembra sodelovalo več kot 17.000 pripadnikov ameriških oboroženih sil. Namen vojaških vaj je preskusiti ameriške sposobnosti, da v morebitnih »križnih okoliščinah« okrepe sile atlantskega pakta.

Policija obkolila ladjedelnico

LIZBONA, 14. julija (Tanjug) – Delavci velike portugalske ladjedelnice Lisnava, nedaleč od Lizbone se danes niso bili pripravljali pogovarjati s predstavniki direktije o sporu, do katerega je prišlo zaradi zamujenega izplačila osebnih dohodkov. Do pogovora lahko pride samo, če se bodo policijske sile, ki so obkolile ladjedelnico, umaknile, je sporočila delavska komisija iz ladjedelnice. Direktija je po grožnjah delavcev, da bodo blokirali ladje v pristanišču pa tudi delo v ladjedelnici, dokler jim ne izplačajo osebnih dohodkov, poklicala policijo.

Španski zunanji minister na Nizozemskem

HAAG, 14. julija (Reuter) – Španski šef diplomacije Fernando Moran se je danes pogovarjal s svojim nizozemskim kolegom Hansom van der Bricom o EGS in vprašanjih, ki so mednarodnega pomena. Tako je objavilo nizozemsko zunanje ministrstvo. Španski minister se je srečal tudi z nizozemskim premierom Rudijem Libbersem. Kot je sporočilo zunanje ministrstvo, so se špansko-nizozemski pogovori nanašali na včlanjenje Španije v EGS, na razmere na Blžnjem vzhodu, Srednjo Ameriko in na madžarsko konferenco KVSE.

Ceausescu končal obisk v Etiopiji

ADIS ABEBA, 14. julija (AP) – Etiopsko-romunski odnosi so se zadnja leta ugodno razvijali, vendar so na obih straneh izrazili željo, da bi se sodelovanje med državama še razširilo na gospodarskem, tehničnem in kulturnem področju. Tako so med drugim opozorili v sporočilu ob koncu uradnega obiska romunskega predsednika Ceausesca v Etiopiji. Oba voditelja držav Nicolae Ceausescu in Mengistu Haile Mariam sta med pogovori opozorila, da sta močno zaskrbljena zaradi zaostrelega položaja na mednarodnem področju, zaradi uveljavljanja politike nasilja, vmešavanja v notranje zadeve drugih držav, tekme v oboroževanju in nenehnih prizadevanjih razdeliti svet na območja dominacije in interesnih sfer, pa tudi zaradi vse večjih razlik med bogatimi in revnimi državami.

Eksplozija v turskem rudniku

ANKARA, 14. julija (Reuter) – V bližini Amasije, okrog 30 kilometrov severovzhodno od Ankare, je prišlo v premogovniku do eksplozije; mrtvi so bili štirje rudarji. Kot je poročal turški radio, sta bila vsaj dva ranjena, najbrž pa je žrtev še več.

Nekdanji talci še trpe zaradi psihičnih travm

PRAGA, 14. julija (Tanjug) – Prva skupina češko-slovaških državljano, ki so se po ugrabitvi v Angoli vrnili v Prago, je danes odšla domov; štirinajst dni so prebili v karanteni v praški bolnišnici. V zdravniškem poročilu je rečeno, da so do kraja telesno izprani, da pa niso pri nobenem od 45 bolnikov zasledili kakih tropske nalezljive bolezni. Pri večini pa so odkrili parazitske žlezočne bolezni, obolenost sklepov, vnetje dihal in motnje pri delovanju jeter. Mnogi so preživeli malarijo brez hujskih posledic in bodo morali v prihodnje jemati zdravila. Zdravniki so izjavili, da nekdanji talci še vedno trpe zaradi psihičnih travm, kar je posledica vsega preživitega.

Belgija: v pol leta 2200 stečajev

BRUSELJ, 14. julija (Tanjug) – V Belgiji je v prvih šestih mesecih šlo v stečaj okoli 2200 gospodarskih organizacij. Samo prejšnji mesec je dokončno nehalo delovati 450 podjetij oziroma kakih sto več kakor istega meseca lani. Toliko stečajev – če bi izzveli junij, so večina na lanski ravni – kaže, kako opočeno je bilo gospodarsko izboljšanje. Kot dokazuje to navajajo še vedno skromnejšo notranjo porabo (za okoli 2,5 odstotka), počasno »prebrujanje« investicij in minimalno rast bruto produkta (za komaj en odstotek).

MAKS TOBOLJEVIČ: Turistična žilavost

Če že nisem prijazen, sem pa najcenejši!

ANKA ŠTRUKELJ

Socialna kartica za bogate?

Ne pomanjkanje denarja, na kar bi najprej pomislili, marveč pomanjkanje jasnih in nedvoumnih utemeljitev zanjo je glavni vzrok, da se socialna kartica v občinah razvija tako počasi. Zato tudi ni jasnega odgovora na vprašanje, ali je načeloma sprejemljivo, da imamo na teh družbenih karticah registrirane le družine, ki prejemajo socialno pomoč, ne pa tudi drugih družin v Sloveniji. Doslej so socialne kartice uvedli v 25 občinah, v drugih pa s tem delom odlašajo; ne le po svoji krivdi.

Socialna kartica je razširjeno ime za enotno skupno evidenco socialnih pomoči, s katero naj bi v Sloveniji preprečili kopičenje teh pomoči pri posameznikih in imeli pri roki zanesljive podatke, ko bi pripravljali letne in srednjeročne plane v socialni ter pomagali posameznikom, da bi hitro prišli do podatkov. Pri uvajanju socialnih kartic se nismo prispeli do polovice poti - zdaj jih imajo v 25 občinah - ko so, pred nedavnim še vneti zagovorniki potrebe po tem registru, potohili ali celo obrnili svojo mnenja v drugo smer: da takšno zbiranje podatkov ni posev sprejemljivo, da na nek način prizadene človekovo delovno dostojanstvo in da bi si bilo treba socialni register kako drugače zamisliti. Od kod zdaj to?

Prvo, na kar človek pomisli v zdajšnji situaciji, je, da socialni pač primanjkuje denarja in da zaradi tega marsikateri zamisel ne bo mogla biti uresničena. Socialna kartica na primer terja, če naj bo nekdo res skupna in enotna, računalniško obdelava podatkov. »Peš pot«, kot to razen izjem opravljajo v večini občin, v katerih so ta register že uvedli, namreč terja več denarja in zato več obremenitev, od sebe pa tak način daje manj, kot bi potrebovali.

Na minulem zasedanju slovenske skupščine se je v razpravi pojavil celotni podatek, da bi potrebovali kar 350 novih delavcev za izvajanje skupne evidence socialnih pomoči v občinah. Podatek je bil sicer prenapet, poznavalci zatrjujejo, da je bil celo izmišljen. Kakorkoli že pa kaže na zaskrbljenost ljudi nad novimi in novimi stroški, ki se porajajo v socialni, ob dejstvu, da je primanjkuje denarja za najnujnejše potrebe.

Zal v skupščini in tudi potem temu podatku javno se ni nihče ni oporekal. Kako tudi bi, ko pa ni zbirnih podatkov o tem, kako nastajajo socialne kartice v Sloveniji. Zdajšnji položaj potemtakem se v ničemer ne kaže, da bomo v republikah v najbližji prihodnosti prišli do zares enotne in skupne evidence socialnih pomoči, ki bi služila svojemu namenu. Podatki so razrešeni po občinah, ki so socialne kartice za zdaj lahko prilagodili le predvsem svojim, ne pa v celoti tudi skupnim potrebam v republikah. Za kaj takega namreč niso imeli možnosti, saj enotnih postopkov in meril za dodeljevanje socialnih pomoči v Sloveniji še ni, sporazum o tem pa se sele pripravljajo. Resnici na ljubo pa nekateri sili temu pomenotnosti v resnici na vse načine nasprotujejo, zaradi česar se utegne zamisliti o socialni kartici v Sloveniji zavleči še dlje kot do konca leta, ko bi bili po sklepu slovenske skupščine v vseh občinah dolžni prirediti delati na tem.

Podatki iz občin utrjujejo prepričanje, da socialni kartici veliko bolj kot denarja manjka trdnih, nedvoumnih argumentov. Zato tudi ni jasnega odgovora na vprašanje, ali je načeloma sprejemljivo, da imamo na socialnem registru le

MATIJA DERMASTIA

Razprodaja turizma

Jugoslavija je za turiste s konvertibilnih trgov ta hip zagotovo najcenejša država v Evropi in tudi v vsem Sredozemlju. Pri nas velja zahodnonemška marka sredi meseca julija (zavoljo svoje kupne moči) kar 1,73 marke. Torej je turistična ponudba Jugoslavije (denarno) zelo privlačna za goste iz zahodnoevropskih držav. Mnogi med njimi bodo med dopustom pri nas zapravili celo manj denarja, kot bi ga, če bi dopust preživljali doma.

Turistični strokovnjaki Jugoslavije so izračunali, da je vsota denarja, ki ga pri nas porabi tujec za plačilo polpenziona, liter vina, šilce viskija, kokakola, porcije sladoleada, vstopnico za kino predstavo ali za ogled muzeja, za igranje tenisa in za povprečno vožnjo s taksijem kar za 2,2-krat manjša kot v Italiji, za 73 odstotkov manjša kot v Španiji in za 16 odstotkov manjša kot v Grčiji. Nemec bi za tako storitev plačal doma 2,7-krat več, Avstrijec ali Nizozemec 2,6-krat več, Belgijec in Šved 2,2-krat, Francoz pa samo 0,8-krat. Podobne razlike so tudi pri drugih storitvah in nakupih potrošnega blaga. Mnogi v takih razlikah vidijo enkratno priložnost za uspešno poslovanje našega turističnega gospodarstva in že danes štejejo, koliko dolarjev bo ostalo v trezorjih Narodne banke Jugoslavije ob koncu sezone. Že zdaj se veseli, da jih bo verjetno kar za 1,13 milijarde.

Mislimo, da je v taki miselnosti močan krutek stik. Če bomo v Jugoslaviji od tujcev iztržili nekaj več kot milijardo dolarjev, potem bo ta »suspeh« kot milijardni pomembnejši panogah slovenskega gospodarstva tudi pomembnejše nosilke izvoza.

Podobno kot so opozorili predstavniki organizacij združenega dela na pogovoru, ki ga je sklical zborniški koordinacijski odbor za ekonomske odnose s tujino, so tudi anketirani predstavniki organizacij združenega dela menili, da je dodatno zadrževanje deviznega priliva, ki naj zagotovi redno odplačevanje dospelih obveznosti za najeta tuja posojila, potrebno. Hkrati pa so poudarili, da bi zmanjšani, okrog 44-odstotni delež deviznega priliva, s katerim bodo poslej poslovno razpolagale organizacije združenega dela, skrajna meja, do katere je mogoče zmanjšati razpoložljivo pravico združenega dela z devizami brez večjih in resnejših posledic za nemoteno odvijanje proizvodnje in za izpolnjevanje izvoznih obveznosti, ki jih je prevzelo. Ob tem je večina menila, da bi zaradi težav, ki se bodo ali bi se lahko pojavile zaradi skrajnih možnosti za preskrbo s potrebnimi surovinami ali reprodukcijskim materialom, ne smela biti prizadeta proizvodnja za izvoz. Izpolnjevanje dogovorjenih izvoznih obveznosti ima vso prednost, tudi na račun slabše oskrbe domačega trga, so dejali.

Prirediti št. 1: izvoz »V Iskri bomo vso prednost dali izvozi proizvodnji. Pretežni del je že pokrit z izvoznimi

Zdajšnji delež deviz, ki ostane izvozniku, je najnižja meja, na kateri je še moč zagotoviti predvsem nemoteno proizvodnjo za izvoz

Kljub manjšemu, okoli 44-odstotnemu deležu, s katerim lahko razpolagajo izvozniki, mora imeti prednost izvozna proizvodnja, četudi bi bil zato slabše preskrbljen domači trg, poudarjajo slovenski gospodarstveniki

Zaradi predpisov, ki jih je na predlog zveznega izvršnega sveta sprejela zvezna skupščina, da bi zagotovili redno izplačevanje naših obveznosti za najeta tuja posojila, bodo organizacije združenega dela po vsej razpoložljivi manjšini odstotkom deviznega priliva, ki ga ustvarjajo z izvozom, tako za pokrivanje svojih dospelih obveznosti za odplačilo najetih tujih posojil kot za pokrivanje potrebne izvoza surovin in reprodukcijskega materiala in morebiti tudi uvoza najnujnejše opreme. Organizacije združenega dela bodo morale posledic dodatno zadrževati še 5 odstotkov ustvarjenega deviznega priliva za povečanje devizne rezerve Narodne banke Jugoslavije, 47 odstotka priliva pa za poravnava obveznosti republik in pokrajin, ki so nadpovprečno zadolžene.

Napovedano je bilo tudi še dodatno zadrževanje deviznega priliva za uvoz nafte, za poravnavo konvertibilnih tujih posojil, pa tudi za solidarnostno poravnava obveznosti za tuja posojila v okviru republike - vendar odločitve o tem doslej še niso bile sprejete. Uspoštevanje samo že določene dodatne obveznosti bi organizacije združenega dela po vsej razpoložljivi 44,3 odstotka deviznega priliva, ustvarjenega z izvozom.

V prvih razpravah o tem, kako bo zmanjšanje razpoložljive pravice gospodarstva z ustvarjenim deviznim prilivom vplivalo na izpolnjevanje načrtovanega obsega proizvodnje in s tem tudi na izpolnjevanje prevzetih izvoznih obveznosti, smo lahko slišali precej različne ocene, od zmerne optimističnih do precej črnoglednih. Precej so se razlikovale tudi ocene, koliko in kaj lahko storijo zlasti v organizacijah združenega dela, da bi zagotovili čim uspešnejše izpolnjevanje načrtovanih proizvodnih in izvoznih nalog. Zato smo o tem zbrali nekaj mnenj predstavnikov predvsem večjih organizacij združenega dela, ki so v posameznih pomembnejših panogah slovenskega gospodarstva tudi pomembnejše nosilke izvoza.

Skrajna meja za razpolaganje z ustvarjenimi devizami

Podobno kot so opozorili predstavniki organizacij združenega dela na pogovoru, ki ga je sklical zborniški koordinacijski odbor za ekonomske odnose s tujino, so tudi anketirani predstavniki organizacij združenega dela menili, da je dodatno zadrževanje deviznega priliva, ki naj zagotovi redno odplačevanje dospelih obveznosti za najeta tuja posojila, potrebno. Hkrati pa so poudarili, da bi zmanjšani, okrog 44-odstotni delež deviznega priliva, s katerim bodo poslej poslovno razpolagale organizacije združenega dela, skrajna meja, do katere je mogoče zmanjšati razpoložljivo pravico združenega dela z devizami brez večjih in resnejših posledic za nemoteno odvijanje proizvodnje in za izpolnjevanje izvoznih obveznosti, ki jih je prevzelo. Ob tem je večina menila, da bi zaradi težav, ki se bodo ali bi se lahko pojavile zaradi skrajnih možnosti za preskrbo s potrebnimi surovinami ali reprodukcijskim materialom, ne smela biti prizadeta proizvodnja za izvoz. Izpolnjevanje dogovorjenih izvoznih obveznosti ima vso prednost, tudi na račun slabše oskrbe domačega trga, so dejali.

Prirediti št. 1: izvoz »V Iskri bomo vso prednost dali izvozi proizvodnji. Pretežni del je že pokrit z izvoznimi

narochi oziroma lahko z gotovostjo računamo, da bomo naročila dobili v naslednjih mesecih,« je dejal Franc Vreček iz Iskre. »Tako kot doslej, tudi ob zmanjšani pravici do razpolaganja z ustvarjenimi devizami ostaja v ABC Pomurka izvoz prva prioriteta, če to treba, tudi na škodo domače preskrbe, čeprav smo dolžni zagotoviti urejeno domačo preskrbo s hrano,« je povedal Gusti Grof iz ABC Pomurke. Podobno je povedal tudi Mirko Dužič iz Leka: »Vemo, da bomo morali zaradi okrnjenega deleža ustvarjenih deviz, s katerimi bomo razpolagali, zmanjšati uvoz potrebnih surovin in reprodukcijskega materiala, vendar zaradi tega ne sme upasti naš načrtovani izvoz. To pa bi lahko vplivalo na slabšo preskrbo domačega trga, čeprav smo po samoupravnem sporazumu dolžni zagotoviti kar najbolj urejeno preskrbo domačega trga z zdravili.«

V nekaterih organizacijah združenega dela še ne vedo, s kolikšnim odstotkom ustvarjenega deviznega priliva bodo poslej razpolagali - najbrž zaradi objavljenih napovedi o predvidenem dodatnem zadrževanju deviznega priliva za uvoz nafte, za konvertirana posojila, solidarnostno poravnava obveznosti v okviru republike in pod. V večini pa so že pripravili približne izračune ali ocene, kako bi z okrog 44-odstotnim deležem deviznega priliva lahko v prihodnje plačali tako obveznosti za najeta tuja posojila, kot pokrili potrebo po uvozu reprodukcijskega materiala, predvsem za izvozno usmerjeno proizvodnjo. Izračuni in ocene se v posameznih organizacijah združenega dela precej razlikujejo.

Jože Kunčič iz medvoškega Donita je povedal, da v tej delovni organizaciji tudi z doslej veljavnim, 60-odstotnim deležem razpolaganja z ustvarjenim deviznim prilivom ne bi mogli pokriti obojega, okrog 3 milijarde dinarjev dospelih obveznosti za najeta tuja posojila in vseh svojih potreb za uvoz reprodukcijskega materiala, temveč le slednje. Ob 44-odstotnem deležu razpolaganja z devizami pa tudi teh ne bodo mogli pokriti v celoti. Andrej Četinski iz Slovenskih železarn je dejal, da se bo že zdaj težavnejši položaj železarn z zmanjšanjem deleža razpolaganja z devizami še poslabšal, zlasti še, ker jim kupci že doslej devizno je za približno 16 milijonov dolarjev več, ki naj bi jih združevali za pokrivanje njihovih potreb po uvoženih surovinah in reprodukcijskem materialu. »Tudi v Iskri s 44-odstotnim razpolaganjem ne bomo mogli pokriti fiksnih in garantiranih obveznosti za najeta tuja posojila in hkrati vse uvoznih potreb,« je dejal Franc Vreček, Gusti Grof iz ABC Pomurke pa je opozoril, da bodo v kmetijstvu dejansko razpolagali še z manjšim odstotkom ustvarjenih deviz, saj morajo za umetna gnojila in zaščitna sredstva, za kombajne in nadomestne dele za kmetijsko mehanizacijo ter za gume združevati dodatno še okrog 28 odstotkov ustvarjenega deviznega priliva. Tako jim za pokrivanje ostalih uvoznih potreb ostane le še 16 odstotkov vsega priliva, kar pa nikakor ne bo dovolj. »Zato menim, da bi morali v Sloveniji razmisliti o dodatnem zadrževanju deviz za potrebe kmetijstva, da bi to lahko s svojo proizvodnjo zagotovilo zadovoljivo preskrbo domačega trga s hrano,« je predlagal Grof.

Tudi predstavniki tekstilne industrije so na nedavnem pogovoru ocenili, da zmanjšani delež razpolaganja z ustvarjenim deviznim prilivom ne bo zadostoval za pokrivanje vseh uvoznih potreb v tej panogi, zato bo občutno zvozna predvsem v nekaterih primarna proizvodnja (zlasti v volnarski proizvodnji).

Blagovna posojila za sposobne izvoznike

Blagovna posojila, ki so jih že in jih še bodo najele poslovne banke, po oceni večine anketiranih predstavnikov organizacij združenega dela odpravljajo možnost, da bi si organizacije združenega dela lahko zagotovile boljše preskrbo s potreb-

možnost za rekreacijo in zabavo? Objekta, normalnega za današnje vrhunske zahteve, po možnosti celo z zaletiščem iz umetnega ledu, skakalnice, ki bi dopuščale skoke okrog 80 ali 90 metrov, nimamo in najbrž še dolgo ne bomo imeli. Razen morda v Sarajevu.

Vse te »gobe po dežju« torej lahko ostanje brez konkretnega rezultata. Skakalci brez velikega objekta poletijo na istem kot plavalci brez olimpijskega bazena pozimi. In zato večina ostanje le pri dobrih in obetavnih mladih...

STANE TRBOVC

nimi surovinami in reprodukcijskim materialom. Seveda predvsem tiste, ki so sposobne s pomočjo blagovnih posojil zagotoviti čim večji izvoz svojih izdelkov na konvertibilne trge, hkrati pa tudi odplačati ta posojila. Organizacije združenega dela v Sloveniji so doslej manj izkoristile možnosti za uporabo blagovnih posojil kot organizacije združenega dela v drugih republikah, izjave anketiranih predstavnikov pa napovedujejo, da bodo po vsej bolj posegali po tej možnosti. »Odslej bomo skušali čim bolj izkoristiti možnost, da bi si zagotovili preskrbo s potrebnim reprodukcijskim materialom, zlasti za izvozno proizvodnjo,« je povedal Gusti Grof. Tudi Franc Vreček iz Iskre je dejal, da bodo po vsej bolj posegali po blagovnih posojilih, »če bodo pravočasno na razpolago,« za uvoz reprodukcijskega materiala za izvozno proizvodnjo. V Leku so doslej koristili predvsem blagovna posojila tujih dobaviteljev, menijo pa, da bodo morali poslej čim bolj izkoristiti tudi možnost, da si potrebne surovine in reprodukcijski material zagotovijo tudi z blagovnimi krediti poslovnih bank, je dejal Mirko Dužič. Jože Kunčič iz medvoškega Donita pa je povedal, da o možnosti uporabe blagovnih posojil skorajda ne razmišljajo, ker so ugotovili, da bi jih zaradi plačila predvidenih obveznosti za najeta tuja posojila ne mogli poravnati. Podobno zatrjujejo tudi v ljubljanskem Slovino.

Predstavniki tekstilne industrije menijo, da možnosti za uporabo blagovnih posojil ne bo mogoče dovolj in tudi pravočasno izkoristiti, ker so »bila razparcelirana na veliko število poslovnih bank, organizacije združenega dela so premalo informirane o možnostih in pogojih za uporabo teh posojil, nerazčiščena pa so tudi nekatera tehnična vprašanja (organizacija združenega dela bi morala opravljati promet preko banke, ki ji je blagovno posojilo odobrila, po veljavnih predpisih pa sme imeti devizni račun le pri eni banki)«. Zato menijo, da bi morale poslovne banke objaviti javne razpise o možnostih in pogojih za najemanje blagovnih posojil v vseh gospodarskih glasilih v državi.

Vse dosedanje razprave so še posebej opozorile, da zmanjševanje deleža deviznega priliva, s katerim bodo razpolagale organizacije združenega dela, nikakor ne pomeni ukinitja doslej veljavne deviznega režima, zato si bo treba v prihodnje še bolj prizadevati za svobodno gibanje devizne participacije, pri tem pa ohraniti dosedanja dogovorjena razmerja udeležbe v deviznem prilivu, s katerim bo poslej razpolagal izvoznik - končni člen v reprodukcijski verigi izvozno usmerjene proizvodnje. Še posebej pa kaže omejitvi zahtevo, ki so jo poudarili predstavniki tekstilne industrije: v vsej državi naj začno več izvažati vsi, ki so doslej predvsem izvažali ali sploh niso izvažali, čeprav bi lahko, izvoz naj povečajo vsi, ki so po dosedajšnjih izvoznih rezultatih pod povprečjem v panogi, izvozniki, ki doslej niso izpolnili dogovorjenih izvoznih obveznosti, pa naj se po trudijo, da bodo »zaoznanke« čimprej in kar naj bolj nadoknadjali. Kajti ob omejitvi možnosti za razpolaganje z ustvarjenim deviznim prilivom si lahko gospodarstvo zagotovi boljše in trajnejše možnosti tako za pokrivanje obveznosti za najeta tuja posojila kot za boljše preskrbo s potrebnimi surovinami in reprodukcijskim materialom, pa tudi za uvoz najnujnejše opreme za prestrukturiranje, ki naj ga usposobi za uspešnejše in enako pravišneje uveljavljanje na zunanjih trgih, samo z večjim izvozom.

ZDRAVKO STEFANČIČ

DROBRIR Za dvig denarja je potrebna tudi sreča

Tu dni so celjski lastniki žiro računov spet zaman postali pred okencem v celjski mestni hišnici. Pojasnilo, da denarja ne morejo dvigniti, ker »terminal pač ne dela«, zdaj že dobro poznajo in seveda vedo, kaj to pomeni.

Zato vsak počaka samo minuto, dve, se potihno pridruži, ter poskuša srečo drugič. Treba je namreč res imeti srečo, kajti mogoče tudi prihodnje ne bo zveze s centralnim računalnikom v Ljubljani. Kot pojasnjuje v Celju, so sami namreč povsem brezmočni - kadar ima ljubljanski računalnik prevzel delo sam s seboj, zveza s podružnicami pač prekinje. Seveda je tako »posodobljeno« poslovanje nemogoče, »nemogoče« podružnice in ekspozituri pred močeno centralo pa - vsaj nerazumljiva. (I. B.)

STANE TRBOVC

FRANCE FORSTNERIČ

Nepretrgana vez v izobraževanju

V novih zamislih družbene kulturne akcije in v osnovni usmerjenosti izobraževanja dobiva JLA kot kulturni in izobraževalni dejavnik še večji pomen, kot ga je imela doslej. Postaja namreč preproščiljen člen v kulturni in izobraževalni verigi. To pa zato, ker kulturno izživljanje vojakov v prostem času pomeni nesporno nadaljevanje in obenem isto sestavno celovitega kulturnega življenja in vzgojnoizobraževalnih ciljev v družbi sploh. Seveda bo zahtevalo, o tem ni dvoma, tudi večje sodelovanje armade s kulturnimi in izobraževalnimi dejavniki v družbi.

Zakaj je mogoče in potrebno zdaj ta vprašanja zastaviti na novo in jih v armadi očitno tudi zastavljajo, kakor je pokazal zanimiv in dobro pripravljen posvet o kulturnem življenju in interesnih dejavnostih vojakov v prostem času, ki so ga pred kratkim v Mariboru pripravili politična uprava zveznega sekretariata za ljudsko obrambo, pojestvo ljubljanskega armadnega območja in mariborska garnizacija? Tu so poročali o uspešnih posvetih o posameznih vidikih in področjih kulturnega življenja v armadi, ki so bili v več jugoslovanskih kulturnih središčih, na primer v Skopju o knjigi, v Nišu o filmu, v Mariboru pa so bili tokrat bolj specializirano pozorni na vlogo vojaških in četnih klubov. Na posvetu pa so tudi že napovedali vsearmadno posvetovanje o kulturnih in interesnih dejavnostih vojakov v prostem času, na katerem bodo predvidoma v septembru povzeli ugotovitve dosedanjih posvetov in jih v obliki sintezne strni in v novo zasnovano nalogo amala na tem področju.

To je postalo zdaj za armado posebej aktualno iz razlogov, o katerih bomo skušali karseda na kratko razmisliti v tem zapisu. Najprej moramo vsekakor upoštevati, da prihajajo zdaj v JLA rodovi, ki grejo skozi usmerjeno izobraževanje, v katerem je s predmetom umetnostna vzgoja s kulturnimi dnevi kulturovzgojna in kulturoonamajška vloga šole močno okrepljena. Bila bi seveda velika škoda, če bi v tem načrtnem kultur-

novzgojnem prizadevanju po prihodu v armado nastala sprememba ali celo upad. Torej bi morali v armadi nadaljevati in dograjevati kulturna prizadevanja najprej osnovne šole (ki vpeljujejo mlad program življenja in dela osnovne šole in prvine celodnevne šole) tudi usmerjenega izobraževanja. Piramida načrtnega kulturovzgojnega prizadevanja bo v nekaj letih dobila svoj vrh tudi v usmerjenem visokem šolstvu, kjer bodo kulturovzgojne prvine v (samoblikovani) osebnosti prav tako dobile mnogo večji pomen, kot ga imajo danes. To je samo en, kulturovzgojni vidik življenja mladih v armadi.

Drugi vidik pa je še širši in zadeva interesno izživljanje vojakov v prostem času. V vzgoji in izobraževanju razvijamo zdaj celovito dojetje delovno, tehnično in politično vzgojo. Zanj je življenje v armadi, ki že v rednem urjenju danes tako zelo poudarja tehniko, naravnost idealna prilika. Pri tem seveda mislimo na raznolike interese dejavnosti vojske mladine v prostem času, na primer fotografiranje, filmske, radioamaterske, televizijske, raketarske, računalniške, naravoslovne, avtomotno, brodarske, modelarske in vse druge krožke in klubske tehnične dejavnosti, ki jih zajema skupen pojem tehnična kultura. S tem, da pride zdaj človek v armado takoj po končanem srednjem usmerjenem izobraževanju in pred morebitnim visokošolskim študijem in zaposlitvijo mu vse te tehnične in politične

svobodne dejavnosti na eni strani lahko pomagajo oziroma mu morajo pomagati utrjevati in razvijati že pridobljene tehnične sposobnosti, hkrati pa mu širijo osnovne tehnične kulture za morebitni visokošolski študij ali pa - glede na neizbežno strukturalno preobrazbo našega gospodarstva - tudi za morebitne poklicne prekvalifikacije. Pri tem smo v tem zapisu upoštevali samo najbolj uporaben vidik. Interesna stran pa je (kaj danes mlade najbolj zanima in pritegne) pravzaprav, če govori o svobodnih aktivnostih v prostem času, kajpada samoumevna. Armada ima izkušnje in kadre, smo slišali na mariborskem posvetu, za novo zasnovano in okrepitev svojih kulturnih in interesnih dejavnosti, morala pa se bo za te naloge bolj organizirati. In ker k tem rečem zmerom sodijo tudi prostorski pogoji, je razumljiv predlog mariborskega posvetovanja, da se pri načrtovanju novih in pri preuređitvah starih vojašnic upoštevajo tudi nove potrebe klubskih in interesnih dejavnosti.

Skakalnic kot gob po dežju

Iz vseh krajev Slovenije in tudi prihajajo novice o odpiranju novih skakalnic splasti-ko. To je za smučarske skakalce gotovo velika spodbuda, kajti mladi dobivajo vse potrebne možnosti za vadbo skozi vse leto. Še bolj pomembno je, da je plastika večino domača, izdelek velenjskega Veplasa, da zanj ne bo treba več trošiti deviz.

Toda. Vsi ti objekti dopuščajo skoke od 15 do največ za vrhunske. Za najmlajše dovolj. Kaj pa za 35 metrov. Za najmlajše dovolj. Kaj pa za vrhunske skakalce, saj so skoki izrazito tekmovalna disciplina, brez

»Roke proč od Nikaragve!«

2. nadaljevanje

S 3000 učitelji in 2000 tehniki, inženjerji, zdravniki in vojaškimi svetovalci sestavljajo Kubanci največji del pomoči: mnogo jih prihaja iz skoraj vseh zahodnoevropskih držav, mnogih držav Latinske Amerike, toda tudi iz Francije in Zveze republik Nemčije. Težave so povečala še dogajanja, na katera ni bilo mogoče vplivati: poplave in katastrofalne suše so v minulem letu uničile 50 odstotkov žetve, zaradi prevelike ponudbe kave na svetovnem trgu je mednarodna organizacija proizvajalcev kave znižala izvozno kvoto na 13 odstotkov, svetovne cene za najpomembnejša nikaragovska izvozna proizvoda sladkor in bombaž so padle kar za 30 odstotkov.

● Ameriška trgovska družba Sears je svojo lastnino kos za kosom prenesla iz Nikaragve v Kostariko. Ljudstvu so obljubili »participativno demokracijo« (član hunte Sergio Ramirez), v kateri naj bi vsi državljani sodelovali pri sprejemanju odločitev, ki zadevajo vse. Iz tega naj bi se po mnenju Barricade, uradnega lista FSLN, razvil tako imenovani revolucionarni pluralizem. Drugi so to imenovali »marksistična diktatura« - na primer nekdanji član hunte Alfonso Robelo, ki je v izgnanstvu v Kostariki.

Konservativni demokrati kot Robelo ali zaloznica Violeta Chamorro, so se že kmalu umaknili iz hunte. Prešibki so bili, da bi se lahko uprli dinamičnim sandinistom - in njihovi izrazi so bili vse otreštrji. Obrambni minister Humberto Ortega je celo grozil: »Doktrina (revolucije) je marksistično-leninistična« in tisti, ki bi se uprli sandinistom, »bodo viseli na drogovih ob cestah«.

Do bistvenega spora, ki ga je bilo komaj mogoče rešiti in se je v vmes že zaostрил, prišlo že leta 1980 med sandinisti in podjetniki. Šlo je za vprašanje, kako naj bi uporabili devize od prodaje bombaža, kave in sladkorja. Tovarnar jedilnega olja Robelo je zahteval, naj bi dohodek iz teh virov namenili razvoju in vzponu zasebnega gospodarstva. Sandinisti pa

so hoteli investirati v neproizvodno socialno področje. Ko so potem voditelji FSLN zahtevali, da bi med obnovo, ki naj bi se končala leta 1985, obdržali nadzorstvo nad celotnim, tudi gospodarskim razvojem, sta se fronti razčistili. Robelo: »Sam ne bom vložil več niti centava.« Pri tem so ostali podjetniki do danes: Z vsemi mogočimi bilančnimi sleparijami so poslali denar v tujino (Robelo ga je na primer naložil v Kostariki).

Notranji minister Borge je ježno opozoril na »družbeno odgovornost lastnikov«, ki je zapisana v ustavi, in opozoril: Posledice domačih napak in ukrepov iz tujine: zunanjetrgovinski primanjkljaj v višini 200 milijonov dolarjev. K temu pridejo še dolgovi Somozove diktature v višini 1,6 milijarde dolarjev, kar naj bi posojila (milijarda dolarjev), ki jih je najel v tujini novi režim. Že leta 1981 so odplačala dolgov in nakup nafte požrli 65 odstotkov dohodkov od izvoza.

Sandinisti so zapovedali trde varčevalne ukrepe iz zahtevali: »več proizvajati, manj porabiti«, s tem pa zbudili med prebivalstvom vse večje nezadovoljstvo. Kajti medtem ko so se novi oblastniki namestili v vilah nekdanjih Somozovih ljudi, je brezposelnost v državi pri 20 odstotkih, inflacija je dosegla 40 odstotkov, prekupčevalci z živili pa povzročajo vedno nove zadrege v preskrbovanju.

Črnoboržanci kupujejo v velikih količinah sladkor, riž, fižol, osnovna živila, da bi povzročili na tržišču pomanjkanje vseh proizvodov, ki imajo predpisano in subvencionirano ceno. Potem prodajajo nakopičeno blago na črni borzi po pretirano visokih cenah. Da bi zagotovila vsaj najnujnejšo oskrbo z določenimi dobrina-

mi, je vlada podržavila trgovino s sladkorjem, oljem, koruzo, fižolom, rižem in bencinom. Ti proizvodi so racionalni in uradno jih je mogoče kupiti samo v trgovinah, ki jih je določila vlada.

Mladi »komandanti«

Racionirana živila, brezposelnost, inflacija - prejšnje navdušenje za revolucijo se je porazgubilo. Tudi pri tistih, ki se jim v primerjavi z množicami bolje godi, so se povečali dvomi o namenih in metodah sandinistov. Kajti novi oblastniki so nekatero svobodošne spet razveljavili, čeprav so se zanje kot mladi »komandanti« zavzemali: na primer pravico do stavke in svobodo tiska.

Posebej je to prizadelo dnevnik »La Prensa«, katere izdajateljica Violeta Chamorro je nekoč pripadala hunti, potem pa »zaradi zdravja« (po uradni razlagi) iz nje izstopila. Njen sin Pedro Joaquín Chamorro se je kot glavni urednik sprl z vlado, branil tržno gospodarstvo proti dirigizmu in temeljne svobode proti samovoljni oblasti. Nekajkrat so časopis prepovedali, zdaj zaradi »širjenja govoric, ki grozijo javnemu redu«, zdaj zaradi tiskanja papirnega pisma škofom, ki so ga pozneje prebrali z vseh prižnic. Vsak članek mora poprej pregledati državni cenzor, pogosto je videti bele lise tam, kjer je posegla vmes cenzura.

Prav tako ne gre vse po načrtu z razpisom svobodnih volitev, ki jih nameravajo izpeljati šele leta 1985. V prihodnjem letu naj bi najprej imeli občinske volitve. Druženje podjetnikov Cosep je sandinistom očitalo, da so »pluralistično vlado narodne enotnosti spremenili v vlado FSLN s pluralističnim bleškom«. Komisija za državljanske pravice Organizacije ameri-

ških držav je opazila, da so volilna določila »preprečila avtentično demokracijo in polno izvajanje prizanih političnih pravic«.

Notranji minister Borge se je temu zoperstavil: »Volitve bodo, ko se bo dežela pomirila in ko bodo imeli čas, da bomo izvedli nujno zakonite reforme« - če pa bodo sprejeli tudi neugodne volivne izide, so nekateri »komandanti« pritrldili, drugi zanikali. Zmagati na volitvah morda sandinistom ne bo tako lahko, kajti h kritikom štejejo tudi ugledni zastopniki cerkve - in to je izjemno pomembno v katoliški Nikaragi.

V resnici so nekateri duhovniki kot »revolucionarni kristjani in hkrati marksisti« postali ministri v sandinistični vladi - to so tisti močje, ki so priredili topli sprejem papežu med nedavnim obiskom v Nikaragi. Visoki kler pa, zlasti konservativni nadškof Manuel Miguel Obando Bravo, vztrajno zatrjuje, da so sandinistično revolucijo prevzeli »marksisti-leninisti«.

Vloga opozicije

Toda, čeprav opozicija vidi v sandinistih strnjeno skupino, to v resnici nikoli niso bili. Razmerja med tremi, nekaj tekmovalnimi skupinami - castristi, leninisti in za pravo nevezano zavzeti »terceristi« - so se nekoliko premaknili: vodilni ljudje terceristov, kot na primer voditelj hunte Daniel Ortega in njegov brat, obrambni minister Humberto Ortega, so danes že bolj navdušeni nad Kubo, vpliv ljubljenskega notranjega ministra Borgeja, leninista, je porasel. Zelo pogosto pa nastajajo odločitve pod pritiskom razmer in manj kot posledice idejnih razmišljanj, na primer, da je

truba sistem braniti proti notranjim in zunanjim sovražnikom.

Šolstvo bo moralo skriti sedanje programe

Ali bo zaradi denarnih težav kakšna šola manj? - Večje obremenjevanje za šolajočo se mladino

Za Gozdarski šolski center v Postojni z nekaj 300 srednješolskih prijatelji teko gospodarski časi. Ne samo zato, ker ga kot razmeroma majhno šolo finančno izredno učenjsko sredstvo merila za financiranje srednjih šol, marveč še bolj zato, ker se napovedujejo nove stiske, povezane z zmanjševanjem sredstev za skupno porabo v vsej državi. Te težave seveda ne zadevajo samo te šole, marveč celotno osnovno, srednje in visoko šolstvo, tako v Sloveniji kot tudi drugod.

V Sloveniji so določeni izračuni pri izobraževalni skupnosti nakazali, da bi ukrepi za zmanjševanje skupne in splošne porabe terjali od celotnega šolstva v Sloveniji, da poraba denarja močno omecni (po nekem predvidevanju lahko za okoli 400 milijonov dinarjev, lahko da tudi bolj ali pa manj). Pri iskanju možnih ukrepov se med drugim razmišlja o možnosti za cenjevo šolsko mrežo (tudi o morebitni opustitvi kakšne šole, kjer jih je morda preveč) o ukinitvi pomoči regresivnim učencem, o opustitvi popusta pri vzornikih za vsakodnevni prevoz srednješolcev in visokošolcev v šolo in domov, o delnem lastnem prispevku za ponavljalce v srednjem in visokem šolstvu in podobnih stvareh. O tem doslej skoraj nismo razmišljali, ko so bile finančne rezerve še v investicijskih sredstvih in podobnem. Zdjaj so te rezerve izpraznjene, že letos je bilo treba poseči tudi v same izobraževalne programe srednjih šol, ko so se za 20 odstotkov zmanjšala sredstva, namenjena naravnostnemu kulturnim in športnim dejavnostim.

O teh vprašanih so večkrat razmišljali na seji skupščine Izobraževalne skupnosti gozdarstva, ko je bila beseda o dejavnosti gozdarških izobraževalnih organizacij in o letošnjih materialnih možnostih usmerjenega izobraževanja v Sloveniji. O takih vprašanih je dni razmišljajo tudi v drugih posebnih izobraževalnih skupnostih, več pa najbrž razvidno na seji skupščine Izobraževalne skupnosti Slovenije v torek.

Delegati Izobraževalne skupnosti gozdarstva so predlagali, da bi predložili šole, ki je gozdarška, ki je za svojo stroko edina v republiki in izobražuje za deficitarne poklice, obravnavali v finančnih merilih nekoliko drugače, pa četudi bi zaradi tega morali skriti šolsko mrežo kje drugje, kjer je preobsežna.

J. S.

Prevelik naval so uravnavali izpiti

Omejeitev letošnjega vpisa na 5 srednjih in 16 visokošolskih organizacij - Še precej prostih mest

Zaradi omejenega vpisa je bil letos potreben preizkus znanja v 5 srednjih šolah in na 16 visokošolskih organizacij, oziroma njihovih tožih (od katerih bodo na treh opravili preizkuse znanja v avgustu, povsod drugod so pa omejitvene postopke že končali). V srednjih šolah je preizkuse znanja za vpis v prvi srednješolski letnik opravljalo 473 kandidatov, sprejetih pa je bilo 382. V visokem šolstvu je preizkuse znanja za vpis v prvi letnik visokošolskega rednega študija in študija ob delu že opravljalo 2.042 kandidatov, sprejetih pa je bilo 1.354 (na 3 šolah še čaka na preizkus znanja okoli 1.600 kandidatov, ki se potegujejo za 753 mest).

Na srednjih šolah so imeli letos preizkuse znanja za 3 izobraževalne usmeritve: za naravoslovno matematično v Mariboru na Gimnaziji Milana Zidaniška (spomladi prijavljenih 154, na izpit junija prišlo 149, sprejetih 144, odklonjenih 5), v Kranju na Srednji šoli pedagoške, računalniške in naravoslovne mat. usmeritve (86 - 79 - 72) in v Celju na Srednji tehniški šoli (88 - 79 - 72) 7), dalje je bila omejeitev za veterinarskega tehnika na dislociranem oddelku ljubljanske agrovišolske šole v Mariboru pri temniški šoli (61 - 43 - 34 - 9) ter za izobraževalni program PIT promet na PIT srednješolskem centru v Ljubljani (175 - 123 - 60 - 63).

V lanskem letu je bila omejeitev na 16 šolah, odklonjenih je bilo 372 kandidatov, oziroma 1,3 odst. od vseh vpisanih v lanske prve letnike srednjih šol. Letos je bilo odklonjenih 91 kandidatov za vpis v prvi letnik, oziroma okoli 0,4 odst. od vseh vpisanih. Zanje in za druge je v srednjih šolah v oddelkih za mladino na celju okoli 3.800 mest raznih zadržnostnih stopenj, v oddelkih za odrasle pa je nezasedenih mest še precej več. Podrobni podatki o prostih mestih in srednjem šolstvu bodo predvidoma v Delu objavljeni v ponedeljek.

V visokem šolstvu so preizkuse znanja za izbor prijavljenih kandidatov končali b 7 visokošolskih organizacij, in sicer z namenom, da izločijo okoli 700 kandidatov, kolikor se jih je bilo prijavilo preveč glede na razpisni obseg razpisa (podrobni podatki o letošnjih omejitvah vpisa in izbirnih postopkih v visokem šolstvu so bili v Delu objavljeni 28. junija). Preizkusi znanja so bili v teh dneh na obeh pedagoških akademijah (v Ljubljani in Mariboru) za študijskih smeri, na Višji agronomski šoli, na Višji šoli za socialne delavce za 5 smeri študija na starih tudijskih Biotehniške fakultete za posamezne vrste oziroma smeri študija, na Fakulteti za telesno kulturo, na Fakulteti za arhitekturo, gradbeništvo in geodezijo (arhitektura in gradbeništvo) ter za eno smer

LJUDJE V NOVICAH

VASILJE ČETKOVIČ, celjski kipar, odpira danes ob 19. uri razstavo v celjskem likovnem salonu. Ko se je Vasko Četkovič lani predstavil v vseh prostorih razstavišča Richard Jakopič v Ljubljani, je kritik Janez Mesesnel napisal, da redko srečamo oblikovalca tolikšnih energij, kot je on, prav tako pa je redko njegovo

vsestransko zanimanje za vse oblikovano, oblo, prostorsko, kiparsko. »Odvaja se hitro in vihravo, pobuda je že hkrati oblikovalni impulz in v isti sapi tudi prisila ter neprenehin vir energije, do izčrpanja,« je menil kritik. Celjski kipar črno-

DRAŠKO REĐEP je Kragujevcem na njihovih manifestacijah razstavljal predstavil vojniške pesnike, ki tačas potujejo s »Pesiško karavano«. Zmajevih otroških slikar po Srbiji. To so Miroslav Nastasićević, Miroslav Demak, Miron Krahun, Gabor Filep in Rade Obrenović. Pesiška karavana, ki se je zbrala na Zmajevih igrah - kjer je bila letos za nagrado počasitve slovenskega pesnika Ela Perazzi - bo obiskala vsega štirideset mest, v njej pa se bodo zvrstili pisi za otroke iz vseh narodov in narodnosti Jugoslavije. Letos so Zmajeve igre še posebno slovesne, saj se je začelo potrditi pogojevanje do rojstva, velikega pesnika in humanista Jovana Jovanovića-Zmaja.

Dvoje igralcev v Gogoljevi povesti

V Krizankah nastopata Silvij Božič in Jože Mrz pod režiserskim vodstvom Vesne Arhar

Vsem, ki so v teh dneh nameravali brati Gogoljevo Povest o tem, kako sta se sprla Ivan Ivanovič in Ivan Nikiforovič, so na ljubljanskem poletnem festivalu prihranili trud. V Krizankah nameravajo izvajati imenovano povest. Nastopata dva igralca, Silvij Božič in Jože Mrz. Pod dramaturškim vodstvom Bojana Štira režira Vesna Arhar, ki je Gogoljevo besedilo kar sama tudi priredila za javno izvedbo. Prireditev je hibridna. Nekaj med gledališko igrano običajnega tipa in prostim ponavljanjem tipe davne »peterburške povesti« iz leta 1835 (v slovenskem prevodu Severine Salija). Ponavljanje je na prvi pogled še kar v skladu s predlogo. Tudi okrajšave ne motijo. Razlika je samo v tem, da manjka večji del poant, ki so za Gogoljevo zgodbo verjetno važne, saj jih drugače v njej najbrž ne bi bilo. Po vsem videzu je to posledica površnega branja, potem pa tudi pomote, ki so ji prireditev zagrešila v svoji teatralnih sestavi. Gogolji piše namreč ironično povest, medtem ko se v Krizankah grede nekakšen humorističen večer. Pri Gogolju gre za absurden komični zaplet, ki za prazen nič spre in nazadnje pogubi svoja dva junaka, na ljubljanskem festivalu gre za (poljubno in nepovezano) zbirko bolj ali manj smešnih dovptov v širokem razponu med sladkim spogledovanjem s publiko in dvoumnimi namigovanji »na naše razmere«. Gogolj ironično in hkrati izgrožno pokaže, »kako pusto je na svetu«, v Krizankah skušajo prepričati ljudi, da je na svetu »preprosto in veselo«. Le da so ljudje večjih čudaki...

Moskovski festival po začrtani poti

»Vojni pot kutinabe ugodno sprejet, »Dolly Bell« izločena, »Gremo napreje tekmuje za nagrado»

Moskovski mednarodni filmski festival se je že kar lepo razvil, tako da so prikladne že prve ocene festivalnega vzdušja in njegove kritične naravnosti. Iz Moskve prihajajo poročila, da organizatorji zvesto vztrajajo pri svojih izhodišnih stališčih, ki so pogosto različna od Gogoljeve volje. Poudarki so na humanističnih notah filmov, kot tudi na idejah miru in sodelovanju. Dolej se je izkazovalo, da so vsi filmi, ki so premočno sekali tovrstno zaželeno shemo, ostajali ob strani, tako pri raznolikostih nevjeni festivalski publiki kot pri kritiki. Lep primer je že naš film »Se spominja Dolly Bell?«, režiserja Kusturice, ki naj bi po napovedi izvršen v informativni festivalski pregled. Naka je organizator festivala izkoristil svojo pravico in odločil, da filma v informativni sekciji ne bodo prikazali. V ponedeljek, 11. julija, je bila novica tudi uradno potrjena, povzročila je pa precejšnje razočaranje pri festivalski publiki, saj je bilo znano, da so »Dolly Bell« dalj časa uspešno prikazovali po Evropi. Nas edini konkurent za Festivalni nagrado med celovčnimi igranimi filmi »Vojni pot kutinabe Mirze Idrizovića je po predstavitvi v ponedeljek naletel na ugodne odmeve, vendar so se kritiki ognili konkretnih ocen tega dela. Označili so ga kot presenetljivo »novojni film o minuli vojni«. Vendar je film na »izjemno sprejem naletel pred projekcijo, kajti bil je edini med 32 filmi, ki konkurirajo za nagrado, za katerega ni bilo poprejšnje sicer že kar spontane pripravljenre reklame, za katero skrbi organizator.

Enciklopedija Jugoslavije v cirilici

Na Kolarčevi narodni univerzi v Beogradu so predstavili novo izdajo enciklopedije

Po predstavitvi prvega zvezka Enciklopedije Jugoslavije v slovensčini so te dni v Beogradu predstavili še izdajo v cirilici - poprej sta izšla že prvi in drugi zvezek v latinici. Prva srbohrvaška izdaja v latinici je nastajala od leta 1950 do 1971. Druga izdaja Enciklopedije Jugoslavije, katere prva knjiga je izšla konec leta 1980, pa obsega šest vzporednih izdaj, poleg dosedanjih izdaj v latinici, cirilici in slovensčini, še izdajo v makedonščini, albansčini in madžarsčini ter izveček v dveh delih v angleščini. Načrtujejo, da bo celotna enciklopedija imela 68 zvezkov - približno 60.000 strani - s približno 80.000 ilustracijami in fotografijami. Prvi zvezek Enciklopedije Jugoslavije v cirilici je že 117. izdaja Jugoslovanskega leksikografskega zavoda v okviru njegovih dvajsetih različnih enciklopedičnih načrtov.

PO SLOVENIJI

Belokranjski vodovod obnovili pred rokom

METLIKA, 14. julija - Brigadirji prve izmene MDA Bela Krajina 83 so štiri dni pred rokom dokončali obnovo vodovoda od zajetja v Jamnikih do belokranjskih vasi. Čeprav je bilo brigadirjev namesto 120 le sto, delo pa zaradi vdranja talne vode zelo zahtevno, so nalogo opravili predčasno. Brigade iz Titovega Velenja, Murske Sobote in Postojne, ki delajo v prvi izmeni, bodo sedaj štiri dni delale na rezervni trasi pri napeljevanju vodovoda od Draščev do Brasljevice. (M. D.)

V Trzinu redukcije zaradi del na daljnovodu

TRZIN, 14. julija - Med Naklim in Žezjami bodo delavci Elektro Ljubljana od petka do nedelje postavili nov jambor, na katerem je obsežen 35-kilovoltni daljnovod. Delavci Elektra Kranj bodo v petek izklopili elektriko v trzinški občini in vseh pod Dobro med 8. in 20. uro, v soboto med 7. in 18. uro in v nedeljo med 8. in 18. uro. (M. K.)

Na Hudinji bodo zidali trgovski center

CELJE, 14. julija - Na Hudinji so danes položili temeljni kamen za območni živilsko prehrabovalni center, za katerega bodo v sozdu Mers družili ali s sovlagarji zagotovili 356 milijonov din, 40 milijonov posojil pa bo prispevala celjska temeljna banka LB. Center, ki naj bi ga dokončali do julija prihodnje leto, bo namenjen potrebam 300 tisoč prebivalcev celjskega, zaviskega in koroškega območja. (D. H.)

Ugodnejši krediti za kmečki turizem

TOLMIN, 14. julija - Tolminci razmišljajo, da bi prihodnje leto uvedli dodatne ugodnosti za najem posojil za razvoj zasebnega gostinstva in kmečkega turizma. Bonificirane obresti za tovrstne kredite naj bi uvedli še pred začetkom prihodnje pomladanske gradbene sezone, veljale pa naj bi za bančna posojila in posojila hranilno kreditne službe. Komisija za dodeljevanje teh kreditov je namreč ugotovila, da zanimanje za zasebni in kmečki turizem usiha tudi zato, ker so sedanja pogoji za najemanje posojil po 12 in 15-odstotni obrestni meri nesposodbeni. Predvidene ugodnosti naj bi omogočile s pomočjo denarja, ki ga vračajo štiri leti, ki so bili v minulih letih deležni občinske pomoči pri gradnji zasebnih gostinskih objektov in organizaciji kmečkega turizma. (K. R.)

Po muzikalije v novo trgovino

LJUBLJANA, 14. julija - Na Trgu Koroške revolucije 6 (nasproti Krizank) so danes odprli novo poslovalnico Državne založbe Slovenije, v kateri so na prodaj, poleg domačih in tuje notne literaturne, tudi antikvarne izdaje, plošč in kasete. Tako smo v Sloveniji končno dobili pogrešno specializirano trgovino muzikaliji. (Foto: Marjan Zaplati)

V Lancovi vsi ena farma prašičev

PTUJ, 14. julija - Emonin tozd Farma prašičev na Ptuj namerava poleg obstoječe farne prašičev v Lancovi vsi zagraditi še selekcijske farne prašičev. Proizvodna zmogljivost le-te naj bi na leto znašala 3.000 ton žive teže, od tega 400 ton plemenskih živali. So v investicijo naj bi zagotovili boljše preskrbljenost Podravja s svinjskim mesom. Farma bo na podlagi sklenjenega samoupravnega sporazuma o zdruzevanju dela in sredstev vse prašiče dobavljala Tovarni mesnih izdelkov Koški. (M. K.)

Lent bo dobil novo ulico ob Dravi

MARIBOR, 14. julija - V okviru programa usmerjene prenove Lenta bo sis za komunalno in cestno dejavnost za območje občine Maribor zgradil ulico ob dravskem bregu, med sodnim in vodnim stolpom. Hkrati bodo zagotovili tudi komunalno in energetsko oskrbo Lenta. Nova prometnica v dolžini 650 metrov naj bi oživljala staro mestno jedro. (M. K.)

Ribniški prototipi peči za sušenje tobaka

RIBNICA, 14. julija - V Industriji termičnih aparatov, žičnih tkanin in plastike v Ribnici so domači strokavilci izdelali načrt in tudi prve primerke peči za sušenje tobaka. V ITPP imajo že vse pripravljeno za serijsko proizvodnjo. V naslednjem letu načrtujejo izdelati 600 takšnih peči. Računajo, da jih bodo lahko tudi izvažali. (M. D.)

TAM bo del proizvodnje preselil v Lenart

MARIBOR, 14. julija - V Tamovem tozdu Mehanska obdelava so povečali zmogljivosti, zato je kleselo primanjlost proizvodnih prostorov. Tako so z lenarskim železom sklenili samoupravni sporazum o zdruzevanju dela in sredstev za preselitev proizvodnje konzol in zgibnikov, ki jih vgrajujejo v gospodarska cestna motorna vozila. (M. K.)

PRISLI - ODŠLI

Alojz Ješelnik, v. d. direktorja LIK
KOČEVJE - Delavski svet kočevskega ozda LIK je imenoval za v. d. direktorja delovne organizacije Aloja Ješelnika, dosedanjega komercijalnega direktorja v Liku. Dosedanji direktor inž. Vlado Mihelič se na razpis ob reelekciji namreč ni več prijavil, kar je se po vsiljenem razvojnemu delu v ozdu LIK. (M. D.)
Andrej Šenica novi komandir PM v Metliki
METLIKA - Obšinska skupščina Metlika je na predlog UNZ Novo mesto imenovala za novega komandirja Postaje milice Metlika Andreja Šenico iz Novega mesta. Andrej Šenica je bil doslej pomočnik komandirja PM Novo mesto. Dosedanji komandir PM Metlika Stefan Misja odhaja na novo delovno dolžnost v UNZ. (M. D.)

JEZIKOVNO RAZSODIŠČE

Jezikovna vzgoja tudi pri zgodovini?

V začetku 19. stoletja so francoski na slovenskem ustanovili šolske pravne. Njihov prihod je naučeno pozdraviti tudi Valentin Vojnik. Tak je kratak odmev iz kontrolne naloge nekoga ljubljanskega srednješolskega. Poslala nam ga je njegova učiteljica zgodovine A. H. z naslednjim komentarjem: »Nisem ljubiteljica kontrolnih nalog, včasih pa me časovna stiska le prisili, da moram učence ocenjevati na ta način. Kontrolne naloge pa so vedno zbirka jezikovnih napak, pričajo o neznanju, pa tudi o slabem odnosu do jezika. Zdi mi se, da bi vsi skupaj morali več storiti za to, da učenci šol ne bi zapuščali neposredno in nepopolno ter samostojno izražanja. Navedek iz kontrolne naloge kaže popolno brezbrzičnost do pravopisnih in pravorečnih pravil. Učence se je pač predal udobnemu prepričanju, da piše kontrolno nalogo iz zgodovine, ne iz slovensčine, in da torej jezikovne napake ne bodo vplivale na oceno. Tako ravnanje naših šoljark izvira iz vsakdanje šolske prakse. Zaradi natančnih inšitv programov in prevelikega števila učencev v oddelkih (tudi do 36 »glav« na razred) učitelji ne »stratijo časa« z ostanim spravevanjem, ampak učence raje zasipavajo s kontrolnimi nalaganji. V nagli največkrat ocenjuje je njihovo »veselino«, jezika pa ne, saj to ni njihova neposredna dolžnost. Tudi na univerzi si bodočji profesorji večinoma ne pridobijo dovolj jezikovne kulture. Tako učitelji v šolah pri različnih oblikah šolskega dela (razlaga, prevajanje znanja, skupni delo...) je »zabljajo, da niso le strokovnjaki za svoja področja, ampak tudi jezikovni vzgojitelji. Ne zavedajo se, da bi spodbujanjem učencevga pravilnega in samostojnega izražanja poglobljali tudi njegov dejaven odnos do predmeta, ki ga poučujejo. Ni torej prav, da skrb za jezikovno vzgojo prepustimo samo slavistom, saj pouk slovensčine obsega v povprečju le slab desetino učnih ur na teden, kar je premalo za primerno obvladovanje jezika v strokovnem spretnosti. Za jezikovno vzgojo v šoli smo odgovorni vsi, se posebej tisti, ki se po službeni dolžnosti ukvarjajo z vzgojo in izobraževanjem. Morebitne predloge, kritike in opozorila v zvezi s slovensčino v javni rabi pošiljate na naslov: JEZIKOVNO RAZSODIŠČE, Republiška konferenca SZDL, Slovenija, Ljubljana, Komenskega 7.

Razpon v plastični govorici

Ob 6. jugoslovanskem biennialu male plastike v galeriji Kulturnega centra v Murski Soboti - Osemdeset jugoslovanskih ustvarjalcev - Poti nove skulpture»

»Kam je šla v zadnjih dveh letih jugoslovanska skulptura? Ko iščemo splošno in skupna mesta, bi lahko opazili, da gre za trenutek mirne analitične koncentracije na kiparstvo v vseh njegovih izraznih možnostih. Če je bilo prejše desetletje na avangardnem področju desetletje dematerializacije, ohranjanja plastične obstence na ravni koncepta in ideje, v tem času neprekinjeno poti kiparstva niso stale in mirovale ali se obračale v krog. Rekapitulacija pravega položaja je sele pred nami, ta trenutek pa, kot kaže, pravkar prihaja.

S to mislijo in še eno povru, je lebel odpozavele pogled nad biennialom kot nevidno pričakovanje, kot določeno zašrite pred burjo. Kajti burja se je že na široko razmahnila po Ameriki in Zahodni Evropi. Zato lahko z gotovostjo in dejansko pričakovanosti na prihodnjem biennialu močnejši ali celo močan prodor nove skulpture, vzporedne in na isti valovni dolžini, na kateri se je znašla »nova slika«. Čas pa, ki prihaja, čas nasprotnega gibanja, nove materializacije umetniškega dela, kontrastekega in »novega baroka«, katerega duh (kot oni zgodovinskega baroka - če uporabimo duhovito opombo pozabljenega teoretika Eugena (D'Orsa) »ne ve, kaj hoče, bo pa zanesljivo tukaj - bo zahteval, da se vse znova preizkusi, da se zopet odkrijejo zaklenjena vrata subjektivnosti, imaginacije, celo regionalizma, da poiščemo predhodnike in vizionarje. Listali bomo kataloge bienniala male plastike - od prvega do zadnjega - kot edini objavljeni kompendi, ki pokriva in jugoslovanski ravnj prav ta krizni čas.

Vendar ostajajo individualni idomi veljavni in bodo ostali tudi vnaprej...»

Za uvod v kritično razmišljanje ob letošnjem jugoslovanskem biennialu male plastike v Murski Soboti sem izbral del zapisa, ki ga je ob prejšnji biennialu prireditev posredoval hkrati kritik Zdenko Rus in ga objavil v zadnji, pravkar izšli troleštvoletni reviji Sintesa (58-60).

Svežina tega zapisa, ki ga lahko beremo vzporedno ob opazovanju ustvarjalnih dosežkov letošnjih udeležencev v Murski Soboti, nas tedaj uvaja v napovedano »novo skulpturo« in v tako imenovane individualne idome, ki ostajajo naravnost in glede na »biv« Tudi simbolika razstavnega plakata - amorfna glinasta gmota - priča, da novodobna mladja čiste plastične zamisli, očitno izbira svojo pot - ki pa se ne blešči več v bronu, kromaluminiju ali katerkoli drugem žlahtnem materialu: terakota (kot naravna žgana ali obrabana žgana glina) cement, železo, svinec, baker (neugleden, nekiparsko obdelan, le barvan) kamen, »povitas« kombinacija

Tako imenovani individualni idomi tvorijo tedaj ustrezni (tudi generacijski) pendan: Boljkovi »Haronski čolnari, Bourcova alegorična groteska, Crnučevićeva zakrknata množica, Diminičev regionalizem in Lenassijsva plamtonična religija marmorja (obojje po Z. Rusu) v razliku od mediteranske topline Marinovića, arhitektonska struktura Čadežve, Vulaša, Mileusičeva

Moskovski festival

»Vojni pot kutinabe ugodno sprejet, »Dolly Bell« izločena, »Gremo napreje tekmuje za nagrado»

Moskovski mednarodni filmski festival se je že kar lepo razvil, tako da so prikladne že prve ocene festivalnega vzdušja in njegove kritične naravnosti. Iz Moskve prihajajo poročila, da organizatorji zvesto vztrajajo pri svojih izhodišnih stališčih, ki so pogosto različna od Gogoljeve volje. Poudarki so na humanističnih notah filmov, kot tudi na idejah miru in sodelovanju. Dolej se je izkazovalo, da so vsi filmi, ki so premočno sekali tovrstno zaželeno shemo, ostajali ob strani, tako pri raznolikostih nevjeni festivalski publiki kot pri kritiki. Lep primer je že naš film »Se spominja Dolly Bell?«, režiserja Kusturice, ki naj bi po napovedi izvršen v informativni festivalski pregled. Naka je organizator festivala izkoristil svojo pravico in odločil, da filma v informativni sekciji ne bodo prikazali. V ponedeljek, 11. julija, je bila novica tudi uradno potrjena, povzročila je pa precejšnje razočaranje pri festivalski publiki, saj je bilo znano, da so »Dolly Bell« dalj časa uspešno prikazovali po Evropi. Nas edini konkurent za Festivalni nagrado med celovčnimi igranimi filmi »Vojni pot kutinabe Mirze Idrizovića je po predstavitvi v ponedeljek naletel na ugodne odmeve, vendar so se kritiki ognili konkretnih ocen tega dela. Označili so ga kot presenetljivo »novojni film o minuli vojni«. Vendar je film na »izjemno sprejem naletel pred projekcijo, kajti bil je edini med 32 filmi, ki konkurirajo za nagrado, za katerega ni bilo poprejšnje sicer že kar spontane pripravljenre reklame, za katero skrbi organizator.

Kultura nevrščenih v Titogradu

Komaj poldrugo leto mineva, odkar so v Titogradu ustanovili Galerijo nevrščenih del »Jošip Broz Tito«, rezultati njenega delovanja pa so po njenem črnogorskega tiska preslegli vsa pričakovanja. Tudi brez širše mediarnode propagande in praktično še brez ustreznega prostora je ta ustanova popolnoma upravičila svoje obstoj. Zanimanje za delo galerije je izjemno, o čemer pričajo podatke, da je več kot dvajset dežel poslalo v Titograd svoje prispevke, druge pa so sporočile, da bodo to v kratkem storile. Toda poglaviti problem galerije ostaja: to je prostor za nemoten razvoj njene programske zasno-

Zato so pred dnevi začeli obnavljati in sanirati galerijo v parku Krusevca, s čimer bodo pridobili 1.500 kvadratnih metrov uporabnega prostora.

Telo ni nikdar zgolj medicinska tvorba, medicina in domišljija delata v tem primeru nenehen kompromis. Na srce nihče ne glede samo kot na stroj, ki poganja kri po telesu, ušesa in oči za nikogar niso samo čutila, in spolni organi sredstvo za reprodukcijo. Ali ginekologi, ki posredujejo ženskam fotografije njihove notranjosti, mislijo, da bodo imele kakšne koristi od tega? Šaj svojega telesa ne poznamo niti od zunaj. Samo filmski igralci se morda lahko vidijo takšne, kot jih vidijo drugi. Toda, ali je mogoče, da se gledajo tako, kot jih gledajo drugi?

»Znanstvenik« temelji
Pač, v obeh ljudi in v svojih lastnih očeh je medicina znanost, v kateri so utelčeni resnica, pravica in dobrota. Medicina je namreč opremljena z znanjem. Ona zna. Toda ali tudi v resnici zna? Kaj pa je če njeno znanje relativno? Ali res ve dovolj? Naj ji zaupamo in se podredimo njenemu zakonu?

Kurativna medicina je dokazala, kaj zmore. Ni vsemogočna, toda zna lajšati trpljenje in zdraviti bolezni. Toda dandanes nam je prešlo že v navado, da gledamo nanjo s kančkom prezira: ne moremo se več zvesti, da ne bo zamudila, iz dneva v dan je dražja in kar zadeva njeno posredovanje, tudi ni vedno zanesljiva. Od tod tudi njeni porazi in njena pretirano visoka cena.

Medtem ko je preventivna medicina, narobe, deležna le hvale in spoštovanja. Velja za napredno, saj se bori proti socialnim tegobam, liberalna, saj ljudi spodbuja k aktivnemu sodelovanju, učinkovita, saj ima opraviti z našo stvarnostjo.

liberalna, saj ljudi spodbuja k aktivnemu sodelovanju, učinkovita, saj ima opraviti z našo stvarnostjo.

No, že to razlikovanje med kurativno in preventivno medicino je nezanesljivo. Vsakršen kurativni poseg je hkrati tudi preventivni. Najprej zato, ker zdravljenje neke bolezni zelo pogosto uravnava skrb, kako »preprečiti« morebitne komplikacije, ki ogrožajo bolnika. Zdravljenje angine z antibiotiki pomeni, da hočemo bolnika obvarovati pred akutnim revmatičnim vnetjem. Slepič je treba operirati tako hitro zato, ker se je bati vnetja trebušnice. In potem zato, ker kurativna medicina deluje vedno v družbi s preventivno.

Zdravnik se nikdar ne bo zadovoljil samo s tem, da bo (kadar je to v njegovi moči) ozdravil človeka bolezni, zaradi katere se je bil zatekel k njemu. V principu vsak tak obisk vedno izkorišči tudi za to, da »preuči« bolnikovo zdravstveno stanje nasploh, da pregleda njegove kartoteke in da poskuša izslediti simptome in znake, ki bi utegnili naznanjati še hušje težave, kot jih ima sedaj. Tistemu, ki je prišel ordinacijo zaradi čira na želodcu ali zaradi bronhitisa, zaradi hipertenzije ali migrene, vedno svetuje - pa če zadene zeblico na glavo ali pa ne - naj shujša, če je predebel, naj manj kadil, manj pije in se več giblje. Navodila, ki paciente usmerjajo v preventivno ravnanje, so dfrjo vs opis del in nalog, ki jih zdravniki opravljajo vsak dan.

Zdravnik, ki »se oddloži«, da bo zdravil zgolj bolezni, zaradi katere je sprejel pacienta, si je olajšal delo, vendar je ravnal napak. Njegovo posredovanje je v tem primeru nekoristno.

Gilbert Durand ŽIVLENJE BOLEZNI

26. nadaljevanje

Kaj drugega pa hoče bolnik od zdravnika, kot da mu ta zagotovi, nič resnega ni, bodite brez skrbi! Najprej hoče izvedeti, da ne bo umrl. Potem ga zanima, ali bo minilo brez posledice, in nazadnje, ali se bolezni ne bo povrnila (ali je »znanamovana«, ali je »obsojen«).

V tem smislu zdravniki mirno lahko rečejo, da imajo s smrtjo opraviti prav vsak dan. Ne s smrtjo v pravem smislu te besede - vse bolezni na srečo niso smrtonosne - ampak s smrtjo kot idejo in strahom pred smrtjo.

Toda za medicino je važna predvsem smrt v svoji »najčistejši«, dokončni obliki. Z njo se mora ukvarjati v prvi vrsti in ona je tudi tista, na kateri prekasajo svoje znanje in svojo moč. Edina, ki ve, kaj je to smrt, je medicina. Smrt telesa, ki ga pozna do poslednje podrobnosti. Seveda pa obstaja kratak stik tako med medicinsko izkušnjo in nase izkušnjo, kot med konkretno resničnostjo smrti in smrtjo, ki jo človek nosi v zavesti pa telesom kot telesom in namišljenim telesom (tistim, ki ga občutimo).

Ko pride smrt, mene ni. Ko sem jaz, ni smrti. Narobe ni mogoče. Smrt ne obstaja. V resnici, v življenju, se je ni mogoče zamisliti. Lahko umremo, a ne moremo biti mrtvi.

KULTURNI KOLEDAR (od 15. do 22. julija)

LJUBLJANA
V Narodni galeriji je na ogled razstava Slikarstvo na Koroskem od romantike do ekspresionizma. V Moderni galeriji je odprt 15. mednarodni grafični biennial, v Cankarjevem domu razstava jugoslovanskih nagradev vseh dosedanjih biennialov ter razstava multiplov, hkrati pa je na ogled še razstava slik češkega slikarja Jirrija Anderleta. V Likovnem razstavišču Richarda Jakopiča je na ogled retrospektiva dobitnikov velikih nagrad dosedanjih biennialov. V Mestni galeriji je na ogled razstava Š

KLEPET - Z MITNIČARKO

Tujim turistom dajemo še premalo osnovnih obvestil

Čeprav je turistična sezona skoraj na vrhuncu, na avtocesti Ljubljana-Razdrto tega ni čuti. Ne samo, da se avtomobili...

kinjo Hermino Vehar, ki že tretje leto zapored v počitnicah izdaja listke za plačilo cestnine na vstopu pri Ljubljani. »Delam preko Mladinskega servisa iz Postojne, osem ur dnevno, plačajo pa mi 60 dinarjev na uro. Letos poleg listkov dajem tudi prospekte. Postojnske jame, seveda predvsem tuje. Imam občutek, da jih je manj kot prejšnja leta; veliko manj je Francozov, ki zaradi denarnega bonusa verjetno tudi sicer manj potujejo. V soboto sem recimo v svoji izmeni izdala skupno približno 3 tisoč listkov.«

Vučedolci se hvalijo s fiš paprikašem, ščukinimi klobasami in ribjim zvitkom

Osiješka podružnica Generalturista je pred poletno sezono povabila v goste 60 tujih novinarjev, ki zdaj pišejo o pokrajini med Dravo in Donavo - Turizem prebudil tudi rečni potniški promet

OD NAŠEGA DOPISNIKA VUKOVAR, julija - »Gremo v Jugoslavijo,« predlaga predsednik Svetovnega sklada za varstvo narave Fulco Pratesi. Njegov utemeljen predlog je zapisalo več evropskih turističnih časnikov. Toda njegovo navdušenje se ni ustavilo ob jugoslovanski obali, marveč na rododarni poljedelski pokrajini, kjer vsakdo najde svoj mir. V Kopačnem ritu pri Osijeku ga je naposled našla tudi črna ščorklja, je zapisala Franca Zamboni in »Farniglii cristiani«.

Osiješka podružnica Generalturista je nemara potegnila najboljše potezo za razvoj slavonsko-baranjskega turizma, ko je pred poletno sezono povabila v goste šestdeset tujih časnikov, ki so nato objavili spodbudne reportaže o pokrajini med Dravo in Donavo, zanimive tudi za domače potopnike. V Vukovarju pri pripoveduje, da jih je turistično prebujala začela Donava, predvsem uveljavljena potniška prometna do Novega Sada in Beograda. Prej so se v Vukovarju in okolici krajih ustavljali le prehodni gosti, mornarji domačih in tujih rečnih plovil. Le-ti so svoje znanec obvestili, da od Apatina do Vukovarja kuhajo najboljše ribji paprikaš, ki ga od nekdaj imenujejo »fiš paprikaš in ga pripravljajo iz donavskih rib. To je pravzaprav ena najboljših izkaznic Slavonije in Baranje ter Vojvodine, ki ima na vrhu še en presrečnik: najboljši jedi iz sladkovodnih rib pripravljajo 7 kilometrov južno od Vukovarja, v motelu Vučedol. Izteka se desetletje, ko so se Vukovarci na domačih in tujih kuharskih tekmovanjih uveljavili s posebej pripravljeno ribo smuč na vučedolski način, s ščukinimi klobasami, z vukovarskim ribjim zvitkom in drugim jedmi. Skupaj jih je deset vrst in so zdaj opisana v kulinarinem vodniku

po Slavoniji in Baranji. Čeprav je v vukovarski občini le 353 turističnih postelj v sicer lepo urejenih hotelih in motelih od Vukovarja do Hloka, se občasno zgodi, da tujih vučedolskega motela kmalu poide kakovostna donavska riba.

Za ribji paprikaš so uporabne tudi manj kakovostne sladkovodne ribe, med njimi klen, krap, smreč in ploščec. Zetudi so polne srti. Toda v vučedolskem paprikašu mora biti vsaj kosček smuča ali pa ščuke. In kakšna je pravzaprav ta jed?

Po moči me je spominjala na prekmurski bograč, čeravno sta osnova za to jed govedina in svina. »Morda res,« nezaupljivo dodaja Pantelija Kovačević. Po njegovem je lahko vučedolski paprikaš tako huda, da ga lahko sprede vsakuhini vučedolskega motela kmalu poide kakovostna donavska riba.

slavonskih gostilnah? Če bi sodili po članku »Kdo ljubi Donavo«, ki ga je z vabilom za ribolov v Batini in Aljmašu prinesel avstrijski »Sport Fischer«, do te zamerjave se ne bo prišlo. PETER POTOČNIK

Izid zrebanja I. kola poletnega kviza »Poznate Slovenijo«

- 1. nagrada (1000 din): Vič Planinšec, Prečna 3, 62380 Slovenj Gradec
2. nagrada (500 din): Majda Goljuf, C. brigad 29, 58000 Novo mesto
3. nagrada (250 din): Nada Jakopič, Poljanski 19, 61000 Ljubljana
Na slikah so bili krajci: 1. Kranj, 2. Mislinja, 3. Portorož.

NAGRADNI KVIZ DELA - Poznate Slovenijo?

Z današnjo sliko zaključujemo drugo kolo slik, ki jih uganjate v Delu od torka do petka. Izrežite vse štiri slike in jih skupaj s tekstom ob slikah in z vpisanimi rešitvami pošljite na naslov: Uredništvo DELA, poštni predal 29, 61001 Ljubljana s pripisom POLETNI KVIZ od vključno srede, 20. julija. Zreba bo razdelil med reševalce, ki bodo pravilno ugotovili vse štiri kraje, naslednje nagrade - 1. nagrada: 1000 dinarjev, 2. nagrada: 500 dinarjev, 3. nagrada: 250 dinarjev. Izrečance drugega kola bomo objavili v petek, 22. julija. Katero mesto je na sliki: ... Ime in priimek reševalca: ... Točen naslov: ...

IDEJA ZA IZLET

Na Graški gori bo odmevala pesem

GRAŠKA GORA - Na znameniti Graški gori bo v nedeljo popoldne odmevala vesela pesem. Kulturno društvo Ivan Cankar iz bližnjega Plešivca ter zveza kulturnih organizacij Velenje prirejata zdaj že tradicionalno srečanje narodno zabavnih ansamblov ter vokalnih skupin.

MIR, TIŠINA, NEOKRNJENA NARAVA - Večina obiskovalcev Bohinja prihaja sem na dopust prav zaradi tega. (Foto: V. F.)

V Bohinju nudijo več kot lani

Obnovili so hotel Jezero, uredili prostor za piknike za 120 gostov, odprli disko klub - Vseeno se bojijo, da bo sezona enaka lanski, torej povprečna

BOHINJ - JEZERO - Ob Bohinjskem jezeru so letošnjo poletno turistično sezono pričakali precej boljše pripravili kot prejšnja leta. Prva velika sprememba je seveda obnovljen hotel Jezero, ki je kakal na obnovu vse od potresa v letu 1976, za goste pa so ga spet odprli pozimi. Jezero je tretji hotel, ki so ga obnovili v zadnjih nekaj letih, tako da ima Bohinj precej boljših hotelskih postelj, vseh je 800, kot prejšnja leta. Kaj povsem novega pa ni, saj se, na primer, hotelsko podjetje Lev iz Ljubljane, ki ima celo kupljeno zemljišče ob jezeru, za to že leta ne zmeči. V vseh ob jezeru je tudi okoli 1.200 postelj, od teh je res dobrih nekaj več kot polovica, pri zasebnikih. Za dober denar pridobitev bo ob hotelu Jezero poskrbel Alpe-tour tozd hoteli Bohinj. Ob hotelu Zlatorog bodo zgradili dve teniški igrišči, košarkarski prostor, prostor za namizni tenis, v hotelu Jezero dela delikatesna restavracija, ob njem bodo uredili minigolf. Pri hotelu Pos-Voglog so postavili 120 sedežev, lesene klopi, mize, plešišče in točilni pult za piknike hotelskih gostov. Z zasebnimi gostinci in Ljubljanskimi mlekarjami so se tudi dogovorili, da jim bodo Ho-

teli pokrili polovico 10-odstotnega popusta pri plačilu z dinarskimi čeki, ki bodo tako pripadli njim. Sicer pa je letos dokončno urejena sprehajalna steza od Jezera do hotela Pod Voglom, in pričakujejo, da bo Cestno podjetje Kranj popravilo še zadnji del objezerske ceste. Pripravljuje se, da bi asfaltili pot od cerkvice vs. Janeza do kopalnice na Velikem Veglu in jo zaprli za avtomobile. V Stari Fužini bo avgusta odprt nov kulturni dom, v kiosku ob jezeru prodaja letos svoje izdelke tudi radoviška Almirca. Za čimboljšo ponudbo se trudijo-tudi zasebni gostinci, nova pa bo gostilna v Nemškem rovu.

Ob že tradicionalnih prireditvah kot so kmečka ohcet, kresna noč in kravji bal, bo letos več zabave kot lani. Na svoj račun bodo lahko prišli mladi, saj so zanje odprli disko in restavracijski Center (pred njim bodo uredili tudi otroško igrišče) in v Komparu. Gost lahko dobi v Bohinju na posodo čoln, na jezeru je vse več jadralcev na deskah, saj je tudi ob lepem vremenu dovolj vetra za njihova jadrala, kolo, če bo dovolj zanimanja, bodo za obiskovalce organizirali tudi vodenje po planinah, o čemer so sicer že lani izdali posebne informacije v treh jezikih. Za lani je bila odprta tudi nova postojanka na Vojah, kamor turistični delavci napotijo veliko gostov skozi vintgar Mostnica, popravljene so poti na Komno.

VREDNO POSNEMANJA

Domišljija in dobra volja sta najboljša varčevalca

Na večer pred krajevnim praznikom je bil Bled nekdanj ves razsvetljen od množice rakiet in bengaličnega ognja. Tako je bilo vrsto let, dokler niso organizatorji praznovanja ugotovili, da je gledalce sila privlačil, ne predrag za krajevno blaginjo. Zaradi tega je blejski ognjemet pred leti »ugasnil«. Vendar pa bo Blejsko jezero kljub temu tudi letos, kot že nekaj zadnjih let, razsvetljeno, a na svojstven način. Na njem bo namreč plavalo na tisoče drobnih lučk. To so nekakšne svečke, narjene iz jajčnih lupin, parafina in stena. Vsako leto jih napravi prizadveni član domačega turističnega društva Andrej Vidic, v slaščičarni hotelu Park so mu za letošnji praznik pripravili več kot 10.000 jajčnih lupin. Jajca so pazljivo ubijali, tako da je ostalo celo več kot pol lupine. Tako narjene svečke gorijo kake tri ure, prazne lupine pa se kasneje, ko jih zalije voda, potopijo na dno. Ta razsvetljava jezerca, resda manj atraktivna kot ognjemet, je razmeroma poceni. Jajčne lupine

vo zastoj, tudi za izdelavo svečk ni treba nič plačati, le kakih 150 kilogramov parafinskih sveč in steno je bilo treba kupiti. Vse to pa je stalo manj kot 10.000 dinarjev. To je malenkost v primerjavi z ognjemetom, ki je pred leti stal 60.000 dinarjev. Danes pa bi morali zanj odšteti okrog 200.000 dinarjev, oziroma za toliko deviz, saj je treba raketne in drugo kupiti v tujini. LADO STRUŽNIK

ZDRAVNIŠKI SVETUJE

Sončarica

Vročje poletno sonce, posebno na morju in v planinah, je lahko nevarno, če se mu predolgo izpostavljamo nezavaranoma. Pri tem sončni žarki neposredno delujejo na golo glavo in tilnik, kar povzroča večjo prekrvavitev možganov in možganskih mren. To lahko povzroči nevarno možgansko obolenje, ki mu pravimo sončarica.

Znamena sončarice so: močan glavobol, omotica in vrtoglavica, vseh tudi zmedenost, v zelo hudih primerih pa celo nezavest. Telesna toplota se povzviša. ● Sončarica je zelo nevarna za svetloase ljudi, posebno pa se za majhne otroke in plešaste ljudi, ki niso vajeni sonca. ● Bolnika s sončarico takoj prenesemo v zasenčen in hladni prostor, na glavo pa mu polagamo mrzle obkladke ali vrečico z ledom. ● S pravočasnim pokrivanjem glave se bomo sončarice zlahka ubranili. dr. LIUBICA VUČETIČ-ZAVRNIK

VABIMO VAS... VABIMO VAS... VABIMO VAS...

Večer slovenskih pesmi v Celju

V okviru celjskih poletnih prireditev bo danes zvečer ob 19. uri na Tomšičevem trgu večer slovenskih narodnih pesmi. Prireditelj so za atrija prestavili na odpru oder, da bi lahko prisluhnili večje ljudi. Nastopil bo vokalni oktet Studenček, večer pa bosta z recitacijami ljudskih pesmi popeljala še gledališka igralca Anica Kumrova in Borut Alujevič. Program večera je šaljivo ubran.

Trio Lorenz v Piranu

V okviru poletnih glasbenih prireditev v Piranu bo danes zvečer, ob 19. uri, v hodniku frančiškanskega samostana v Piranu nastopil Trio Lorenz. Zaigrali bodo Trio opus 40 v Es-duru, Ciganec pesmi in Trio v e-molu, najbolj znane stvaritve skladatelja Johanna Brahmsa. Eva-Novšak-Houška bo pela mezzosoprano. Na rogu bo igral Jože Falout.

Areška nedelja

Pri Arehu na Pohorju bo v nedeljo, 17. julija, tradicionalna areška nedelja. Igrala bo godba na pihala iz Poiskave in frajhajmski muzikantje.

Blejski večer

Ob krajevnem prazniku bodo na Bledu v soboto pripravili tradicionalni blejski večer. Godbeniki se bodo spravili na čoln in po jezeru zaigrali domačinom in gostom. Vsi čolni bodo razsvetljeni z lampicami, na jezeru pa bo na tisoče drobnih lučk. Tudi folkloristi se bodo letos predstavili na vodi in sicer: bodo zaplesali na vodi in splovu, ki ga bodo pripravili

Ormož poje in pleše

V soboto, 16. julija, ob 18. uri bo na kopalnici v Ormožu tradicionalna prireditev Ormož poje in pleše. Nastopili bodo ansambli Hazard, Magnet, Znanici in Alfi Nipič. Izvolili bodo tudi miss ormoške noči. (M. K.)

Severnoprimorski osli bodo dirkali

V Ljovkah, goriskem turističnem kraju na obronku Trnovskega gozda, bodo v nedeljo popoldne pripravili prireditev, ki je, kot kaže, postala že tradicionalna. Tozd Gostinstvo delovne organizacije Avtopromet Gorica bo namreč spet organiziral tekmovanje oslov (zagotavljajo, da le severnoprimorskih) za nagrado »Lokve 83«. Če znana trma tekmovalcev ne bo izvažila dovolj oslov gladičev, pa bodo zanj poskrbeli znani humoristi, in sicer Jaka Straufreiger ter primorski Tone Karjola-Andrej Jelčič. Za glasbo in ples bo skrbel novogoriški ansambel Novi Lapos. Z avtomobilu novogoriškega Avtoprometa se bodo na oslovске dirke lahko brezplačno pripeljali gledalci iz Ajdovšnice, Nove Gorice in Tolminca. (S. C.)

VREME

Na severnem Jadranu: bo danes deloma jasno, občasno pa bo zmrno; občutno. Pihali bodo zmerni severni vetrovi. Najvišje dnevne temperature bodo okoli 28 stopinj Celzija. V gorskem svetu: bo spremenljivo oblačno, predvsem popoldne posamezne plohe ali nevihte. Baza spodnjega sloja oblakov bo na višini okoli 1800 metrov. Temperatura na višini 1500 metrov bo okoli 15, na višini 2500 metrov pa okoli 5 stopinj Celzija.

Tudi na letošnji Rački noči se nihče ne bo dolgočasil

Prireditelj se bo začela v soboto ob 18. uri, trajala pa bo vsaj 9 ur - Zastojni prevoz z vlakom iz Maribora in Ptujja

Krajevna skupnost Rače je oddaljena od Maribora le 14 kilometrov, šteje nekaj več kot 3 tisoč prebivalcev in kot mnoge druge se tudi tu odtepaajo s kroničnim pomanjkanjem denarja za nemoteno delo društva in raznih organizacij. A jim je pred sedmimi leti padla na misel dobra ideja. Organizirajmo Račko noč, povabimo nanjo znane estradne umetnike in morda bomo prišli do prepotrebne denarja. Rečeno storišeno. Račka noč je uspela že prvič, preteklo leto pa je prišlo nanjo od blizu in daleč približno 8 tisoč ljudi. »Duša« prireditelj in predsednik organizacijskega odbora je Anton Medved, ki je ob letošnji »Rački noči« povedal: »Naši krajanji so izredno vneta za rekreacijo. Žal pa nismo imeli denarja, da bi uredili sporna igrišča. Ko pa smo se odločili za organizacijo Račke noči smo uvideli, da bi s tem morali prireditelj. Z denarjem, ki smo ga na ta način v teh letih zbrali, smo obnovili nogometno igrišče, zgradili tribuno za 300 obiskovalcev, asfaltili roketno igrišče in uredili teniška igrišča. Z denarjem, ki ga bomo dobili od letošnje prireditve bomo uredili še dve

teniški igrišči, zgradili odbojkarško igrišče in postavili razsvetljavo za manjša igrišča, saj bi se mnogi radi razgledali tudi zvečer. Del denarja pa bomo razdelili med organizacije in društva, ki pomagajo DTV Partizanov Rače pri organizaciji Račke noči.« Kaj je tisto kar ljudi v takšnem številu pritegne na vašo prireditev? »Predvsem to, da je organizacija res odlična. Krajanji Rač dobesedno živijo za to prireditev. Program je sestavljen tako, da ni niti pet minut dolgočasnosti, ne zadnje pa je tudi gostinska ponudba z ugodnimi cenami dobrih. Tako bo tudi letos in že ob imenih nastopajočih je takoj jasno, zakaj ljudje prihajajo. Jasn in igrali bodo Krunoslav Slabinac-Kico z ansambli Opatskijski suvereni, ansambel Habakuk s pevko Renato Brumec, ansambel Veseli planšarji s pevceva Marijo Cerje in Damirom Korenom. Tu bodo še povezovalce Jaka Straufreiger, aerobna skupina iz Maribora, ne bosta manjkala modna revija in seveda tradicionalni izbor lepotic. Račke noči '83. Poskrbeli pa smo tudi za prevoz. Vsi, ki bodo iz Maribora ali Ptujja hoteli v Rače z vlakom, se bodo lahko peljali v obe smeri zastoj.« Se to: Račka noč bo to soboto. Program se bo začel ob 18. uri in bo trajal do 3. ure zjutraj. VASJA VENTURINI

Spoznaj svojega sovražnika

David Miller 40. nadaljevanje Zdaj so bili že malo zgovornejši. Dennison se je pridružil Nelsonovima, Gemmi Monk in Ljubici. Janet je šla s sestrično, Martin Pym pa z drugima dvema dekletoma. »S čim se na ukvarjate?« ga je vprašal Kevin Nelson. Britanci imajo čudno navado: zmeraj jih zanima poklic njihovih sorodnjakov. »Minitaki vozim,« je odgovoril Dennison. Kevin Nelson ni bil debel, bil je pa krepko grajen. Bil je temne pleti in pod srnjajo, ki jo je kar naprej slučaj in oblačil, je bil gosto poraščen. Skratka, tiste vrste moški, ki so za nekatera ženske silno privlačni. Za tiste, ki jim ni mar svetle polti in skoraj gladke kože brez kocič, kakršne je bil Dennison. »Kaj pa vi delate?« je hlinil zanimanje Dennison. »Davčni računovodja sem,« je odgovoril Nelson. »Ko je bil še otrok, je bil igralec,« je povedala Dennisonu Elaine, njegova privlačna žena. »Res? To je bilo pa najbrž zanimivo.« Dennison se je zdaj začel zares zanimati. »Mati je varovala otroke in tako sem večkrat sel z njo v filmski atelej, pa so me kar tako mimogrede pobrali za manjše vloge.« »Neverjetno.« Dennison je bil iskren. Redko je srečal uspešne ljudi in se redkeje takšne, ki niso bili domišljivi. Zdelo se mu je, da je Elaine bolj ponosna na moža kot on sam nase. ★ ★ ★

»V 'Oliverju' je nastopil, pa še v drugih filmih,« mu je povedala. »Ste tudi vi zaposleni?« jo je vprašal. »V potovalni agenciji. Zato sem tudi tukaj,« mu je odgovorila. »V skupini, ki smo jo sestavili, je ostalo še nekaj prostih mest, pa sva se pridružila.« »Kaj pa vi počnete?« je vprašal Gemmo, četrtega člana skupine. »Otročke učim,« je odgovorila. »Mularije ne maram,« je se nakremžil Dennison. »Saj so prav prijetni. Samo prav jih je treba prijeti, pa se brž naučijo, kaj smejo in kaj ne,« se je zasmejala. Dennison je spet pomislil na Diano, pa kaj vse sta počela na Bledu z ubogim malim Grkom. Mike je znal dobro oceniti ljudi že po prvem vtisu. Gemmo Monk mu je bila všeč. Toda ne, da bi se mu hotelo v posteljo z njo. Zdelo se mu je eden najvšečjih ljudi, kar jih je kdaj srečal. Njen nasmeh ga je spominjal na Diano. Res? Mogoče se le spominja poigrava z njim. Mogoče pa je Gemmin smeh tako vplival nanj, ker je hkrati mislil na Diano. ★ ★ ★

Jon je sedel v avtobusu. Pred Zlatorogom je stal petnajst minut. »Jaz sem se pa pritoževal nad londonskimi avtobusi,« je zavzdihnil pri sebi, saj ni imel nikogar, komur bi se potožil. Sploh pa je bil najbrž edini Anglež v avtobusu. V ozadju avtobusa so Jugoslovani veselo prepevali. Jon pesmi ni razumel, razen, da imajo veliko kitic in vsaka se refren. ★ ★ ★

Skozi petje je Jon zaznal pogovor skupine ljudi, ki je bil po njegovem nekakšna mešanica nemščine in italijansčine. Ljudje so izstopali, drugi so sedeli ob oknih in gledali ven. Tam zunaj se najbrž nekaj dogaja, je sklenil. Napol je vstal in pogledal, kajti tisto, kar je zanimalo ljudi, se je moralo dogajati tik ob avtobusu. Na tleh je ležal možki z opranim nhrbnikom. Ležal je na hrbtu, z obrazom proti nebu, nihče mu ni snel nahrbtnika. Okrog njega so stali ljudje in ga gledali. Nekateri so vpili nanj, nabi se umakne, da se bodo lahko odpravili, on pa jih je zmerjal nazaj v nemščini, očitno njihovi materinščini. Trmoglavil je. Jon je sklepal, da ga je podrl avtobusa. Mogoče do smrti. Toda nič ni bilo videti, da bi ga povozil avto, preveč sproščen je bil. Njegovo telo je bilo stegnjeno. Toda prsi koš se mu ni dvigal in spuščal, kot bi bilo pričakovati. Ozračje je postajalo skoraj nevzdružno. Jon takšne suhe vročine ni bil navajen. Komaj je dihal. Povrhu pa je bil še slabše volje, ker ni vedel, kaj se godi, zakaj se godi, in kar je bilo zanj najvažnejše, kako dolgo se bo vse skupaj še vlečlo. Sklenil je, da ima vsega dosti, in zlezal iz avtobusa na sveži zrak. Toda zunaj ni bilo prav nič boljše. Razočer je bil le ta, da ni več slišal petja. Rad bi vprašal, kako dolgo bo sprevednik še zija v mrtvega ali vsaj bolnega človeka. Pa ni znal. Odšel je v hotel, kjer je bilo vse na nogah. Telefoni so zvonili, ljudje so tekali sem in tja. Jon je potrpežljivo čakal pri recepciji, saj se je za danes čakanja že počel navaditi. »Taksi,« je bila edina beseda, ki jo je izrekel. »Bohinj?« ga je vprašala brhka receptorica. »Da.« »Bellevue?« »Da.« »Jon?« Rekla je Jon, ne Džon.

ANDRÉ BRINK

PRED NEVIHTO

3. nadaljevanje Moja stavba (eden najdiržnejših podvigov v moji karieri), moji osebni prostori: prostorne domovne pisarne, preproge, pleksi stoli, rastline v posodah pod budnim orlovskim pogledom tajnice (učinkoviti štiričestletni let. Od prigode z Marlene imam na tem mestu najraje osebo srednjih let), preostala skupina pa je na dosegu roke: tiskovni ataše, računovodja, geološki izvedenec, inženir in nižji uradnik, ki od risarjev do strojev. Nič od tega mi ni klonilo naključje. Nič mi ni bilo dano po sreči ali samo od sebe. Londonski vrh naj bi mi bil v nadaljnjo pomoč, vendar zaradi Calitza in njegovega zločinškega ravnanja ne bo nič (ni sem njegova edina žrtev, vsa žetela bo trpela zaradi tega). ★ ★ ★

Nastanil sem se v tem hotelu. V prvem hotelu v ljubki četrti Mayfair mi seveda ni nič manjkalo, vendar sem se s »slepečo jasnostjo« zavedal, da je prišel trenutek, ko naj bom sam in do svojega odhoda v Tokio živim neznan. V takšnem čudno vznemirjenem stanju zaradi nenadne svobode sem poslal telegram tajnici, čes da se bom oglašil šele, ko se spet vrnem iz Tokia, potem pa sem telefoniiral ženo, da bi ji sporočil, da se za teden dni odpravilj k jezeru. Zdelo se mi je veliko manj vdana, kot sem pričakoval. »Pa zakaj se ne vrneš, Martin?«

»Preblizu pisarne stanujemo. Saj veš, da me ne bi pustili pri miru.« »Saj lahko skupaj odpotujete kam za nekaj dni...« je dejala z neobičajno gorečnostjo v glasu. »Tako dolgo že nisva...« »Bodi pametna, Elise. V Tokiu moram biti konec prihodnjega tedna.« »Če poletiš nočjo si zjutraj že doma.« »Ne ljubi se mi še enkrat potovati. Utrujen sem in nisem več čisto mlad.« »Bedarije, Martin. Petinštirideset let imaš. To ni nič.« »Dobro veš, kaj pravijo zdravniki.« »Kot da bi kdaj dal kaj na to, kar o tvojem zdravju pravijo zdravniki ali pa kdorkoli drug!« »Zal mi ne preveč ljubizveno.« »Zal mi je. Saj nisem mislila tako. Tudi jaz sem utrujena, dušim se tu.« »Hitro sem uganil, kaj je hotela reči. »Imaš težave z mamo?« »Si pričakoval kaj drugega? Saj vem, da tega ne dela nalašč, vendar mi odvzema vse, kar hočem storiti, in tega ne morem več prenašati. Še vedno sem prepričana, da sva storila veliko napako, ko sva jo privedla s farme. Veliko preveč neodvisna je, da bi lahko živel s kom drugim.« »O tem sva že razpravljala, Elise. Že dolgo tega.« »Res? Se pravi, da si ti povedal, kaj misliš. Pika. Konec!« Kratak premor. »Ne načenjavaj spet te teme po telefonu, Martin. Brez koristi je. Zvolovljina sem, ker sem mislila, da ti...« »Kako je z lse?« »Prav zdajle nori v bazenu s svojimi prijatelji. Nikogar ne mara poslušati. Ve, da bos tako ali tako na njeni strani, ko se vrneš.« »Za trenutek sem se obotavljal, preden sem vprašal: »O Lousi ni novj?«

»Jasno, da jih ni.« Njen glas je bil napet. »Sprasujem se, če jih bomo sploh še kdaj dobili. Razen, če se nekaj...« Vendar ti zapravljaj. Bolje, da odložiš slušalko.« In je mirneje dodala: »Pazi nase, Martin.« »Seveda bom. Na svideenje.« Obsedel sem čudno nezadovoljen. Gledal sem v številčnico in si skušal predstavljati Elise doma, ko je odlagala slušalko (kje bi lahko bila? V sobi? V pisarni?) V mislih sem ji sledil po hiši; čist, tih kamen nas je v poletnih mesecih obdajal s svojimi pomirjajočimi pozimi pa blago toploto; volnene preproge v sobah in opečna tla v drugih prostorih; nekaj starih kosov pohištva, ki jih je Elise z okusom in spretnostjo vključila med moderne globoke in udobne elemente. Tu in tam je na policie in zidine vdolbine postavila svoje lončene izdelke; zavesi iz surovega moherja zakrivajo okna; na stenah nekaj del južnoafriških umetnikov; dva Perneffa iz zgodnje dobe in en Wenning. Picasova litografija. Kleefjeva risba, ki sem jo bil prinesel iz Kölna. Na obeh straneh kamina vzdani knjižni omari.

Zunaj pa ohlapne linije, značilne za večino načrtov mojega brata Thea, funkcionalne in zadostne v svojem sredozemskem slogu. Vrt s travami, cerastimi, gaj, arecjem (streljico), kromje, glincijo na latniku, tri dragocene sagovce, ki so jih skrivaj pripeljali s farme, v prtljajniku očetočevga tovornjaka pred nekaj leti, preden je dobil raka in smo ga pokopali; taktir, kot smo farmo še imeli, bilo je pred tem usodnim koncem tedna). Temiško igrišče za vrsto topolov, modre krivulje bazena, kjer je v tem trenutku norčla lise s svojimi prijatelji.

Človek, ki ga je življenje teplo, se veliko bolj kot drugi veseli uspehov

Mariborski plesalec Toni Canjko po dvajsetih letih rednega dela v baletu odhaja v pokoj - »Smo majhen, ampak homogen ansambel, kot ena družina« - Ni v skrbeh za prihodnost baleta v Mariboru

MARIBOR, julija - Petinštiridesletni plesalec Toni Canjko je dokazal, da se v vztrajnosti in trdim delom veliko doseže. Umetniška pot znanega mariborskega plesalca se po dvajsetih letih rednega dela v Baletu SNG izteka. Veliko plesalec je že dočakalo upokojitev, toda nobena izmed njih ni življenje teplo od zgodnjega otroštva tako kot Toni; s petimi leti je bil namreč vojna sirota.

Rodil se je v Zagrebu, dva dni pred koncem leta 1937, kot najmlajši v družini s petimi sinovi. Starši prvoročni so padli že na začetku vojne, pet fantov, starih od 5 do 15 let, je ostalo samih. Nekaj časa so živeli pri teti. Najstarejši je bil kmalu izgnan na prisilno delo v Nemčiji. Toni in tri leta starejši brat sta ostala sama dobesedno na cesti, vzeli so jim namreč tudi stanovanje. V veliki revščini sta dočakala osvoboditev.

»Križa je sošolec

Toni je, kolikor daleč se spominja, rad pel. Dokaj nenaodano so ga odkrili kot čudnega otroka, pevača. »Spominjam se, da smo po osvoboditvi vsi, tudi otroci, sodelovali pri gradnji av-

toceste Beograd-Zagreb. Jaz sem, star šele 8 let, po zvočniku od harmoniki pel partizanske pesmi. Nekdo me je poslal na radio Zagreb, kjer so me sprejeli v otroško radio-dramo. Obenem sem se na glasbeni šoli učil flavto, končal sem tudi gimnazijo. Tam je bil moj sošolec Damir Novak, poznejši prvak zagrebškega Baleta. Ravno on je »kriv«, da sem postal plesalec - pripeljal me je na audicijo v baletni studio HNK. »Se spominjam Toni. Učiteljica baleta me je takoj na audiciji povedala, da zaradi postave ni tip za plesalca in da nikoli ne bo »prince«, pač pa bo zaradi temperamenta karakterističen komik. Njene besede so se uresničile. Učenec studia so volonterstvo sodelovali v operno-baletnih predstava-

vah. Toni je s sedemnajstimi leti plesal prvi solo v operi Faust, še vedno brezplačno. Živel so revno, bili so več lačni kot sivi. Prišel je čas, da si poišče plačano službo, dobil jo je v gledališču na Reki. Medtem si je ustvaril družino, žena in sin sta živevala v Krakovu. To in zelo slaba plača ga je spodbudilo, da je odšel iz Reke. Tako ga je življenjska pot zanesla 1964 v Maribor, kamor se je pozneje preselila tudi družina. Tudi v SNG Maribor je bila njegova prva predstava Faust.

»Potem sem plesal komične vloge v vseh baletih - Vrag na vasi, Esmeralda, Ohridska legenda itd. Plesal sem v vseh pravečih slovenskih baletov v pred tujimi državami, npr. pred cesarjem Hailejem Selasiejem. Po predstavi je njegov šef protokola vsem podelil zlatnike, ki pa so jih potem, ko je bilo parade konec, morali vrniti.

V kolektivu SNG Maribor se je takoj vživel, vsaj ga poznajo kot prijazenega, ustrežljivega, vedno nasmejanega tovariša, ki je kljub težkemu življenju ohranil optimizem in vero v človeka. Umetnik Toni Canjko tudi politično deluje - več let je imel razne funkcije v samoupravnih organih, bil je delegat v izobraževalni skupščini občine Maribor, član izvršnega odbora sindikata, podpredsednik stanovske komisije itd. Ima tudi organizatorsko žilico, to vedo v baletu in so ga izvolili za zastopnika. To dolžnost, ki mu jemlje veliko prostega časa, z veseljem opravlja že vrsto let. »Poleg vodenja evidenc o navzočnosti članov ansambela, nabavljanja copat in podobnega skrbi za gostujoče plesalce, žena pogosto serij profsorica na ŠGBI, Predrag pa je maturiral na isti šoli. Toni Canjko je povedal, da je srečen, ker se je mariborski balet preselil v nove delovne prostore, ki so največja pridobitev v novem traku gledališča. »Naš balet je doslej delal v najtežjih razmerah. Vesel sem, da bodo mlajši kolegi lahko delali v tako čudovitih, zdravih prostorih. Baletne šole so polne, zato sem navdušen nad prihodnostjo mariborskega baleta. Pri vsem tem ima nedvomno največji zaslug naš dolgotrajni poštvovalni šef in učitelj Iko Otrin.«

TONI CANJKO - V pokoj s prijateljskimi spomini

Zadovoljni pedagog

Pomembno je tudi njegovo pedagoško delo. Vstajati let je počeval ritmiko na pedagoški akademiji, srednji glasbeni šoli in baletni šoli, bil je prvi koreograf in pedagog folklorne skupine KUD Student. Družina ima veliko razumevanja za njegovo delo, žena Nada je profesorica na ŠGBI, Predrag pa je maturiral na isti šoli. Toni Canjko je povedal, da je srečen, ker se je mariborski balet preselil v nove delovne prostore, ki so največja pridobitev v novem traku gledališča. »Naš balet je doslej delal v najtežjih razmerah. Vesel sem, da bodo mlajši kolegi lahko delali v tako čudovitih, zdravih prostorih. Baletne šole so polne, zato sem navdušen nad prihodnostjo mariborskega baleta. Pri vsem tem ima nedvomno največji zaslug naš dolgotrajni poštvovalni šef in učitelj Iko Otrin.«

Odgovor Titu

V Zagrebu je večkrat plesal pred Titom, ki je pogosto hodil na predstave HNK. Toni se najraje spominja srečanja s Titom, ki je plesal v kolu v operi Ero z onega sveta. »Po predstavi je ponavadi tovariš Tit vsem čestital. Obrnil se je tudi name. Ker sem bil najmanjši in najmlajši, je pripomnil: »Kako ti mali lahko skačeš kot zoga?«. V zagati sem izstrelil: »Druže Tito, vse se može za socializam!«. Pozneje so me kolegi še dolgo zbadali »ve za socializam«. Canjko je plesal tudi

Angležem je res prevroč

LONDON, 14. julija - Prebivalci britanskih otokov so zaradi sicer hladnega in deževnega podnebja vajeni, da se pogrejejo samo s popoldanskim vročim čajem. Vsi se sedaj, ko jih čisto nepričakovano zares greje toplo sonce, vsi iz sebe. Torbay, v pokrajini Devon, je bil te dni najbolj vroč kraj v kraljestvu. Zaradi celih 26,4 stopinje Celzija so vrli Angleži kar poskakali iz svojih oblek in se šli hladiti v vedno hladno morje. Prilagoditve ženskega spola so dobile celo uradno dovoljenje, da lahko sproščajo strastnih temperatur odvržejo zgornji del kopalnik. Seveda se je o raznege ob pogledu na goloprsne lepotice še malo bolj ogrelo. Pogumna Cindy, ki se je »zgoraj brez« odpravila po mestu, pa je razgrela duhove do prav usodnih meja. (Telefoto: UPI)

Vrli Superman je premagal Nikotina

Z resnično široko zajeto akcijo, pa tudi z višjimi cenami, so v Veliki Britaniji zdaj dosegli, da skoraj dve tretjini prebivalstva ne kadita - Nekadilci bodo odslej še pogumnejši v boju

OD NAŠE SODELAVKE

LONDON, 14. julija - Na letošnji 5. svetovno konferenco o kajenju in zdravju, ki je v Winnipegu v Kanadi, je britanska delegacija prila »obvezno« statistični podatki, ki kažejo, da je v Veliki Britaniji od leta 1980 kar en milijon ljudi opustilo kajenje. Ti presenetljivi podatki tudi povedo, da se je v zadnjih desetih letih število kadilcev v Britaniji zmanjšalo za četrtino in poraba cigarete je padla za eno petino. Zdaj so kadilci prvič v Britaniji v manjšini in to v vsaki državnih skupini. To tudi pomeni, da skoraj dve tretjini Britancev ne kadita in 23 odstotkov odraslih (kar je 9,8 milijona) spada v kategorijo »bivših kadilcev«.

Iz istega statističnega pregleda je tudi razvidno, da je lani kadilo med 38 odstotkov moških in 33 odstotkov žensk, kar je precejšnja razlika v primerjavi z letom 1972, ko je bilo med moškimi še 52 odstotkov kadilcev in med ženskami 41 odstotkov kadilk. Zdaj je prav v vsaki starostni skupini manj kadilcev in to tudi v skupini najstnikov in starosti od 16 do 19 let. Le nekvalificirane ročne delavke so edina skupina, kjer je delež kadilk s 40 odstotki ostal nespremenjen.

Obvladajo statistični pregled tudi kaže, koliko cigarete so kadilci pokadili v povprečju v enem tednu, in to v obdobju zadnjih desetih let. Moški v starostni skupini od 16 do 19 let so leta

1972 pokadili v povprečju 102 cigarete na teden, leta 1982 pa že samo 87 cigarete na teden. Toda dekleta v isti starostni skupini ne kažejo sprememb in še vedno kadijo do nadaljevanja v obliki cigarete. Zato mi kajenje ni prav nič potrebno. »Televizijska družba BBC pa z oddajo v nadaljevanju z naslovom »Prenehati kaditi« (ki jo zdaj že ponavljajo), poskušajo pomagati mnogim, da bi opustili to nepotrebno razvado.

Seveda je vztrajno informiranje državljanih o škodljivem vplivu kajenja na zdravje gotovo pripomoglo k temu, da je število kadilcev v Britaniji padlo, posebno še, ko nove raziskave samo potrjujejo že znana doganja. Tako res je tudi, da Britanci ne opuščajo kajenja samo zaradi zdravstvene osveščenosti in želje

po boljšem počutju, ampak jih k temu silijo tudi cena cigarete, ki jo »ženejo vsiljuje« vse večji davki. V neki od propagandnih oddaj tobacne industrije je bilo rečeno, da kadilci vsak dan plačajo s kupljenimi cigaretami državi 11,5 milijona funtov v davkih in če teh davkov ne bi bilo, bi morali povečati davek na dohodek za 5 odstotkov ali prometni davek kar za 50 odstotkov.

Toda v zvezi z objavljenim statističnim pregledom o navadah kajenja v Britaniji direktor organizacije ASH David Simpson zadal: »Posledica tega, kar kaže statistika, bo občutno zmanjšanje števila zgodnjih smrti, invalidnosti in bolezni; zato bo v bolnišnicah na razpolago več prostih postelj, ki jih zdaj zasedajo kadilci. V Veliki Britaniji so kadilci zdaj prvič v manjšini, in to v vsaki starostni in spolni kategoriji in v vsakem družbenem razredu. Skoraj dve tretjini odraslih ne kadita in ni dvoma, da bodo nekadilci kmalu začeli uveljavljati svojo pravico, da bi dihali čist, s cigaretami dimom neonesnažen zrak.«

ALJA KOŠAK

KRIŽANKA

VODORAVNO: 1. italijanski dramatik in avtor najlepših italijanskih basni (Carlo, 1720 do 1806), 6. skupina ptic v letu, 10 od višje sile odvisen potek dogajanja, 11. nekdanji znamenit teret tref žrnških sestere, ki so koncentrirale tudi že pri nas, 14. strokovnjak v vedli o gorovjih, 15. kratka mednarodna organizacije za begunce, 16. grška črka, oznaka za drugo neznanje v matematiki, 18. odlični sportist, 20. taj o v glasniki, 21. ruska stiri, 22. spanski skladatelj neapeljske šole (Emanuel del, 1680-1757), 25. uradni spis, 28. ugasli vulkan na japonskem otoku Honšu, druga najvišja gora na Japonskem, 29. nemški kemik, ki je dobil leta 1950 skupaj z Dielsom Nobelovo nagrado za kemijo (Kurt), 31. slovenski jezikoslovec in literarni zgodovinar (dr. Staniko, 1893-1975), 32. del prisnega kosa, 33. upravno središče grške pokrajine Epir, 34. dolgoletni najboljši slovenski igralec goja.

NAVPIČNO: 1. cedička, 2. ujedca s ključastim kljunom, sčrenar, 3. utemeljitelj verstva starih Francev, imenovan tudi Zaratustra, 4. kratica ene od velesil, 5. središče romunske Moldavije, 6. staročrvena slovenska črka, 7. koralni otoki v Pacifiku, 8. športno urjenje telesa, 9. starejši Mojzov brat, ki velja za praočeta duhovniškega stanu, 11. dejanje, ki odlično vpliva na potek, 12. zakletni goriškega slavčka, 17. atensko pristančič, po prometu največje v Grčiji, 19. začetek tekmovalnja, 22. kanadski pevec

1	2	3	4	5	6	7	8	9	
10					11			12	
13					14				
15				16	17				
	18	19	20			21			
	22		23			24	25	26	27
28						29	30		
31							32		
								33	
									34

NOVO ZDRAVJE

antibiotiki v rastlinah zelena stran

KOMPAS JUGOSLAVIJA Hertz rent a car Ljubljana, Pražakova 4

OBJAVLJA JAVNO PRODAJO RABLJENIH IN POŠKODOVANIH VOZIL TER KAROSERIJ, KI BO SREDO, 20. JULIA 1983 V PROSTORIH DELAVNICE NA CELOVŠKI 206, LJUBLJANA.

Z. št.	Tip vozila	Reg. št.	Letnik	Št. km	Izključna cena	Stanje
1.	renault 4 TL	LJ 343-065	1981	53033	45.000	poškodovan
2.	zastava 125 P	LJ 360-315	1982	18816	35.000	poškodovan
3.	zastava 624 N	LJ 316-467	1981	72348	150.000	poškodovan
4.	karoserija komplet Z 750	LJ 348-022	1982		19.000	
5.	renault 18 TL	LJ 336-031	1980	108000	230.000	vozen
6.	renault 4 TL	LJ 343-189	1981	62356	85.000	poškodovan
7.	karoserija komplet Z 750	LJ 346-012	1982		41.000	
8.	TAM 75 cestar	LJ 276-653	1979	58396	140.000	nevozen
9.	zastava 101 C	LJ 338-091	1982	42352	80.000	poškodovan
10.	renault 4 TL	LJ 343-012	1981	56058	55.000	poškodovan
11.	karoserija komplet Z 750	LJ 324-036	1981		41.000	
12.	karoserija komplet Z 750	LJ 346-014	1982		40.000	
13.	renault 4 TL	LJ 343-048	1981	63690	110.000	vozen
14.	zastava 125 P	LJ 373-116	1983	3529	80.000	poškodovan
15.	VW jetta	LJ 316-284	1981	55010	110.000	poškodovan
16.	renault 4 TL	LJ 368-789	1981	39944	45.000	poškodovan
17.	karoserija komplet Z 750	LJ 348-028	1982		42.000	
18.	IMV 1600 BR	LJ 324-071	1981	49757	130.000	vozen
19.	zastava 624 N	LJ 316-470	1981	31625	325.000	nevozna
20.	renault 4 TL	LJ 343-025	1981	56342	50.000	poškodovan

Ogled vozil bo 20. julija 1983 od 13. do 14. ure v prostorih delavnice. Vplačila varščine v znesku 10% od izključne cene bomo sprejemali 20. julija 1983 od 14. do 15. ure. Pretek javne prodaje bo ob 15. uri. Za vozila in karoserije mora kupec plačati še prometni davek. Nakup vozil bo po sistemu »VIDENO - KUPLJENO«, kasnejših reklamacij ne bomo upoštevali. Kupci lahko plačajo vozila takoj ali najkasneje tri dni po licitaciji. 15-569-K

VRTIMO GLOBUS

Produktivna samota

Povsem normalno je bilo, tudi v kmetijskem razvoju Afrike, da je poljedelec skozi stoletja uporabljal za vleko plugo živali - vsaj dve. V Adis Abebi, v mednarodnem živinorejem centru, pa že nekaj časa zagovarjajo svojo teorijo in pravijo, da je produktivnost veliko večja, če delo opravlja le en vol. Etiopija je po številu delovnih živali sicer v afriškem vrhu (od vseh sosed pa gotovo prva), vseeno pa so imeli kmetje že od nekdaj dobro organizirano posojanje živali. Prav to je spodbudilo sodelavce centra, da so napravili preizkus boljše uporabe - izkazalo se je, da en sam vol v istem času obdelata 60 odstotkov površine, ki jo obdelata dve živali. Naredili so tudi nov jarem in ga sestavili s tradicionalnim afriškim plugom »mareos«. Vse je narejeno iz domačih, dostopnih materialov, večina domačih kmetov pa se je takoj navdušila nad novotarijo. Zakorenjenje navade bodo tako spremenili, zato pa bo vsaj ena žival vedno dostopna in, po zatrevanju strokovnjakov, produktivnost večja.

Tragikomedija zmešnjav

Pošta v nemški pokrajini Schleswig-Holstein je zanetla hud spor v neki družini. Državljan Nemške demokratične republike je poslal brzojavno čestitko za rojstni dan materi, ki živi v zahodnonemškem Schleswig-Holsteinu. Uslužbenec tamkajšnjega poštnega urada naj bi izbral primerno čestitko. Odločil se je med najlepšimi cvetličnimi motivi, pri tem pa je spregledal, da so namenjeni sožaljem. Slavljenska je bila ogorčena, sinu je očitala, da ne more počakati na njeno smrt, tako da ga je razdelila. Sin ji je odpisal, da se poživlja na dediščino, da pa ne bo nikoli več videla svojih vnukov. Oupana mati je poskušala pomoč pri postavi upravi. Skupaj so nazadnje le pojasnili nesrečni spor.

Iz bankovca novič

Drugo poletje bodo v Avstraliji zamenjali dolarske bankovce za kovance, čeprav se tamkajšnje konservativni finančni krogi hudo zgražajo, češ da to ni nič drugega kot vidno ponizanje za avstralsko valuto. Vendar bodo na ta način znatno zmanjšali državne stroške za tiskanje denarja, saj so novi veliki trepetični od bankovcev, ki jih je treba redno zamenjavati. Poleg tega bodo začeli tiskati tudi bankovce za sto dolarjev.

Muzej zvonov

Pekinska uprava je sporočila, da bodo staro svetišče iz leta 1733 iz dobe cesarja Jonga Zhena in dinastije Jing, spremenili v muzej bronastih zvonov. V njeg bodo razstavili 32 bronastih zvonov iz dobe dinastije Song. Juan, Ming in Jing in se druge manjše in starejše do modernjih iz leta 20. stoletja. Med njimi bo eden največjih gotovo sedemmetrski zvon, ki tehtata 42 ton in ga hranijo v Pekingu od leta 1404. Vili so ga v času dinastije Ming, slovi pa kot »Kraljevski zvon«. Je eden največjih bronastih zvonov na Kitajskem in ga poznajo po vsem svetu. Zidove svetišča so začeli preurejati za zvonove leta 1980.

»Pošiljam ti valček«

Kdo je Hubert Pataky? Kdo je Ella Kanitz? Na ti vprašanji odgovarja razstava v Kölnski univerzitetni knjižnici s 67 poštnimi razglednicami, ki prikazujejo Richarda Wagnerja in njegovo delo. Vse te razglednice je v letu 1913, tako imenovanemu Wagnerjevemu letu, poslal za rojstni dan skladatelj Hubert Pataky. Na razstavi z naslovom Wilhelmska zaroča v Wagnerjevi senci lahko obiskovalci občudujejo povečave teh razglednic, iz njihove vsebine pa lahko spoznavajo, kako je meščanstvo včasih povezovalo kulturo z življenjem. O tem pričra na primer ljubljenski pozdrav leta 1953 umrlega komponista: »Pošiljam ti obljubljeni valček. Tako se boš lahko v nedeljo prijetno zamotila. Veselim se že ponedeljka, ko mi ga boš odigrala.«

Praznik znanosti

V Tokubui, urvo vožnje od Tokia, bodo 17. marca 1983 odprli prvi svetovni sejem znanosti. Uradna tema je že znana: »Znanost in tehnika za domačo rabo«. Japonska vlada pričakuje 20 milijonov obiskovalcev. Med drugim bodo na sejmju vrtili film na ogromnem platnu (24 krat 11 metrov) in pokazali, kje vse je mogoče uporabiti elektronično v vsakdanjem življenju.

Preciščene maščobe

V Veliki Britaniji so začeli izdelovati zelo lahke gibljive naprave na kolesčkih - za hitro odstranjevanje olja in masti v velikih gostinskih objektih in za filtriranje tistih delčkov hrane, ki so nevarni za zastrupitve. Aparat za filtriranje BLA 170 je tako učinkovit, da lahko uporabljajo masti trikrat dlje kot navadno. Narejen je iz nerjavčevega jekla, uporaba in vzdrževanje sta zelo preprosta, papirnati filtri so lahko zamenljivi. Prostornina aparata je 38 litrov olja ali tekoče masti. To količino lahko zamejejo iz postelje.

so dele za praznike, filtrirajo in dajo ponovno v uporabo v 5 minutah - vgrajeni motor je v celoti 375 W.

Dimenzije: filtrirne omarice so 335x710x730 mm. Na vrhu ima 1,5 m dolga armirano elastično cev za izvleko. Velik pokrov olajšuje čiščenje in omogoča lahek dostop do vseh notranjih delov. Naprava je teška 32 kg in jo lahko priključimo na enofazni izmenični tok.

Pozabljeni dobitniki

Belgijski finančni minister Willy de Clercq je dal na svetlo kar neverjeten podatek: da so namreč srečni dobitniki na lotu lani pozabili dvigniti zadetke v skupni vrednosti 137 milijonov belgijskih frankov (240 milijonov din). Na prvi pogled bi rekli, da jim gre predobro ali pa so skrajno pozabljeni. Vendar je treba upoštevati, da zadene vsak teden 800.000 ljudi, vsak deset Belgijec. Buje igra na srečo vsak tretji Belgijec. Ne gre niti za lenobo niti za to, da bi jim šlo predobro. Pozabljeno vsoto si namreč v glavnem delijo številni zelo majhni, skoraj neznamiti zadetki, katerih dobitniki so pozabili pogledati v častnik, ali so kaj zadeli. Vsak igralec na lotu mora sicer vpisati na listek svoje osebne podatke, kajti dolžnost organizatorja je, da obvesti dobitnika, če se ta ne oglasi sam. Dejstvo pa je, da dobitniki, ki zadenejo več kot 10.000 frankov, redno prihajajo po denar. Pozabljenost pride kar prav organizatorjem, kajti po štirih tednih se denar, po katerega lastniki niso prišli, vrne v nagradni sklad. Se črna zanimivost: dobitnikom na zadeto vsoto ni treba plačevati davka.

Oprostite, napačna zveza!

C & C Gro Cash & Co	3 50 57
GmbH & Co KG Groß-Idl. Markt	
Satinenstr. 56	
Cacie Anka	16 30
Friedrichsharrstr. 35	
Caesar Julius	8 45 36
Tyrann Brütusweg 3	
Care S. Gaststätten	
Cagnano Domenico	55 59
Bleichschlosser	
Schopflehner, 41	
Carlir Hübnl	6 65 54

Na sliki je stran 1086 najnovejšega telefonskega imenika zahodnonemškega mesta Villingen. Vsebinska okvirka bolj spominja na kakšen zgodovinski učbenik kot pa na telefonski imenik. Pod črko C lahko najdemo naslednji naslov: Cezar Julij, tiran, Brutova pot 3, telefon 8 45 36. Tisti, ki zavrtijo to številko v želji, da bi po telefonu slišali glasove preteklosti ali da bi odkrili, kdo se skriva za tem velikim imenom, so razočarani. Na klic odgovori samo brezobsežno glas z magnetofonskega traku, ki radovednega pojasni, da na tej številki ni nobenega priključka. Za velikega neznanca se zanima predvsem zahodnonemška zvezna poštna uprava, ki si močno želi odkriti, kako se je ta domisleca vtihotapila med vrste priznane natančno urejenega imenika.

Poceni na Himalajo

Pred kratkim se je začela za odpravo na Mont Everest pripravljati šesterica alpinistov, ki nameravajo biti prvi Avstralci na 8848 metrov visokem vrhu Himalaje in sicer avgusta drugo leto. Avstralski tisk piše, da bo njihova odprava ena najnevarnejših od vseh, kar se jih je povzpelo tako visoko, stala pa bo le 130.000 dolarjev, medtem ko je na primer zadnja japonska stala kar dva milijona dolarjev. Avstralski bodo plezali po najtežji, se pravi severni steni Tibeta, za kar je dala dovoljenje kitajska vlada, ko so se njeni predstavniki mudili v Camberu. Člani bodoče odprave so sami strokovnjaki za različna področja: dva sta poklicna gorska vodica, pa inženir geologije, elektroinženir in dva biologa. Vseh šest se zdaj pripravljata na podvig v avstralskih Alpah.

Anekdoti za danes

Pred 93 leti je umrl na današnji dan švicarski pisatelj Gottfried Keller (rojen 1819).

Neko noč se ga je krepko zadrževal in se na poti domov izgubil v uličnih žuravnicah starega mesta. Končno je srečal nočnega čuvarja in ga je vprašal:

»Ali mi lahko poveš, kje stanuje mestni pisar Gottfried Keller?«

Nočni čuvar je pisatelja poznal in se je začudil:

»Saj to ste vendar vi sami, gospod Keller!«

»Bitec.« mu je odvrnil Keller, »nisem te vprašal, kdo sem, ampak kje stanujem!«

•

V družbi se je neka dama Kellerju prav priiskutno priljubila in neskončno hvalila njegova dela.

»In vaš Zeleni Henrik!« je vzključila. »To knjigo ste gotovo napisali s svojo srečno krvjo!«

»Nana.« je zabradl Keller. »S tinto!«

15. julij

1099 Krležarji so osvojili Jeruzalem. Že od konca starega veka so romali kristjani z zahoda v Palestino, deželo, v kateri je živel Kristus. Arabci so dovoljevali kristjanom obiskovati sveto kraje, za to so morali plačati le davek. Pod fanatičnimi Fatimidi pa je začela bolj narasčala sovražnost proti kristjanom in poročila romarjev, ki so se vrnili iz dolgega pohoda, o položaju v Palestini, so zbuvala jezo in ogorčenje kristjanov v Evropi. Leta 1074 je izdal papež Gregor VII. prvi poziv na križarsko vojno. Pohod je nameraval izpeljati sam, vendar je ostalo le pri željah. Tudi papež Urban II. s svojimi načrti za rešitev kristjanov ni imel več sreče. Poslušalci iz vseh slojev, kmetje in mali vitezi, ki jih je pritegnil njegov ognjenviti govor, so sicer vzključali »Deus id volte (Bog hoče), si šivali rdeče križe na desno ramo in se v neurejenih gručah odpravili pod vodstvom puščavnika Petra iz Amiensa v sveto deželo. Z velikimi izgubami in mrtvici so prehodili Madžarsko in Bolgarijo in tiste, ki so te napore prestali, so v Maliji Aziji pobili domaćine. Posrečilo se je sele tretji poskus. Leta 1096 so se odpravili na križarski pohod francoski vitezi. Imeli so urejeno vojsko in podpirali so jih južnoitalijanski Normani. S seboj so imeli tudi puškega legata. V Konstantinoplu so izrekli cesarju Aleksiosu II. Komnenu fevdalno prisego za deželo, ki so jih hoteli osvojiti. Fina teh fevdalnih držav je bila tista del. Jeruzalem. Križarska vojska je bila sicer utrjena, slabo opremljena in njeno vodstvo je bilo nesložno, vendar je bila odločna osvojiti Sveti grob in je leta 1099 v resnici premagala močnejšega, a nepripravljenega nasprotnika.

1945 V Ljubljani se je začel 1. kongres OF Slovenije. O zgodovinski vlogi in nalogah OF je govoril Edvard Kardelj in poudaril tri glavne naloge: prvo, obdržati in braniti OF; drugo, OF naj bo kot legitimni predstavnik ljudstva obenem tudi organ kontrole nad ljudsko oblastjo; in tretje, čuvati je treba svojo težkih časih pridobljeno ljudsko oblast. Kongres je sprejel razširjene temeljne točke OF in osnovna organizacijska načela Osvobodilne fronte Slovenije. Za predsednika IO OF je bil izvoljen Josip Vidmar, za podpredsednika Edvard Kardelj, Josip Rus in Edvard Kocbek. Sekretar je postal Boris Kidrič.

1953 V Moskvi je novo vodstvo SZ odstavilo notranjega ministra Gruzije Dekanosova, ker so ga dolžili, da je sodeloval s prvim namestnikom ministrskega predsednika, notranjim ministrom Berijo. Sklep sovjetskega plenuma CK julija 1953 je dolžil Berijo zločinškega in sovražnega delovanja v korist tujeja kapitala. Pravda je pisala, da se je

KAM, KAKO IN KAJ PO DOMOVINI IN PO SVETU

ATLAS
Titova 25, tel. (061) 320-852
Mestni trg 8, tel. (061) 222-711 in 222-741

**TUDI V SEZONI
POCENI
OTOK HVAR**
- JELSA
posebni 14-dnevni paket aranžma z letalom iz Ljubljane 10. avgusta, 14 polnih penzionov, letalski prevoz, transferi z avtobusom in trajektom
odhod 10. 8. - 14 dni
cena 12.900 dinarjev

**SUPETAR
- OTOK BRAČ**
10-dnevno počitnikovanje z lastnim prevozom, že od 5.500 dinarjev

odhodi 16. in 25. julija ter 3., 12., 21. in 30. avgusta
v ceno je vključenih 9 polnih penzionov

ŠPANIJA
redno letimo vsak teden na Palma de Mallorca in Costa Bravo letalski odhodi vsakih 7 in 14 dni vsak četrtek

**EKSKLUZIVNO
V NAŠI PONUDBI:**
MLJET
hotel Odisej, polni penzioni 7 dni, od 6.170 din

RODOS
3.000 din ceneje vso sezono v hotelih Atlantis, Semiramis in Mimosa letalski odhodi vsakih 7 in 14 dni 7 dni že od 15.200 din

Z ATLASOM NA HVAR V JELSO. ODHOD 10. AVGUSTA (14 POLNIH PENZIONOV), CENA 12.900 DINARJEV. NASTANITEV V SOBAH I. KATEGORIJE. PREVOZ JE LETALSKI DO SPLITA IN Z LADJO DO OTOKA HVARA. ATLAS JE PRIPRAVIL TUDI 10-DNEVNE POČITNICE Z LASTNIM PREVOZOM V SUPETRU NA OTOKU BRAČU, CENA ŽE OD 5.500 DINARJEV. CENA VKLJUČUJE 9 POLNIH PENZIONOV. INFORMACIJE IN PRIJAVE V ATLASOVH POSLOVALNICAH.

YUGOTOURS
Ljubljana, Titova 36/IX, tel. 321-794, 321-795

POČITNICE NA JADRANU
Istra in Kvarnerski zaliv - 7 ali 14 dni, lastni prevoz
Srednja in Južna Dalmacija - počitniški paketi - 7 ali 14 dni - z letalom iz Ljubljane ob ponedeljkih v Dubrovnik ali Split
Znižano! 7 dni v glavni sezoni v hotelu Plat samo 8.720 din (polpenzioni, letalo in transfer)

DUBROVNIK TUDI ZA PLITEK ŽEP!
(Dubrovnik, Milni, Srebreno)
Zasebne sobe I. kategorije, 7-dnevni paket (prenočišče in zajtrk, letalo in transfer) že za 7.120 din!

POTOVANJA V TUJINO
Madrid-Andaluzija, 8 dni - 25. 7.
Pariz, London, Amsterdam (oo 4, 6 ali 8 dni) - odhodi iz Zagreba
BERLIN-MOSKVA-LENINGRAD, 8 dni, odhod 5. 8.
SIBIRIJA IN MONGOLIJA, edini odhod v letošnjem letu 15. 8.
Zahtevajte program »Potovanja v Sovjetsko zvezo«!

Prijave in informacije v vaši potovalni agenciji ali na gornji naslov.

Zlatorog Maribor
uradna kozmetična služba
XIV zimskih olimpijskih iger

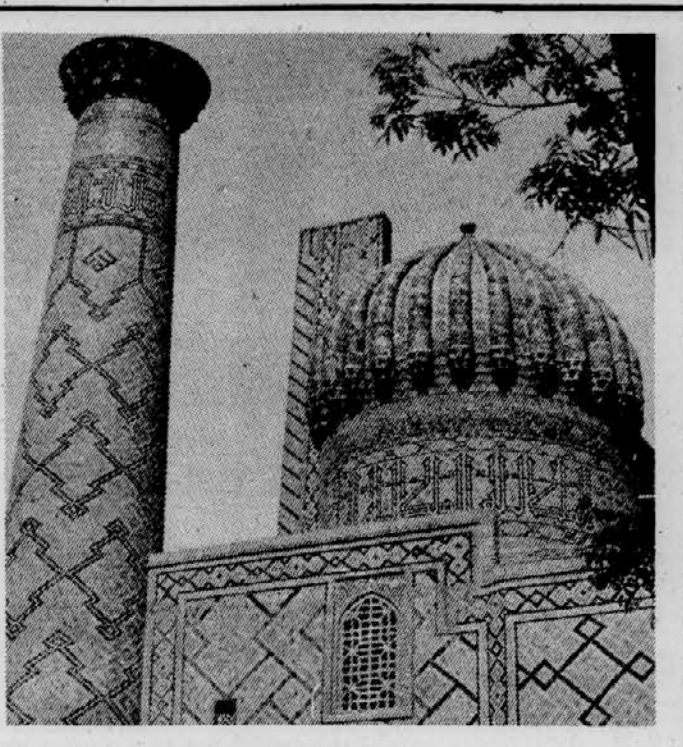
**stanovanjske prikolice
imv - adria
vseh tipov in po starih cenah
dobavlja takoj**

SLOVENIJALES

ljubljana, prodajni center, titova 52, telefon (061) 327-561
ljubljana vižmarje, piemljeva 86, telefon (061) 51-566
calje, medlog 18, telefon (063) 25-000
maribor, cankarjeva 4, telefon (062) 26-861

**S KOMPASOM
V SKRIVNOSTNO
SREDNJO AZIJO**

KOMPAS organizira zanimivo potovanje v srednjo Azijo z odhodom 25. septembra. Potovanje bo trajalo štirinajst dni. Odhod iz Ljubljane, cena 45.100 dinarjev. V ceno potovanja je vračunan letalski prevoz, letalske takse, gostinske storitve po programu, ogledi mest in vstopnine, lokalni vodniki, avtobusni prevozi v Sovjetski zvezi ter vodstvo in organizacija potovanja. Prvi in drugi dan boste v Moskvi, tretji dan je nočni polet v Alma Ato, četrti, peti in šesti dan je predviden za bivanje v Džambulu, Čikment in Taškentu pa sta do desetega dne, enajsti in dvanajsti dan je po programu ogled Buhare in polet prek Taškenta v Moskvo, trinajsti dan je namenjen za ogled Moskve in štirinajsti dan je polet v Beograd. V Kompasovem programu je tudi opozorilo, da so oni samo posrednik storitev agencije INTOURISTA v Moskvi in ne odgovarjajo za morebitne spremembe programa v Sovjetski zvezi. Priporočamo vam, da se zglasite v poslovalnicah Kompassa ali pooblaščenim agencijam za prijavo ali dodatne informacije.

slavnik
poslovalnica Ljubljana
Tavcarjeva 8 a
tel.: 321-552

**Izredna priložnost
Križarjenje z »Dalmacijo«
od 11. 8. do 22. 8. 1983**

**Genova-Neapelj-Pompeji-Sicilija-Kreta
-Atene-Olimpija-Krf-Benetke
cene od 30.000-60.000 dinarjev.**
Prijave in informacije: Slavnik Ljubljana,
Tavcarjeva 8/a, tel. (061) 321-351, 321-556, 321-552.

Zlatorog Maribor
uradna kozmetična služba
XIV zimskih olimpijskih iger

**INTEGRAL GOLFTURIST
GREMO NA MORJE!!!**

Za vas smo izbrali hotele, privatne sobe in apartmaje
ANKARAN - IZOLA - FIESA - BERNARDIN - PIRAN -
UMAG - NOVIGRAD - POREČ - VRŠAR - ROVINJ - PULA
- RABAC - NOVI VINODOLSKI - SELCE - CRES - KRK -
RAB - PAG - UGLJAN

Prodajamo domače in mednarodne letalske in železniške vozovnice
TURIZEM IN RENT A CAR LJUBLJANA, Trdinova 3
Tel. 314-544, 315-353, 310-933

INTEGRAL GOLFTURIST
Naravno zdravilišče Lendava
Hotel Lipa - Terme

Ugoden letni odhod izkoristite v našem hotelu. Cena paketov storitev že od 4.882 din dalje.
Vse informacije in rezervacije nudimo in sprejemamo po telefonu (069) 75-723, 720, 722.

TURIZEM IN RENT A CAR LJUBLJANA, Trdinova 3
Tel. 314-544, 315-353, 310-933

KVARNER-EXPRESS iz Ljubljane ima med drugim v svojem programu tudi odhod oziroma potovanje v Bolgarijo, točneje na Sončno obalo (SLINEČEV BRIAG), to je turistično hotelski kompleks v oddaljenosti 35 km od Burgasa, ima 7 km dolga peščena plaža s finim peskom. Letovišče je primerno za družine z otroki. Bivanje v hotelu VENERA I. kategorije. Hotel ima 90 postelj in je v samem središču turističnega kompleksa Sončna obala. Aranžmaji so z letalskim prevozom do 23. septembra. Cene in vse ostale podatke dobite pri organizatorju.
KVARNER-EXPRESS ima na voljo še nekaj dodatnih kapacitet v UMAGU, in sicer: apartmaje, bungalove, zasebne sobe. Vsem, ki bodo letovali v Umagu v apartmajih v terminih od 20. 8. do 1. 9. 83 podarja KVARNER-EXPRESS enodnevno križarjenje ob istrski obali z ladjo Vladimir Nazor.

**KOMPAS
JUGOSLAVIJA**

- Letni odhodi na Božavi na Dugem otoku, 7 dni, avgust, september, S PREVOZOM!
- Letni odhodi za naturiste, hotel Alan-Stari Grad-Paklenica, avgust, september
- Bosna in samostani Srbije, 17. 9., 8 dni, avtobus
- skrivnostna Srednja Azija, 25. 9., 14 dni, letalo

STROKOVNA POTOVANJA:

- Ried - medn. avstrijski kmetijski sejem, 2 dni: 28. 8., 3. 9. in 1 dan: 27. 8., 3. 9.
- Celovec - medn. lesni sejem, 1 dan, 13. 8., 17. 8.
- Luzern - gozdarstvo 83, 4 dni, 25. 8., 27. 8.

Tečaj angleščine in nemščine - zahtevajte programe!
Program za maturante in absolvente ter počitnice 1983!

KRETA - 24. 7.
Posebna ugodnost za družine z otroki.
Otrci do 12 let v spremstvu staršev potujejo brezplačno.
Informacije in barvni prospekt vam je na voljo v vseh Kompasovih poslovalnicah in drugih pooblaščenih turističnih agencijah.

globtour

- 22. julij - 5. izlet Vesele družine - Čemšeniška planina - Šentgotard
- 6.-7. avgust - Za 13. obletnico poroke v Lendavo (2 dni)
- 4. september - Vabimo na Ribniški sejem suhe robe in lončarstva
- 18. 9. - Vabimo na VIPAVSKO TRGATEV Novo novo novo Od 19. avgusta - 9. septembra, vas bomo - vsak petek - popeljali na koncert v Zelše pri Cerknici (koncerti v renesančni cerkvi)

STROKOVNI SEJMI

- 27. 8.-28. 8. Mednarodni kmetijski sejem - Ried
- 20. 9.-22. 9. 12. mednarodni strokovni sejem Hotelirstvo, Gostinstvo - IGAF - München
- 10. 10.-13. 10. ITMA Milano - mednarodna razstava tekstilnih strojev
- 13. 10.-16. 10. ITMA Milano
- 17. 10.-20. 10. Köln - ANUGA 83 (trije mednarodni sejmi pod isto streho (Consuma, Gastronom, Technica))

PESTER PROGRAM POČITNICE 83
Zahtevajte naš pester program SKUPINSKA POTOVANJA ZA KOLEKTIVE
Rezervacija sob, prodaja letalskih in železniških vozovnic

Informacije in prijave: GLOBTOUR poslovalnica Ljubljana - Maximarket, tel. 213-912, Gospodarska 4, tel. 311-164, MARIBOR, tel. 25-582; NOVA GORICA, tel. 24-608; NOVO MESTO, tel. 25-125; RADENCI, tel. 73-375; PORTOROŽ, tel. 73-356; BLEED, tel. 77-909; GLOBTOUR RENT A CAR v Maximarketu 213-992.

Zlatorog Maribor
uradna kozmetična služba
XIV zimskih olimpijskih iger

Državna založba Slovenije

je za vas pripravila

**TURISTIČNI
ZEMLJEVID
SLOVENIJE**

- v štirinajstih barvah
- zgiban na žepni format
- merilo 1:300.000
- dimenzija 70 x 100

Na zemljevidu so označeni:

- turistični podatki
- kulturni in zgodovinski objekti
- naravne znamenitosti
- naravni parki
- pomembnejša zdravilišča

Doslej najbolj podrobno prikazan relief Slovenije v osmih barvah!
Legenda je natisnjena v slovensčini, srbohrvaščini, angleščini, nemščini, francoščini in italijanščini.

Cena: 160 din

TURISTIČNI ZEMLJEVID SLOVENIJE dobite v vseh knjigarnah, turističnih agencijah in kioskih.

Karto je priredil mag. Marko Žerovnik.
Izdela sta jo Ivan Selan in mag. Marko Žerovnik.
Sodelovali so:
Dušan Logar, dr. Vaiter Bohinec, France Planina in dr. Vladimir Klemenčič.

RTV RTV RTV RTV RTV RTV R

TELEVIZIJA

LJUBLJANA

- 18.10 POROČILA
- 18.15 ČEZ TRI GORE: Ljubljanski oktet
- 18.50 TARZAN, ameriška risana serija
- 19.15 RISANKA
- 19.26 ZRNO DO ZRNA
- 19.30 TV DNEVNIK I
- 20.00 ROCKFORDOVI DOSJEJI, ameriška nizaanka
- 20.50 ZRCALO TEDNA
- 21.10 NOČNI KINO: BYE, BYE, BRASIL, brazilsko-francoski film, 1979, režija Carlos Diegues
- 22.50 TV DNEVNIK II
- ODDAJNIKI II. REŽIJE
- 17.00 TURNIR V VATERPOLU - JUGOSLAVIJA - ŠPANJA, prenos
- 18.00 TV DNEVNIK
- 18.15 PLAVICA, otroška oddaja
- 18.45 NARODNA GLASBA
- 19.30 TV DNEVNIK
- 20.00 KONCERT ZAGREBSKE Filarmonije na Dubrovniških poletnih prireditvah 83
- 20.45 POROČILA
- 20.50 VIDIKI, dokumentarna oddaja
- 21.40 NAJBOLJŠI JUGOSLOVANSKI FILMI IZ PULJE: DEVETI KROG, igrani film, 1960, režija France Štiglic, scenarij Zora Dirnbach, igrata Dušica Zegarac in Boris Dvornik

TV ZAGREB I. PROGRAM

- 15.50 VIDEOSTRANI
- 16.00 POLETNO POPOLNE
- 18.00 POROČILA
- 18.05 TV KOLEDAR
- 18.15 PLAVICA
- 18.45 NARODNA GLASBA
- 19.30 TV DNEVNIK
- 20.00 ROCKFORDOVI DOSJEJI, ameriška nizaanka
- 21.00 ZAČAVNOGLASBENA ODDAJA
- 21.45 TV DNEVNIK
- 22.00 KULTURA SRCA
- 23.30 POROČILA

KOPER

- 15.00 ODPRTA MEJA - Oddaja v slovenskem jeziku
- VIDEOTELEKS
- 17.30 ODPRTA MEJA - Oddaja v slovenskem jeziku
- VIDEOTELEKS
- 18.00 SERIJSKI FILM
- 19.00 AKTUALNA TEMA
- 19.30 TV D STIČIŠČE
- 19.45 RYAN - serijski film
- 20.45 USODNO SREČANJE, angleški film, igrata Peter Finch, Shelley Winters, režija Alastair Reid
- 22.15 TV D DANES
- 22.25 TURISTIČNI ATLAS
- 22.45 ZEIT IM BILD - ČAS V SLIKI

AVSTRJA I. PROGRAM

- 10.00 GLASNA SEPETANJA, ameriški film, 1962, Audrey Hepburn, Shirley MacLaine
- 12.15 NAŠE VESOLJE, dok. serija Carla Sagana
- 15.00 BILLY, serija
- 15.50 KREMENČKOVI, serijska risanka
- 16.15 TOM IN JERRY
- 17.30 GEORGE, serija
- 20.15 KOMISAR, serija
- 21.20 POMEMBNA JE DOSLEDNOS, pet zabavnih zgod o življenju v dvoje
- 22.20 SPORT
- 22.35 NOČNI STUDIO

AVSTRJA II. PROGRAM

- 18.00 MODA, zgodovina oblačenja, I. del
- 20.15 TERRA X, zadnji del reportaže
- 21.20 POLITIKA
- 22.20 KAVBOJ, ameriški film, 1957, Glenn Ford, Jack Lemmon

RADIO

PRVI PROGRAM

- 4.30 Jutrarni program - glasba, 8.05 Za solanje, 8.35 Glasbena pravilica, 8.45 Naši umetniki, mladinski pesnikolecem, 12.10 Iz glasbene tradicije: jugoslovanskih narodov in narodnosti, 12.30 Kmetijski nasveti - dr. Jasna Sjekar, Zelena krma v prehrani prašičev, 13.50 Človek in zdravje, 14.05 V vednem tonu... - S Simonom RTV Ljubljana in dirigentom Antonom Nanutom, 15.15 Naši poslovni šefi čestitajo in pozdravljajo, 16.00 Dogaški in odmevi, 17.00 Studio ob 17.00: obhajanje planinskega pašništva - pripravi Adela Ažkun, 18.15 Gremo v kino, 19.00 Radijski dnevniki, 19.35 Lahko noč, otroci, 19.45 Vsa zemlja bo z nami zapela... »Borbene pesmi drugih dežel« (Italije, Indonezije, Urugvaja in Francije), 20.00 Slovenski solisti in ansambli - Igor Dekleva in klavirski Duo Dekleva - Collegium Musicum Maribor, 21.05 Oddaja o morju in pomorskih - glasba, 22.00 Poročila - Nášim rojakom po svetu, 22.15 Informativna oddaja v nemščini in angleščini, 23.05 Literarni nočturno - Kaldasa, Poletje, 00.05 Nočni program - glasba (iz studia Radia Koper), 1.30 Informativna oddaja v nemščini in angleščini (ponov.).

DRUGI PROGRAM - stereo

- 7.15-13.00 Petek na salu 202; 13.00-19.00 Od enih do sedmih, Minute za EP in Se kaj; 16.00 Dogaški in odmevi; 19.00 Radijski dnevniki; 19.25 Stop nap; 20. in novosti; 21.33 Petkov disko klub; 22.55 Glasba.

TRETI PROGRAM - stereo

- 15.00 Dobar dan na III. programu; 15.02 Za solanje; 15.35 Radijski operni list - Marjan Kozina; Ekvinski; 16.00 Dogaški in odmevi; 17.00 Popoldanski koncertno - Davorin Kempf; Prolog za orgle in orkester, Milan Stibilj; »Slavček in vitnaca« - simfonija; Primož Ramšak; Nočturno za komorni orkester, Vuk Kolenović; »Kara« - postudij za orkester; 18.05 Od premiere do premiere - Domnik Šmoke; Zlata ševčevka (Drama SNG Ljub.); 19.15 Dva zborata: Zenski - Akademije znanosti, Estonske SSR in meštani RTV Ljubljana; 19.30 Z jugoslovanskih koncertnih odrov - Glasbeni večeri - Groblje 1983, Komorni ansambel Akademije za glasbo iz Ljubljane - mentor in umetniški vodja Ciril Škerjanec, Maja Gogolac - flauta, Maja Ogrin - čembalo (posnetki iz Muzeja Jekovškove umetnosti z dne 7. 6. 83); J. S. Bach: Uvertura (suits) za orkester št. 2 v h-molu, BD 1067, W. A. Mozart: Mala nočna glasba - serenade za solista v G, duru, K. 525; D. Šostakovič: Komorna simfonija, op. 110 (vs. Gledalim kvartet št. 8, mstr. Rudolf Baršaj) - vmes poročila; 21.45 Mednarodna radijska univerza; 22.00 Poletna seprantska Voklerija Heyhal in mezo-soprantska Biserka Cvečič; 22.45 Lirni utrinki; 22.50 Nočni akordi.

DNEVNA OBVESTILA

MALOGLASI TEL. 22 33 11

FESTIVAL LJUBLJANA

31. MEDNARODNI POLETNI FESTIVAL
PETEK, 15. julija, ob 20. uri: Krizevniška cerkev - LJUBLJANSKI OKTET
SOBOTA, 16. julija, ob 19.30. Viteška dvorana - OTO VRHOVNIK...

CANKARJEV DOM

RAZSTAVE
Do 24. julija - II. Predvečerje: javljica na fotografska razstava kluba DIANA
Do 24. julija - I. Predvečerje: razstava slik českoga slikarja in grafika Jiřija Anderleja

KONCERTI

V nedeljo, 17. 7. 1983, ob 19. uri bo v župnijski cerkvi na Bledu imela Cecilija Kobal orgelski koncert. Vabljeni! 9903-K

KINO

SPORED ZA PETEK
UNION: smetice se s Petrom Sellerom - angl. S. Konecni - MASCÉ VANIE INSEKTOPIJA CLOU-SEALJA...

DEŽURNI ZDRAVNIK

LJUBLJANA
1. Nujna ambulantno-medicinska pomoč v Ljubljani za odrasle neprekinitveno v Urgentnem bloku Kliničnega centra (blok 23) Borštničev ulici. Za otroke in mlajšino do 15. leta starosti - ob delavnikih čez dan v otroških in šolskih dispanzerjih zdravstvenega doma Ljubljana...

DEŽURNA LEKARNA

LJUBLJANA
Centralna lekarna, Prešernov trg 5.
MARIBOR
Nočna in nedeljska dežurna lekarna: Leksarna Glavni trg 29.

STANOVANJA

prodam
GARSONERO, 30,8 m², veselja konec leta 83, v BS 3, prodam, delno za kredit. Pomočje po tel. (061) 349-194, po plačilu. P-4316-15-ST

STANOVANJSKA OPREMA

prodam
SEDEŽNO garnituro nujno prodam. Kerma, Bebejtrg 1, Ljubljana. P-4308-20-ST

OTROŠKA OPREMA

prodam
OTROŠKO posteljo, z jogijem, prodam za 1500 din. Zver, Linhartova 9, tel. (061) 323-552. 9830-30

STANOVANJA

prodam
ZAKONCA z enim otrokom nujno išeta stanovanje ali garsonjro kjerkoli v Ljubljani. Resne ponudbe pod »Mir«. P-4218-13-ST

OTROŠKA OPREMA

prodam
OTROŠKO posteljo, z jogijem, prodam za 1500 din. Zver, Linhartova 9, tel. (061) 323-552. 9830-30

STANOVANJA

prodam
V SREDIŠČU mesta išeta neopremljeno stanovanje s kopalnico ali garsonjro, nudim predplačilo. Pomočje po tel. (061) 345-138. 9837-13

STANOVANJA

prodam
DVOBONO, opremljeno stanovanje, z vrtom in telefonom v Kosezah oddaljeno predplačila. Telefon 579-124.

STANOVANJA

prodam
SOBO oddam dekleto. 4304-14-ST
SOBO oddam dva dekleta. Tel. (061) 554-626. 9824-14

STANOVANJA

prodam
DVOBONO, opremljeno stanovanje, z vrtom in telefonom v Kosezah oddaljeno predplačila. Telefon 579-124.

STANOVANJA

prodam
SOBO oddam dostojnemu študentu z deželje s priporodilom staršev. Telefon (061) 554-626. 9824-14

STANOVANJA

prodam
SOBO oddam dva dekleta. Tel. (061) 328-946, ob 16. do 18. ure.

STANOVANJA

prodam
DVOBONO, opremljeno stanovanje, z vrtom in telefonom v Kosezah oddaljeno predplačila. Telefon 579-124.

STANOVANJA

prodam
SOBO oddam dostojnemu študentu z deželje s priporodilom staršev. Telefon (061) 554-626. 9824-14

STANOVANJA

prodam
SOBO oddam dva dekleta. Tel. (061) 328-946, ob 16. do 18. ure.

STANOVANJA

prodam
DVOBONO, opremljeno stanovanje, z vrtom in telefonom v Kosezah oddaljeno predplačila. Telefon 579-124.

zamenjam

STANOVANJE, v bloku, VIII. nadstropje, centralna, telefon, balkon, 52 m², zamenjam za manjšo hišo z vrtom v okolici Ljubljane z morebitnim doplačilom. Pomočje pod »Dopolčili«. P-4316-15-ST

STANOVANJSKA OPREMA

prodam
SEDEŽNO garnituro nujno prodam. Kerma, Bebejtrg 1, Ljubljana. P-4308-20-ST

OTROŠKA OPREMA

prodam
OTROŠKO posteljo, z jogijem, prodam za 1500 din. Zver, Linhartova 9, tel. (061) 323-552. 9830-30

STANOVANJA

prodam
ZAKONCA z enim otrokom nujno išeta stanovanje ali garsonjro kjerkoli v Ljubljani. Resne ponudbe pod »Mir«. P-4218-13-ST

OTROŠKA OPREMA

prodam
OTROŠKO posteljo, z jogijem, prodam za 1500 din. Zver, Linhartova 9, tel. (061) 323-552. 9830-30

STANOVANJA

prodam
V SREDIŠČU mesta išeta neopremljeno stanovanje s kopalnico ali garsonjro, nudim predplačilo. Pomočje po tel. (061) 345-138. 9837-13

STANOVANJA

prodam
DVOBONO, opremljeno stanovanje, z vrtom in telefonom v Kosezah oddaljeno predplačila. Telefon 579-124.

STANOVANJA

prodam
SOBO oddam dekleto. 4304-14-ST
SOBO oddam dva dekleta. Tel. (061) 554-626. 9824-14

STANOVANJA

prodam
DVOBONO, opremljeno stanovanje, z vrtom in telefonom v Kosezah oddaljeno predplačila. Telefon 579-124.

STANOVANJA

prodam
SOBO oddam dostojnemu študentu z deželje s priporodilom staršev. Telefon (061) 554-626. 9824-14

STANOVANJA

prodam
SOBO oddam dva dekleta. Tel. (061) 328-946, ob 16. do 18. ure.

STANOVANJA

prodam
DVOBONO, opremljeno stanovanje, z vrtom in telefonom v Kosezah oddaljeno predplačila. Telefon 579-124.

STANOVANJA

prodam
SOBO oddam dekleto. 4304-14-ST
SOBO oddam dva dekleta. Tel. (061) 554-626. 9824-14

STANOVANJA

prodam
DVOBONO, opremljeno stanovanje, z vrtom in telefonom v Kosezah oddaljeno predplačila. Telefon 579-124.

STANOVANJA

prodam
SOBO oddam dostojnemu študentu z deželje s priporodilom staršev. Telefon (061) 554-626. 9824-14

STANOVANJA

prodam
SOBO oddam dva dekleta. Tel. (061) 328-946, ob 16. do 18. ure.

STANOVANJA

prodam
DVOBONO, opremljeno stanovanje, z vrtom in telefonom v Kosezah oddaljeno predplačila. Telefon 579-124.

STRUŽNI avtomat index, a18, prodam.

STRUŽNA avtomat index, a18, prodam. Tel. (061) 627-090. P-19152-40

PRODAM kopač-samo priključke, montaža na vask nakladala ali bučođer. Bruno Poltrini, Gosvodi 101. P-13710-40

STRUŽNA avtomat index, a18, 12 in index 25 dm v najem ali iščem kovinostrojara oz. orodjarja za nadaljevanje skupne obrti, v Tolmini ali okolici. Telefon (065) 81-217, ob 18. do 21. ure, ogled po dogovoru, delo zagotovljeno. P-19405-40

KINOPROJEKTOR iskra ugodno prodam. Tel. (064) 23-462. P-18887-40

KALILNICO na sobno kalinjenje, stikalnice, 20 ton, stonozna, 35 ton, prodam. Inf. v nedeljo popoldne po tel. (064) 42-409. P-19638-40

STROJE za montažo, demontažo gum in balancirko, prodam. Tel. (062) 33-44, ali 671-050. P-19477-40

BIO IONIZATOR prodam. Informacije po tel. (061) 323-261, int. 476, ob 18. do 21. uri. P-946-40

MOBILARO blok 6 bungalov kontejner, rabljen trimesece, prodajna 36 M. Tel. (061) 623-851. P-19332-40

CANON autofocus avtomatik, prodam. Tel. (061) 323-261, int. 476, ob 18. do 21. uri. P-946-40

AGREGAT 600 vaten prodam. Hari, Ljubljanska 76, Domžale. P-19507-40

STROJ za pranje avtomobilov in avtomobilskih motorjev, s paro, prodam. Tel. (063) 840-139. P-19544-40

kupim
KUPIM vakuumirni stroj za izdelavo plastične embalaže. Ponudbe pod »Tak«. P-9763-42

LOKALI
vzajem v najem
GOSTINSKI LOKAL, v Ljubljani z okolico ali na Gorenjskem, najemam. Lahko odkupim inventar ali plačam najemnino vnaprej. Pomočje pod »Lokale«. P-19064-54

PROSTOR za ureditev manjšega gostinskega lokala kupim ali najemam v Ljubljani, Kranju ali Kamniku. Pomočje pod »Adaptiram«. P-19065-54

POSEST
prodam
VRSTNO hišo z vrtom prodam v Šiški. Telefon (061) 556-315. P-9936-60

TRI HEKTARE lepe arondirane zemlje v večjem kraju na Štajerskem, z manjšo gospodarsko stavbo prodam ali zamenjam za začeto gradnjo in garsonjro. Pomočje pod »Čudovita lega«. 9855-60

STARJEŠO enodružniško hišo, v Celju, prodam. Pomočje pod »Blizina centra«. P-19524-60

STARJEŠO hišo, z vrtom v okolici Domžal, kupim. Pomočje pod »Najbolji brez predhodnih popravil«. P-19547-60

vikendi
KAMP prikolice, 2+2, v FFK kampu brnudiški Biska, otok Krk, oddaljen od 1. 8. do 15. 8. in v septembru. Inf. na tel. (067) 21-206, do sobote, potem tel. (067) 72-874. P-19449-60

GRABENI MATERIALI
prodam
VHODNA VRATA lip blede, nova, cena 7.500 din, prodam. Tel. (061) 737-440. P-19424-70

STREŠNO opremo kinkinda 272 ali novi betoni, 1000 kosov, nujno kupim. Tel. (061) 741-711, int. 280. P-19662-72

OSTREŠJE-GRUŠT Sprovoč, 7,50 in 7 m, lege 14 m, prodam. Matko, Zborec 2, Smaržsko polje. P-9934-70

VRINA železna vrata, dvokrilna, dva kosa, 220 x 150, 330 x 130, enokrilna 145 x 120, poceni prodam. Pavle Zgajnar, Pungert 15, Skofja Loka, tel. (064) 62-804. P-19583-70

POCENI PRODAM klasične radiatore. Pomočje pod »Ugodno«. 9857-70

BETONSKO železo, premer 10 in premer 6, skupaj okoli 1 tona, prodam za 42 dni za kg. Tel. (061) 314-176, dopoldan. P-19451-70

PEČ za etazno centralno kurjavo, 20.000 cal, novo in nerabljeno, prodam. Tel. (065) 71-821, ob 19. do 20. ure. P-19495-70

SVIŽE cement prodam. Tel. (061) 219-267 in 752-171. P-19631-70

SALONINE plošče, 8 valne in 200 m² ladijskega poda, prodam. Podvozna pot 4, A. Ljubljana. P-4288-70-ST

KOMBI plošče, 3,5 cm, prodam. Zagorje, tel. (061) 811-676, zvečer. P-19665-70

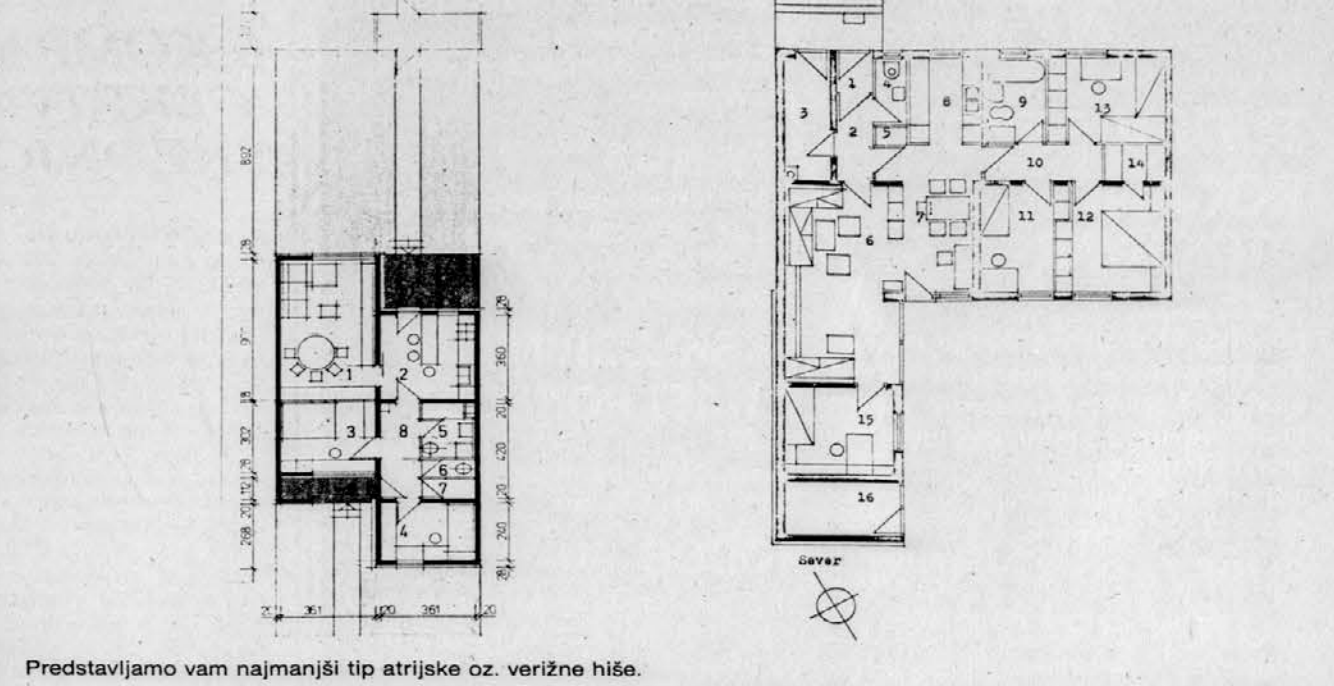
LAK za parket, švicarski, mat sijaj, prodam. Tel. (063) 851-134, ali (063) 850-993, ob 7. do 8. ali 20. do 21. ure. P-19643-70

PRODAM tri okna s polkni, 140x140, dva kosa, 120x90, 1 kos 60x90 cm, balkon, skvrska vrata s polkni, 80x220 cm, vhodna vrata, sobna vrata, komplet 5 kosov, podstrešne stopnice, 110x70 cm, novc. Tel. 454-620, dopoldan. P-4303-70-ST

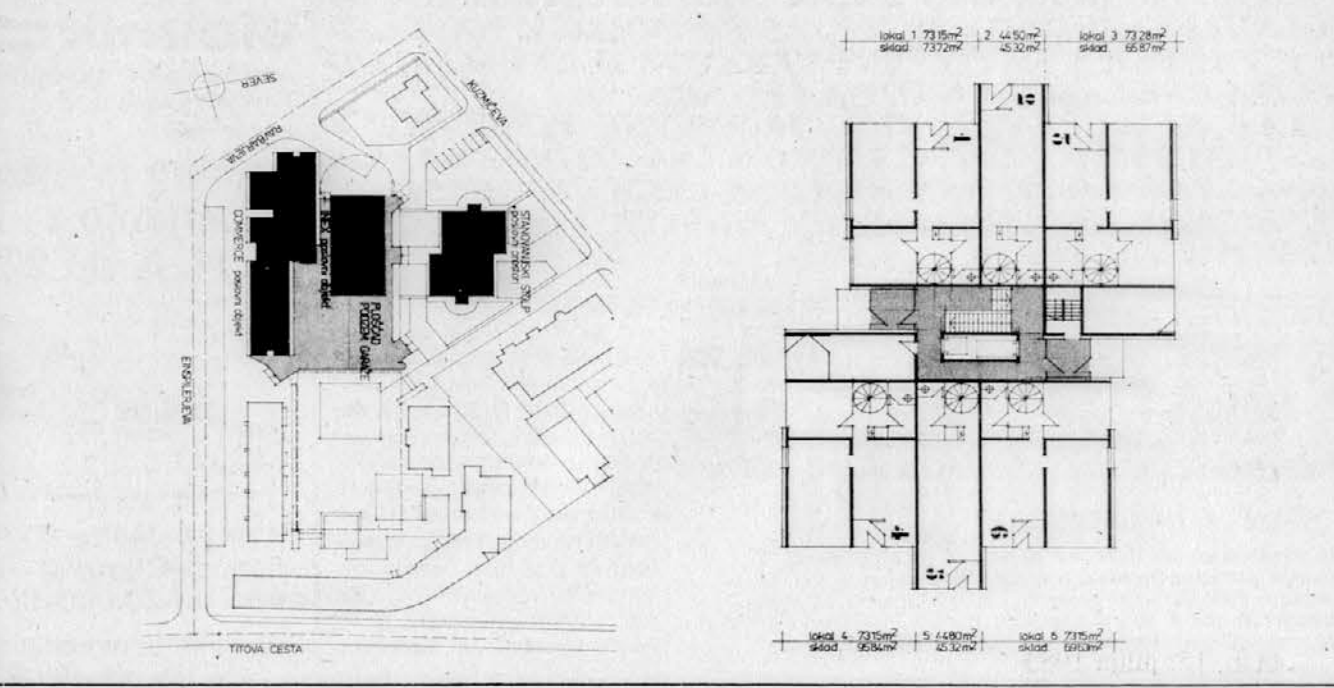
PPR in PGP prodam. Inf. po tel. (061) 328-784, popoldne. P-19649-70

Stanovajska zadruga Slovenija ceste Tehnika - Obnova Ljubljana, o. sol. o. Ljubljana, Titova 38

Stanovajska zadruga SCT Slovenija ceste Tehnika, o. sol. o. Ljubljana, Titova 38 vabi k sodelovanju vse zainteresirane graditelje za Sososko RS 1, RS 2 Rudnik, Jurčkova pot. V prvi fazi izgradnje sososke se bo gradilo 175 stanovanjskih objektov (145 vrstnih hiš - 3 tipa in 30 atrijskih hiš - dva tipa). K vsakemu stanovanjskemu objektu spada tudi garaža v nizu. Objekti bodo zgrajeni do dokončane III. gradbene faze, z vzidanim zunanjim stavbnim pohištvom in dokončano fasado. Predvideni začetek gradnje prve etape (70 objektov) je mesec julij 1983, začetek II. etape (56 objektov) meseca september 1983, začetek III. etape (49 objektov) mesec marec 1984. Rok izgradnje znaša 11 mesecev od pričetka gradnje. Za vse podrobnejše informacije se lahko zgledate v poslovnih prostorih stanovajske zadruge na Cesti VII. korpusa št. 1, Ljubljana, ali po telefonu 329-441.

Predstavljamo vam najmanjši tip atrijske oz. veržne hiše. Stanovajska zadruga SCT Slovenija ceste Tehnika, o. sol. o. Ljubljana, Titova 38, po pobudilstvu Samoupravne stanovajske skupnosti Ljubljana-Bežigrad zbira končne investitorje lokalov za potrebe osnovne preskrbe, v Soseski BS/4, v stanovanjski stolpnici v Kuzmičevi ulici. Poslovni prostori bodo zgrajeni do III. gradbene faze.

RADIATORJE trika Celje, nove, večkratno 110/44, 3 kose in 60/44, 2 kosa, prodam po stari ceni. Tel. (061) 599-134. P-19662-72

PRODAM 3 m lepih ureznih ok, debeline 25 in 30 mm. Smerlake, 8, lg. 9872-70

MOTORNA VOZILA
prodam
VW 1200, letnik 75, generalno obnovljen, prodam. Milan Gorenc, Prešernova 17/a, Domžale, tel. zvečer po 20. uri, (061) 722-509. P-19373-80

OPEL REKORD, junji 82, prodam. Tel. (061) 340-353, zvečer. P-19377-80

126 P, letnik 80, prodam. Ključne po 15.000. Diano, Jermolov 33, stari Trzin, 13787-80

OPEL 23 D, letnik 80, prodam. Kuzm, Zračni 33, Skofja vas. P-840-80

ZASTAVO 750 prodam. Tel. (061) 50-323, vs dan. P-19661-80

ZASTAVO 101 B, letnik 79, prodam. Inf. po tel. (061) 79-150, v soboto, nedeljo, 7. do 8. ali 20. do 21. ure. P-19641-80

TOMOS elektronični, 90, odlično ohranjeno, alfa romeo gulija super, prodam. Marko Duh, Jermolov 33, stari Trzin, 13787-80

ŠKODO 110 L, letnik 1973, ugodno prodam. Informacije po tel. 861-589, dopoldan. P-4319-80-ST

POD ceno nujno prodam najnovejši tip opremljenega Lada 90 KM. Cena 90 M. Tel. (071) 647-358 ali (071) 37-795. P-19554-80

GOLF JGL, letnik 1982, prodam. Telefon (061) 351-225. P-19544-80

JETTO, belo, model 1981 aprila, prodam. Inf. po tel. (071) 34-993. P-19206-80

MZ 250 ETZ, skoraj nov, prodam. Tel. (061) 344-927. P-19180-80

RENAULT 18, prodam. Dr. Kraji, Grohova 8, Kamnik, zvečer, Dom. Tel. 831-611 int. 7, popoldan. P-19291-80

GOLF JGL, letnik 1981, prevoženih 17.000 km, garaziran, dobro ohranjen, prodam. Tel. (071) 640-631. P-19288-80

OPEL REKORD karavan 1700, letnik 1969, prodam. Tel. (064) 23-462. P-19148-80

Olimpijska loterija Sarajevo '84 III. kolo
GLAVNA PREMIJA 1/2 STARE MILIJARDE
Zrebanje: 24. 7. 1983
Narodno poročilo o zrebanju 28. kola sreč dne 14. 7. 1983

JUGOSLOVANSKA LOTERIJA
Narodno poročilo o zrebanju 28. kola sreč dne 14. 7. 1983
srečke s končnicami: 20 60, 3320 260, 87460 6.000, 107250 20.000, 147230 20.000, 199020 20.000, 267400 50.000, 341760 20.000, 61 80, 17951 6.000, 57671 8.000, 68861 8.000, 73771 2.000, 02 60, 32 60, 62 60, 092 160, 6862 460, 80942 8.000, 97672 8.000, 095762 20.000

Zaradi kolestarske dirke »XVIII. VELIKA NAGRADA DOLA - 83« bo delna in občasna popolna zapora cest v nedeljo, 17. julija 1983, od 9-14. ure, in sicer na cestah R-328 od mesta čez Savo do semaforja v Šentjakobu in na cesti R-371 (Zasavska od semafora v Šentjakobu do avtomobne postaje v Doiskem ter lokalna cesta od Dolskega skozi Kleče - Dol. Beričevo do Šentjakoba). Na vseh vpadnih bodo opozorilne table z napisom POZOR, KOLESTARSKA DIRKA! Vse voznike opozarjamo, da se ob tem času v omenjene smeri napotijo le v najhujših primerih in da upoštevajo opozorila milice in organizatorja!

LOTTO
28. kolo - zrebanje 12. 7. 1983
Zrebanje številke: 03-04-08-15-27 in dodatna: 19
Začetna vrednost petke: 538.130 din
Končna vrednost petke: 1.749.300 din
Končna vrednost trojke: 74.100 din
Petke v Sloveniji: Kroat: 401-13527-S (1x5, 10x4, 10x3)
Materice: 511-0-9401-8 (1x5)
Čevke v Sloveniji: 53830 0388 8 1 0758 8 1 54011 2734 2 4 3636 8 1 54021 7323 8 1 7343 2 4 7476 8 2 5 7879 8 1 54031 9136 8 1 7940 8 8 7997 8 1 55110 9678 8 1 55260 4980 8 1 55880 3009 2 4 3203 8 1 1 55811 7776 2 4 57311 3427 4 1 56330 0264 8 1 9859 8 1 1 9858 8 1 1 9858 2 4 4 9857 8 1 3 12611 1200 4 24 1316 8 1 1530 8 1 3 56341 0674 8 1 7308 2 4 4 56351 5611 8 1 66770 8403 2 4 8657 8 4 24 56780 0903 8 1 1035 8 1 57210 1303 3 12 1013 8 4 24 57220 1851 8 1 57311 3427 4 1 57520 5473 2 4 5469 8 4 24 5349 8 4 24 5537 8 1 57760 5411 8 1 57920 2143 3 12 2254 8 1 2 2288 5 5 40 58511 2959 3 12 58222 2141 8 1

IZPOLNITE, POSLITE NA NASLOV: ČGP Delo, toz Prodaja, 61000 Ljubljana, Titova 35
Naročam dnevnik Delo. Posiljajte mi ga na naslov:
Primek in ime:
Ulica in hišna št.:
Poštna št. in kraj:
Datum: Podpis:

2573000-27822/0; NAROČILA NA DNEVNIK DELO SPREJEMAMO VSAK DAN IN ZAGOTAVLJAMO DO-
STAVO NA DOM V TREH DNEH OD NAROČILA • NAROČILNA JE SAMO MESAČNA • ODPOVEDI
LAHKO UPOŠTEVAMO OB KONCU MESECA • STIK • OGLASNO TRŽENJE, LJUBLJANA, TITOVA 38,
61001 LJUBLJANA, TELEFONA N. C. 318-255, 319-255 • MALOPRODAJA • KOLPORTAŽA • YU DELO
31-255 • POŠTNI PREDAL 29, 61001 LJUBLJANA • TISK ČGP DELO, TOZD TISK CASOPIZOV IN REVIJ,
LJUBLJANA, TITOVA 35 • NAROČNINA TEL. 315-366, REKLAMAGIJSKI ODD. DOSTAVE DNEVNIKA
«DELO» ZA LJUBLJANO TEL. 318-880, LJUBLJANA, TITOVA 35 • POSAMENITE ŠTEVILKA STANE 12
DIN, SOBOTNA ŠTEVILKA 15 DIN • NAROČNINA ZA ZASEBNE NAROČNIKE 290 DIN MESAČNO •
NAKAZILA NAROČNINE NA TEKOČI RAČUN TOZD DELO, ŠTEVILKA 50102-60

PRILAGAJANJE GOSPODARSKEGA SISTEMA ZAHTEVAM STABILIZACIJE

Prilaganje gospodarskega sistema zahtevam stabilizacije je dokument Komisije, s katerim se konkretizirajo »Izhodišča dolgoročnega programa ekonomske stabilizacije« na tem področju.

Ta tekst je napisan na temelju materiala, ki je pripravljen v podskupini za prilaganje gospodarskega sistema zahtevam stabilizacije, katere naloga je bila, da zajame tisto problematiko gospodarskega sistema, ki sploh ni bila obravnavana v posebnih materialih, pripravljenih za komisijo zveznih družbenih svetov za vprašanje ekonomske stabilizacije, oziroma v njih ni natančneje obravnavana s stališča funkcioniranja sistema v celoti.

Delo podskupine sta koordinirala prof. Vojislav Rakić in prof. dr. Zoran Pjanić, v njenem sestavu pa so bili: dr. Borislav Jović, prof. dr. Brana Ivanović, prof. dr. Radovan Milanović, dr. Vlado Franković, Hrvoje Bačić,

dr. Sofija Popov, mag. Božo Marendić, dr. Branko Maričić, mag. Miodrag Ostracanin in Aida Tomić.

S tem tekstom je v glavnem zajet tudi material, ki je bil v izhodiščih dolgoročnega programa ekonomske stabilizacije predviden za separat o nujnosti prilaganja pogojev gospodarjenja z vidika krepitve materialnih osnov TOZD in obvladovanja delavcev nad sredstvi družbene reprodukcije.

Ta dokument je obravnavan na seji Komisije 25. decembra 1982, od 4. do 6. marca 1983 in od 19. do 20. aprila 1983, dokončno pa je sprejet na seji Redakcijskega odbora Komisije 19., 23. in 24. maja 1983.

Dokument je poslan sodelavcem zveznih družbenih svetov in dan v presojo najširši jugoslovanski javnosti za uporabo v aktivnostih, ki jih je pričakovati v procesu prilaganja gospodarskega sistema zahtevam stabilizacije.

I. Uvod

V Izhodiščih dolgoročnega programa ekonomske stabilizacije so med vzroki neuskajenih odnosov v družbeni reprodukciji in, posebej v zadnjem času, slabe učinkovitosti v izrabi razpoložljivega materialnega in človeškega potenciala našega gospodarstva, določene tudi posamezne pomanjkljivosti v zakonski razdelavi z Ustavo določenega sistema socialističnih samoupravnih družbeno-ekonomskih odnosov in, posebej, odstopanje ustreznih odnosov v praksi od načel in določil Ustave in od odnosov določenih z Zakonom o združenem delu in drugimi veljavni zakoni. Čeprav to bolj ali manj velja skoraj za vsa področja gospodarskega sistema, so odnosi v odločanju o razširjeni reprodukciji in sredstvih za njeno financiranje, z razlogom izpostavljeni kot eden od osnovnih vzrokov tako neuskajenih odnosov kot slabe učinkovitosti v izrabi gospodarskih potencialov. Namreč, resnični odnosi na tem področju so še najmanj v skladu s položajem delavca, ki je z Ustavo določen kot osnova naše družbeno-ekonomske ureditve in ki bi morali zagotoviti, da bi bil naš gospodarski sistem učinkovit, vendar so prav od odnosov na tem področju odvisni tako družbena narava celotnih odnosov v družbeni reprodukciji kot učinkovitost celotnega gospodarskega sistema.

Osnovni produkcijski odnos v sistemu socialističnih samoupravnih družbeno-ekonomskih odnosov, pravno izražen s pravico dela v družbenih sredstvih, ki je določena z Ustavo in razdelana z Zakonom o združenem delu kot neodtujljiva pravica vsakega delavca v združenem delu, da dela s sredstvi v družbeni lasti, da bi zadovoljil svoje osebene in družbene potrebe in da bi kot svoboden in enakopraven z drugimi delavci v združenem delu upravljal s svojim delom, s pogoji in rezultati svojega dela (13. člen Ustave SFRJ) – se v bistvu uresničuje samo, če je delavec v položaju, da odloča o razširjeni reprodukciji in sredstvih za njeno financiranje. V danih zgodovinskih pogojih, v katerih je ekonomsko in pravno osamosvajanje organizacij združenega dela in blagovna oblika proizvodnje pogoj takšnega družbeno-ekonomskega položaja delavca, in istočasno glede na dane zgodovinske pogoje najracionalnejša oblika družbene reprodukcije, je poslovanje organizacij združenega dela na načelu dohodka, t. j., da o celotni na novo ustvarjeni vrednosti v obliki dohodka osnovne organizacije združenega dela odločajo delavci v organizaciji, ki ga je uresničila, in da je ustvarjeni dohodek materialna osnova pravic delavcev, da odločajo o pogojih svojega dela in da pridobivajo osebni dohodek (17. člen Ustave SFRJ), je tista zgodovinska oblika družbeno-ekonomskih odnosov, v katerih se,

po Ustavi, morajo delavci znajti v položaju, ki jim omogoča, da med drugim odločajo tudi o razširjeni reprodukciji in da tako »vse funkcije v procesu reprodukcije, ki so bile povezane z lastnino kapitala, postanejo njihove družbene funkcije« (Marx).

Na tem temelju se v vsaki organizaciji združenega dela vzpostavlja vez med živim in minulim delom oziroma neposredno vladanje delavcev s sredstvi za proizvodnjo in drugimi sredstvi za delo, s čimer se zagotavljajo pogoji za ukinjanje nasprotij med delom in kapitalom, ki pretresajo sodobni svet. Res je, da v pogojih ekonomske in pravne samostojnosti organizacij združenega dela in blagovne proizvodnje povezava živega z minulim delom ne teče neposredno tudi v družbenih razmerah, vendar je s poslovanjem organizacij združenega dela na načelu dohodka zagotovljena ekonomska osnova združevanja dela in sredstev in izgradnja sistema samoupravnega združenega dela na vseh družbenih ravneh. Poslovanje organizacij združenega dela na načelu dohodka namreč postavlja dohodek kot osnovni motiv dela delavcev in poslovanja organizacij, ker pa je dohodek v temelju odvisen od individualne produktivnosti dela v organizaciji, ki ga pridobiva, poslovanje na načelu dohodka motivira tudi k vse neposrednejšemu združevanju kot osnovi večje produktivnosti dela in večje varnosti v pridobivanju dohodka in kot osnovi vse polnejšega obvladovanja delavcev s celoto odnosov družbene reprodukcije.

Razen tega, poslovanje organizacij združenega dela v načelu dohodka zagotavlja sistem družbeno-ekonomskih odnosov, ki so zasnovani na tem načelu, ekonomsko učinkovitost, ker se vzpostavlja neposredna zveza med odločanjem o dohodku in ekonomsko odgovornostjo za sprejete odločitve, kar je osnova ekonomičnega in družbenoracionalnega odločanja in široke iniciative vseh kreativnih sil v združenem delu za aktiviranje dejavnikov rasti produktivnosti dela kot tudi vseh drugih dejavnikov povečevanja dohodka.

Poseben pomen pri tem ima uporaba načela delitve po delu, od katerega, ko je delo prvenstveno »sred-

¹ Konkretna višina dohodka v določeni organizaciji združenega dela je seveda odvisna tudi od prilaganja njene proizvodnje zahtevam trga, oziroma od konjunkturnih gibanj, kot tudi od ukrepov ekonomske politike in drugih zunanjih pogojev pridobivanja dohodka, vendar ko so ti pogoji dani, je višina dohodka organizacije v bistvu določena s produktivnostjo dela v njej. Vpliv zunanjih faktorjev, posebej konjunkturnih gibanj, se najpogosteje časoma izmiči z nasprotnimi gibanji, tako da se na daljši rok izkaže, da je produktivnost dela odločilni dejavnik, s katerim je določena višina dohodka v posamezni organizaciji združenega dela. Pri tem je treba upoštevati, da je produktivnost dela določena ne samo z vložnim živim, marveč tudi minulim delom, t. j. vsem delom, ki je potrebno za proizvodnjo določenih uporabnih vrednosti.

stvo za življenje«, ne pa »prava življenjska potreba človeka« (Marx), je odločilno odvisen odnos do dela in upravljanja z družbenimi sredstvi. Dosledna uporaba tega načela vzpostavlja tudi specifične, v prehodnem obdobju nujne, odnose enakopravnosti vseh delavcev v združenem delu nad družbenimi sredstvi, v smislu ustavnega načela, da delo, in rezultati dela, na temelju enakih pravic in odgovornosti, določajo materialni in družbeni položaj človeka in da so edini temelji za prisvajanje proizvodov družbenega dela in upravljanja z družbenimi sredstvi (peta alineja 3. odstavka v Osnovnih načelih in 11. člen Ustave SFRJ). To načelo se ne more potrditi v praksi, če se ne uresničuje neposredna zveza med odločanjem o celotni dohodku in ekonomsko odgovornostjo za sprejete odločitve, t. j., če delavci ne odločajo o razširjeni reprodukciji in če ne nosijo posledice svojih odločitev, kot tudi v zvezi s pridobivanjem osebnih dohodkov in v zvezi z možnostjo uresničevanja svojih drugih samoupravnih pravic.

Od odločanja delavcev o razširjeni reprodukciji je odvisno tudi to, ali bo prišla do izraza tudi, na ekonomsko in družbeno ustrezen način, funkcija zakona vrednosti kot regulatorja družbene delitve dela in tudi njegova selektivna funkcija v smislu, da daje prednost proizvodnemu delu in zagotavlja družbeno reprodukcijo na vse višji ravni produktivnosti celotnega družbenega dela, omejujoč individualno delo v okviru družbeno potrebnega. To ima poseben pomen za skladne odnose v družbeni reprodukciji in uspešen razvoj, ker – čeprav se družbene delitve dela na različne vrste in podvrste proizvodnje regulira z družbenim planiranjem in ukrepi ekonomske politike, ki se sprejemajo s tem namenom – so tudi ti v pogojih blagovne proizvodnje preračunani predvsem na ustrezno usmerjanje delovanja zakona vrednosti, t. j. z njimi se praviloma deluje na splošne pogoje pridobivanja dohodka v različnih dejavnostih in pričakuje reagiranje subjektov odločanja o razširjeni reprodukciji na take pogoje. Zato – če delavci, ki najbolj neposredno občutijo posledice odločitev o razširjeni reprodukciji, ne sprejemajo sami teh odločitev, upoštevajoč tudi odgovornost za njih – izostaja motivacija za ekonomsko racionalno odločanje, tako da neogibno prihaja do neskladij v reprodukciji in do upočasnitve razvoja.

Na tej osnovi so z odnosi v razširjeni reprodukciji najtesneje povezani tudi odnosi v sistemu cen, ker se funkcija zakona vrednosti kot regulatorja družbene delitve dela uresničuje prav z odnosi cen in z njimi določenega ekonomskega položaja različnih dejavnosti. Odstopajoč, odvisno od splošnih pogojev na trgu, od ravnovesnih cen, ko so dani drugi pogoji pridobivanja dohodka, zagotavljajo enim dejavnostim ugodnejše, enim pa manj ugodne pogoje za razvoj, zagotavljajoč tako materialne predpostavke za usklajevanje proizvodnje s plačilno sposobnim povpraševanjem.

To potemtakem postavlja določene zahteve tudi z ozirom na monetarni sistem, na sistem kreditnih odnosov in vlogo bank pri koncentraciji sredstev razširjene reprodukcije in njihove delitve glede na zahteve skladne delitve družbenega dela, prav tako

tudi na davčni sistem, sistem ekonomskih odnosov s tujino in druga področja gospodarskega sistema, ker, samo pod pogojem, da so odnosi na vseh teh področjih usklajeni z družbeno-ekonomskim položajem delavca kot subjektom odločanja v razširjeni reprodukciji, lahko to odločanje zagotovi objektivno kar najugodnejše učinke. Edino na tej osnovi je lahko tudi sistem družbenega planiranja učinkovit, enako kot ekonomski in drugi ukrepi, ki se sprejemajo zaradi usmerjanja razvoja in usklajevanja odnosov na trgu. To postavlja tudi zahteve organom družbenopolitičnih skupnosti, da urejajo odnose v družbeno-ekonomskem sistemu oziroma z določanjem ekonomske politike in sprejemanjem ukrepov ekonomske politike in drugih ukrepov, ki imajo določene ekonomske posledice, to počno v interesu družbeno-ekonomskega položaja delavcev, kakršen je zagotovljen v osnovi sistema socialističnih samoupravnih družbeno-ekonomskih odnosov in posebej v interesu njegovega položaja v sistemu razširjene reprodukcije, v katerem mora biti osnovni subjekt odločanja.

Glede na protislovno naravo družbeno-ekonomskih odnosov in njihovih oblik v teku izgradnje socialistične družbe, zaradi katere se v praksi pojavljajo težnje po skupinskolažniških odnosih ali etatističnih in tehnokratskih popačenjih in drugih deformacijah socialističnih samoupravnih družbeno-ekonomskih odnosov, imajo posebej odgovorno vlogo pri izgradnji in funkcioniranju sistema teh odnosov organizirane socialistične sile kot spodbujevalec in aktivni činitelj varovanja in razvoja teh odnosov, posebej kot aktivni činitelj krepitve socialistične in demokratične zavesti. Namreč, za ustrezne odnose v združenem delu s sredstvi v družbeni lasti se morajo izboriti sami delavci, ki so z Ustavo in z Zakonom v združenem delu dobili močno orožje za to borbo, vendar morajo to borbo usmerjati organizirane socialistične sile in tudi voditi, tako da bi bili njeni rezultati v skladu z zgodovinskimi interesi delavskega razreda. Za ustrezen družbeno-ekonomski položaj se morajo delavci izboriti predvsem v svojih osnovnih in drugih organizacijah združenega dela, v katerih so, s smotrom skupnega dela in poslovanja združili delo in sredstva, in na tej osnovi kot subjekt odločanja o skupnem dohodku in naslanjajoč se na delegatski sistem, postali osnovni subjekt odločanja tudi o celoti odnosov v družbeni reprodukciji.

Pri tem je odločilnega pomena uresničevanje ustavnega položaja delavcev v vsaki organizaciji združenega dela kot osnovni obliki združenega dela, v kateri delavci neposredno in enakopravno uresničujejo svoje družbeno-ekonomske in druge samoupravne pravice kot tudi v vseh drugih oblikah združevanja dela in sredstev. Zato morajo organizirane socialistične sile razvijati svojo aktivnost začeti od osnovnih organizacij, in kot aktiven dejavnik v delegatskem sistemu delovati na vseh drugih ravneh, kjer se sprejemajo odločitve skupnega pomena in o pogojih in načinu njihovega uresničevanja, t. j. delovati, tako da bodo to vselej odločitve delavcev in njihovih delegatov in vedno v interesu združenega dela oziroma v interesu samoupravljanja delavcev v združenem delu.

Opazljivo je na z Ustavo določen družbeno-ekonomski položaj delavcev in posebej na njihov položaj v odločanju o razširjeni reprodukciji, je treba poudariti, da so po Ustavi delavci v organizacijah združenega dela, ki opravljajo druge družbene dejavnosti zunaj materialne proizvodnje, kot dejavnosti v materialni proizvodnji, v katerih delujejo zakonitosti trga, v enakem družbeno-ekonomskem položaju kot tudi delavci v materialni proizvodnji, ki pridobivajo dohodek v okviru uresničene vrednosti svojih proizvodov na trgu.

Razlika med njimi se omejuje na to, da se potrebe v svobodni menjavi dela, ki se v njej zadovoljujejo, neposredno usklajujejo s samoupravnim sporazumevanjem udeležencev v tej menjavi, in tako tudi vrednotijo rezultati dela, medtem ko je v pridobivanju dohodka v okviru uresničene vrednosti proizvodov dela na trgu, urejeno v temeljnih s tržnimi zakoni. Pri prvih so torej ustrezni odnosi pod kontrolo udeležencev v svobodni menjavi dela, drugi pa imajo tako kontrolo samo, če obvladujejo tržišče, oziroma, če obvladujejo njegovo stihijsko delovanje. V Ustavi se poudarja, da delavci uresničujejo v pogojih socialistične blagovne proizvodnje rezultate skupnega dela kot vrednost na trgu z neposrednim povezovanjem, samoupravnim sporazumevanjem in družbenim dogovarjanjem, vseh organizacij združenega dela in drugih samoupravnih organizacij in skupnosti ter s planiranjem dela in razvoja, integrirajo družbeno delo, posodablja sistem socialističnih družbeno-ekonomskih odnosov in obvladujejo stihijsko delovanje trga (10. alineja 3. odstavka Osnovnih načel Ustave SFRJ). Na tej osnovi v različnih oblikah integriranja dela se uresničuje, v tem primeru, kontrola delavcev nad medsebojnimi odnosi, čeprav se tudi proizvod skupnega dela v teh integriranih celotah mora na koncu potrditi kot vrednost na trgu. V kolikor se v družbenih razmerjih z družbenim planiranjem na samoupravnih osnovah usmerja razvoj in usklajujejo odnosi na trgu, toliko bolj to velja za skupno družbeno proizvodnjo.

V enakem položaju so tudi delavci v delovnih skupnostih, ki v različnih oblikah združevanja dela in sredstev opravljajo administrativno-strokovne, pomožna in podobna dela skupnega interesa za družbeno organizacije, kot tudi delavci, ki v takih delovnih skupnostih opravljajo ustrezna dela za samoupravne interesne skupnosti, družbenopolitične skupnosti, s tem, da je v naravi njihovega dela, da ne morejo odločiti o poslih in sredstvih organizacij in skupnosti, za katere opravljajo dela skupnih administrativno-tehničnih in podobnih služb. Njim je z Ustavo zagotovljena pravica do sredstev za zadovoljevanje njihovih osebnih in skupnih potreb na istih osnovah in po istih merilih, ki veljajo tudi za delavce v organizacijah združenega dela, medtem ko so njihove druge samoupravne pravice odvisne od narave del, ki jih opravljajo (29. in 30. člen Ustave SFRJ). To posebej velja tudi za odločanje o sredstvih razširjene reprodukcije, o katerih praviloma odločajo delavci v osnovnih organizacijah, delavci v delovnih skupnostih pa samo, če jim je to, za potrebe njihovega dela, zagotovljeno v svobodni menjavi dela, v kateri delavci teh skupnosti pridobivajo dohodek. Vendar, z opravljanjem strokovnih del skupnega pomena za organizacijo in skupnosti, za katere delajo, imajo odgovorne naloge tudi pri odločanju o razširjeni reprodukciji, saj je od informacij, analiz in predlogov, ki jih po naravi svojega dela dajejo delavcem v osnovnih in drugih organizacijah združenega dela oziroma organov samoupravnih interesnih skupnosti ali družbenopolitičnih skupnosti, odvisno, kakšne bodo odločitve teh delavcev oziroma organov. Zato je za učinkovito odločanje v teh organizacijah in skupnostih posebnega pomena, koliko so ustrezne strokovne službe za to usposobljene in koliko zavedno in odgovorno uresničujejo svoje naloge. Tudi one zaradi tega pridobivajo dohodek v svobodni menjavi dela glede na to, kaj in kako delajo.

Vendar, odnosi v praksi, posebej v praksi razširjene reprodukcije bistveno odstopajo od navedenih osnov in predpostavk družbeno in ekonomsko učinkovitega delovanja sistema socialističnih samoupravnih družbeno-ekonomskih odnosov. O razširjeni reprodukciji in sredstvih za njeno financiranje se odloča v osamosvojenih centrih ekonomske in politične moči – bankah, raznih interesnih skupnostih in organih družbenopolitičnih skupnosti, ne tako redko pa tudi v neformalnih skupinah, v katerih najvplivnejši člani organov družbenopolitičnih skupnosti skupaj z enako vplivnimi člani organov družbenopolitičnih organizacij in poslovnimi organi organizacij združenega dela in bank resnično sprejemajo najpomembnejše odločitve na tem področju, dopuščajo, morebiti, delavcem in njihovim delegatom v organih organizacij združenega dela, bankah ali interesnih skupnostih, da jih samo formalno potrdijo.

Temelj moči in osamosvajanja teh centrov odločanja proti delavcem je v koncentraciji sredstev razširjene reprodukcije zunaj organizacij združenega dela. Ta se namreč v dobri meri ne oblikujejo v obliki akumulacije sredstev organizacij iz njihovega čistega dohodka, marveč iz drugih virov, predvsem tistih, iz katerih banke oblikujejo svoj, pogosto fiktivni, kreditni potencial, ali iz virov, ki jih družbenopolitične skupnosti oblikujejo z administrativno prisilo. Temu, da je akumulacija iz čistega dohodka organizacij združenega dela v samo manjšem deležu vir sredstev za financiranje razširjene reprodukcije, bistveno prispeva to, da je na eni strani akumulacijska sposobnost organizacij zmanjšana zaradi obveznosti za financiranje skupne in splošne družbene porabe, ki znatno presega objektivne možnosti gospodarstva, in na drugi strani, ker se tudi razvojne ambicije, t. j. obseg in celota investicij, o katerih se odloča mimo delavcev, prav tako nad temi možnostmi, a posebej zaradi tega, ker so investicije financirane iz kreditov z odplačevanjem teh kreditov in obresti, odtujevale znaten del akumulacije iz organizacije združenega dela v banke oziroma v sredstva skrajnih upnikov, iz katerih sredstev je formiran tudi kreditni potencial bank. K temu je vsekakor treba dodati tudi dejstvo, da je s številnimi administrativnimi intervencijami na področju emisije denarja, cen, ekonomskih odnosov s tujino in drugih področjih ekonomskih odnosov, kot tudi s socializacijo rizika v poslovanju organizacij združenega dela zmanjševana učinkovitost objektivnih ekonomskih zakonitosti in ravnanje v njih. S tem slabi njihova motivacija za močnejše aktiviranje dejavnikov večje produktivnosti dela, tako da ostajajo nezadostno izkoriščene objektivne obstoječe možnosti povezovanja dohodka, s tem pa

tudi možnosti krepitve akumulacijske sposobnosti gospodarstva.

Na tej osnovi je nastala izredno velika odvisnost razširjene reprodukcije v organizacijah združenega dela od tistih, ki odločajo o sredstvih, s katerimi se ta financira, s tem pa tudi možnost njihovega osamosvajanja do delavcev, čeprav so v njihovih organih – skupščinah bank ali interesnih in družbenopolitičnih skupnosti – delegati delavcev. To odločno vpliva na slabo razvijanje samoupravnih odnosov in z družbenega stališča na neracionalno odločanje v organizacijah združenega dela, na nastajanje težej pod skupninskih odnosih do dohodka in sredstev reprodukcije, na zapiranje organizacij in podobno.

Pobudniki takšnih težej in pojavov v organizacijah združenega dela so zelo pogosto poslovodni organi in drugi delavci na odgovornih položajih, ki zahvaljujoč zvezam z vplivnimi dejavniki zunaj organizacij in zmožnostjo manipuliranja z informacijami, odločajo resnično sami v imenu organizacije tudi takrat, ko se o odločitvah formalno izrekajo delavci. Tudi sami delavci, odtujeni od možnosti, da odločajo o pogojih dela in razvoja organizacije, v kateri delajo, se z razlogom ne štejejo za odgovorne ob njenem morebitnem poslovnem neuspehu, tako da, ko odločajo, ne ravnajo vedno ekonomsko racionalno, gledano z družbenega stališča. To posebej prihaja do izraza v odnosu do sredstev, ki jih organizacija angažira v svojem poslovanju, in to tako do ekonomije teh sredstev kot do njihove akumulacije. Izraz tega je tudi odnos do obratnih sredstev oziroma angažiranja akumulacije v organizacijah skoraj izključno v investicije in osnovna sredstva in naravnano k temu, da se obratna sredstva, nujno potrebna za aktiviranje teh investicij, zagotavljajo z najmanjšim kreditov v bankah.

V takšnih odnosih ni ekonomsko racionalno zasnovana niti motivacija subjektov resničnega odločanja. Ker ne nosijo nobene ekonomske odgovornosti za morebitne napake pri svojih odločitvah, je njihovo odločanje bodisi izraz čistega voluntarizma, bodisi, s stališča interesa delavca v združenem delu oziroma širšega družbenega interesa nasploh, motivirano z neustreznimi interesi in cilji. Razvoj se koncipira na avtarkični osnovi, gradijo se proizvodne kapacitete, ki so nezadostno izkoriščene, neodgovorno se prevzemajo in zato tudi ne izvršujejo obveznosti, preprečuje se vsako gibanje sredstev na svojem področju in podobno, kar vodi k ekonomski neučinkovitosti, onemogoča izkoriščanje prednosti notnega trga in vključevanja v mednarodno delitev dela, upočasnjuje razvoj in neogibno vodi do neskladij v družbeni reprodukciji. Takšno stanje odnosov v praksi zahteva, da se v okviru programa stabilizacije natančno določijo vzroki njihovega odstopanja od sistema odnosov, določenih z Ustavo in v skladu z ustavnimi načeli in določili, razdelanimi v zakonu o združenem delu in drugih zakonih in da se določijo aktivnosti, ki je potrebna, da se ti vzroki odklonijo in v praksi uresničijo odnosi, kakršni ustrezajo osnovam sistema samoupravljanja in zahtevam stabilizacije. Pri tem je potrebno, kot je v Izhodiščih dolgoročnega programa ekonomske stabilizacije poudarjeno, ugotoviti, ali so v veljavnih zakonih in drugih predpisih in splošnih aktih osnove za nastanek razmer, kakršne imamo v praksi bodisi zato, ker odnosi na posameznih področjih niso v celoti razdelani v skladu z naravo sistema socialističnega samoupravljanja, bodisi, ker so ostali nezadostno razdelani, da bi lahko bili branik proti njegovim deformacijam. S tega stališča bi bilo treba ugotoviti njune spremembe v veljavnih zakonih. S takšnim ugotavljanjem je potrebno zajeti vsa področja gospodarskega sistema, ker so odnosi na vseh področjih tega sistema v tesni medsebojni povezavosti, pravzaprav predstavljajo enotno celoto.

Izhajajoč od pomena, ki ga imajo v celotnem sistemu družbeno-ekonomskih odnosov odnosi na področju razširjene reprodukcije, se v besedilu, ki sledi, obravnavajo na prvem mestu odnosi na tem področju, potem pa tudi odnosi na drugih področjih gospodarskega sistema, s tem da v tem materialu niso zajeti odnosi na tistih področjih gospodarskega sistema, ki jih je Komisija zveznih družbenih svetov za vprašanja ekonomske stabilizacije že obravnavala ali jih bo posebej obravnavala, in o tistih, glede katerih je že zavzela ali še bo zavzela določeno stališče. To je bilo storjeno namreč samo takrat, ko je bilo pomembno za povezavo določenih odnosov na teh področjih z odnosi, ki so predmet obravnavanja v tem materialu, oziroma ko so sestavni deli celote, ki se obravnava v tem materialu.

II. Odnosi na področju razširjene reprodukcije

1. OBVLADOVANJE DELAVCEV NAD SREDSTVI RAZŠIRJENE REPRODUKCIJE

V naravi sistema socialističnih samoupravnih družbeno-ekonomskih odnosov je, da je odločanje o razširjeni reprodukciji neposredna družbena funkcija delavcev oziroma v danih zgodovinskih pogojih neposredno skupna družbena funkcija delavcev v temeljnih organizacijah združenega dela, v katerih delajo in v katerih enakopravno upravljajo. Poslovanje organizacij na načelu dohodka, t. j. da o celotnem dohodku, ki ga ustvarijo, odločajo delavci v teh organizacijah, in da je ustvarjeni dohodek materialna osnova njihovega odločanja o pogojih in rezultatih svojega dela, upošteva, da so osnovni viri financiranja razširjene reprodukcije akumulirana sredstva za širjenje in posodabljanje materialnih temeljev dela, izločena v ta namen iz čistega dohodka, vključujoč tudi različne oblike združevanja in prerazporeditve teh sredstev med posameznimi organizacijami, s tem, da je tudi to združevanje oziroma prerazporedjanje

prav tako pod kontrolo delavcev v temeljnih organizacijah. Kot je že rečeno, je to osnova ekonomskega racionalnega odločanja, izražena v maksimiranju dohodka kot osnovnem motivu dela delavcev in poslovanja organizacij združenega dela.

1) Financiranje razširjene reprodukcije

Ker je dejstvo, da se o razširjeni reprodukciji odloča mimo delavcev in da v dobri meri kot vir njenega financiranja ne koristijo resnične vrednosti akumulirane iz čistega dohodka in organizacijah združenega dela, je v Izhodiščih dolgoročnega programa ekonomske stabilizacije upravičeno opredeljena kot temeljni vzrok neusklajenih odnosov v družbeni reprodukciji, vzpostavljane odnosov v skladu z družbeno-ekonomskim položajem delavca, pa kot edini način, da se premostijo sedanje razmere in zagotovi stabilen materialni in družbeni razvoj.

Za ilustracijo neugodnih razmer pri financiranju razširjene reprodukcije v gospodarstvu lahko služi podatek, da so sredstva organizacij združenega dela v gospodarstvu pri tem financiranju, vključujoč tudi sredstva za amortizacije, v zadnjih desetih letih v globalu komaj neznatno večja od amortizacije, obravnane po minimalnih zakonsko predpisanih stopnjah. To kaže, da sredstva organizacij združenega dela v gospodarstvu, ki izhajajo neposredno iz nove vrednosti, razporejene v ta namen iz čistega dohodka, nimajo v povprečju majhen delež pri financiranju vlaganj v razširjanje in posodabljanje njihove materialne osnove dela, marveč se del največji del zagotavlja iz drugih virov, nad katerimi delavci nimajo kontrole. V največji meri so ta sredstva iz bančnih kreditov, v manjši meri iz posebnih družbenih skladov, nad katerimi nimajo kontrole, čeprav bi jo tako po Ustavi kot po predpisih o bančnem sistemu o teh skladih morali imeti.

Kot je v uvodu poudarjeno, se o angažiranju teh sredstev v razširjeni reprodukciji odločite sprejemajo mimo delavcev, pri čemer je treba upoštevati, da se s temi odločitvami ne odloča samo o sredstvih kreditov, marveč tudi o sredstvih organizacij združenega dela, s katerimi se participira financiranje ustreznih investicij. Od delavcev, če se to sploh počne, se zahteva samo formalno soglasje, ko je odločitev že sprejeta.

Osnovni razlog za odločanje o razširjeni reprodukciji mimo delavcev je v tem, ker se s pretežnim financiranjem razširjene reprodukcije iz kreditov in izdajanjem sredstev za financiranje skupnih in splošnih družbenih potreb nad objektivnimi možnostmi gospodarstva, zmanjšuje reprodukcijaska sposobnost organizacij združenega dela in ker so zaradi tega vse bolj odvisne od bančnih kreditov. Zaradi te odvisnosti se lahko banke osamosvojijo, čeprav so v organih upravljanja v bankah delegati organizacij združenega dela, vendar so oni zaradi te odvisnosti objektivno v položaju, da večini sprejemajo odločitve tudi proti svojemu prepričanju. Ta odnos se stalno obnavlja v vse širših razmerah, saj z vse večjo uporabo kreditov rastejo tudi obresti na te kredite, ki skupaj z nesorazmernimi obveznostmi organizacij združenega dela v financiranju skupnih in splošnih družbenih potreb, vse bolj zmanjšujejo njihovo reprodukcijasko sposobnost in jih postavljajo v vse večjo odvisnost od bank.

V zvezi s tem je treba upoštevati dejstva, da je odvisnost organizacij združenega dela od bančnih kreditov, ker te organizacije nimajo lastnih obratnih sredstev, posebej izražena v financiranju obratnih sredstev, o katerih skoraj vsakodnevno sprejemajo odločitve bančni izvršni in poslovnimi organi, zaradi česar o njihovih odločitvah delegati v skupščini banke, čeprav so ji ti organi odgovorni, težko uresničijo učinkovito kontrolo. Ker je od teh odločitev bistveno odvisno normalno tekoče poslovanje večine organizacij združenega dela, jih njihovi delegati sprejemajo brez odpora, da se ne bi zamerili izvršnim in poslovnim organom banke.

K temu nedvomno prispeva dejstvo, da so delegati v skupščinah mnogih bank neredko vodilni delavci v organizacijah združenega dela, ki so glede pridobitve te funkcije in ostajanja na njih, enako kot vodilni delavci v bankah, odvisni od političnih dejavnikov, ki dejansko odločajo tudi o kadrih v gospodarstvu, tako da so k njim obrnjeni eni in drugi, ne pa k delavcem in delavskim svetom v organizacijah združenega dela, ki jih formalno imenujejo na te funkcije. Ta resnična moč političnih dejavnikov v družbenopolitičnih skupnostih nad temi kadri, je temelj nastajanja neformalnih skupin, ki sprejemajo odločitve o razširjeni reprodukciji, te odločitve pa se tako v bankah kot v organizacijah združenega dela, posebej če v njih niso razviti samoupravni odnosi, lahko sprejemajo, tolikanj prej, ker so riziki poslovanja praviloma socializirani, oziroma, ker niti materialni položaj delavca niti njihov socialni status nista odločilno odvisna od tega, kako uspešno posluje organizacija, v kateri delajo. Oni računajo s tem, da se bo kdo drug, to pa so predvsem organi družbenopolitičnih skupnosti pobrižal za sanacijo njihove organizacije, če zaide v ekonomske težave ali izgube.

2) Emisijska politika

Vse to je potencirano z dejstvom, da se krediti bank za investicije v osnovna sredstva kot tudi krediti za trajna obratna sredstva in sanacije organizacij združenega dela v precejšnji meri dajejo iz fiktivnega kreditnega potenciala bank ustvarjenega v funkciji poslovnih bank kot akterjev v denarni emisiji. Ta emisijska funkcija bank bi morala biti pod učinkovito kontrolo Narodne banke Jugoslavije, ki je centralna emisijska institucija in ki je po Ustavi odgovorna za to, da bo količina denarja v obtoku v mejah, ki zagotavljajo stabilnost nacionalne valute, in ki bi morala v ta namen, kot tudi za zagotovitev splošne likvidnosti plačil v državi in do tujine, imeti skupaj z narodnimi bankami republik in pokrajin kot centralna monetarna oblast tudi ustrezna pooblastila v odnosu do poslovnih bank. To se v praksi, deloma zaradi veljavnih predpisov, predvsem pa zaradi ravnanja akterjev v teh odnosih, ne uresničuje.

● Vloga in odgovornost narodnih bank

Po Ustavi SFRJ so Narodna banka Jugoslavije in narodne banke republik in pokrajin monetarne ustanove, ki izvajajo skupno emisijsko politiko, kakršno določa Skupščina SFRJ. V okviru svojih pravic in dolžnosti so odgovorne za stabilnost valute in splošno plačilno likvidnost v državi in do tujine in samostojno sprejemajo z zakonom v ta namen določene ukrepe,

ki se jih poslovne banke morajo držati, s katerimi pa se nihče ne sme postaviti v neenakopraven položaj glede opravljanja dejavnosti in pridobivanja dohodka (260. in 261. člen Ustave SFRJ).

Čeprav je v Ustavo predvidena obvezna soglasnost pristojnih organov v republikah in pokrajinah samo za določene odločitve v Skupščini SFRJ in Zveznem izvršnem svetu – in ob možnosti, da se v njih pod določenimi pogoji ustrezni sklepi sprejemajo v njihovi samostojni pristojnosti po Zakonu o Narodni banki Jugoslavije in monetarnem poslovanju narodnih bank republik in pokrajin – se morajo skoraj vsi ukrepi Narodne banke Jugoslavije sprejemati na temelju soglasja vseh članov Sveta guvernerjev t. j. guvernerjev narodnih bank vseh republik in pokrajin, ki skupaj z guvernerjem Narodne banke Jugoslavije sestavljajo ta Svet, če pa te soglasnosti ni, arbitrira Zvezni izvršni svet skupaj z izvršnimi sveti republik in pokrajin (66. člen Zakona), kar prenaša odgovornost narodnih bank na te svete, oziroma, ob njihovi podrejenosti tem svetom, zmanjšuje tudi njihovo samostojnost pri izvajanju skupne monetarno-kreditne in devizne politike.

Na to se navezuje tudi slaba disciplina poslovodnih bank glede upoštevanja ukrepov, ki jih sprejemajo narodne banke, kot pri izvrševanju obveznosti do njih, ker jih v tem pogledu kot svojo podaljšano roko varujejo vplivni politični dejavniki v družbenopolitičnih skupnostih. Pojav nediscipline pri izvajanju skupne monetarno-kreditne in devizne politike in glede skupno določenih ukrepov v svetu guvernerjev v Narodni banki Jugoslavije, se kaže celo tudi pri narodnih bankah republik oziroma pokrajinah. Pri uresničevanju dogovorjene monetarne politike tudi sama Narodna banka Jugoslavije ni vselej ravnala v skladu s svojo odgovornostjo za ohranitev stabilnosti domače valute in splošno plačilno likvidnost v državi in do tujine – dovoljevala je podiranje potrebnih odnosov, ne da bi sprejela ukrepe, za katere je bila pooblaščenka. Pogoji za takšno ravnanje so med drugim nastajali tudi s politiko emisije za t. i. selektivne namene, tako da je prevelik obseg te emisije in z njenim usmerjanjem na vse večje število namenov oteževal vzpostavljane odnose med narodnimi in poslovnimi bankami in med bankami in organizacijami združenega dela na zdravih ekonomskih osnovah. Kot posledica takšnega ravnanja pri izvajanju skupne monetarno-kreditne politike, se v praksi več let primarna emisija kreira nad resničnimi potrebami tekoče proizvodnje in uporablja za financiranje investicij in določenih vrst finalne porabe.

V zvezi s tem je treba ugotoviti, da naslanjanje emisije na depozitno-kreditne odnose v poslovnih bankah ni samo po sebi razlog za njen prevelik obseg, ker je to tudi v blagovni proizvodnji na socialističnih temeljih običajen način za pošiljanje potreb količine dodatnega denarja v obtok, ki mora biti na notnem trgu regulirano z enega mesta. Naslanjanje emisije na te odnose predpostavlja tudi ustrezno pozicijo narodnih bank kot organov monetarne oblasti, njihovo celotno odgovornost do Skupščine SFRJ glede izvajanja v njej dogovorjene skupne monetarno kreditne politike in predvsem rigorozno disciplino in polno odgovornost poslovnih bank za spoštovanje ukrepov, ki jih sprejemajo narodne banke, in za redno izvrševanje obveznosti do njih. Posebej je treba poudariti, da se z dolednim upoštevanjem veljavnih zakonov na področju denarnega in bančnega sistema izključuje možnost nastajanja t. i. anonimnega bančnega kapitala.

Kar zadeva vlogo izvršnih organov skupščin družbenopolitičnih skupnosti, posebej Zveznega izvršnega sveta na tem področju, velja, da ne bi smeli biti nadrejeni narodnim bankam, svojo odgovornost za razmere na tem področju pa bi morali uresničevati v odnosih s skupščinami, kar ne izključuje tudi določene oblike sodelovanja z narodnimi bankami, ki bo v skladu s pravicami in dolžnostmi enih in drugih.

To posebej velja za organe uprave oz. natančneje rečeno za finančne sekretariate, ki bi tudi sami morali skrbeti za to, da se vsi dosledno držijo ukrepov, ki jih samostojno sprejemajo narodne banke. Poleg tega bi morali ponovno oceniti ustreznost rešitve, predvidene z veljavnim Zakonom o Narodni banki Jugoslavije in monetarnem poslovanju narodnih bank republik in pokrajin glede vprašanj, pri katerih je predvidena enoglasnost pri sprejemanju odločitev Sveta guvernerjev, posebej pa vlogo Zveznega izvršnega sveta, ko v Svetu ni dosežena enoglasnost.

Glede na to, da mora Skupščina SFRJ ob sprejeti skupni monetarno kreditni in devizni politiki jasno določiti tudi smernice in okvire za njeno uresničevanje in da uresničuje kontrolno funkcijo, ZIS ne bi smel imeti funkcije arbitriranja, s katero zmanjšuje odgovornost Narodne banke Jugoslavije. Nasprotno, to pogojuje aktivno vlogo Narodne banke Jugoslavije in povečano odgovornost za izvajanje skupne emisijske politike. Uresničevanje izvršne funkcije ZIS, t. j. njegove odgovornosti do Skupščine SFRJ za razmere na vseh področjih družbenega življenja terja, da ima ZIS poln vpogled v delo Narodne banke Jugoslavije. V skladu s tem bi bilo treba tudi ugotoviti pravico in obveznost ZIS, da pred Skupščino SFRJ sproži vprašanje, o katerem ni doseženo soglasje, če bi z njegovo nerazrešitvijo lahko nastale posledice s širšim družbenim pomenom, kot pravico ZIS, da izjemoma, v nujnih primerih, lahko ustavi izvršitev odločitve Sveta guvernerjev, s tem da o tem takoj obvesti Skupščino SFRJ.

3) Transformacija monetarno kreditnega in bančnega sistema

V depozitno-kreditnih odnosih poslovnih bank so, poleg omenjenih, še mnoge druge resne slabosti, posebej v zvezi s številnimi namenski depoziti, s katerimi banke kreditirajo deponente za druge potrebe, oziroma, v zvezi z obveznim poslovanjem prek žiro računov namesto prek tekočih računov ipd. Vendar se v te odnose, posebej, če zadevajo tehniko bančnega poslovanja, ni potrebno spuščati glede na to, da se z njimi ukvarja posebna Delovna skupina zveznih družbenih svetov. Poseben pomen te problematike za funkcioniranje sistema in nemoten potek tekoče reprodukcije terja, da Delovna skupina čimprej, na temelju določenih kriterijev, oceni prakso in odločanje na tem področju, razdeli in predlaga konkretne rešitve. Istočasno je treba tako postaviti transformacijo bank, da bodo člani banke zainteresirani za dosledno uresničevanje njihove odločilne vloge. Vse to skupaj bo ustvarilo možnosti za učinkovito reševanje konkretnih problemov na načelnih temeljih. Ven-

dar je treba reči, da je treba že opažene slabosti v teh odnosih čimprej odpraviti, ne čakajoč, da se o vseh teh vprašanih zavzema določeno stališče. To posebej velja za omejene namenske depozite, za zagotavljanje namenske uporabe ustreznih sredstev na drugih temeljih, brez prisiljevanja organizacij združenega dela, da bi za določene potrebe koristile kredite, če imajo prosta sredstva, ki so namenjena za druge potrebe. To se prav tako nanaša tudi na poslovanje organizacij združenega dela s kreditnimi sredstvi prek tekočih računov, preprečujoč na tej osnovi fiktivno povečevanje kreditnega potenciala poslovnih bank in obremenjevanja organizacij z objektivno nepotrebnimi obveznostmi. V istem smislu je mogoče in tudi potrebno odločiti, brez odlašanja, tudi o vrsti posodobitev v tehniki bančnega poslovanja in medsebojnega plačevanja med organizacijami združenega dela, kar bi brez dvoma prispevalo k zmanjšanju njihove odvisnosti od bančnih kreditov in spreminjanju odnosa delavcev v organizacijo združenega dela do bank.

Z opozarjanjem na določene slabosti v monetarno kreditnem in bančnem sistemu in na nujnost in možnost njihovega odklanjanja, da bi odnose pri odločanju o sredstvih razširjene reprodukcije uskladili s sistemom samoupravljanja in blagovno obliko proizvodnje, ni treba pozabiti niti na vse bolj izražen pojav, da promet blaga med organizacijami združenega dela poteka brez plačevanja oziroma z večanjem terjatev do kupec in večanjem dolgov dobaviteljem, za katere poverjeniki nimajo pokritja v lastnih poslovnih sredstvih, pa tudi dolžniki nimajo ustrezne kreditne sposobnosti. V zvezi s povečevanjem medsebojnih dolgov in terjatev je govor o, boja, nelikvidnosti organizacij združenega dela, vendar v resnici gre za prestop čez objektivne meje proizvodnje, ki sicer mora teči v okviru razpoložljivih sredstev. Dejstvo, da organizacije združenega dela nimajo teh sredstev, vodi v položaj, da pritiskajo na banke, naj jim dajo potrebna sredstva, banke pa tega ne morejo storiti, tako da same organizacije z medsebojnim zadolževanjem brez kritja ustvarjajo nekontrolirano emisijo, kar ruši normalne tokove družbene reprodukcije in povzroča vse večje težave, brez možnosti, da bi se iz njih izkopal. To je obnemirjenjem notranjega trga mimo plačilno sposobnega povpraševanja v njem, zaradi česar peša tudi ekonomska prisila, da bi dobavo proizvodov zagotovili z izvozom.

Ta pojav je treba odločno preprečiti, predvsem z omejevanjem pravic organizacij združenega dela, da zadovoljujejo lastno porabo, če ne poravnajo vseh prispelih obveznosti. Poleg SDK, ki mora ustrezno s svojimi pooblastili zagotoviti določeno prednost pri poravnavanju obveznosti, posebej, ko gre za vprašanja fiksnih in zagotovljenih obveznosti, bi morale poslovne banke in Narodna banka Jugoslavije skupaj z narodnimi bankami republik in pokrajin nastopiti proti tej praksi. Namreč, organizacije združenega dela so praviloma tudi uporabniki kreditov poslovnih bank, ali pa so jim te banke garanti za različne obveznosti, ki jih prevzemajo. Zaradi tega bi morale poslovne banke šteti organizacije, ki vstopajo v takšne odnose, za kreditno nesposobne. Toda, ker so poslovne banke pogosto zainteresirane, da ne ravna tako, da ne bi postavile pod vprašaj vračanje kreditov, ki so jih že dale tem organizacijam, bi morale narodne banke posredovati z vsemi ukrepi, za katere so pooblaščenke, do poslovnih bank, ki tolerirajo takšno prakso organizacij združenega dela. V tem smislu bi bilo ustrezno, če bi se s samoupravnim sporazumom bank ali z ustreznimi predpisi, določila obveznost bank, da ne morejo dati kreditov ali garancij organizacijam, ki ne spoštujejo dogovorjena pravila finančnega poslovanja in, posebej, da ne morejo dati novih kreditov organizacijam, ki ne izvršujejo svoje obveznosti bodisi do njih bodisi do tretjih oseb. S tem namenom bi bilo treba povečati tudi osebno odgovornost vodilnih poslovnih organov v bankah in organizacijah združenega dela, SDK pa bi morala pravčasno opozarjati pristojne organe, če pri kontroli zaključnih računov ali začasnih obračunov ugotovi, da taka organizacija združenega dela ne spoštuje pravil rednega finančnega poslovanja.

4) Krepitev reprodukcijske sposobnosti združenega dela

Ne da bi zmanjšali pomen odprave vseh naštetih slabosti v monetarno kreditnem in bančnem sistemu ter praksi, je treba vendarle poudariti, da je temeljna rešitev za drugačno pozicijo delavca pri odločanju o razširjeni reprodukciji – krepitev reprodukcijske sposobnosti njihovih organizacij združenega dela, katere materialna predpostavka ni samo manjša odvisnost od bančnih kreditov, marveč tudi zruševanje sredstev za skupno pridobivanje dohodka in uresničevanje drugih skupnih interesov zainteresiranih organizacij, v katerih bi lahko bile banke pomemben vzpodbudni dejavnik in tehnični posrednik. Razume se, da reprodukcijska sposobnost organizacij združenega dela ni določena samo z njihovo sposobnostjo, da z lastnimi sredstvi bolj sodelujejo pri financiranju investicij v osnovna sredstva, ker je tudi investiranje v obratna sredstva enako pomembna materialna predpostavka razširjene reprodukcije. Vendar, zaradi že omenjene naravnosti organizacij, da lastna sredstva skorajda izključno vlagajo v osnovna sredstva, je njihova odvisnost od bančnih kreditov prav pri financiranju obratnih sredstev izredno velika.

V zvezi s tem je treba poudariti, da bi se z zmanjšanjem skupnih investicij v osnovna sredstva z okoli 35% na 25% družbenega proizvoda, kot je predlagano v Antiinflacijskem programu, udeležba organizacij združenega dela, tudi z zdaj razpoložljivimi lastnimi sredstvi, relativno povečala v skupnih virih financiranja investicij v osnovna sredstva. Toda, ker sredstva, s katerimi organizacije združenega dela sodelujejo pri financiranju teh investicij, praviloma ne dosežejo zneska amortizacije, in ker največji del obratnih sredstev financirajo iz bančnih kreditov, to očitno ni zadostno, posebej v dejavnostih, v katerih se morajo angažirati velika sredstva, da bi se odpravila odvisnost od bančnih kreditov. Drugi temelj za zmanjšanje odvisnosti od bančnih kreditov in za povečanje reprodukcijske sposobnosti organizacij združenega dela, bi bil zmanjšanje udeležbe sredstev za zadovoljevanje skupnih in splošnih družbenih potreb v nacionalnem dohodku za okoli pet odstotnih točk, kar je predvideno tudi v Antiinflacijskem programu, ob predvidevanju, da vsa ta sredstva ne gredo za osebno porabo delavcev. Vendar sta oba učinka, po umiritvi inflacije, odvisna od razvojnega in socialne politike, ki bo morala spreminjati ustrezne odnose, posebej, če je

v določenem obdobju, poleg problemov z zaposlovanjem, treba reševati tudi strukturne probleme proizvodnje, ki zahtevajo velika vlaganja. Zato je treba iskati trajno rešitev za povečanje reprodukcijske sposobnosti organizacij združenega dela, in za zmanjšanje njihove odvisnosti od bančnih kreditov, predvsem v izgradnji sistema delitve po delu in povečanju produktivnosti dela. Edino s pravo motiviranostjo samih delavcev se namreč lahko na samoupravnih temeljih aktivirajo vsi dejavniki povečane produktivnosti dela in drugi dejavniki, od katerih je odvisno povečanje dohodka, vključno z ekonomijo sredstev, in na teh temeljih poveča tudi reprodukcijska sposobnost TOZD. V zvezi z ekonomijo sredstev gre predvsem za vprašanje aktivizacije obstoječih neizkoriščenih kapacitet, potem organizacije dela v več izmenah, skrajšanje ciklusa proizvodnje in prometa in drugi učinki ekonomije sredstev, ki glede na obstoječe rezerve pri angažiranju in uporabi sredstev utegnejo bistveno zmanjšati materialne stroške oziroma stroške amortizacije in druge stroške angažiranja objektivno neposrednih sredstev pri poslovanju organizacij, vendar gre tudi za družbeno in ekonomsko ustrezno uporabo denarne akumulacije bodisi z njenim angažiranjem v lastni proizvodnji bodisi drugi dejavnosti organizacije, ali z združevanjem oziroma angažiranjem v dejavnosti drugih organizacij zaradi skupnega pridobivanja dohodka.

5) Integriranje družbenega dela

Za povečanje produktivnosti dela ob delitvi po rezultatih dela in aktiviranju drugih dejavnikov povečanja produktivnosti dela, ima poseben pomen integriranje oziroma združevanje dela in sredstev v različnih oblikah koncentracije in kombinacijah proizvodnje. To, ne samo da razvija dodatno proizvodno silo dela, marveč zagotavlja tudi večjo varnost in stabilnost pri pridobivanju dohodka, je pa tudi temelj vse popolnejšega obvladovanja delavcev nad celoto odnosov v družbeni reprodukciji. Glede tega v praksi niso izkoriščene niti možnosti, ki jih zagotavljajo že obstoječe oblike integracije, kot so delovne organizacije z več osnovnih organizacij v svoji sestavi ali različne oblike sestavljenih organizacij združenega dela, kjer so najpogosteje dane objektivne možnosti za učinkovito izkoriščanje prednosti skupnega dela oziroma skupnega planiranja razvoja in njenega financiranja z združenimi sredstvi.¹¹⁾

● Organiziranje temeljnih in konstituiranih delovnih in sestavljenih organizacij združenega dela

Proces samoupravnega konstituiranja delovnih in sestavljenih organizacij z organiziranjem osnovnih organizacij je še v teku oziroma še vedno obstaja potreba po spremembah pri tem konstituiranju zaradi razvoja, uvajanja nove tehnologije, nove delitve dela ipd. Pogosto se namreč pojavljajo tendence, da se v delovnih organizacijah ne organizirajo osnovne organizacije celo takrat, ko za to obstajajo ustrezni pogoji in ko je organiziranje osnovne organizacije ne samo pravica, marveč tudi dolžnost delavcev, so pa tudi tendence in pojavi, da se organizacije združenega dela organizirajo kot delovna organizacija tudi takrat, ko delavci v njih niso povezani s skupnimi interesi pri delu (35. člen Ustave SFRJ oziroma 346. člen Zakona o združenem delu), oziroma, ko so izpolnjeni pogoji, da se organizirajo kot sestavljene organizacije (386. člen Zakona o združenem delu). Na drugi strani, celo takrat, ko je s formalne plati pravilno postavljeno samoupravno konstituiranje delovnih in sestavljenih organizacij, neredko izostaja bistveno vzpostavljanje odnosov na omenjenih načelih skupnega dela, skupnega planiranja razvoja in financiranja z združenimi sredstvi. Nasproti temu se v praksi kažejo močne tendence in pojavi poslovnega osamosvajanja osnovnih organizacij in dezintegracije, tako da ostajajo neizkoriščeni potenciali večje produktivnosti dela in učinkovitejšega poslovanja, katerega zagotavlja združevanje dela in sredstev v delovnih in sestavljenih organizacijah in skupno pridobivanje dohodka. To je posebej izraženo v tistih delovnih in sestavljenih organizacijah, kjer niso urejeni odnosi med delavci v osnovnih organizacijah v masovni sestavi in delavci v skupnih službah, oziroma, niso v skladu z Ustavo in Zakonom o združenem delu, na načelih svobodne menjave dela, in kjer so še prvine mezdnih odnosov, pojavi slabšega vrednotenja proizvodnega in drugega ustvarjalnega dela ter drugi negativni pojavi. Ta proces samoupravnega konstituiranja organizacij združenega dela mora biti pod stalno družbeno pozornostjo, tako da bi tekla na ta način, da bi bilo delavcem v vseh oblikah združenega dela omogočeno resnično odločanje o svojem delu in pogojih ter rezultatih dela. Zato bi se morali v sistemu vse bolj razvijati dejavniki, ki bi vzpodbujali povezovanje in združevanje osnovnih organizacij.

Še manj so razviti ustrezni odnosi med organizacijami, ki imajo, čeprav so samostojne delovne ali sestavljene organizacije, razvite različne oblike proizvodnega ali drugačnega poslovnega sodelovanja, ki bi lahko bilo temelj skupnemu pridobivanju dohodka. V praksi se odnosi med takšnimi organizacijami najpogosteje ne vzpostavljajo na skupnem pridobivanju dohodka, celo takrat ne, ko je z zakonom določeno obvezno združevanje dela in sredstev ter skupno pridobivanje dohodka, kot v določenih prometnih in proizvodnih organizacijah, kjer so odnosi praviloma omejeni na raven formalnih, za katerimi pa v resnici

stojijo klasični odnosi provizije ali rabata, kar je najhuj, vsaj deloma posledica in dejstvo tega, da se je s predpisovanjem obveznega združevanja dela in sredstev ter skupnega pridobivanja dohodka odšlo dlje kot to dopuščajo objektivne možnosti.

Se vedno je nujno, da se trgovina obravnava kot samostojna dejavnost v sistemu družbene delitve dela, ki posluje na istih načelih kot druge gospodarske dejavnosti in ki je, prav takšna kot je, potrebna tako proizvodnji kot široki rabati. Poslovno sodelovanje med določenimi prometnimi in proizvodnimi organizacijami, ki nastaja na teh temeljih, gre skozi različno stopnjo širine, intenzivnosti in trajnosti, ne more pa, neodvisno od dosežene stopnje sodelovanja, doseči najvišje oblike integracije oziroma najvišje oblike združevanja dela in sredstev za skupno pridobivanje dohodka. Tudi ustavna določila postavljajo te odnose med prometnimi in proizvodnimi organizacijami v odvisnost od dosežene stopnje sodelovanja, ob tem pa poudarjajo tudi enakopravnost prometnih in proizvodnih organizacij v celoti teh odnosov (43. člen Ustave SFRJ). V tem smislu bi bilo treba vsestransko analizirati izkušnje o uporabi zakona o odnosih med proizvodnimi in prometnimi organizacijami in prilagoditi zakonske rešitve dejanskim pogojem za vzpostavljajanje ustreznih odnosov.

Ob poudarjanju možnosti in pomena integriranja dela oziroma združevanja dela in sredstev ter skupnega pridobivanja dohodka v delovnih in sestavljenih organizacijah je treba poudariti, da so delovne organizacije že po definiciji organizacije delavcev, ki so povezani s skupnimi interesi pri delu tudi takrat, ko so organizirane v osnovne organizacije v njihovi sestavi (35. člen Ustave), pa tudi sestavljene organizacije združenega dela so najpogosteje organizacije s kombinirano proizvodnjo, v kateri je medsebojna odvisnost delovnih organizacij v njihovi sestavi glede proizvodnje in doseganja poslovnih rezultatov zelo neposredna. Gre torej za že obstoječe oblike združevanja dela in sredstev, kjer se sprejemajo skupni plani dela in razvoja, o katerih odločajo delavci vseh osnovnih organizacij v njihovi sestavi, ki imajo tudi skupne organe upravljanja, konstituirane na delegatskem načelu, in skupne poslovne organe; pogosto imajo tudi interne banke, včasih pa tudi različne oblike poslovanja z združenimi sredstvi, skupne rezerve, druge sklade ipd. Zaradi tega bi bilo umevno, da bi bili razviti odnosi na načelih skupnega pridobivanja dohodka in da bi bili poslovni rezultati vsake osnovne organizacije v njihovi sestavi odvisni tudi od rezultata vseh združenih organizacij, ne pa samo od lastnih rezultatov, utemeljenih na njihovi polni poslovni samostojnosti, ki, za razliko od delovne organizacije, sploh ni značilnost osnovne organizacije. Osnovne organizacije so namreč tudi po definiciji samo del delovne organizacije in oblika njenega samoupravnega konstituiranja (36. člen Ustave SFRJ), tj. oblike združenega dela, ki omogočajo delavcem, da upravljajo s pogoji in rezultati svojega dela tudi takrat, če to delo poteka v sestavljeni proizvodnji z veliko koncentracijo dela in sredstev. Njihovo zapiranje, posebej formiranje kolegijskih poslovnih organov, ustanavljanje in podobni pojavi, ki spremljajo to zapiranje, ni v skladu niti z njihovo vlogo niti z Zakonom o združenem delu.

Odvisnost poslovnih rezultatov osnovne organizacije, ki so izraženi v njenem dohodku, od poslovnih rezultatov vseh organizacij, s katerimi je združena v delovno ali sestavljeno organizacijo, tj. od relativne višine dohodka vseh skupaj, v vsakem primeru ne bi smela biti v nasprotju z ustavnim določilom, da se dohodek, ustvarjen v različnih oblikah združevanja dela in sredstev, deli med osnovne organizacije po njihovem prispevku pri uresničevanju tega dohodka, vendar se ta prispevek, tudi po Ustavi in Zakonu o združenem delu, določa na temelju meril, ki so določena s samoupravnim sporazumom (17. člen Ustave SFRJ oziroma 81. člen Zakona o združenem delu), tako da lahko upoštevajo, in morale bi upoštevati, tudi medsebojno odvisnost združenih organizacij pri delu in pri pridobivanju dohodka.

Dejstvo, da je v mnogih organizacijah združenega dela prišlo do popolnega poslovnega osamosvajanja temeljnih organizacij, to je, do dezintegracije tako tehnično kot ekonomsko naravno nastalih celot, slabi potencial našega gospodarstva, zmanjšuje možno stopnjo produktivnosti dela, slabi varnost pri pridobivanju dohodka in otežuje obvladovanje delavcev s pogoji svojega dela. Res je, da Ustava daje pravico delavcem v osnovnih organizacijah, da s samoupravnim sporazumom o združitvi v delovno in različne oblike sestavljenih organizacij, določajo medsebojne odnose, vendar pri tem ne gre za to, da se osnovne organizacije poslovno osamosvojajo; marveč da se urejanje ustreznih odnosov prilaganja konkretnim pogojem dela v posameznih organizacijah, stopnji njihove posebne tehnološke in ekonomske medsebojne odvisnosti, predvsem pa, da se delavcem zagotovi, da tudi v teh sestavljenih delovnih celotah odločajo o skupnem delu, učinkovitem poslovanju ter razvoju. Na to, med drugim, kažejo tudi ustavna določila o skupnih planih dela in razvoja v delovnih in sestavljenih organizacijah (70. člen) o skupnih organih upravljanja v njih (99. člen) njihovih skupnih poslovnih organih (103. člen), skupnih strokovnih službah (109. člen Ustave SFRJ) ipd., kot tudi ustrezna določila Zakona o združenem delu (16. člen in druga določila Zakona o združenem delu, kjer so razdelana našeta določila Ustave).

Res je, da se v Zakonu o združenem delu posebej ne opozarja na možnost, da bi bili poslovni rezultati vsake osnovne organizacije v sestavi iste delovne ali sestavljene organizacije združenega dela odvisni od skupnih rezultatov vseh združenih organizacij, čeprav na takšno možnost napeljujejo mnoga njegova določila, med drugim tudi določilo o odvisnosti osebnih dohodkov delavcev v osnovni organizaciji tudi od produktivnosti dela v drugih osnovnih organizacijah, s katerimi so združili delo in sredstva (126. člen Zakona o združenem delu), ali določilo v skupni oziroma konsolidarni bilanci, kjer se izkazujejo rezultati poslovanja, ki ga dosežejo osnovne organizacije v okviru delovne oziroma sestavljene organizacije (148. člen Zakona o združenem delu), ki pa se v praksi najpogosteje sploh ne sestavlja. V Zakonu o združenem delu niso posebej omenjena niti merila, ko bi morala biti odgovornost enih osnovnih organizacij za obveznosti drugih, v sestavi iste delovne organizacije, solidarna oziroma subsidiarna, niti, kdaj omejena, kdaj pa neomejena, ali ko – prepuščajoč to samoupravnemu sporazumu o združitvi v delovno

organizacijo (255. člen Zakona o združenem delu). Zakon o združenem delu ne izključuje niti nemojne solidarne odgovornosti. Zaradi tega ni vzrokov za trditev, ki se včasih lahko sliši, da so določila Zakona o združenem delu o osnovnih organizacijah vzrok za tendenco, ki vodi k njihovega popolnemu poslovnemu osamosvajanju, čeprav so v nekaterih drugih zakonih določila, ki bi lahko navajala njihovi poslovni neodvisnosti. Tako se, na primer, po Zakonu o sanaciji in prenehanju organizacij združenega dela, vodi stečajni postopek proti osnovni organizaciji, ali pa se v Zakonu o obveznem združevanju dela in sredstev med prometnimi in proizvodnimi organizacijami osnovne organizacije, ki v sestavi proizvodne delovne organizacije opravljajo za njih delo prometa, obravnavajo tudi kot samostojne prometne organizacije ipd. Vendar ni v tem glavni razlog za v praksi izražene tendence poslovnega osamosvajanja osnovnih organizacij.

Glavni razlog za to je treba iskati predvsem v dejstvu, da delavci v svojih osnovnih organizacijah niso obvladali s celoto dohodka in, posebej, s sredstvi razširjene reprodukcije, tako da v teh okvirih niti ni mogoče pričakovati, da bodo težili k integracijskim povezavam. K temu še posebej prispevajo tudi nestabilni odnosi v celotni družbeni reprodukciji, posebej dolgoletna izrazita inflacija, ki občutno zanjšuje pomen produktivnosti dela in integracijskih povezav za pridobivanje večjega dohodka, kot tudi za varnost v pridobivanju dohodka. Resno motnjo pri krepitevi integracijskih povezav, posebej v okvirih cele države prav tako predstavljajo zelo izražene tendence zapiranja ožjih območij in njihovega avtarkičnega razvoja. Zato je treba iskati osnove za omejevanje izražene tendence in za krepitev integracijskih procesov – tako znotraj delovnih in sestavljenih organizacij kot v drugih oblikah proizvodnega in drugačnega poslovnega sodelovanja organizacij združenega dela, čeprav v danih zgodovinskih pogojih predvsem pri prvih – je pri odpravljanju teh glavnih vzrokov vendar treba dati tudi v veljavnih predpisih ustrezno osnovo za to, integracijske povezave pa podpreti z ekonomskimi in drugimi ukrepi in tudi z ustrezno aktivnostjo vseh organiziranih socialističnih sil, ker se te povezave ne bodo vzpostavljale spontano samo na temelju splošnih norm in obstoju objektivnih predpostavk za to.

Proces integriranja družbenega dela je odvisen od afirmacije smoupravnega položaja delavca v združenem delu, od razvoja njegove samoupravljalke zavesti in njegovega spoznanja o resničnih lastnih interesih, ne pa samo od razvoja proizvodnih sil, stopnje razvoja produktivnosti dela in njegove materialne osnove. Vendar lahko že na doseženi stopnji razvoja integracija zagotovi zelo pomembne učinke v ekonomiji dela in sredstev, oziroma, povečanje nacionalnega dohodka, posebej s krepitevijo reprodukcijske sposobnosti organizacij združenega dela in gospodarstvu kot osnovo za obvladovanje delavcev nad sredstvi razširjene reprodukcije. Pri tem je treba upoštevati tudi takšne oblike sodelovanja organizacij združenega dela, ki tudi brez organizirane integracije vodijo k njihovega medsebojnemu sporazumevanju o delitvi dela in specializaciji, skupnem nastopanju na zunanjem trgu in podobnih odnosih, ki lahko bistveno prispevajo k večji ekonomski učinkovitosti njihovega dela in poslovanja.

Kar zadeva učinke krepitev reprodukcijske sposobnosti organizacij združenega dela z razvijanjem integracijskih povezav in krepitevijo medsebojne odvisnosti znotraj takšnih oblik integracije, kot so delovna organizacija in sestavljena organizacija združenega dela, je zadosti, na primer, opozoriti samo na učinke, ki se lahko dosežejo na temelju usklajenih planov dela in razvoja, t.j. na prednosti tehnične delitve dela glede na stihijo družbene delitve, na možnost precejšnjih prihrankov pri tako imenovanih rezijskih stroških, ki jih obstoječi odnosi v takih organizacijah združenega dela večkratno povečujejo, ali na možnost, da se z združevanjem sredstev v delovnih in sestavljenih organizacijah izognejo posredovanju poslovnih bank pri uporabi sredstev ene osnovne organizacije za potrebe druge v njihovem sestavu, kar samo nepotrebno povečuje obveznosti oziroma zmanjšuje čisti dohodek organizacij, obenem pa še povečuje njihovo odvisnost od bančnih kreditov.

6) Zmanjšanje stroškov poslovanja

Ne kaže podcenjevati niti možnosti precejšnjega zmanjšanja stroškov poslovanja organizacij združenega dela, ki so bili vsiljeni s številnimi predpisi družbenopolitičnih skupnosti ali terjatvami drugih družbenih dejavnikov, da za njihove dvomljive potrebe – vključno tudi dvomljive potrebe varovanja družbene lastnine in samoupravnih pravic delavcev, kot tudi dvomljive potrebe kontrole zakonitosti poslovanja organizacij – opravljajo množico v temelju odvečnih administrativnih del. Organizacije združenega dela morajo zaradi tega angažirati veliko število administrativnih delavcev in porabiti precejšnja sredstva, kar za normalno opravljanje svoje dejavnosti ne bi bilo potrebno. To kaže potrebo po reviziji takšnih zahtev in njihovo omejitev na razumne meje.

7) Vloga organiziranih socialističnih sil

V vsakem primeru bi povečana reprodukcijska sposobnost organizacij združenega dela, kakršno je pač mogoče doseči, omogočila, da bi se delavci v letih drugače postavili tako do bank kot do organov družbenopolitičnih skupnosti, odnos do odločanja njihovih delegatov v skupščinah bank in družbenopolitičnih skupnostih pa bi lahko bil objektivno drugačen. Vendar, spremembo tega odnosa ne bi kazalo prepustiti spontanosti, marveč bi se morale organizirane socialistične sile, predvsem ZK in Sindikati, aktivneje vključevati v prizadevanja delavcev, da tudi pri odločanju o razširjeni reprodukciji uresničijo položaj, ki ustreza sistemu samoupravljanja.

8) Odločanje delavcev o združevanju sredstev

Posebej je treba vztrajati na tem, da se dosledno uresničuje neodtujljiva pravica delavcev, da v svojih temeljnih organizacijah odločajo o angažiranju sredstev za vlaganja v razširitev in posodobitev materialnih temeljev dela, bodisi v svojih bodisi v drugih organizacijah, ko se združujejo ustrezna sredstva. Vendar to ne bi smelo biti samo formalno izjavljanje delavcev, ker morajo nositi tudi ekonomsko odgovornost za odločitve, ki jih sprejemajo, in morajo vedeti,

¹¹⁾ V letu 1981 je bilo samo v 56 delovnih organizacijah in 162 sestavljenih organizacijah združenega dela, tj. v 220 organizacijah združenega dela z največjo realizirano vrednostjo proizvodov in uslug v vsem gospodarstvu v družbenem sektorju, angažiranih 58,8% vseh sredstev, zaposlenih 44,3% vseh delavcev in doseženo 57,8% skupnega prihodka in 53,2% skupnega družbenega proizvoda (dohodek povečan za amortizacijo) v družbenem sektorju gospodarstva. Vendar je bilo v 16 delovnih organizacijah in 124 sestavljenih delovnih organizacijah združenega dela v proizvodnih dejavnostih, tj. na področju industrije in rudarstva, kmetijstva, gozdarstva in gradbeništva, angažiranih 70,7% skupnih sredstev, zaposlenih 51,6% vseh delavcev, doseženo pa 76,3% skupnega prihodka in 63,1% družbenega proizvoda na teh področjih. Končno, v 337 organizacijah združenega dela s skupnim prihodkom nad 3,5 milijarde dinarjev, med katerimi je 240 proizvodnih organizacij, je bilo angažiranih 67,2% skupnih sredstev družbenega gospodarstva, zaposlenih 52,7% vseh delavcev, doseženo pa 66,2% skupnega prihodka in 62,3% družbenega proizvoda – Ekonomska politika št. 1592, 4. oktobra 1982.

kakšne učinke, glede dohodka organizacije in svojih osebnih dohodkov, lahko pričakujejo v zvezi s svojo odločitvijo. Zato je nujno potrebno, dati jim potrebno razumljivo in popolno informacijo. To ima poseben pomen zaradi tega, ker sta poznavanje in informiranost temelj, na katerem se lahko vodilni delavci v organizaciji združenega dela osamosvojijo v odnosu do drugih delavcev, delavcem pa mora dati potrebno pomoč v razbijanju tega monopola, naslanjajoč se na njihov neposredni interes za dohodek organizacije in njihov osebni dohodek, omenjene socialistične sile vključno tudi znanost.

● Realizacija delavskih svetov

V zvezi s tem ima poseben pomen reafirmacija vloge delavskih svetov kot organov upravljanja dela in poslovanja organizacij združenega dela. Nasproti temu je v praksi zelo izražena tendenca, podprta tudi z vrsto ustreznih predpisov, da se vsi sklepi, pomembni za delo in razvoj organizacij združenega dela, sprejemajo z osebnim izjavljanjem vseh delavcev bodisi na zborih delavcev bodisi na referendumu. Vendar, zbori delavcev težko delujejo kot delovno telo, ki vsestransko in resno obravnava zamotano problematiko dela in razvoja organizacij združenega dela, posebej v zvezi z združevanjem dela in sredstev v različnih oblikah integriranja dela in skupnega pridobivanja dohodka, na referendumih pa se delavci opredeljujejo o določeni odločitvi z »da« ali »ne«, kar prav tako – kljub obveznosti, da se na zborih delavcev pred izjavljanjem opravi predhodna razprava o predlagani odločitvi – ne zagotavlja možnosti, da se odločitev vsestransko in resno razsvetli in odloži s potrebnim znanjem in polno odgovornostjo. V tem smislu je delavski svet nenadomestljiv, pod pogojem, da deluje kot resnično delegatsko telo in da vsak njegov član in svet v celoti zavestno opravlja svojo funkcijo in za svoje delo odgovarja delavcem, ki so ga izvolili.

Z ustreznim vlogo delavskih svetov pri sprejemanju odločitev ni izključena obveznost, da se o neodtujljivih pravicah delavcev, med katere vsekakor sodi tudi odločanje o angažiranju sredstev razširjene reprodukcije, tudi oni posebej izjavljajo, vendar bo to praviloma izjavljanje o splošnem namenu angažiranja sredstev in o osnovnih odnosih, za kar morajo delavci dobiti ustrezno informacijo, ki objektivno ne more zajeti vseh dejstev, s katerimi mora biti seznanjen delavski svet. Z drugimi besedami, osebno izjavljanje ni nadomestilo za odločanje v delavskem svetu, tj. za odločanje delavcev po svojih delegatih. Osebno izjavljanje je nujno, ko gre za osnovne odnose, odločanje o konkretnih odnosih pa se mora zaupati delovnemu telesu kot je delavski svet, in celo organu, ki vodi poslovanje organizacije in ki – odgovoren delavskemu svetu in delavcem – samostojno izvaja njihove sklepe. Ta organ je odgovoren za predlagane sklepe, ki jih bo sprejel delavski svet oziroma delavci z osebnim izjavljanjem in za popolno, resnično in pravočasno informiranje delavskega sveta in delavcev o vseh, za sprejetje odločitve pomembnih dejstvih (108. člen Ustave SFRJ).

● Uresničevanje kadrovske politike

Zaradi vloge, ki jo imajo v pripravljanju in izvrševanju sklepov delavcev, je nujno okrepiti neodvisnost oziroma preprečiti odvisnost delavcev na funkciji poslovodnega organa in na drugih odgovornih funkcijah v organizacijah združenega dela in bankah od političnih dejavnikov v družbenopolitičnih skupnostih ter uskladiti vlogo odgovornih dejavnikov v teh skupnostih, glede kadrovske politike z Ustavo in Zakonom o združenem delu. Te delavce je treba postaviti v odvisnost od delavcev, ki jih imenujejo na določene funkcije oziroma v odvisnost od tega, kako te funkcije opravljajo v njihovem interesu in v interesu združenega dela in samoupravljanju nasploh. To seveda ne pomeni, da je treba izključiti vsak vpliv družbene skupnosti na imenovanje določenih delavcev na določene funkcije, vendar to mora ostati v mejah, ki so predvidene z Ustavo in z Zakonom o združenem delu. Z Ustavo SFRJ je predvideno, da je v sestavi razpisne komisije – katere predlog delavski svet obravnava, ko gre za imenovanje poslovodnega organa – z zakonom določeno število predstavnikov organizacije združenega dela in sindikata, pa tudi predstavnikov družbenih skupnosti, ki so imenovani oziroma izvoljeni v skladu z zakonom (104. člen Ustave SFRJ). Zakon o združenem delu pa taksativno navaja, kdo ne more biti izvoljen na določeno funkcijo (511. člen Zakona o združenem delu). To bi moralo zagotoviti, da se pri izbiri oziroma imenovanju posameznih delavcev na določene funkcije upošteva tudi družbeni interes, da na te funkcije ne bi prišel kdo, ki ne bi zadovoljeval določenih družbenih kriterijev, ki so lahko tudi predmet družbenega dogovora, vendar, ki ne bi smeli omejevati delavcev, oziroma delavski svet, da, upoštevajoč te kriterije, sami odločajo o izvolitvi, oziroma imenovanju.

Posebej pomembno je, da se banke v svojem poslovanju osvobodijo podrejenosti organov družbenopolitičnih skupnosti.

Z Ustavo je izrecno določeno, da družbenopolitična skupnost ne more biti niti ustanovitelj banke niti sme z njo upravljati (39. člen Ustave SFRJ), tako da je drugačen odnos organov družbenopolitičnih skupnosti do bank v nasprotju z Ustavo. Banke morajo biti resnične finančne asociacije združenega dela, poslovati pa morajo ustrezno načelom bančnega poslovanja, izhajajoč iz interesov samoupravnih organizacij in skupnosti, s čigar sredstvi poslujejo, upoštevajoč pri tem tudi odločitve, ki jih v okviru svoje pristojnosti sprejemajo narodne banke ob rednem izvrševanju obveznosti, ki so jih sprejele. Za svoje poslovanje banke, tj. organizacije, ki z njimi upravljajo, morajo nositi vso družbeno in materialno odgovornost, vključno z možnostjo, da bodo ukinjene zaradi slabega poslovanja. Banke so posebej odgovorne za vzpodbujanje procesov združevanja dela in sredstev in za odločitve, ki utegnejo vplivati na te procese.

9) Interne banke

Da bi lahko delavci v organizacijah združenega dela vzpostavili nad poslovanjem bank kar najpopolnejšo kontrolo, bi morali delavski sveti, ki delegirajo predstavnike organizacij v skupščino banke, redno obravnavati poslovanje banke, v kateri so združili sredstva njihove organizacije, prav tako pa tudi delo svojega delegata pri sprejemanju sklepov v banki. Glede na to, da so v mnogih organizacijah združenega dela ustanovljene tako imenovane interne banke,

bi lahko te – kot prvi in delavcem najbližji člen v verigi bančne organizacije – v marsičem olajšale kontrolo nad poslovanjem tudi nad ostalimi bankami. Nekaj teh bank je glede na združena sredstva, s katerimi poslujejo, in glede na obseg poslov, ki jih opravljajo, močnejših od posameznih osnovnih bank, tako da bi bilo dobro, da bi bil njihov položaj v bančnem sistemu še močnejši. Sicer pa mora biti interna banka kraj za koncentracijo sredstev, tj. združevanje sredstev za sistem, za katerega je ustanovljena. Usposobljena mora biti, da svojim članom olajša ne samo razširjeno reprodukcijo, marveč tudi tekoče poslovanje. Upravljanje internih bank mora biti dosledno organizirano na delegatskem načelu.

10) Pomen ugotavljanja in delitve dohodka za krepitev vloge delavcev

V zvezi s krepitvijo vloge delavcev pri odločanju o razširjeni reprodukciji, s krepitvijo reprodukcijske sposobnosti organizacij združenega dela, ne gre zanemariti dejstva, da je ta krepitev, ob vsem tem, kar je že rečeno, odvisna tudi od odnosa, ki se vzpostavlja z ugotavljanjem in razporejanjem oziroma delitvijo dohodka in čistega dohodka. Gre tako za vprašanje resnične reprodukcije porabljenih sredstev oziroma resnično ugotavljanje dohodka, kot za razporejanje oziroma delitve dohodka na sredstva za osebno, skupno in splošno družbeno porabo in na sredstva za razširjanje in posodobitev materialne baze dela. Od vzpostavitve določenih razmerij v tem razporejanju in delitvi, in to ne samo pri zajemanju – z raznimi davčninami in prispevki – dela dohodka za zadovoljevanje skupnih in splošnih družbenih potreb zunaj organizacij združenega dela, marveč tudi pri delitvi čistega dohodka v samih organizacijah, je v marsičem odvisno, kakšna bo njihova reprodukcijska sposobnost. Ker gre za posebno področje gospodarskega sistema, je o ustreznih odnosih beseda v posebnih poglavjih tega materiala.

11) Urejanje finančnih razmer v gospodarstvu

V zvezi s krepitvijo reprodukcijske sposobnosti organizacij združenega dela in obvladovanjem delavcev nad sredstvi razširjene reprodukcije je treba na koncu posebej opozoriti tudi na potrebo in možnost, da že obstoječe kreditne obveznosti organizacij do poslovnih bank, zaradi katerih se precejšen del dohodka in potencialne akumulacije organizacij odliva v banke, selektivno zmanjšajo s spremembo pogojev, pod katerimi so bili krediti prvotno dobljeni, vključno tudi z roki odplačila in višino dogovorjenih obresti. Pri tem bi seveda morali upoštevati tudi to, da kreditni potencial bank izhaja iz depozitov različnih družbenih pravnih oseb in hranilnih vlog občanov, katerih pravice s tem ne bi smeli postaviti pod vprašaj, oziroma, da deloma izhaja iz kreditov, ki so jih banke najemale v tujini, za katere imajo določene obveznosti do tujih kreditorjev. Ne da bi postavljali pod vprašaj izvrševanje obveznosti bank do tretjih oseb, bi bilo mogoče najti osnovo, da bi ublažili zdajšnje velike obveznosti, ki jih ima gospodarstvo. To možnost bi bilo treba pretehtati brez odlašanja in v tem smislu sprejeti ustrezne sklepe, upoštevajoč posebej tudi obveznosti organizacij v zvezi s krediti za trajna obratna sredstva. Glede na neugodne razmere na tem področju in objektivne težave v zvezi z izvrševanjem prevzetih obveznosti in tudi glede na pogoje, ki bodo nastopili s uresničevanjem programa ekonomske stabilizacije, bi urejanje odnosov na tem področju pomenilo tudi ustvarjanje bistveno ugodnejših pogojev za uresničevanje tega programa. To urejanje bi moralo v vsakem primeru zajeti tudi konvertiranje kratkoročnih kreditov za trajna obratna sredstva v dolgoročne kredite kjerkoli za to obstaja možnost.

Ob opozarjanju na možnost in nujnost vseh poprej naštetih ukrepov in aktivnosti kot osnove obvladovanja delavcev nad sredstvi razširjene reprodukcije, je treba še enkrat posebej poudariti, da je to obvladovanje uresničljivo samo, če se med drugim uresniči naslednje predpostavke:

- potrebno je odpraviti hipertrofirano kreditiranje na temelju multiplikacije depozitov v poslovanju bank in organizacij združenega dela;
- denarno emisijo je treba postaviti samo v vlogo zagotavljanja splošne likvidnosti in stabilnosti valute;
- če se v bankah depoziti na vpogled uporabljajo samo za kratkoročne potrebe;
- če se trajna obratna sredstva zagotavljajo predvsem iz lastne akumulacije;
- če se z olajšanjem finančnih obveznosti organizacije usposobijo, da opravljajo svoje naloge;
- če se v delegatskem sistemu zagotovi vpliv delavcev na skupno odločanje v vseh oblikah združenega dela in sredstev in v vseh oblikah družbenega organiziranja, kjer se sprejemajo skupni sklepi o sredstvih razširjene reprodukcije.

V tem procesu bomo še naprej imeli pomembno vlogo, v okviru svojih ustavnih pravic in dolžnosti, organi družbenopolitičnih skupnosti, čigar vloga oblasti in vloge posredovalca se bo zmanjševala, krepila pa vloga vzpodbujanja in razvijanja samoupravnih odnosov. Posledno uresničevanje delegatskega sistema bo namreč bistveno spremenilo vlogo in značaj skupščine družbenopolitičnih skupnosti in njenih organov. Posebej to velja za zbor združenega dela, ki morajo imeti tudi po določbah Ustave odločilno vlogo pri odločanju v skupščinah glede dohodka in razširjene reprodukcije.

2. OBVLADOVANJE DELAVCEV NAD CELOTO ODNOSOV RAZŠIRJENE REPRODUKCIJE – TRG IN PLAN

Problematika razširjene reprodukcije se ne more omejiti samo na to, ali se in koliko se delavci v osnovnih organizacijah z neposrednim osebnim izjavljanjem ali prek svojih delegatov odločajo o sredstvih razširjene reprodukcije. Z odločanjem o teh sredstvih se vključujejo tudi v sistem družbene delitve dela, kjer je za skladen in stabilen razvoj nadvse pomembno vprašanje, v kateri dejavnosti in v katerem delu enotnega gospodarskega območja se vlagajo določena sredstva. Zato obvladovanje delavcev

nad pogoji in rezultati svojega dela vključuje tudi obvladovanje nad odnosi v celotni družbeni reprodukciji, posebej odnosi, s katerimi se ureja delitev družbenega dela na različne dejavnosti in različna območja države, ker je od tega bistveno odvisno, v kakšnih pogojih in s kakšnim uspehom bodo organizacije opravljale svojo dejavnost.

Delitev družbenega dela na različne vrste in podvrste proizvodnje v tržnih gospodarstvih uravnava zakon vrednosti prek tržnih cen, zagotavljajoč ugodnejše pogoje za razvoj dejavnosti, ki zastajajo za družbenimi potrebami, izraženih v plačilno sposobnem povpraševanju na trgu, in obratno, postavljajoč preveč razvite dejavnosti v manj ugoden položaj. Neskladje med ponudbo in povpraševanjem oziroma med vrednostno in namensko strukturo proizvodnje, povzroča nihanja in tudi krize v reprodukciji, ki se jim skuša izogniti vsaka država skladno s svojim sistemom. Tudi v pogojih tržnega gospodarstva je načeloma mogoče vzpostaviti ravnotežne odnose, če se s planiranjem in aktivno ekonomsko politiko deluje na usklajevanje namenske in vrednostne strukture ponudbe in povpraševanja, ob upoštevanju njihove zakonite medsebojne odvisnosti in dinamike.

V pogojih blagovne proizvodnje na socialističnih temeljih se zahvaljujoč družbeni lastnini sredstev za proizvodnjo in specifični družbeni organizaciji dela, ustvarjajo stvarne možnosti družbenega vpliva na delovanje tržnih zakonitosti. V tem smislu je v Osnovnih načelih Ustave SFRJ rečeno, da delavci v združenem delu, z uresničevanjem rezultatov skupnega dela kot vrednosti, na trgu, med drugim z neposrednim povezovanjem, samoupravnim sporazumevanjem in družbenim dogovarjanjem svojih organizacij združenega dela in planiranjem dela in razvoja, obvladujejo stihijno delovanje tržnih zakonitosti (9. alineja 3. odstavka Osnovnih načel), oziroma, da delavci v osnovnih in drugih organizacijah združenega dela in delovni ljudje v drugih samoupravnih organizacijah in skupnostih in v družbenopolitičnih skupnostih, naslanjajoč se na znanstvena spoznanja in na njih zasnovanih ocenah razvojnih možnosti, s planiranjem svojega dela in razvoja, usklajujejo odnose v družbeni reprodukciji in usmerjajo razvoj družbene proizvodnje in drugih družbenih dejavnosti v skladu s svojimi, na samoupravno dogovorjenih skupnih interesih in ciljih (18. alineja 3. odstavka Osnovnih načel). Ne da bi zanikali samostojno delovanje in posebne interese organizacij združenega dela (v zvezi s tem glejte posebej 74. člen Ustave), oziroma njihovo pravico, da samostojno sprejemajo svoje plane dela in razvoja (69. člen), jih Ustava z določilom, da morajo svoje plane med seboj uskladiti z družbenimi plani družbenopolitičnih skupnosti, istočasno napeljuje tudi k medsebojnemu sodelovanju, in da na tej osnovi zagotavljajo usklajevanje odnosov s ciljem družbene reprodukcije in usmerjanjem celotnega materialnega in družbenega razvoja v skladu s skupnimi, na samoupravnih temeljih določenih interesih in ciljih (prav tako 69. člen Ustave SFRJ).

1) Samoupravno družbeno planiranje

V naših pogojih je torej planiranje pravica in dolžnost vseh samoupravnih organizacij in skupnosti in vseh družbenopolitičnih skupnosti, kar pomeni, da vse njihovo delo in razvoj mora temeljiti na planih, oziroma mora biti usmerjeno na uresničevanje ciljev in nalog, ki so določene v teh načrtih. Pri tem je treba posebej upoštevati, da se v sistemu socialističnih samoupravnih družbenoekonomskih odnosov skupni interesi in cilji razvoja, ki so določeni z družbenimi plani družbenopolitičnih skupnosti, neposredno uresničujejo z odločitvami delavcev o angažiranju dela in sredstev družbene reprodukcije v osnovnih in drugih organizacijah združenega dela in tudi z ustreznimi odločitvami delavcev in drugih delovnih ljudi v drugih samoupravnih organizacijah in skupnostih, tj. z uresničevanjem planov teh organizacij in skupnosti, ki jih te sprejemajo samostojno motivirane s pridobivanjem čimvečjega dohodka, ki je osnovni motiv njihovega dela in poslovanja, tako da je povečanje dohodka tudi temeljni cilj njihovega planiranja.

Na višino dohodka vpliva predvsem prizadevanost organizacij združenega dela pri povečanju produktivnosti dela in zmanjšanju stroškov proizvodnje. Vendar, organi družbenopolitičnih skupnosti s sprejemanjem predpisov in ukrepov, za usmerjanje materialnega in družbenega razvoja in za uravnavanje odnosov na trgu, morajo upoštevati, da na ustvarjanje dohodka in njegovo povečanje vplivajo kar najbolj neposredno, tako da nastali splošni pogoji gospodarjenja – posebej pa obveznosti TOZD glede plačila davkov, prispevkov in drugih dajatev – morajo voditi k politiki zmanjševanja skupnih dajatev za te potrebe. Naposled tudi Ustava in Zakon o združenem delu kažeta na meje, okvire in smeri zajemanja iz dohodka, davkov in drugih dajatev ter drugih obveznosti, s katerimi se vpliva na pogoje poslovanja in pridobivanja dohodka. Zaradi tega se planiranje povečanja dohodka ne more zamisliti brez planiranja teh pogojev poslovanja.

Pri določanju in uresničevanju skupnih interesov in ciljev v družbenopolitičnih skupnostih se mora upoštevati samoupravni položaj organizacij združenega dela in drugih samoupravnih organizacij in skupnosti oziroma njihovih plani in splošni pogoji njihovega dela in poslovanja, ki so določeni med drugim tudi s predpisi in ukrepi organov družbenopolitičnih skupnosti, da bi bili posebni interesi in samostojno delovanje organizacij združenega dela in drugih samoupravnih organizacij in skupnosti, kot je pred tem poudarjeno, v čim bolj popolnem soglasju s skupnimi interesi in cilji razvoja, ki so določeni z družbenimi plani družbenopolitičnih skupnosti. V skladu z Ustavo SFRJ in z ustavi in republik in pokrajin, oziroma statuti občin, določenimi pravicami in dolžnostmi različnih družbenopolitičnih skupnosti, v zvezi s tem pa tudi z njihovimi različnimi možnostmi, da vplivajo na splošne pogoje dela in poslovanja organizacij združenega dela in drugih samoupravnih organizacij in skupnosti, bodo določeni tudi skupni interesi in cilji razvoja v različnih družbenopolitičnih skupnostih, vendar, kjer se bodo razumljivo določali in uresničevali tudi skupni interesi in cilji, o katerih se bodo organizacije združenega dela ali druge samoupravne organizacije in skupnosti v določeni družbenopolitični skupnosti neposredno sporazumele.

V pogojih ekonomske in pravne samostojnosti organizacij združenega dela in drugih samoupravnih organizacij in skupnosti oziroma v pogojih blagovne

proizvodnje in delovanja blagovnih zakonitosti, pa tudi različnih pristojnosti posameznih družbenopolitičnih skupnosti pri urejanju odnosov in sprejemanju ekonomskih in drugih ukrepov, s katerimi se vpliva na splošne pogoje dela in poslovanja organizacij združenega dela in drugih samoupravnih organizacij in skupnosti, ne bo medsebojno usklajevanje planov organizacij združenega dela in drugih samoupravnih organizacij in skupnosti in usklajevanje teh planov z družbenimi plani družbenopolitičnih skupnosti – kar je po omenjenih ustavnih določilih dolžnost vseh subjektov združenega planiranja, čeprav oni svoje plane sprejemajo samostojno – zadevalo vseh elementov njihovih planov, marveč samo tiste, ki jih oni s samoupravnim sporazumevanjem in dogovarjanjem o skupnih interesih in ciljih razvoja v posameznih družbenopolitičnih skupnostih določijo kot skupne interese in v zvezi s tem določijo medsebojne pravice, obveznosti in odgovornosti. V tem smislu ti sporazumi in dogovori postajajo osnova planov vseh subjektov planiranja, ki so jih sprejeli ali so jim pristopili, ker se morajo s temi sporazumi in dogovori prevzete obveznosti zagotoviti prav tako z ukrepi in dejanji, ki jih te sprejemajo na temelju lastnih planov, tako da morajo zaradi tega biti zajeti v njih. Medsebojno usklajevanje planov organizacij združenega dela in drugih samoupravnih organizacij in skupnosti in njihovo usklajevanje z osnovnimi proporcijami v družbenih planih družbenopolitičnih skupnostih ne pomeni nikakršnega totalnega planiranja. Usklajuje se samo tisto, kar se ugotovi in na samoupravnih osnovah skupno določi kot skupni interes in cilj. Razvoj se bo nujno gibal k temu, da zajame vse širši krog medsebojnih odnosov, vendar ima to v danih zgodovinskih pogojih svoje objektivne meje. Zaradi tega so bistveni elementi družbenih planov osnove proporcij v delitvi dohodka (osebna, skupna in splošna poraba, akumulacija, rezerve, odnosi s tujino idr.), ki so osnova za nadaljnje usmerjanje delitve dohodka v TOZD na ustrezne kategorije razporejanja oziroma delitve dohodka v TOZD.

Glede na to, da, kot je bilo rečeno tudi v Izhodiščih dolgoročnega programa ekonomske stabilizacije, ima lahko vlogo planskega razvoja samo gospodarstvo, katerega razvoj je predmet planiranja na ravni vse države, vendar glede na odgovornost republik in pokrajin tako za lasten razvoj kot za razvoj naše socialistične skupnosti kot celote in tudi na položaj občine v našem ustavnem sistemu kot samoupravne in osnovne družbenopolitične skupnosti, dobiva gospodarski razvoj v sistemu planiranja v naših pogojih vlogo planskega razvoja s planiranjem na vseh ravneh, tj. v organizacijah združenega dela in v drugih samoupravnih organizacijah in skupnostih in v vseh družbenopolitičnih skupnostih od občine do federacije. Za odnose na enotnem jugoslovanskem trgu, v katerih delovni ljudje in narodnosti Jugoslavije uresničujejo svoje ekonomske interese in kjer organizacije združenega dela svobodno opravljajo svojo dejavnost in svobodno združujejo dela in sredstva in kjer se usmerja skupni gospodarski in družbeni nadzor in usklajujejo odnosi z družbenim planiranjem (251. in 252. člen Ustave SFRJ), ima poseben pomen družbeni plan Jugoslavije, s katerim se določajo skupni interesi tako združenega dela kot republik in pokrajin, za uresničitev tega pa se med drugim z ukrepi organov federacije in republik ter pokrajin ustvarjajo določeni splošni pogoji na trgu, kjer samostojno delovanje organizacij združenega dela in drugih samoupravnih organizacij in skupnosti, ki se pri tem delovanju ravnavajo tudi po svojih posebnih interesih vodi k uresničevanju skupnih interesov in ciljev (257. člen v zvezi s 74. členom Ustave SFRJ).

● Družbeni plan Jugoslavije

Specifični pomen družbenega plana Jugoslavije, torej izhaja iz enotnosti jugoslovanskega trga in svobodnega poslovanja organizacij združenega dela v njem, oziroma ne vnaša med subjekte planiranja – organizacije združenega dela in družbenopolitične skupnosti – nikakršnih hierarhičnih odnosov, ker imajo tako organizacije združenega dela kot vse družbenopolitične skupnosti svoje posebne interese in cilje razvoja ter sprejemajo samostojno svoje plane. Vendar, ker so pogoji uresničevanja teh posebnih interesov in ciljev bistveno določeni tudi z odnosi na enotnem jugoslovanskem trgu, ti odnosi v sistemu samoupravnega planiranja nujno postajajo predmet skupne politike, njihova določitev pa izraz skupnih interesov, zaradi katerih se ti skupni interesi in skupna politika tudi določa z družbenim planom Jugoslavije, ki ga sprejema Skupščina SFRJ ob soglasju skupščin republik in pokrajin (257. člen in 283. člen, oziroma 286. člen Ustave SFRJ). Tako se v celoti tudi razvoj jugoslovanskega gospodarstva s planom usmerja v smeri, na samoupravnih osnovah, določenih skupnih interesov in ciljev, kar temu razvoju, skupaj s planiranjem na vseh drugih ravneh, daje vlogo planskega razvoja.

Poudariti je namreč treba, da se v republikah, pokrajinah in občinah prav tako uresničujejo skupni interesi in cilji gospodarskega in družbenega razvoja na določenih področjih in da se v njih samostojno, v okviru pristojnosti teh družbenopolitičnih skupnosti, urejajo odnosi in sprejemajo ukrepi, s katerimi se ustvarjajo pogoji, da se lahko ti interesi in cilji, določeni z njihovimi plani, uresničijo, spoštujoc pri tem samoupravni položaj organizacij združenega dela in enotnost jugoslovanskega trga, kot tudi obveznosti, ki so prevzete z dogovorom o skupnih interesih, ki se uresničujejo v širši skupnosti. V tem smislu velja poudariti, da je samostojno planiranje gospodarskega in družbenega razvoja v republikah in pokrajinah kot tudi soglasnost skupščin teh družbenopolitičnih skupnosti z Družbenim planom Jugoslavije, izraz ekonomske suverenosti republik, oziroma avtonomnih pokrajin, enako kot je samostojno sprejetje družbenega plana v občini izraz samoupravnega položaja in z Ustavo določenih pravic in dolžnosti te samoupravne in osnovne družbenopolitične skupnosti. Vsebinska družbenega plana Jugoslavije mora v načelu zagotoviti odnose, ki zahtevajo enakomerni razvoj države in strukturne spremembe.

● Odnos družbenih in samoupravnih planov in realnost pri planiranju

Povezava med družbenimi plani družbenopolitičnih skupnosti in plani organizacij združenega dela in drugih samoupravnih organizacij in skupnosti, ni omejena samo na to, da se z ukrepi organov družbenopolitičnih skupnosti, ki so bili sprejeti zaradi uresničevanja družbenih planov, ustvarjajo na trgu dolo-

čeni pogoji, v katerih organizacije združenega dela in druge samoupravne organizacije in skupnosti samostojno sprejemajo in uresničujejo svoje plane, ki bi bili zaradi določenih pogojev na trgu, s samim tem usklajeni z družbenimi plani družbenopolitičnih skupnosti. Pod to predpostavko, čeprav bi bilo delovanje tržnih zakonitosti usmerjeno na uresničevanje z družbenimi plani določenih ciljev, bi se ti še vedno uresničevali stihjsko in uresničevanje določenih ciljev bi bilo vprašljivo v precejšnji meri, zaradi, v danih zgodovinskih pogojih, nujno nepopolnega delovanja ukrepov družbenopolitičnih skupnosti na usmerjanje delovanja tržnih zakonitosti. Zato usmerja objektivna možnost, da se v naših pogojih v precejšnji meri odklonijo slabosti takšnih odnosov, posebej pa zahteva sistema samoupravljanja, da delavci v združenem delu obvladajo s celoto odnosov v družbeni reprodukciji, tj., kolikor je to v blagovni obliki proizvodnje z njimi sploh mogoče obvladati, k mnogemu bolj neposrednemu odnosu planov organizacij združenega dela in drugih samoupravnih organizacij in skupnosti z družbenimi plani družbenopolitičnih skupnosti.

Družbeni plani družbenopolitičnih skupnosti bodo namreč tolikanj realnejši oziroma uresničevanje v njih določenih skupnih interesov in ciljev bo tolikanj bolj uresničljivo, kolikor bolj se naslanjajo na plane oziroma samoupravne sporazume in osnovah plana organizacij združenega dela in drugih samoupravnih organizacij in skupnosti, posebej pa na njihove obveznosti, da bodo naloge, ki zahtevajo uresničevanje skupnih interesov in ciljev, te skupnosti prevzele in izvršile. Čeprav se z Ustavo prepušča, da se v družbenih planih družbenopolitičnih skupnosti določajo organizacijam združenega dela posebne naloge pri uresničevanju teh planov brez njihove privolitve (72. člen Ustave SFRJ), je očitno, da je ustava določila o dolžnosti organizacij, da svoje plane medsebojno usklajujejo tudi z družbenimi plani družbenopolitičnih skupnosti in o izhajanju le-teh iz planov organizacij združenega dela, treba tako razumeti, da jih je treba uresničiti s samoupravnim sporazumevanjem in družbenim dogovarjanjem, tj. brez administrativne prisile. Vendar to ne pomeni, da je s tem sporazumevanjem in dogovarjanjem treba obvezno doseči to, da se uresničevanje vseh skupnih interesov in ciljev, določenih z družbenimi plani družbenopolitičnih skupnosti, snuje na konkretnih obveznostih posameznih organizacij, še manj pa, da morajo biti družbeni plani družbenopolitičnih skupnosti neka vrsta sestevkov planov organizacij združenega dela in drugih samoupravnih organizacij in skupnosti na njihovem območju. Ustava SFRJ je v tem smislu jasna, bodisi da je beseda o planiranju v samoupravnih organizacijah in skupnostih (70. člen) in njihovi odgovornosti za uresničevanje samo splošnih ciljev in nalog, ki so določene z družbenimi plani družbenopolitičnih skupnosti (74. člen, 1. odstavek), bodisi o utemeljitvi le-teh na ocenah razvojnih možnosti, upoštevajoč tudi mednarodne ekonomske odnose (71. in 257. člen), ali o odgovornosti organov družbenopolitičnih skupnosti, da z ekonomskimi in drugimi ukrepi, ki jih sprejemajo zaradi uresničevanja planov teh skupnosti, zagotovijo splošne pogoje, s katerimi bodo posebne interese in samostojno delovanje organizacij združenega dela in drugih samoupravnih organizacij in skupnosti postavili v kar najpopolnejše soglasje s skupnimi interesi in cilji razvoja (74. člen, 2. odstavek). Z drugimi besedami, Ustava SFRJ ne računa z neposredno usklajenostjo planov vseh samoupravnih organizacij in skupnosti z družbenimi plani družbenopolitičnih skupnosti, marveč na z ekonomskimi in drugimi ukrepi usmerjeno delovanje tržnih zakonitosti in na samostojno delovanje samoupravnih organizacij in skupnosti, utemeljenih na planih, ki jih samostojno sprejemajo, odvisno od njihovih osebnih interesov in ciljev. V tem smislu niso niti skupni interesi in cilji, ki se uresničujejo v različnih družbenopolitičnih skupnostih in določajo v njihovih planih, niti v pogojih blagovne proizvodnje in delovanja tržnih zakonitosti morejo biti preprost sestevček teh posebnih interesov in ciljev samoupravnih organizacij in skupnosti, enako kot tudi skupni interesi in cilji, ki se uresničujejo v širših družbenopolitičnih skupnostih, ne morejo biti preprost sestevček skupnih interesov in ciljev, ki se uresničujejo v ožjih skupnostih.

Na takšen smisel ustavnih določil o planiranju, ki je dosledno naravnano k samoupravni položaji organizacij združenega dela in drugih samoupravnih organizacij in skupnosti v danih zgodovinskih pogojih, kot tudi vloži družbenopolitičnih skupnosti v sistemu samoupravljanja, posebej pa enotnost jugoslovanskega trga, je bilo potrebno opozoriti predvsem zaradi tega, ker praksa planiranja odstopa od ustavnega koncepta planiranja v naših pogojih, pa tudi zaradi tega, da bi se sistem planiranja ob veljavnih predpisih o planiranju, katerih posamezna določila so, čeprav na ustreznih osnovah, dane dokaj posplošeno, kar natančneje uredilo in tudi poenostavilo. Z drugimi besedami, opozarja se na to, da je potrebna posodobitev, oziroma dograditev in poenostavitev sistema planiranja, ne pa njegova bistvena sprememba. Vendar je treba v bistvu spremeniti prakso planiranja, posebej prakso planiranja v družbenopolitičnih skupnostih.

Dosedanji razvoj sistema planiranja, posebej njegova razdelava in uporaba, ni bila zadosti usmerjena h krepitvi planiranja v gospodarstvu, v osnovnih in drugih organizacijah združenega dela. Družbeno planiranje je bilo v največji meri vezano na družbenopolitične skupnosti, katerih plani niso bili na ustrezen način zasnovani na planih organizacij združenega dela. S celoto pogojev gospodarjenja niso bili ustvarjeni zadosti stabilni pogoji in predpostavke za samoupravno družbeno planiranje v združenem delu in za njegov razvoj. Omejitve pri razpolaganju z dohodkom, posebej pa z akumulacijo, kot tudi neusklajeni, nestabilni in nepredvidljivi pogoji gospodarjenja, so usmerjali pozornost na kratkoročne oblike in prerazpodelitev, vendar ne na razvoj, ki bo povezoval proizvodnjo, produktivnost in dohodek.

V praksi planiranja v družbenopolitičnih skupnostih se namreč ne upošteva dosledno samoupravni položaji organizacij združenega dela, njihovo poslovanje na načelu dohodka in pravica delavca, da v osnovnih organizacijah združenega dela, v katerih delajo, odločajo o celotni novi vrednosti, ki jo ustvarijo kot dohodek osnovne organizacije, tj., da so po notranji logiki sistema samoupravljanja osnovni subjekt odločanja tudi o razširjeni reprodukciji. Dosledno se ne upošteva tudi dejstva, da je pridobivanje dohodka kot temeljni motiv dela in poslovanja organizacij združenega dela in s tem tudi njihovega ravna-

nja, ko odločajo o delu in razvoju organizacij, v katerih delajo, določeno tudi z delovanjem tržnih zakonitosti, tako da se tudi ukrepi, s katerimi se vpliva na to delovanje, ne sprejemajo dosledno v skladu s tem dejstvom, prav tako pa se vedno ne upošteva tudi notranja povezava med delovanjem različnih ukrepov na tržne odnose. Prav tako se dosledno ne upošteva tudi enotnost jugoslovanskega trga, tako da se sprejemajo tudi takšni ukrepi oziroma, da se določajo takšni odnosi, s katerimi se ruši ta enotnost. Vse to, glede na dejstvo, da se o sredstvih razširjene reprodukcije odloča pretežno mimo delavcev, v osamosvojenih centrih ekonomske in politične moči, in da se razširjena reprodukcija financira iz emisije in z administrativno, namesto ekonomsko prisilo, težki temu, da se s plani določajo nerealni in sistemu samoupravljanja neustrezni cilji in naloge. Zaradi tega resnični odnosi v praksi nujno odstopajo od ciljev, ki so določeni z družbenimi plani, kalijo normalne tokove reprodukcije - s planom določene cilje pa se skuša uresničiti z administrativno, namesto ekonomsko prisilo, kar praksi planiranja v marsičem daje obeležje administrativnega planiranja, ne pa planiranja, ki ustreza sistemu samoupravljanja.

Slabost takšnega planiranja je posebej v tem, ker se tako v planih samoupravnih organizacij in skupnosti, kot v družbenih planih družbenopolitičnih skupnosti določajo investicije in drugi cilji in naloge, ki segajo nad objektivne možnosti financiranja njihove realizacije iz resnično razpoložljivih virov, tj., ker se ne spoštuje izredna ustavna določba, da se s plani organizacij združenega dela in drugih samoupravnih organizacij in skupnosti, kot tudi z družbenimi plani družbenopolitičnih skupnosti lahko predvidevajo investicije ali drugi cilji in naloge, oziroma, da se lahko pristopi k njihovu uresničevanju samo, če so na z zakonom predpisani način zagotovljeni materiali in drugi potrebni pogoji za njihovo uresničevanje (72. člen Ustave SFRJ). To je eden od temeljnih vzrokov za visoko inflacijo, počasno aktiviranje in slabo učinkovitost vloženih sredstev, za nezadostno izkoriščanje že zgrajenih proizvodnih kapacitet in drugih slabosti v angažiranju in izkoriščanju sredstev razširjene reprodukcije, med katerimi je tudi netehtno zadolževanje med njimi, katerega ni spremljalo usposabljanje proizvodnje, predvsem koristnikov kredita za izvrševanje obveznosti, ki so jih prevzeli s takšnim zadolževanjem.

Ekonomske in drugi ukrepi, ki so bili sprejeti zaradi ustvarjanja pogojev za uresničevanje sprejetih planov, niso dosledno upoštevali naravo sistema samoupravljanja in posebej logiko delovanja tržnih zakonitosti, vselej med seboj niso bili medsebojno konsistentni in sinhronizirani, pogosto pa je tudi zamujalo njihovo sprejemanje, tudi takrat, ko so gibanja na notranjem in zunanjem trgu zahtevala njihovo hitro sprejetje, da bi se izognili večjim težavam. Izrazit primer je počasno reagiranje na spremembe cen energetskih surovin in drugih cen v svetu, na neskladje v svetovnem monetarnem sistemu, na neskladne odnose na notranjem trgu, na izrazite disparitete cen, na pretirano rast skupne in splošne porabe in podobne pojave, na katere bi bilo treba reagirati hitro in učinkovito, s sprejetjem ustreznih ukrepov.

● **Planiranje dohodka**

V celoti sistema družbenega planiranja je potrebno ustvariti pogoje, da vse samoupravne organizacije in skupnosti in družbenopolitične skupnosti, s planiranjem svojega razvoja zagotavljajo, da se gospodarsko življenje vse družbene skupnosti odvija po logiki notranjih gibalnih sil in logiki izkazovanja ekonomskih interesov vseh gospodarskih in družbenih subjektov. Pri tem ima posebno vlogo in pomen maksimiranje dohodka organizacij združenega dela materialne proizvodnje. Z družbenim planiranjem je nujno zagotoviti kot predpostavko in rezultat planiranja, ustrezne pogoje gospodarjenja (odnosi v primarni delitvi, kreditno monetarni sistem in politika, ekonomski odnosi s tujino, sistem davkov in dajatev, ipd.), ki bodo prispevali, da organizacije združenega dela vseh dejavnosti oziroma panog lahko planirajo in ustvarijo čimvečji dohodek glede na angažirano količino opredmetenega in živega dela. Na ta način bo družbeno planiranje postalo temeljno gibalno razvoja in ekonomsko racionalnega odločanja gospodarskih subjektov in zagotovilo racionalno družbeno delitev dela, proizvodno specializacijo, ustrezno izkoriščanje in kroženje dejavnosti proizvodnje in blaga na enotnem jugoslovanskem gospodarskem območju, kot tudi integriranje jugoslovanskega gospodarstva na temelju združevanja dela in sredstev, rast posamične in družbene produktivnosti dela, zniževanje stroškov proizvodnje in boj za druge kvalitativne dejavnike povečevanja dohodka, oziroma, da bi dohodek postal temeljni predmet planiranja. K temu bo prispevalo tudi srednjeročno planiranje stabilnih temeljnih pogojev poslovanja in opuščanje prakse, da se z letnimi resolucijami bistveno spreminjajo pogoji poslovanja.

● **Enotni trg in materialno financiranje**

Nasproti enotnosti jugoslovanskega trga, za katerega zagotovitev so po Ustavi odgovorne vse družbenopolitične skupnosti (251. člen Ustave SFRJ), je v mnogih družbenopolitičnih skupnostih planiran avtarkični razvoj, tokovi reprodukcije pa so z različnimi ukrepi zaprti v ožja območja. K temu so prispevale dosedanje oblike materialnega financiranja med republikami in pokrajinama, kot tudi znotraj njih.

V takšni praksi je očitno zanemarjeno dejstvo, da se na enotnem gospodarskem območju, za katerega velja svobodno gibanje blaga in uslug, kjer organizacije združenega dela s kateregakoli ožjega območja lahko pod enakimi pogoji opravljajo svoje dejavnosti in pridobivajo dohodek, tokovi reprodukcije ne morejo zapirati v ožja območja, ne da bi to pripeljalo do razdiranja enotnega trga.

Nasproti temu se lahko struktura proizvodnje usklajuje in vključuje v mednarodno delitev dela samo na ravni vse države, in to v okvirih in na temelju Družbenega plana Jugoslavije in dogovora o njegovih osnovah, ki morajo temeljiti na družbenih planih SR in SAP in dogovorih o njihovih osnovah, in na planih samoupravnih organizacij in skupnosti in samoupravnih sporazumih o njihovih osnovah. S tem se upošteva, da se s tako strukturo proizvodnje in predvideno mednarodno menjavo mora uskladiti tudi agregatno povpraševanje, tj. da so osnove razmerij v delitvi bruto družbenega proizvoda predmet planiranja na isti ravni. Glede na to, da se to določa kot njihova skupna politika, republike in pokrajine tudi na ta način prevzemajo odgovornost ne samo za lastni raz-

voj, marveč tudi za razvoj države kot celote. To obremen pomeni, da s svojimi plani določajo tudi skupne interese, ki se bodo uresničevali na ravni republike, oziroma pokrajine, kot tudi, da prevzemajo obveznosti, da z ukrepi in instrumenti svoje ekonomske politike zagotovijo njihovo uresničevanje. Vendar, ko gre za proizvode, ki so v prometu na vsem omenljivi SFRJ, so lahko materialne bilance samo analitično dokumentacijske velikosti, v nobenem primeru pa efektivne bilance, ki bi zapirale promet določenih proizvodov v območju republik, oziroma pokrajin. Ustrežno temu, se določa tudi vsebina planov občin. Pri tem je treba posebej poudariti, da materialne bilance same po sebi ne morejo imeti glede njihovih pravic nikakršnih pravnih in ekonomskih posledic niti za TOZD niti za družbenopolitične skupnosti.

● **Določanje skupnih interesov**

V zvezi z določanjem skupnih interesov v katerikoli obliki organiziranja združenega dela in v katerikoli družbenopolitični skupnosti, kakor koli da se že določajo, je vedno treba izhajati iz tega, in to tudi zagotavljati, da delavci v TOZD resnično odločajo o celoti odgosa v družbeni reprodukciji. To je bistven pogoj, da delegatski sistem, v katerem delavci prek svojih delegacij in delegatov sodelujejo v odločanju v različnih oblikah združevanja dela in sredstev, posebej pa v skupščinah družbenopolitičnih in samoupravnih interesnih skupnosti, ob ustreznih vloži družbenopolitičnih organizacij in tudi gospodarskih zbornic in drugih splošnih združenj organizacij združenega dela, pa tudi, da sistem samoupravnega planiranja postane izhodiščni temelj usmerjanja razvoja in usklajevanja tokov družbene reprodukcije.

Očitno je, da desetine tisočev vase zaprtih osnovnih organizacij ne bi moglo imeti pomembnejše možnosti za neposredno udeležbo pri določanju in prevzemanju obveznosti za uresničevanje skupnih interesov in ciljev v družbenopolitičnih skupnostih. Vendar je brez dvoma, da v različnih oblikah integracije dela, to sodelovanje mora biti takšno, da vsemu sistemu planiranja da obeležje samoupravnega in učinkovitega planiranja. Zato je s tega stališča nujno, da se z že obstoječimi oblikami združevanja dela in sredstev in s tistimi, ki morajo šele nastati, da ustreza vsebina, oziroma, da z ustreznim določanjem splošnih pogojev za njihovo nastajanje in z vsemi razpoložljivimi ukrepi vzpodbudi krepitve in širjenje različnih oblik integriranja družbenega dela. Vse te oblike bi na eni strani morale voditi k usklajevanju planov vseh organizacij, ki so v njih integrirane, oziroma k sprejemanju skupnih planov, oziroma samoupravnih sporazumov o osnovah planov, na drugi strani pa bi morale omogočiti, da njihovo neposredno sodelovanje v skupni oceni razvojnih možnosti v dogovoru o skupnih interesih in ciljih v družbenopolitičnih skupnostih in pri določanju pogojev za njihovo uresničevanje, vključujoč tudi prevzemanje obveznosti, da bodo izvršili določene naloge, sprejete z družbenim planom teh skupnosti.

V zvezi s tem je v izhodiščnih dolgoročnega programa ekonomske stabilizacije rečeno, da je za kvaliteto družbenega planiranja najpomembnejše, da se z usklajevanjem planov zajema tisti del vrednosti družbenega bruto proizvoda, v čigar uresničevanju sodelujejo organizacije združenega dela, ki glede na obstoječe strukturne značilnosti jugoslovanskega gospodarstva, s svojo proizvodnjo opredeljujejo usklajenost osnovnih tokov družbene reprodukcije. To je nedvomno uresničljiv cilj tudi v obstoječih pogojih, zato ne bi bilo treba prepustiti ničesar, kar utegne prispeti k temu, da se ta cilj tudi uresniči, posebej upoštevajoč odklanjanje vseh preprek, zaradi katerih se zdaj končuje največji del integracijskih povezav v republikah, oziroma pokrajinah ali v ožjih skupnostih. Z zakonom o združenem delu so predvidene različne oblike ustreznih integracijskih povezav, med njimi tudi také, ki lahko nastanejo prav zaradi uresničevanja določenih razvojnih ciljev in izvrševanja ustreznih nalog, tako da jim je treba v zvezi z razvijanjem planiranja na samoupravnih osnovah posvetiti posebno pozornost. S temi integracijskimi povezavami morajo biti zajete ne samo proizvodne, marveč tudi prometne organizacije in banke, pa tudi znanstveno raziskovalne organizacije na ustreznih področjih. Ni namreč beseda samo o tem, da se uskladi proizvodnja reprodukcijso odvisnih organizacij, marveč, da se zagotovi optimalna realizacija vrednosti ustreznih proizvodov na notranjem ali zunanjem trgu, razvije in uporabi ustrezna tehnologija, zagotovijo sredstva za financiranje ustreznega razvoja, itd.

Tako za uresničevanje na teh temeljih določenih planov organizacij združenega dela in družbenih planov družbenih političnih skupnosti kot za naslanjanje uresničevanja določenih skupnih interesov in ciljev razvoja na avtonomno delovanje tržnih zakonitosti, je potrebno, da se z ustreznimi ekonomskimi in drugimi ukrepi na trgu ustvarijo pogoji, v katerih bo motiviranost delavcev in njihovih organizacij združenega dela z dohodkom temeljno gibalno vseh njihovih aktivnosti pri uresničevanju skupnih interesov in ciljev, določenih z družbenimi plani. Da bi to dosegli je potrebna sinhroniziranost in konsistentnost vseh ukrepov, s katerimi se vpliva na odnose na trgu, upoštevajoč pri tem to, da ukrepi, ki jih sprejemajo organi različnih družbenopolitičnih skupnosti ne smejo, da ne smejo priti v nasprotje z enotnostjo jugoslovanskega trga, marveč morajo biti usmerjeni k čimbolj učinkovitemu izkoriščanju prednosti, ki jih enotni trg ponuja za uspešnejše poslovanje vseh organizacij združenega dela.

Uresničevanje določenih strukture proizvodnje in optimalno vključevanje v mednarodno delitev dela bo na teh osnovah odvisno od tega, kakšen ekonomski položaj bodo imele posamezne dejavnosti, oziroma kakšni bodo pogoji za vrednotnje njihovih proizvodov na trgu, pri dani produktivnosti dela pa tudi pogoji za pridobivanje dohodka z njimi. S tem bo v temeljih določena tudi njihova reprodukcijaska sposobnost, vključno s kreditno sposobnostjo, tj., s tem bodo dane predpostavke za njihov razvoj in ob njem določena struktura skupne družbene proizvodnje, tako za skladije ali neskladije različnih vrst ali podvrst in proizvodnje v njih.

1 Večja učinkovitost v razvoju posameznih dejavnosti in gospodarstva v celoti je bistveno odvisna tudi od tehnoloških temeljev, na katerih se razvijajo, pri čemer je posebej pomembno, da je to lastna in enotna tehnologija. O tem obstaja poseben material Komisije, tako da se v tem materialu ta problematika ne obravnava.

V zvezi s tem se pogosto poudarja, da v naših pogojih struktura proizvodnje in ustreznost usklajenosti nujno določena s tem, ker reprodukcijska odvisnost med posameznimi dejavnostmi navaja k združevanju sredstev med reprodukcijsko odvisnimi organizacijami, tako da se glede na to govori o reprodukcijskih celotah, znotraj katerih se z združevanjem sredstev zagotavlja potrebna struktura. Vendar je to samo deloma točno, ker taka odvisnost v okviru določenih celot oziroma med določenimi organizacijami ni splošna. Za mnoge organizacije v različnih dejavnostih obstajajo alternativne rešitve tako za nabavo reprodukcijskega materiala kot za plasma lastnih izdelkov, vključno z možnostjo uvoza, oziroma izvoza. Pa tudi takrat, ko taka odvisnost obstoji, morajo imeti ustrezne organizacije kot celota potrebno reprodukcijsko sposobnost, s tem da obstoji njihova pripravljenost, da ene z drugimi združujejo sredstva, kar z objektivnim obstojem medsebojne odvisnosti ni dano samo po sebi. To se posebej lahko izpostavi kot problem v financiranju razširjene reprodukcije v dejavnostih, kjer so potrebna izredno velika vlaganja, kot so na primer energetika, metalurgija, bazna kemija ipd. V tem primeru se resda v praksi uporablja tudi ustavno pooblastilo, da se z zakonom predpiše obvezno združevanje sredstev, vendar je nujno sprejeti vse, kar je potrebno, da se združevanje sredstev vključuje na prostovoljni, samoupravni osnovi in da se samo izjemoma to združevanje zagotavlja z zakonom.

2) Samoupravna koncentracija sredstev in prevladovanje kreditnega odnosa

Da bi se v zvezi s tem izognili pretirani odvisnosti financiranja razširjene reprodukcije od bančnih kreditov, predpisovanje obveznega združevanja sredstev pa omejili na resnično najnujnejšo mero, tudi pri koncentraciji sredstev za večja vlaganja, bi morali z uresničevanjem ustreznih pogojev oziroma z zagotavljanjem ustreznih ugodnosti krepiti različne oblike neposrednega samoupravnega združevanja sredstev organizacij združenega dela, ki ne bi bilo motivirano izključno z njihovo reprodukcijsko odvisnostjo, čeprav je seveda združevanje treba podpirati tudi na tej osnovi.

Zdaj je namreč v praksi združevanje sredstev med različnimi organizacijami ob intereso, da se s tem zagotovi varnejša preskrba, ali varnejša oziroma ugodnejša prodaja lastnih proizvodov, omejeno samo na odstopanje sredstev enih organizacij drugim, s pravico na udeležbo v dohodku, ki je ustvarjen z združenimi sredstvi, pri čemer je organizacija, ki združuje sredstva, praviloma izključena iz odločanja o poslovanju z njimi, čeprav nosi rizik takega poslovanja. Ker pa je pri združevanju sredstev za skupno pridobivanje dohodka na teh temeljih beseda o skupnem poslu, ni treba, da se prispevek z vlaganjem sredstev, kar je osnova tudi za pridobivanje osebnih dohodkov na načelu delitve po delu (19. člen Ustave SFRJ), omeji na preprosto odstopanje sredstev enih organizacij drugim. Ni v nasprotju s samoupravnimi pravicami delavcev, ki neposredno uporabljajo družbena sredstva pri delu, če še odločitve o angažiranju združenih sredstev in njihovi uporabi sprejemajo skupaj z delavci v organizacijah, ki so združile ta sredstva. Glede na to, da se morajo družbena sredstva vedno angažirati in uporabljati na temelju plana, se lahko plan o angažiranju, oziroma uporabi združenih sredstev sprejema kot skupni sporazum o osnovah plana ali skupni plan, pri čemer se seveda upošteva, da o njem odločajo delavci tudi v osnovnih organizacijah, ki združujejo sredstva, in v organizacijah, v katerih jih neposredno uporabljajo (70. člen Ustave SFRJ). V tem smislu se tudi v Zakonu o združenem delu v zvezi z združevanjem sredstev in skupnim pridobivanjem dohodka govori o prispevku k upravljanju z združenimi sredstvi kot osnovni pravici za udeležbo v skupnem dohodku (82. člen), oziroma o skupnem planiranju (80. člen), samoupravnem sporazumevanju o načinu usklajevanja stališč v zvezi s skupnimi posli in skupnimi organi (81. člen Zakona o združenem delu), ipd. Vendar te težnje Ustave in Zakona o združenem delu v praksi niso prišle kaj prida do izraza, in sicer v temelju iz istih razlogov, zaradi katerih skupno odločanje, tako kot je že utegnjeno, ni širše zaživelo niti v delovnih niti v sestavljenih organizacijah. Ker pa tukaj gre za združevanje sredstev na širših temeljih, tj. združevanje sredstev in organizacij, ki niso v sestavi istih delovnih ali sestavljenih organizacij, je nujno, ob predpostavkah, na katere je že opozorjeno, uresničevati tudi take oblike, ki bi združevanje na tej širši osnovi naredile bolj privlačno.

Med temi predpostavkami je vsekakor tudi taka politika cen, ali politika dohodka, ki bi dejavnosti, katerih razvoj je določen kot skupni interes, posebej za tiste, za katere so potrebna velika vlaganja sredstev, ki se ne morejo zagotoviti izključno z pridruženjem na temelju reprodukcijske odvisnosti, pripeljale v položaj, ki, pod pogojem, da te dejavnosti potekajo racionalno, ponujajo možnosti, da se z udeležbo v skupnem dohodku na osnovi združevanja sredstev ustvari večji učinek kot bi se lahko ustvaril z angažiranjem teh sredstev na drugačen način, oziroma v drugačen namen. Kot predpostavka za to je ob politiki cen omenjena tudi politika dohodka, ker se z diferenciranimi davčnimi obveznostmi ali z drugimi ukrepi, s katerimi se povečuje reprodukcijska sposobnost organizacij v določeni dejavnosti, kot so, na primer, kompenzacija, v primeru, da se z ukrepi neposredne družbene kontrole iz določenih razlogov cene zadržujejo pod ravno, ki ustreza politiki razvoja teh dejavnosti, kot tudi k temu prilagojenemu sporazumu organizacij o temeljih udeležbe v dohodku lahko dosežejo iste učinke kot z ustrežno politiko cen. Posebej je treba širše uporabljati možnost revulorizacije združenih sredstev v skladu s splošnim gibanjem cen. Ta možnost je dana že s posebnim določilom Zakona o združenem delu (84. člen), z Zakonom o razširjeni reprodukciji in minulem delu pa je celo določena kot pravilo (34. člen tega zakona). Prav tako je treba upoštevati tudi to, da je združevanje sredstev na teh temeljih izpostavljenemu večjemu riziku kot ponudba sredstev na kredit, pri čemer njihovo vračanje in nadomestilo v obliki dogovorjenih obvestil za njihovo uporabo, praviloma ni pogojeno z rezultati, ki se dosežejo z njihovo uporabo, in da je zaradi tega razumljivo, da je udeležba v skupnem dohodku na teh temeljih lahko občutno večja kot obresti, kot tudi, da ne kaže postavljati mej, ki bi

zdrževanje sredstev na teh temeljih naredile manj privlačno od kreditnih odnosov. Zdrževanje se naposled lahko doseže tudi z davčnimi olajšavami ali z drugimi ugodnostmi tudi za organizacije, ki zdržujejo sredstva za razvoj določenih dejavnosti, vključujoč tudi določene ugodnosti ali prednosti pri uporabi proizvodov oziroma uslug tistih dejavnosti, v katere vlagajo sredstva tisti, ki so za to zainteresirani.

Na podobnih temeljih, to je ob davčnih olajšavah in drugih ugodnostih se lahko angažirajo tudi sredstva občanov (28. člen Ustave SFRJ, oziroma 91. člen Zakona o združenem delu). To možnost je prav tako treba izkoristiti, posebej ko gre za razširjeno reprodukcijo v dejavnostih, s katerimi se neposredno zadovoljujejo tudi potrebe občanov.

Vendar vse to ne bo odpravilo potrebe, da se pri financiranju razširjene reprodukcije računa tudi na kreditni potencial bank, ki so sposobne mobilizirati in koncentrirati precejšnja sredstva iz mnogih virov, in da jih z upoštevanjem kreditne sposobnosti najemnika kredita oziroma zanesljivosti ustreznega plasmaja, pripravljenosti ali obveznosti najemnika kredita, da z lastnimi sredstvi sodeluje pri financiranju določenega projekta in pooblastilo, zagotovijo glede na zahteve skladnega razvoja, ki so določene z logiko tržnih zakonitosti. V zvezi s tem je posebej pomembno, da se pri obrestni politiki upošteva zahteva po realnih pozitivnih obrestnih merah, izpostavljenih v Antiinflacijskem programu, pri čemer na obresti ni treba gledati samo kot na preprosto ceno kapitala, marveč tudi kot na parameter družbene in ekonomske upravičenosti vlaganja v določene razvojne projekte oziroma kot na instrument selekcije v okviru razpoložljivih sredstev za razširjanje materialne osnove skupnega družbenega dela.

Vendar se s tem ne izključuje možnost, da za določene dejavnosti posebej v infrastrukturi, v kateri se vsi učinki vlaganja sredstev kažejo šele po daljšem času in kjer se za proizvode ali usluge posameznih dejavnosti vodi posebna politika cen, ustanovijo v okviru kreditnega potenciala bank namenska sredstva iz takšnih virov kot so na primer rezerve zavarovalnic in podobni viri, ki omogočajo njihov plasma na dolgo dobo in ob ugodnejših pogojih glede na tiste, ki veljajo za kredite za druge namene. To možnost kot družbeno in ekonomsko upravičenost je treba zaradi tega uporabljati bolj široko.

V zvezi z ugotovitvijo, da je treba pri financiranju razširjene reprodukcije upoštevati tudi kreditni potencial bank, je treba ponoviti, da mora biti poslovanje bank pod kontrolo delavcev v organizacijah, s čigar sredstvi poslujejo, da se morajo osvoboditi tutorstva organov družbenopolitičnih skupnosti in resnično postati finančne asociacije združenega dela.

K temu lahko posebej prispeva tudi slabitev interesa družbenopolitičnih skupnosti, da se sredstva razširjene reprodukcije z njihovega območja povežejo izključno za vlaganja na tem območju, ne glede na učinke, ki jih bodo prinesla taka vlaganja. Zdej je ta interes določen ne samo s potrebo, da se na teh temeljih rešuje problem zaposlovanja, ki bo, dokler bo obstajal problem brezposelnosti, objektivno pritiskal na teritorializacijo sredstev, marveč tudi s takimi odnosi v sistemu financiranja splošnih družbenih potreb, ki se zadovoljujejo v družbenopolitičnih skupnostih, kjer je to financiranje v glavnem neodvisno od učinkov, ki jih organizacije združenega dela z določene območja dosega pri svojem poslovanju. K slabljenju tega interesa nedvomno lahko prispevajo tudi spremembe v davčnem sistemu, ki so predlagane v Antiinflacijskem programu in v tem materialu, kot tudi predlagane spremembe v sistemu delitve čistega dohodka v organizacijah združenega dela, čeprav se lahko doseže glede tega največ s tem, da se razvoj na vsakem področju dosledno postavi v odvisnost od učinkov vlaganja vanj, vključujoč ne samo visoko akumulacijo, marveč tudi visoke osebne dohodke kot vir bogatejšega financiranja skupnih in splošnih družbenih potreb in temelj za razvoj mnogih uslužnostnih dejavnosti.

3) Banke – finančne asociacije združenega dela

K osvobajanju bank od tutorstva organov družbenopolitičnih skupnosti in k njihovem spreminjanju v finančne asociacije združenega dela bi nedvomno prispevala tudi ustreza organizacija bank, tj. če banke ne bi bile univerzalne in edine bančne oziroma finančne organizacije na določenem področju, marveč same neke od takih organizacij, oziroma, če bi se ob njih neke bančne organizacije organizirale kot banke za določene dejavnosti ali reprodukcijsko odvisne celote, kjer bi organizacije združenega dela neodvisno od tega, na katerem območju družbenopolitične skupnosti opravljajo dejavnost, zdrževale sredstva in jih uporabljale. Za kaj takega resda v veljavni zakonodaji ni preprek, tako da za nekatere dejavnosti, oziroma za določeno poslovanje takšne banke, oziroma finančne organizacije tudi obstajajo, vendar je njihov pomen v tem pogledu zelo majhen, ker največji del bančnega poslovanja ne poteka na teh temeljih. Zaradi tega bi bilo treba, tam kjer obstaja interes ali upravičena potreba organizacij združenega dela, podpreti ustanavljanje takih specializiranih bank, da bi v njih, skupaj z drugimi zainteresiranimi fizičnimi ali pravnimi osebami, zdrževali sredstva in uporabljali vložena sredstva. Zaradi tega bi bilo treba dati večji pomen hranilnicam in podobnim finančnim organizacijam.

Sicer pa morajo biti vsi ukrepi, ki jih je treba sprejeti, da bi bilo financiranje razširjene reprodukcije pod kontrolo delavcev in v skladu s skupnimi interesi in cilji razvoja, določenega z družbenimi plani na samoupravni osnovi, medsebojno usklajeni. Pri tem je treba upoštevati, da ti ukrepi kot celota oziroma v njihovem celotnem učinku, vključujoč tudi učinke ukrepov razvojne in tekoče politike, ustvarjajo tiste splošne pogoje, s katerimi se zagotavlja kar se da skladen in stabilen razvoj in s katerimi se posebni interesi in samostojno delovanje organizacij združenega dela postavljajo v čimvečje soglasje s skupnimi interesi in cilji razvoja, ki so določeni z družbenimi plani (74. člen Ustave SFRJ).

Ti ukrepi bi morali biti znani že ob sprejemanju plana, ali bi vsaj z družbenimi plani morali določiti čimbolj natančne smernice in okvire za njihovo sprejetje, da bi bili s tem zavezani ne samo izvršni in drugi organi, ki so pooblašteni za sprejemanje ustreznih ukrepov, marveč, da bi vsi subjekti družbene reprodukcije, posebej pa organizacije združenega dela, lahko vnaprej vedele, kaj lahko pričakujejo v določeni

nih pogojih, katerih spremembo lahko zahtevajo bodisi, da so že sprejeti, bodisi, da se novi ukrepi šele pripravljajo.

4) Vloga ZIS

Glede tega bi bilo smotno preučiti prakso oziroma ustrezne predpise, ki za veliko število ukrepov, ko jih sprejema Zvezni izvršni svet, zahtevajo soglasje pristojnih organov vseh republik in pokrajin. Taksa praksa pogosto povzroča zamude pri sprejemanju potrebnih ukrepov ali pa so ti ukrepi, čeprav so bili potrebni, po preteku določenega časa premalo učinkoviti. Če so namreč s soglasjem skupščin republik in skupščin avtonomnih pokrajin določeni skupni interesi in cilji in so v družbenem planu dovolj jasno opredeljene smernice in okviri za sprejetje ukrepov, potrebnih za uresničevanje dogovorjenih interesov in ciljev, je umestno vprašanje, če je treba vztrajati na takem soglasju pri sprejemanju ukrepov Zveznega izvršnega sveta, s katerimi se, pogosto v neznatni meri in le kratkoročno gledano, lahko prizadene posebne interese neke ožje skupnosti. V primerih, za katere se ugotovi, da je nujno soglasje organov SR in SAP, pa bi bilo potrebno, da bi Zvezni izvršni svet uporabil svojo ustavno pravico in obveznost, da se obrne na Skupščino SFRJ, ko soglasje ni doseženo, oziroma takrat, ko pride do nespoštovanja sprejetih obveznosti iz sklenjenih dogovorov. To še toliko prej, ker bi morala skupščina določati tudi politiko izvajanja vseh splošnih aktov, ki jih sprejema, pa potemtakem posebej tudi družbenega plana, in prav tako bi morala učinkovito nadzorovati to izvajanje.

5) Položaj zavoda za družbeno planiranje

Ker realno in učinkovito družbeno planiranje ni samo potreba organov družbenopolitičnih skupnosti, temveč predvsem potreba združenega dela, bi bilo s tega stališča smotno preučiti upravičenost statusa zavodov za plan, prek katerega so sedaj te organizacije družbenopolitičnih skupnosti obrnjene predvsem k njihovim organom, čeprav bi sistemu samoupravnega družbenega planiranja bolj ustrezalo, da bodo te strokovne institucije obrnjene predvsem k združenemu delu. To prav tako velja za organizacije, ki v družbenem sistemu informiranja zbirajo, obdelujejo in posredujejo podatke, ki so med drugim pomembni tudi za načrtovanje razvoja.

6) Metodologija planiranja

Zaradi učinkovitega samoupravnega planiranja je treba izpolniti tudi ustrezno metodologijo planiranja. Ta metodologija je sedaj zelo pomanjkljiva in poenostavljena, saj je praktično, glede strukture proizvodnje, zreducirana na nevtralne kazalce, vrednostno pa operira le s temeljnimi kategorijami razporejanja družbenega prbizvoda, kar je očitno veliko premalo za uspešno usmerjanje razvoja in usklajevanja odnosov na tržišču. Taka kot je, je sedaj preračunana samo na potrebe planiranja v družbenopolitičnih skupnostih, medtem ko planiranje v organizacijah združenega dela nima enotne in smotne metodologije. Pomanjkljiva in neustrezna metodologija planiranja je eden od vzrokov za poudarjene slabosti v našem sistemu planiranja. Izdelava ustreznih metodologij mora biti zaradi tega ena od prednostnih nalog zavoda za planiranje. Pri določanju zaključnega dokumentacijskega temelja za družbeni plan Jugoslavije pa bi morali izhajati iz razvite Marxove sheme razširjene reprodukcije, pri čemer bi, razumljivo, zajeli tudi ekonomske odnose s tujino; to pomeni, treba bi bilo izhajati iz usklajenih naravnih in vrednostnih kazalcev ob zajemanju celotne vrednosti proizvodnje in ne samo družbenega proizvoda (dohodek, povečan za amortizacijo).

7) Položaj in vloga inšpekcijskih služb in organov družbene samozaščite

Učinkovito usmerjanje razvoja in usklajevanje odnosov na tržišču ne nazadnje predpostavlja tudi dosledno spoštovanje vseh predpisov in ukrepov, ki se zaradi tega sprejemajo. Tako bi morale biti inšpekcijske službe in drugi organi, ki za to skrbijo (npr. davčni organi in drugi) dobro usposobljeni za opravljanje svojih nalog. Cimbolj jih je treba razbremeniti pritiskov, da bodo lahko neodvisno od različnih parcialnih lokalnih interesov opravljali svoje delo tako kot je treba, ne glede na to, od kod prihaja tak pritisk. Če take službe vestno ne varujejo zakonitosti, namreč niso več potrebne. Družbeni pravobranilec samoupravljanja in organi družbene samozaščite pa bi morali biti prav tako celoviteje angažirani pri varstvu samoupravnih pravic in družbene lastnine oziroma pri poslednem spoštovanju zakonov in drugih predpisov.

Na koncu je treba povedati, da s tem gradivom ni zajeta problematika regionalnega razvoja, posebej razvoja gospodarsko manj razvitih republik in SAP Kosova, čeprav ta vprašanja, kakor je bilo že omenjeno, sodijo med problematiko razširjene reprodukcije in planiranja. Ta vprašanja so predmet obravnave v posebnem gradivu Komisije, tu pa je, povezano z zapisanimi stališči o razširjeni reprodukciji oziroma planiranju, treba dodati le nekaj najsposlošnejših opomb.

Predvsem je treba za delovanje zakona vrednosti kot regulatorja družbene delitve dela omeniti, da ima racionalno osnovo samo glede na panožno strukturo proizvodnje, tako da lahko na skladen regionalni razvoj pozitivno vpliva le, če imajo posamezna območja, v primerjavi z drugimi, prednosti pri v posebnih dejavnostih, kar sicer ni pogost pojav. Če pa že na enotnem tržišču poslujejo organizacije z območij, kjer je gospodarska razvitanost različna, bodo imele, po logiki tržnih zakonitosti, praviloma prednost tiste z razvitejših območij, tako da bi se, prepučene tej logiki, razlike še nadalje poglabljale. Zaradi skladnega regionalnega razvoja so torej nujne družbene intervencije, s katerimi bi bili kos takemu delovanju tržnih zakonitosti, oziroma z ustreznimi ukrepi spodbujali razvoj gospodarsko manj razvitih območij. V naši večnacionalni skupnosti ima to tudi poseben pomen zaradi enakopravnosti narodov in narodnosti oziroma republik in pokrajin, kar je razlog, da je to vprašanje dobilo posebno mesto tudi v temeljnih načelih in normativnem delu Ustave SFRJ (17. odstavek III. dela Temeljnih načel oziroma 258. člen Ustave SFRJ).

III Sistem cen in družbena kontrola cen – odnosi pri pridobivanju dohodka

1. PRIDOBIVANJE DOHODKA Z REALIZACIJO VREDNOSTI NA TRŽIŠČU

Na skladne odnose v družbeni reprodukciji, kakor je poudarjeno tudi v uvodu in prejšnjih poglavjih, odločilno vplivajo razmerja cen različnih proizvodov in z njimi določen ekonomski položaj različnih dejavnosti oziroma njihova reprodukcijska sposobnost. Pri tem je treba upoštevati, kot je zapisano v Ustavi in ZZD, da se vrednost izdelkov v materialni proizvodnji praviloma realizira na tržišču, vključujoč tudi t.i. internu realizacijo v okviru različnih oblik združevanja dela, pri katerih se vrednost končnega izdelka prav tako realizira na tržišču. Izjema je samo možnost, da se v gospodarski infrastrukturi, v kateri so tudi dejavnosti materialne proizvodnje, dohodek pridobiva na načelih svobodne menjave dela, ker tu, vsaj praviloma, delovanje tržnih zakonitosti ne more biti podlaga za usklajevanje dela in potreb, kakor tudi ne podlaga za vrednotenje rezultatov dela (16. člen Ustave SFRJ in 9. člen ZZD). Tržna realizacija vrednosti proizvodov se uresničuje na podlagi delovanja tržnih zakonitosti in družbeno na samoupravni podlagi določenih pogojev pridobivanja dohodka, pri čemer se ti družbeno določeni pogoji najpogosteje nanašajo na pogoje oblikovanja cen na tržišču, in sicer na podlagi delovanja tržnih zakonitosti.

Zhodišča glede tega preudarno navajajo, da je v blagovni proizvodnji na socialističnih temeljih treba upoštevati delovanje tržnih zakonitosti, kar v temeljih pomeni delovanje zakona vrednosti kot regulatorja družbene delitve dela. Protiinflacijski program pa k temu še dodaja, da morajo biti tudi cene na notranjem trgu določene s svetovnimi cenami, to je s cenami, ki jih naše gospodarstvo, ob enotnem tečaju in aktivni politiki tečaja dinarja in usmeritvi na trden in stabilen dinar, dosega pri menjavi s tujimi osebami, s tem da se pri tem svetovnim cenam ne prepusti avtomatičnega delovanja na naše notranje cene; oziroma, da se sprejmejo ekonomski in drugi ukrepi, da je s cenami določen ekonomski položaj posameznih dejavnosti v skladu z družbenimi, na samoupravni podlagi določenimi cilji gospodarskega razvoja.

Glede tega ne zadovoljuje stanje v našem gospodarstvu. Če je namreč sposobnost razvoja posameznih dejavnosti odvisna od relativne velikosti dohodka, ki ga ustvarjajo, ali, določene rečeno, od njihove reprodukcijske sposobnosti, izražene z razmerjem med akumulacijo in sredstvi, ki jih je treba angažirati v ustrezni proizvodnji, potem je mogoče ugotoviti, da so dejavnosti, ki so v okviru skupne politike v obdobju več let opredeljene kot dejavnosti posebnega pomena za uresničevanje te politike, imele slabšo reprodukcijsko sposobnost od drugih, ki jim v razvojni politiki ni bil dan tak pomen. Čeprav akumulacija sredstev za razvoj v organizacijah teh dejavnosti ni bila odvisna samo od razmerja cen, ostaja dejstvo, da niti politika cen kot tudi ne ekonomski in drugi ukrepi, ki pri dani stopnji produktivnosti dela v njih vplivajo na relativno velikost njihovega dohodka – ukrepi kreditne, davčne politike in drugi, niso bili usmerjeni k temu, da bi njihov ekonomski položaj uskladjali z določenimi smermi razvoja. Z relativno majhno akumulacijo, pa glede na to, da zdrževanje sredstev za razvoj na drugi podlagi ni bilo in tudi sedaj ni razvito, so bile organizacije za financiranje razvoja naravnane na bančne kredite. S tako akumulacijo in obveznostmi iz prejšnjih kreditov, ki so jih vendar, čeprav v premerjani meri dobivale, so bile kljub temu tudi vse manj kreditno konkurenčne v primerjavi z drugimi interesi za bančne kredite. Tako torej strukturnih problemov našega gospodarstva zaostajanje izvoza, neuravnoteženost zunanjetrgovinske bilance, zaostajanje proizvodnje energije iz lastnih virov, proizvodnja hrane, surovin in drugih dejavnosti, določenih kot dejavnosti posebnega pomena za naš gospodarski razvoj – ne samo da nismo reševali, temveč so se vse bolj zaostovali in ob drugih vzrokih povzročali, da je bila celotna proizvodnja, v nasprotju s proklamirano politiko, vse bolj odvisna od uvoza.¹

Enako se je dogajalo s proizvodnjo, ki bi morala biti namenjena izvozu. Čeprav so bile za njo določene svetovne cene, je bila njena izvozna sposobnost bistveno opredeljena z realnostjo valutnega tečaja oziroma z možnostjo realiziranja vrednosti ustreznih izdelkov na notranjem tržišču pod ugodnejšimi pogoji. Mimo tega je bila ta proizvodnja odvisna tudi od količine in kakovosti izdelkov, ki jih je lahko ponudila, časa, v katerem jih je lahko ponudila, od kontinuitete poslovnih vezi s tujimi partnerji, pri izvozu opreme pa tudi od sposobnosti za kreditiranje kupcev in podobno, tako je bila odvisna tudi od organiziranosti in poslovne uspešnosti naših organizacij združenega dela, njihovega skupnega nastopanja na svetovnem

¹ To ne zadeva učinkov diferencirane carinske zaščite različnih dejavnosti, saj je, še posebej za razvoj proizvodnje v dejavnostih t.i. višjih stopenj predelave, v veliki meri dalja željena učinek, čeprav niti ta zaščita povsem ne sledi logiki dolgoročne politike razvoja, ki je zelo splošno opredeljena. S strategijo dolgoročnega razvoja se ukvarja posebna podskupina, če bo in kadar bi bila sprejeta kot skupna razvojna strategija, pa bo treba z njo uskladiti tudi carinsko zaščito.

trgu in podobno; odvisna pa je bila tudi od možnosti za financiranje proizvodnje in prodaje pod ustreznimi pogoji, kar je bilo zopet odvisno od njihove akumulativnosti oziroma kreditne sposobnosti. Z drugimi besedami, tudi za to je bila relevantna politika cen, kakor tudi ukrepi – na področjih davčne in kreditne politike ter drugih, od katerih je, razen od cen in realnosti valutnega tečaja odvisna relativna velikost dohodka, ki ga je mogoče ustvariti z izvozom glede na dohodek, ustvarjen z realizacijo na notranjem trgu.

● Cene, tržišče in družbena kontrola cen

Zakon o temeljih sistema cen in družbeni kontroli cen bi moral razmerja pri realiziranju vrednosti proizvodov na notranjem tržišču uskladiti s sistemom samoupravljanja, ob upoštevanju blagovnega značaja proizvodnje oziroma delovanja tržnih zakonitosti, enotnosti jugoslovanskega tržišča in povezav našega gospodarstva s svetovnim. Opredelitev, da je določanje cen stvar organizacij združenega dela, tako da jih same določajo v medsebojnih poslovnih povezavah, odvisno od tržnih pogojev, je bila nesporno dobro izhodišče zakona, vendar je za družbeno kontrolo cen, to je za obvladovanje razmerij, od katerih so cene odvisne, kakor tudi za uporabo z Zakonom določenih meril, potrebna njegova nadaljnja razčlenitev in izpolnitev, posebej za zagotovitev potrebne konsistentnosti med določenimi kriteriji in za njihovo lažje izvajanje. V praksi oblikovanja cen se je doslej vztrajalo predvsem na določanju ravni in razmerij cen, ne pa na zagotavljanju pogojev proizvodnje in razvoja, ki odločilno vplivata na gibanje cen in uresničevanje politike cen; na tej podlagi pa odločitve o cenah in njihovih razmerjih sprejemajo delavci v organizacijah združenega dela v skladu s pogoji na trgu oziroma s samoupravnim sporazumevanjem in dogovarjanjem. Z družbeno prakso oblikovanja cen prav tako niso bila spoštovana niti načela in ne zahteve enotnega jugoslovanskega tržišča, tako da cene niso mogle vplivati na izenačevanje ponudbe in povpraševanja; tudi cene same pa niso bile za posamezne izdelke in storitve izenačevane na enotnem jugoslovanskem območju. Iz tega izhaja, da temeljni odnosi pri pridobivanju dohodka, kakršni so izvirali iz družbene prakse in ravnanja, niso ustrezali temeljnimi intencijam Zakona. To ne izključuje, ampak nasprotno, zahteva izpolnitev in razčlenitev kriterijev družbene kontrole cen, kakor tudi načina njihovega izvajanja v skladu s stališči Protiinflacijskega programa. Povezano s tem se odpira vprašanje večjega poudarka in operacionalizacije meril svetovnih cen in kriterijev razvoja proizvodnih sil. Kriterij svetovne cene pa se ne more avtomatično uporabljati. Ta mora biti v funkciji uresničevanja dogovorjene politike razvoja, kar pomeni, da je treba zagotoviti dejanski vpliv svetovnih cen, vendar pa ne tak, s katerim bi se v pogojih delovanja enotnega jugoslovanskega tržišča onemogočilo uresničevanje ekonomske in razvojne politike. Čeprav so namreč danes svetovne cene pod vplivom multinacionalnih družb, pomenijo realni dejavniki, ki ga je treba upoštevati, ki pa ne more pripeljati do njihovega avtomatičnega vplivanja na cene na notranjem trgu. Vse to terja ustrezno varstvo, predvsem z ustrezno carinsko politiko in podobno.

Pri urejanju razmerij glede sprejemanja ukrepov neposredne kontrole cen, je mimo tega treba tudi ugotoviti, če je z vidika enotnosti jugoslovanskega tržišča, sprejemljiva zakonska rešitev, da se dogovoru organov federacije in republik ter pokrajin prepusti odločitev, v okviru katere družbenopolitične skupnosti se bo sprejemalo ustrezne ukrepe tudi v primerih, ko gre za cene izdelkov in storitev, ki so v prometu na vsem območju SFRJ (64. člen Zakona)

Za številne take izdelke urejajo cene skupnosti za cene ali organi družbenopolitičnih skupnosti v republikah in pokrajinah, ponekod pa tudi ustrezna telesa oziroma organi v občinah. Prišlo je do tega, da so cene mnogih izdelkov, ki bi morali biti v svobodnem prometu na vsem območju države, na območjih posameznih republik in pokrajin različne, pogosto pa različne tudi na območju posameznih občin, kar je v nasprotju s temelji enotnega jugoslovanskega tržišča in se kaže kot dejavnik njegovega kršenja in neenakih pogojev poslovanja ter pridobivanja dohodka organizacij združenega dela. Mimo tega niso omenjeni dogovori niti vedno dosledni, saj prepuščajo na primer določanje cen električne energije in premoaga v pristojnosti teles oziroma organov v republikah ali pokrajinah, določanje cen alternativnih oblik energije pa v pristojnosti teles oziroma organov v federaciji.

K temu je treba dodati še to, da posebej v zadnjem času, ko na tržišču primanjkujejo nekateri izdelki, organi posameznih republik, pokrajin in občin, pa tudi posameznih organizacij združenega dela, sprejemajo različne ukrepe za omejevanje svobodnega prometa nekaterih izdelkov, ki bi se, po izvedbi ustavnih določil, lahko sprejemali le na podlagi zveznega zakona (252. člen Ustave SFRJ). Tak zakon pa ni bil sprejet oziroma je bil sprejet le zakon, s katerim so zvezni organi pooblašteni, da pod določenimi pogoji lahko sprejemajo ustrezne ukrepe, čeprav je vsakakor treba tudi organom drugih družbenopolitičnih skupnosti dati določena pooblastila, kakor tudi, da se predpišejo predpostavke in narava ukrepov, ki bi jih ti organi lahko sprejemali. Zaradi te potrebe omejenji organi tudi brez takih pooblastil na svojo roko sprejemajo nekatere omejitvene ukrepe, s čimer povzročajo, da so pogoji pridobivanja dohodka na različnih območjih države različni.

Svoboden promet izdelkov pa se resnično ne omejuje le zaradi pomanjkanja, ki sproža potrebo, da poleg zveznih organov tudi organi drugih družbenopolitičnih skupnosti sprejemajo določene omejitvene ukrepe, temveč tudi zaradi prakse, deloma uvedene s predpisi, deloma pa z dogovori družbenopolitičnih skupnosti in deloma brez enega ali drugega, da se tako imenovane materialne bilance družbenopolitičnih skupnosti iz plansko analitičnih kazalcev spreminjajo v podlago za zapiranje prometa nekaterih izdelkov v meje posameznih družbenopolitičnih skupnosti; morebitni promet med njimi pa je odvisen od organov te skupnosti, namesto da bi bila to stvar svobodnega nastopanja organizacij združenega dela na enotnem jugoslovanskem tržišču in njihovega samoupravnega sporazumevanja (252. člen Ustave SFRJ).

Nesporno so k temu precej prispevale tudi bilančne pozicije republik in pokrajin v devizni in plačilni bilanci države, ki so se v praksi spreminjale v zaprte parcialne bilance. Skupaj s pomanjkanjem deviz in zaradi tega, ker ni deviznega tržišča, so pripeljale do

tega, da se kljub izrečni zakonski prepovedi (10. člen Zakona o temeljih denarnega sistema ali 394. člen Zakona o obligacijah in drugi) promet na notranjem tržišču pogosto s plačevanjem v devizah, da se izdelki s posameznega območja izvažajo zaradi pridobitve deviz, medtem ko se za potrebe drugih območij morajo uvažati enaki izdelki in podobno.

● Motivi za izvoz

Niti na področju realiziranja vrednosti izdelkov in pridobivanja dohodka z izvozom, se odnosi ne odvijajo na ekonomsko zdravi podlagi. Ko primanjkuje potrebnih deviz in je pravica do uvoza vezana na lasten izvoz, se izdelki vse več izvažajo zaradi brez upoštevanja neposrednih učinkov na ustvarjanje dohodka. Resnica je, če je ustvarjanje deviz za vsako posamezno organizacijo pogoj za proizvodnjo in potemtakem tudi za ustvarjanje dohodka z realiziranjem vrednosti izdelka na domačem tržišču, da je potem tudi izvoz z izgubo lahko motiviran z dohodkom. Vendar se zaradi različnih učinkov, ki se na tej podlagi dosega, izvoz, menjava s tujino samo otežuje in vse težje tudi družbeno nadzoruje. To tembolj, če so odnosi glede pravic do deviz posrednih udeležencev v izvozu neustrezno urejeni oziroma, če se, na tej podlagi obveznost ustvarjanja deviz prevlači na kupca ali pa so razmerja proizvodnega sodelovanja namenjena le prikriivanju plačevanja z devizami na domačem tržišču. V vseh teh odnosih ni logike enotnega valutnega tečaja, s tem pa tudi ne enakosti pogojev pri poslovanju in pridobivanju dohodka.

Vse omenjeno povzroča zelo zahtevne in zelo različne pogoje poslovanja in pridobivanja dohodka v različnih organizacijah združenega dela in različne družbene nekontrolirane pogoje za razvoj posameznih dejavnosti. Zaradi različne strukture proizvodnje na posameznih območjih pa povzročajo tudi različne pogoje njihovega razvoja. V takih razmerah dejansko ni mogoče izvajati določene skupne politike cen in dohodka, zaradi tega pa tudi ne skupne politike gospodarskega razvoja. Poleg tega je to tudi eden od vzrokov nerazvitih samoupravnih vezi med organizacijami združenega dela na območju vse države in tudi osnova za krepitev moči in vloge organov družbenopolitičnih skupnosti pri sprejemanju odločitev, ki bi morale biti samostojne samoupravne odločitve delavcev v njihovih organizacijah združenega dela.

● Pomen pogojev za pridobivanje dohodka

Zaradi tega je za ekonomsko stabilizacijo izjemno pomembno, da se sistem odnosov pri realiziranju vrednosti izdelkov na tržišču in pridobivanju dohodka na tej podlagi, dosledno uredi v skladu s temelji našega družbenoekonomskega sistema, to je z Ustavo določenim samoupravnim položajem temeljnih subjektov družbene proizvodnje. V tem je tudi poseben pomen z Ustavo določene odgovornosti organov družbenopolitičnih skupnosti, da s predpisi in ukrepi, s katerimi določajo pogoje poslovanja in pridobivanja dohodka organizacij združenega dela, zagotavljajo splošne pogoje za čim bolj stabilen in stabilnejši razvoj, kakor tudi, da s temi predpisi in ukrepi kar najbolj popolno uskladijo posebne interese in samostojno delovanje organizacij združenega dela in drugih samoupravnih organizacij in skupnosti s skupnimi interesi in cilji razvoja, določenega z družbenimi plani (74. člen Ustave SFRJ). Ob upoštevanju ustavnega načela pri tem, da so republike in pokrajini odgovorne tako za lastni kot za skupni razvoj, kakor tudi, da Ustava določa samoupravne pravice in dolžnosti občin, je pri tem treba dosledno spoštovati tudi z Ustavo opredeljene temelje enotnega jugoslovskega tržišča, kakor tudi posebne interese ter samostojno delovanje organizacij združenega dela na tem tržišču, iz česar izhajajo tudi ustrezne pristojnosti posameznih družbenopolitičnih skupnosti pri urejanju ustreznih odnosov, pa tudi posebnost skupnih interesov, ki se uresničujejo v posameznih družbenopolitičnih skupnostih.

Izhajajoč iz tega, da morajo delavci v svojih temeljnih organizacijah združenega dela obvladovati celotni dohodek, s tem pa še posebej gospodariti s sredstvi razširjene reprodukcije, kakor tudi, da so, pod to predpostavko, v pogojih blagovne proizvodnje in poslovanja organizacij združenega dela na načelih dohodka, njihovo ravnanje oziroma njihovi posebni interesi ter samostojno delovanje bistveno določeni s splošnimi pogoji, v katerih poslujejo njihove organizacije in pridobivajo dohodek, je nujno treba iz predpisov, ki urejajo ustrezne odnose in iz prakse planiranja ter dogovarjanja o temeljnih planov družbenopolitičnih skupnosti odpraviti vse omenjene slabosti. Če pa gre za organizacije združenega dela, ki dohodek ustvarjajo z realiziranjem vrednosti svojih izdelkov na tržišču, to predvsem velja za Zakon o temeljih sistema cen in za Zakon o deviznem poslovanju, vendar tudi za druge predpise in za druge akte, ki podrobneje urejajo odnose, opredeljene s temi zakoni.

● Svetovne cene

Skladno s tem in že sprejetimi stališči Komisije v Izhodiščih, Protiinflacijskem programu in v dokumentu z naslovom Temelji sistema in politike ekonomskih odnosov s tujino, je treba v Zakonu o temeljih sistema cen in spremljajočih predpisih dosledno izpeljati stališče Protiinflacijskega programa, da morajo biti najpomembnejši kriteriji politike oziroma družbene kontrole cen svetovne cene oziroma, kakor je že pojasnjeno, cene, ki jih, ob enotnem valutnem tečaju ustvarja naše gospodarstvo pri menjavi s tujino, pri čemer je treba upoštevati tudi družbeno in ekonomsko smotnost vključevanja našega gospodarstva v mednarodno delitev dela, kar pomeni, da je treba upoštevati naše razvojne prioritete. Uporaba teh kriterijev predvideva, kakor je že zapisano v Protiinflacijskem programu, upoštevanje odnosov ponudbe in povpraševanja in delovanja ukrepov, ki vplivajo na njih. To namreč izhaja iz načina delovanja tržnih zakonitosti, ki, vsaj praviloma, pri večjem povpraševanju od ponudbe, povzročajo povečevanje cen, pri večji ponudbi - oteževanju plasmaja in kršitvi paritete cen, pa delujejo v nasprotni smeri. Ker pa je na ta razmerja mogoče vplivati z ukrepi kreditne, davčne ali carinske politike, kakor tudi z ustreznim režimom zunanjetrgovinske menjave, intervencijami blagovnih rezerv in podobnim morajo biti vsi ukrepi usklajeni z ekonomsko politiko in ustrežno politiko cen. Ne gre torej le za uporabo ustreznih kriterijev pri sprejemanju ukrepov neposredne kontrole cen,

kar bi morala biti izjema pri urejanju ustreznih odnosov, temveč gre tudi za to, da se ti kriteriji upoštevajo predvsem pri sprejemanju ukrepov, s katerimi se vpliva na pogoje svobodnega oblikovanja cen na tržišču, vključujoč, poleg ukrepov zaščite domače proizvodnje, kamor sodijo diferencirane carinske stopnje, izvencarinske uvozne dajatve, omejitve v zunanjetrgovinskem prometu in podobno, tudi ukrepi, ki vplivajo na ponudbo in povpraševanje na domačem tržišču, to je ukrepi na področju kreditne in davčne politike ali intervencije blagovnih rezerv in drugi ukrepi.

Ob upoštevanju, da del proizvodov in storitev ni predmet mednarodne menjave ali pa v njej le marginalno sodeluje, zaradi česar cene teh izdelkov in storitev v tej menjavi sledijo nujni logiki oblikovanja cen drugih proizvodov in storitev na svetovnem tržišču, se za te izdelke in storitve neposredno ali pa sploh ne morejo uporabiti cene iz mednarodne menjave. Ker pa cene teh izdelkov in storitev, kakor tudi cene inputa v proizvodnji izdelkov in storitev, ki so predmet mednarodne menjave, pogosto lahko tudi pomembneje vplivajo na proizvodne stroške teh izdelkov, je treba pri družbeni kontroli cen upoštevati, da se tudi cene ustreznih izdelkov in storitev oblikujejo na ravni, ki ne bo bistveno vplivala na konkurenčnost drugih izdelkov in storitev v mednarodni menjavi.

● Enaki splošni pogoji za oblikovanje cen

Ne enotnem jugoslovskega tržišču in ob svobodni menjavi izdelkov in storitev na vsem območju SFRJ, kakor tudi enakopravnosti organizacij združenega dela pri opravljanju dejavnosti in pridobivanju dohodka na enotnem trgu zahtevata, da se cene oblikujejo pod enakimi splošnimi pogoji. Sicer pa narava enotnega tržišča pripelje do tega, da svobodni promet z izdelki in ustrezni odnosi med ponudbo in povpraševanjem pripeljejo do izenačevanja cen enakih izdelkov na vsem trgu, pri čemer so morebitne lokalne razlike omejene na razlike v prometnih stroških oziroma transportnih stroških, na specifične pogoje prodaje oziroma nakupa na lokalnem trgu in podobno. V nasprotju pa to pripelje do kršitve enotnega tržišča, onemogoča vzpostavitev ekonomske smotnih reprodukcijskih vezi in do mnogih drugih slabosti. S tem pa se, razumljivo, ne izključuje pravica družbenopolitičnih skupnosti, da na svojem območju vodijo politiko diferenciranja obdavčevanja dohodka organizacij različnih dejavnosti, ali da z drugimi ukrepi spodbujajo razvoj določenih dejavnosti, ki so posebnega interesa za posamezno družbenopolitično skupnost.

Glede tega je treba izenačiti še tudi sedaj neenotno prakso ohranjanja cen določenih izdelkov na nizki ravni zaradi zaščite življenjskega standarda občanov s slabšimi materialnimi možnostmi. Ustrezna politika se upravičeno vodi kot politika ožjih območij, vendar pa ne bi smela prizadeti proizvajalcev posameznih izdelkov in jim niti ne povzročati, da imajo na različnih območjih enotnega tržišča neenak položaj. Zaradi tega ukrepi, ki se sprejemajo na tem področju, ne bi smeli biti namenjeni proizvozniki, temveč porabi posameznih izdelkov; torej bi morali proizvajalci v tem primeru realizirati vrednost svojih izdelkov pod enakimi splošnimi pogoji, ugodnosti pa je treba dati za porabo z ustreznim regresom organizacijam, ki skrbijo za preskrbo in podobno. Vendar bi bilo treba pri tem tudi upoštevati, da do teh ugodnosti niso upravičeni vsi občani z nekega območja, saj na vsakem območju živijo tudi ljudje, ki jim teh ugodnosti tako z družbenega kot z ekonomskega vidika ni upravičeno priznavati.

● Odnosi cen

Ker sedanji odnosi med cenami precej odstopajo od kriterijev, ki so predlagani v tem gradivu in tudi v Protiinflacijskem programu, in ker so sedaj z ukrepi neposredne kontrole cen te držane na zatečeni ravni, pri čemer se enkrat za ene, drugič zopet za druge izdelke in storitve dovoljuje njihovo spreminjanje in tako vzpostavljajo novi odnosi, bi bilo treba pri tem dosledno izpeljati predlagane kriterije; hkrati pa z ustreznimi ekonomskimi ukrepi zagotoviti pogoje, da se potrebni odnosi ohranjajo tudi s svobodnim oblikovanjem cen po tržnih pogojih, ko se ukine njihovo ohranjanje na določeni ravni z administrativno prisilo. To zahteva aktivno politiko valutnega tečaja in z njo usklajeno aktivno politiko cen, ustrežno davčno politiko, realne obresti in druge mehanske družbene kontrole cen ter druge ukrepe za izvajanje te politike. Glede tega je treba posebej poudariti, da spreminjanja cen posameznih izdelkov in storitev, medtem ko so pod neposredno družbeno kontrolo, ne bi smeli dovoljevati samo zaradi tega, ker s spremembo valutnega tečaja ali zaradi rasti svetovnih cen naraščajo stroški inputa tujega izvora in še manj samo zaradi tega, ker naraščajo stroški zaradi dovoljene spreminjanja cen domačih izdelkov in storitev. Sprememba odnosov med cenami v skladu s predlaganimi kriteriji pa bo nujno pripeljala do preazdelitve dohodka, kakršen se sedaj ustvarja v različnih dejavnostih, pa bo tako kot posledica stroškov inputa na tej podlagi prišlo v nekaterih dejavnostih do zmanjšanja dohodka, če je določen z razliko med temi stroški in cenami lastnih izdelkov oziroma storitev. Vendar, če predlagani kriteriji dovoljujejo spreminjanje cen navzgor oziroma, če v dohodku, ki se ustvarja v posamezni dejavnosti, ni možnosti za njegovo zmanjševanje, bo morala biti rast stroškov inputa, če se zaradi njih dovoljuje spreminjanje cen, absolutni limit tega povečevanja, tako da bi se smele cene spremeniti le do sorazmernega deleža teh stroškov v strukturi cene. Če na primer stroški, ki so v strukturi cene udeleženi s 25 odstotki, narastejo za 20 odstotkov, bi se lahko cene zaradi te rasti povečale le do 5 odstotkov. Za pridobivanje dohodka z realiziranjem vrednosti izdelkov na tržišču pa bi morali ob vsem, kar je rečeno, upoštevati tudi odprto vprašanje, če se devizna sredstva, ustvarjena z izvozom, ki jih organizacije združenega dela zadržujejo na svojih deviznih računih, upoštevajo v celotnem prihodu ali ne. Odprto pa je tudi vprašanje, koliko plačevanje z različnimi kreditnimi plačilnimi sredstvi izsiljuje proizvodnjo preko normalnih meja oziroma v kolikšni meri morebiti preko fiktivnega dohodka, obračunana na tej podlagi, inflacijsko deluje. O prvem vprašanju je tekla beseda v gradivu Komisije o politiki in sistemu ekonomskih odnosov s tujino, drugo vprašanje pa bi bilo treba obravnavati v okviru razprave v posebnem gradivu o kreditno-monetarnem sistemu,

ki ga pripravljata posebna delovna skupina zveznih družbenih svetov, pa tudi v okviru sprememb Zakona o ugotavljanju in razporejanju celotnega prihodka in dohodka. Zaradi tega v tem gradivu nobeno od omenjenih vprašanj ni podrobneje obravnavano, čeprav sta obe pomembni tudi za pogoje pridobivanja dohodka.

Za vrednost, realizirano z različnimi kreditnimi plačilnimi sredstvi, pa je treba poudariti, da je tako plačevanje dejansko vedno odloženo plačilo, tako da je namesto učinkovitega plačila dana le obljuba z večjo ali manjšo gotovostjo, da bo plačilo izvršeno, da bo torej učinkovito plačilo v določenem roku realizirano. Z drugimi besedami to pomeni, da priznavanje takega plačila kot realizirane vrednosti, ki se vsteva v celotni prihodek in obračun dohodka, omogoča, da se določena vrednost porabi kot dohodek prej kot so bili izdelki ali storitve, za katerih vrednost se dohodek ustvarja, učinkovito plačani, oziroma prej kot je dal kupec realno vrednost za izdelke in storitve, ki jih je že dobil. Zaradi tega je to objektivno oblika emisije denarja, ki mora biti, da ne bo delovala inflacijsko, pod učinkovitim družbenim nadzorstvom in še posebej pod nadzorstvom monetarnega področja, tako glede pogojev pod katerimi lahko poteka plačevanje z določenimi kreditnimi plačilnimi sredstvi, kot tudi glede rednega izpolnjevanja obveznosti, ki izvirajo iz takega plačevanja. Neizpolnjevanje omenjenih obveznosti terja najstrožje sankcije, zloraba ustreznih plačilnih sredstev pa tudi kazensko odgovornost. Sedaj moramo ugotoviti, da niti družbeno nadzorstvo ni dovolj učinkovito in vedno niso uporabljene tudi ustrezne sankcije, čeprav je znano, da se sprejete obveznosti ne izpolnjujejo ali pa da se taka sredstva uporabljajo za fiktivna plačila, s katerimi bi organizacija, ki jih prejme, lahko izkazala primeren prihodek oziroma razpolagala z ustrežno vrednostjo, čeprav ni dala nikakršne protivrednosti. To prakso je vsekakor treba preprečiti, ker le najrigoroznija disciplina pri plačevanju s kreditnimi sredstvi dovoljuje, da je mogoče vrednost, realizirano s takimi plačilnimi sredstvi, priznati kot celotni prihodek in kot podlaga za pridobivanje dohodka.

● Odnosi pri pridobivanju dohodka

O realiziranju vrednosti izdelkov in storitev na področju ekonomskih odnosov s tujino, so najpomembnejše ugotovitve zapisane v posebnem dokumentu Komisije o sistemu teh odnosov, tako da jih ni treba ponavljati. Za odnose pri pridobivanju dohodka pa je tudi tu treba poudariti, da mora biti temeljni motiv za organizacijo združenega dela tudi pri razmerjih dohodka, ustvarjen v realizirani vrednosti, obračunani po enotnem valutnem tečaju, saj usmeritev k ustvarjanju deviz le zaradi potreb lastnega plačevanja v tujini, lahko tudi potencialno najpomembnejše izvoznike dezinteresira za izvoz preko teh meja. Pod to predpostavko so tudi dejanske izvozne cene zelo različne, kar resno ogroža enotnost valutnega tečaja, s tem pa tudi merilo ekonomskega in družbeno učinkovitega vključevanja v mednarodno delitev dela. Tako je lahko izvoz le zaradi lastnega uvoza dolgoročno gledano samo izjemen začasen ukrep, ki, da ne bi povzročil nezaželenih učinkov, terja med drugim tudi diferencirano razmerje med izvozom in uvozom tako za posamezne dejavnosti kot za posamezne organizacije združenega dela. O tem pa ni mogoče lahko doseči sporazuma na samoupravni podlagi, kar lahko izkazuje arbitrarne državne administracije, ki najpogosteje pripeljejo do ukrepov z linearnim učinkom, tako da je v nasprotju z razlogi za njihovo sprejete, kot tako pa tudi ne more slediti niti logiki dohodka.

● Vključevanje v mednarodno delitev dela

Pri nadaljnjem razvoju sistema ekonomskih odnosov s tujino, vključno z deviznim režimom, bi bilo treba delovati v smeri zagotavljanja trajnih pogojev, ki bodo organizacijam združenega dela omogočili učinkovito in enakopravno vključevanje v mednarodno delitev dela, posebej s spodbujanjem proizvajalcev za ekonomsko smotno in z vidika pridobivanja dohodka atraktiven izvoz. To predpostavljata doseganje gospodarske rasti z večjo odprtostjo svetu in izvozno usmerjeno koncepcijo dolgoročnega gospodarskega razvoja. Instrumente ekonomske politike morajo spodbujati organizacije združenega dela k večji produktivnosti dela in še posebej k združevanju dela in sredstev in skupnemu pridobivanju dohodka z izvozom, da bi se s tem krepila konkurenčna sposobnost našega gospodarstva in dosegali večji izvozni rezultati. Pri tem pa je treba posebej omeniti, da lahko skupno ustvarjanje deviz na podlagi združevanja sredstev temelji skladno z načeli 26. člena Ustave SFRJ, le na učinku, ustvarjenem z združenimi sredstvi. To torej terja ugotavljanje ustreznega učinka in sodelovanje le na tej podlagi. Hkrati pa je treba sprejemati vse ukrepe za preprečevanje pojavov, ki otežujejo oblikovanje deviznega tržišča ali pa premalo spodbujajo njegovo delovanje.

Temelj dolgoročnih rešitev ekonomskih odnosov s tujino mora biti doseganje interne in postopno tudi doseganje eksterne konvertibilnosti dinarja kot edinega zakonitega plačilnega sredstva v državi. K dosegi tega cilja mora prispevati tudi devizni režim, ki mora spodbujati učinkovito vključevanje organizacij združenega dela v mednarodno menjavo in delitev dela in na tej podlagi stalno povečevanje proizvodnje in dohodka. Zaradi tega je nujno treba čimprej zagotoviti pogoje za uresničevanje ustreznih politike blagovnih in deviznih rezerv ter za delovanje deviznega tržišča, katerega vloga je med drugim tudi, da omogoči delovanje ekonomskih kriterijev na podlagi premagovanja rešitev v devizni sferi, ki so predvidene v sedanjem t. i. prehodnem režimu. Doseganje izkušnje opozarjajo, da je nujno treba skrbno spremljati prakso in z ukrepi ekonomske politike pravočasno ukrepati, da bi čimprej premagali obstoječe težave, oziroma uresničili temeljne opredeljene strategije dolgoročnega razvoja in ekonomskih odnosov s tujino.

2. PRIDOBIVANJE DOHODKA NA NAČELIH SVOBODNE MENJAVE DELA

O pridobivanju dohodka s svobodno menjavo dela govori poseben dokument Komisije. Ker pa je ome-

jen le na družbene dejavnosti zunaj materialne proizvodnje, je treba v tem gradivu opozoriti na nekatere specifičnosti pri pridobivanju dohodka organizacij združenega dela v materialni proizvodnji na načelih svobodne menjave dela, kot je bilo že povedano, gre za organizacije združenega dela v dejavnostih gospodarske infrastrukture, v katerih podobno kot v dejavnostih zunaj materialne proizvodnje, ne more biti delovanje tržnih zakonitosti podlaga za usklajevanje dela s potrebami in niti ne podlaga za vrednotenje rezultatov dela.

Na tej podlagi se pridobiva dohodek tudi v delovnih skupnostih, v delovnih in setavljenih organizacijah združenega dela, v samoupravnih interesnih skupnostih, bankah itd., kjer veljajo ista načela kot so navedena v dokumentih Komisije o družbenih dejavnostih, pri čemer pa se za ugotavljanje rezultatov dela za te dejavnosti lahko lažje določijo objektivizirana merila.

Temeljna značilnost pridobivanja dohodka organizacij združenega dela v dejavnostih gospodarske infrastrukture je, v primerjavi z dejavnostmi zunaj materialne proizvodnje v tem, da plačevanje izdelkov in storitev organizacij združenega dela teh dejavnosti in potemtakem tudi njihov dohodek v reprodukciji porabi, ne gre v breme dohodka organizacij združenega dela, ki uporabljajo te izdelke ali storitve, t. pomeni, rečeno z drugimi besedami, v tem prim materialni strošek teh organizacij. Mimo tega in posamezni izdelki in storitve na področju gospodarske infrastrukture svojo ceno, čeprav se ta pri pridobivanju dohodka na načelih svobodne menjave ne oblikuje s tržnimi mehanizmi in ima tako posebno značilnost. To je tembolj pogost pojav s cenam izdelkov in storitev tudi kadar se ti proizvod storitve formalno prodajajo na tržišču, kar por da se prodajajo na enak način kot drugi izdelki storitve iz materialne proizvodnje.

Proizvodnja teh izdelkov in storitev ima pravil monopolni značaj - na določenem območju je e te vrste, saj je neracionalno ali tudi ni mogoče organizirati konkurenčne proizvodnje, najpogosteje pa ni možnosti, da bi jo zamenjali z uvozom. Zaradi se mora ta proizvodnja organizirati neposredno skladu s potrebami posameznega območja, pa če je to območje vsa država. Ta proizvodnja torej za va neposredno plansko usklajevanje produkcije potrebami in neposredno družbeno kontrolo cen i kov in storitev. To pa je najlažje doseči s samoupravnimi sporazumi proizvajalcev in uporabnikov n vih izdelkov in storitev v samoupravnih interskupnostih, ki so zaradi tega tudi organizirane, dar pa to ni nujno edina možnost niti za urej ustreznih odnosov na samoupravni podlagi. Ust zaradi tega tudi omenja možnost organiziranja moupravnih interesnih skupnosti za ta področja govori o uresničevanju skupnih interesov v njih, ki j prizadete organizacije opredelijo s samoupravnim sporazumom (55. člen Ustave SFRJ). Tudi ZZL omenja le možnost, ne pa tudi obveznost pridobivanja dohodka v teh dejavnostih na načelih svobodne menjave dela (94. člen ZZD), čeprav se lahko tržna realizacija na tem področju najpogosteje le formalno uporablja.

V praksi pa so vendar za ta področja, vsaj v večini družbenopolitičnih skupnosti, organizirane samoupravne interesne skupnosti, v katerih se proizvajalci in izvajalci ter uporabniki njihovih izdelkov in storitev sporazumevajo tudi o cenah. Pri tem pa prihaja do določenih problemov, čeprav se podobne težave lahko pojavljajo in do njih tudi prihaja neodvisno od tega, ali se razmerja urejajo v samoupravnih skupnostih ali mimo njih.

Včasih namreč določene proizvode in storitve teh dejavnosti skupaj uporabljajo vsi uporabniki z določenega območja in jih skupaj tudi plačujejo, zaradi tega se morajo tudi sporazumeti o prispevku, ki ga morajo posamezni uporabniki za to plačati. Glede tega pa to za posameznega uporabnika še nujno ne pomeni, da je to cena za proizvođa oziroma storitve, ki jih dejansko uporablja, čeprav je to dejansko cena za izdelke ali storitve, ki so mu na razpolago, čeprav ga plačevanje te cene samo potencialno legitimira za njihovo uporabo.

Nadalje se morajo proizvajalci in uporabniki njihovih izdelkov ter storitev, ker se v teh dejavnostih usklajevanje proizvodnje in potreb ne ureja s tržnimi zakonitostmi, neposredno sporazumevati tudi o razširjeni reprodukciji v teh dejavnostih.

Razmerja pri skupnem plačevanju izdelkov in storitev dejavnosti na področju infrastrukture in pridobivanje dohodka v njih na načelih svobodne menjave dela, pa v praksi niso natančno urejena.

● Prispevki, ki jih določajo organi družbenopolitičnih skupnosti

Pogosto so primerna plačila prispevkov v določenem znesku opredeljena kot obvezna po predpisih družbenopolitičnih skupnosti, in sicer zaradi nepravilne uporabe pooblastila iz 59. člena Ustave SFRJ, ki ga ima družbenopolitična skupnost ali na podlagi ustavnega pooblastila tem skupnostim, da sprejemajo ukrepe neposredne kontrole cen, v nekaterih primerih pa imajo ti prispevki tudi specifično obliko, kot je na primer plačevanje prispevka za gradnjo oziroma vzdrževanje cest v ceni bencina in podobno. Pri tem pa v praksi ni vedno jasno niti, v kakšnem smislu so te obveznosti predpisane in niti ne na podlagi katerih ustavnih pooblastil in podobno, kar pa razumljivo ne spreminja njihove narave, da so prispevki za skupno plačevanje posameznih storitev. Zaradi tega to povzroča nejasnosti, kdo in po katerih merilih določa te obveznosti, ali se plačujejo v breme materialnih stroškov ali pa iz dohodka, ni pa tudi večkrat jasno, kako se razpolaga z zbranimi sredstvi itd.

Poseben problem je tudi, ker določanje teh obveznosti s predpisi družbenopolitičnih skupnosti ne ostaja vedno v mejah ustavnih pooblastil in ni predvideno, kakor zahteva določba 59. člena Ustave SFRJ, le kot začasen ukrep v primerih, ko to ni določeno s samoupravnim sporazumom v samoupravni interesni skupnosti; problem pa je nadalje, da predhodno ni izveden postopek samoupravnega sporazumevanja, kar je predpogoj za določitev obveznosti s predpisi družbenopolitične skupnosti. Vse to ni podrobneje urejeno niti z ZZD in ne z Zakonom o ugotavljanju celotnega prihodka in dohodka, pa tudi ne z Zakonom o temeljih sistema cen in družbeni kontroli cen. Zaradi tega je treba ustrezno določbe predpisati v dopolnitvah teh zakonov oziroma v spremembah in dopolnitvah zakonov republik in pokrajin, s katerimi

se urejajo ti odnosi, pri čemer je treba upoštevati ustavne določbe, da se ta razmerja urejajo na samoupravni podlagi, vendar le v skladu z Ustavo opredeljenimi pogoji in časnimi ukrepi skupščin družbenopolitičnih skupnosti.

● **Financiranje razširjene reprodukcije in svobodna menjava dela**

Glede odnosa cen in financiranja razširjene reprodukcije na tem področju, je treba upoštevati, da je mogoče potrebna sredstva za financiranje razširjene reprodukcije zagotavljati na različne načine, vendar jih tudi za te namene morajo v končni fazi zagotoviti uporabniki. To so lahko tudi sredstva, ki se ustvarijo kot sestavina cene proizvodov oziroma storitev, pa tudi celotnega prihodka organizacij združenega dela, ko se oblikujejo neposredno iz cene za tekočo porabo njihovih izdelkov ali storitev, ali pa se zagotavljajo s posebnimi plačili (prispevki) v ta namen. Če pa je predvidena obveznost vračanja združenih sredstev in odvisno od tega, kako bo to doseženo oziroma s kakšno dinamiko bo uresničeno, je to treba upoštevati pri določanju cen.

Vse kar je bilo doslej povedano na tem področju izhaja iz pravilnega razumevanja tako ustavnih določb kot določb ZZZD, pa vendar ni niti za te kot tudi ne za družbene dejavnosti zunaj materialne proizvodnje, v katerih prihaja do enakih problemov, v tem smislu neposredno urejeno (glej na primer 93. člen ZZZD). To je pripeljalo do različne prakse, prepletanja različnih razmerij in njihovega urejanja v nasprotju z Ustavo in ZZZD. Tako med drugim družbenopolitične skupnosti pogosto predpisujejo obveznost združevanja sredstev organizacij združenega dela brez obveznosti, da bi jim njihova sredstva vrnila, pri tem pa ta obveznost ne zadene le uporabnikov posameznih izdelkov oziroma storitev in niti ni, če gre za uporabnike, v sorazmerju z njihovim izkoriščanjem. Za tako predpisovanje obveznega združevanja sredstev pa ni ustavne podlage. Obvezno združevanje sredstev, ki ni vezano z uporabo posamezne proizvodnje ali pa ni v sorazmerju s to uporabo, se namreč lahko predpiše le na podlagi določbe 23. člena Ustave SFRJ in ustreznih določb ustav republik in pokrajin, ki zahtevajo obvezno vračanje združenih sredstev, saj omenjene določbe izrecno poudarjajo, da s takim obveznim združevanjem ni mogoče trajno odvzeti pravic delavcem, da glede teh sredstev odločajo v svojih temeljnih organizacijah.

Da bi bili odnosi pri pridobivanju dohodka, kakor tudi o ekonomskem položaju teh dejavnosti jasni in urejeni v skladu z Ustavo, bi bilo treba omenjena razmerja glede financiranja razširjene reprodukcije v teh dejavnostih urediti na ustrezen način, in sicer z zveznim zakonom, če gre za temeljne pravice delavcev v združenem delu oziroma za temeljne pravice in obveznosti pri odločanju o sredstvih razširjene reprodukcije v skladu s 3. točko 1. odstavka 281. člena Ustave SFRJ; ali pa z zakoni republik in pokrajin, s katerimi se podrobneje urejajo odnosi na tem področju, ki pa tudi morajo biti v skladu z Ustavo oziroma z ustavno določenim položajem samoupravnih organizacij in skupnosti.

Ker se enaki ali podobni problemi pojavljajo tudi pri pridobivanju dohodka s svobodno menjavo dela organizacij združenega dela družbenih dejavnosti oziroma tudi pri oblikovanju sredstev za financiranje razširjene reprodukcije v teh dejavnostih, je treba z zakoni republik in pokrajin, ker v njihovo pristojnost sodi urejanje odnosov na tem področju, urediti ta razmerja na način, ki je omejen za pridobivanje dohodka na načelih svobodne menjave dela v dejavnostih materialne proizvodnje, saj sedaj niti odnosi v družbenih dejavnostih, posebej glede sredstev za financiranje razširjene reprodukcije v njih, niso povsem pravilno urejeni.

IV. Ugotavljanje, razporejanje in delitev dohodka

1. UGOTAVLJANJE DOHODKA

Temeljne organizacije združenega dela pridobivajo dohodek v okviru celotne realizirane vrednosti svojih proizvodov ali storitev kot družbeno priznanje rezultatov svojega in celotnega družbenega dela v pogojih socialistične blagovne proizvodnje, s katerim delavci v temeljni organizaciji upravljajo na podlagi svoje pravice dela z družbenimi sredstvi. V okviru celotne realizirane vrednosti pomeni dohodek novo vrednost, tako da ugotavljanje dela realizirane vrednosti kot dohodka zahteva ugotavljanje prenešene vrednosti sredstev za proizvodnjo in drugih delovnih sredstev, da bi se razlikala med to in celotno realizirano vrednostjo ugotovila kot dohodek. Izhajajoč iz pojmovanja delovne teorije vrednosti, da se vrednost ustvarja samo v proizvodnji materialnih dobrin in da se potemtakem nova vrednost tu izvorno tudi realizira, da pa je dohodek v drugih dejavnostih izveden iz realizirane vrednosti v materialni proizvodnji, je v ZZZD ugotavljanje dohodka v temeljih tako tudi urejeno. Med drugim je tako izpeljano tudi zaradi tega, da bi se dokazalo, kako so sredstva za potrebe zunaj materialne proizvodnje, pa tudi dohodki v drugih dejavnostih, odvisni od velikosti dohodka, ustvarjenega v materialni proizvodnji, kakor tudi da bi se, povezano s tem s svobodno menjavo dela, s katero se ustvarjajo dohodki v drugih družbenih dejavnostih, pokazala tudi ta odvisnost in novo razmerje med delavci v materialni proizvodnji in delavci v drugih dejavnostih – odnos, ki delavcem v materialni proizvodnji omogoča odločanje tudi o sredstvih, ki se iz materialne proizvodnje namenjajo za druge dejavnosti, delavcem v teh dejavnostih pa se zagotavlja enak družbenoekonomski položaj, kakršnega imajo tudi delavci v materialni proizvodnji.

Pri tem pa je bilo nujno treba uporabiti tudi določene konvencije ali zaradi narave prenosa vrednosti različnih sredstev za proizvodnjo kot pri amortiziranju vrednosti fiksnih sredstev, ki se morajo določiti prej kot so ta sredstva v celoti izrabljena, ali pa zaradi razlike med nominalnimi vrednostmi iztrošenih sredstev v trenutku nabave in v trenutku realiziranja vrednosti novih izdelkov, do katerih prihaja zaradi spremembe cen, ali pa nadalje zaradi tega, ker je bilo treba določene stroške poslovanja organizacij združenega dela, na primer carine ali druge posredne datjave določiti kot materialni strošek, čeprav so dejansko le oblika prerazporeditve nove vrednosti in podobno. V ZZZD, kjer so o prenešanju vrednosti oziroma materialnih stroškov in amortizaciji zapisane le načelne določbe, je to urejeno ali z najnujnejšimi odstopanji od načelne opredelitve, ali pa tudi ni podrobneje urejeno, s tem, da se to podrobneje opredeli s posebnimi zakoni, predvsem z Zakonom o ugotavljanju celotnega prihodka in dohodka in z Zakonom o amortizaciji. S tema zakonskima predpisoma pa to ni povsem zadovoljivo urejeno, tako da je nekatere določbe teh zakonov treba revidirati oziroma spremeniti ali dopolniti.

To ni samo formalno strokovno-tehnično vprašanje obračunavanja ustreznih vrednosti, temveč tudi pomembno načelno vprašanje sistema družbenoekonomskih odnosov. Gre namreč za vprašanje enotnega in realnega izkazovanja dohodka kot izraza rezultatov dela in materialne osnove uresničevanja samoupravnih pravic delavcev in s tem povezano tudi odnos delavcev do dohodka in do stroškov, s katerimi je dohodek določen; gre pa tudi za vprašanje omejenih odnosov med izdatki za storitve dejavnosti, v katerih se ne ustvarja nova vrednost in dohodkom, ustvarjenem v materialni proizvodnji, kakor tudi za vprašanje nekaterih drugih pomembnih sestavin sistema družbenoekonomskih odnosov. Vsa ta razmerja, kakor so določena v členih omejenih zakonov, morajo biti potemtakem predmet konkretne analize, ki jo morajo opraviti za to pristojni organi, vendar pa je tudi tu treba opozoriti na nekatera načelna vprašanja.

● **Kaj se ne sme vključevati med materialne stroške**

Za materialne stroške, kot so opredeljeni z Zakonom o ugotavljanju celotnega prihodka in dohodka, je treba opozoriti, da so po njegovih določbah v materialne stroške vštete tudi nekatere zapadle ali izgubljene vrednosti, ki jih ne bi bilo mogoče smatrati kot materialne stroške proizvodnje, nadalje določeni izdatki, ki bi se kot materialni strošek težko uvrstili med izdatke za tekoče potrebe proizvodnje, ki so neposreden pogoj za proizvodnjo (105. člen ZZZD) in podobno. V omenjenem Zakonu pa niso dobili ustrezne kvalifikacije niti nekateri izdatki, ki jih je pri ugotavljanju dohodka nujno treba priznati kot materialni strošek, vendar jih vseeno ne bi smeli izenačevati z drugimi materialnimi stroški.

Zaradi tega bi bilo treba preučiti določbe Zakona o ugotavljanju celotnega prihodka in dohodka in jih čim celoviteje uskladiti z izhodiščno zamisljivo ZZZD o strukturi realizirane vrednosti izdelkov in storitev.

Glede stroškov poslovanja, ki so v Zakonu o ugotavljanju celotnega prihodka in dohodka vključeni med materialne stroške, kar pomeni, da se pri ugotavljanju dohodka uvrščajo med odbitne postavke od celotne realizirane vrednosti, je treba posebno pozornost nameniti tudi nekaterim čistim prometnim stroškom kot so stroški za reklamo, propagando, reprezentanco, stroški službenih potovanj zaradi nakupa ali prodaje izdelkov in podobno. To namreč niso nujni stroški proizvodnje, temveč le stroški, ki so samo povezani z njeno blagovno obliko oziroma tržnim poslovanjem. No, tudi v blagovni proizvodnji, kjer so ti stroški nujni, je težko merljiv potreben obseg teh izdatkov, ker pa se ugotavlja brez nadzorstva delavcev, lahko postanejo ti stroški tudi zaslon za privatizacijo sredstev v družbeni lastnini in za druge zlorabe. Dobro bi bilo, če bi te stroške kot posebno kategorijo izločili v posebno postavko stroškov poslovanja, ki ne sodijo niti med materialne stroške proizvodnje in niti v dohodek. Njihov znesek pa bi morali posebej določati delavci v finančnih planih organizacije, tako da bi bila uporaba teh sredstev pod njihovim učinkovitim nadzorstvom oziroma, podobno kot določen limit omejenih stroškov, tudi pod kontrolo SDK. Na to napotuje tudi 4. odstavek 105. člena ZZZD.

Posebej je treba poudariti, da bi morali iz materialnih stroškov izključiti zmanjšanje poslovnih sredstev oziroma izgubo neamortizirane vrednosti osnovnih sredstev zaradi prodaje po ceni, ki je nižja od te vrednosti ali zaradi odpisa teh sredstev in podobno. To namreč ne sodi med ugotavljanje celotnega prihodka in dohodka oziroma se nanaša na spremembo vrednosti poslovnih sredstev, ki se nujno ne pokriva-jo iz celotnega prihodka, ter tako zmanjšujejo dohodek. Prej bi prišlo v poštev, če je to potrebno, da se ustrezno nadomestilo zagotovi na račun rezervnih sredstev, v primerih, če jih ni dovolj za nadomestilo z enkratnim izločenjem teh sredstev, pa se omogoči tudi časovna razmejitev te obveznosti na več let.

● **Zmanjšanje vrednosti poslovnih sredstev**

S tem v zvezi je treba spomniti, da so delavci v združenem delu vzajemno odgovorni za stalno obnavljanje, povečevanje in razvijanje družbenih sredstev (15. člen Ustave SFRJ), obstoja pa tudi možnost ukinitve organizacije združenega dela, če ni sposobna »trajneje« obnavljati sredstev za proizvodnjo in drugih sredstev, s katerimi upravlja (48. člen Ustave). Na ta način je namreč omogočeno z zakonom določiti, kdaj je oziroma pod kakšnimi pogoji je mogoče sprejeti zmanjšanje vrednosti poslovnih sredstev brez nadomeščanja izgubljene vrednosti. Izhodišče pri tem je, da se vrednost poslovnih sredstev lahko zmanjša iz objektivnih razlogov: nove pridobitve v tehnologiji pogosto povzročajo zmanjšanje vrednosti sredstev, ki so bila dotlej uporabljana, tudi prej kot je bila njihova vrednost v celoti amortizirana, nadalje je mogoče, da dejanska fizična dotrajanost sredstev ni taka kot predvidena izraba sredstev, ki je uporabljena kot osnova za določanje amortizacijske stopnje njihove vrednosti, ta vrednost pa se tudi sicer zmanjšuje, kadar se zaradi rasti cen fiksnih sredstev povečuje osnova za uporabo določenih amortizacijskih stopenj, ker to ne velja za preteklo obdobje, v katerem je bila amortizacija določena po nominalno nižji osnovi (t. i. izgubljena amortizacija in podobno).

Problem nadomeščanja zmanjšane vrednosti poslovnih sredstev se mimo tega pojavlja tudi neodvisno od tega, če je to zmanjšanje nastalo iz objektivnih razlogov. Odpira se namreč vprašanje, če je treba vztrajati na stališču, da se to zmanjšanje vedno nadomesti v primeru izgub oziroma pomanjkanja rezervnih sredstev v potrebnem obsegu, oziroma da se ga pokrje iz drugih virov ali tudi z likvidacijo prizadetih organizacij, če bi z enostavnim odpisom izgubljene vrednosti organizacija lahko normalno nadaljevala poslovanje, ne da bi za to angažirala dodatna sredstva drugih organizacij. Pri tem je treba predpostaviti, da ne gre za sredstva, dobljena od drugih z obveznostjo vračanja, ker vrednosti takih sredstev ni mogoče enostavno odpisati brez soglasja tistih, ki o njih izvorno odločajo.

Resnica je, da se tudi po veljavnih predpisih lahko v izvenrednih primerih, s soglasjem upnikov, odpise del terjatev, vendar se pri tem najpogosteje ne upošteva, da je obveznosti mogoče izpolniti tudi s prenosom sredstev na upnike, s katerimi opravlja dolžnik, pri čemer bi ta sredstva postala združena sredstva upnikov v poslovanju dolžnika, vključujoč tu tudi konverzijo ustreznih terjatev v dolgoročni kredit. Neodvisno od tega se zastavlja vprašanje, če je treba v sistemu sanacije organizacij združenega dela sprejeti rešitev odpisa vrednosti sredstev, ki bi se morala po veljavnih predpisih nadomestiti na račun celotnega prihodka oziroma dohodka, kadarkoli je organizacija sposobna, da pod temi pogoji nadaljuje s poslovanjem. Glede na to, da je ustreznost vrednosti že tudi sicer izgubljena, bi moral biti odgovor na to vprašanje pozitiven, vendar je razumljivo, da je treba to v vsakem postopku, za vsak konkreten primer ugotoviti kot upravičeno rešitev.

Nadalje se s tem odpira tudi vprašanje, če je treba izkazovati morebitno izgubo tudi, če bi se ji bilo mogoče izogniti ali je ne prikazati, ko bi se obračun amortizacije vrednosti fiksnih sredstev, ki bi ga bilo treba poravnati v tekočem obdobju deloma ali v celoti poravnal v enem iz prihodnjih let, seveda pod pogojem, da se v postopku sanacije na tej podlagi ugotovi, kako so realne možnosti, da bo to organizacija lahko storila, ne da bi ponovno zaslula v izgubo. V tržnem gospodarstvu je treba namreč računati tudi s tem, da so možne oscilacije pri doseganju posameznih učinkov poslovanja, kar pomeni, da se neugoden posloven rezultat v posameznem letu lahko kompenzira z ugodnejšim v drugem letu. Na to je treba računati tudi v našem gospodarstvu in na tej podlagi omogočiti sanacijo organizacije združenega dela, če v posameznem letu, za katerega se ugotavlja dohodek, izkaže izgubo.

Vse to zahteva, da se je treba problema sprememb in nadomeščanja zmanjšane oziroma tudi nezmanjšane vrednosti poslovnih sredstev drugače lotiti kot je to opredeljeno v Zakonu o ugotavljanju celotnega prihodka in dohodka. To potrjuje tudi rešitev, po kateri se nominalno povečanje vrednosti sredstev zaradi revalorizacije in podobno ne vnese v celotni prihodek in ne poveča dohodek, temveč se ustrezna sprememba izpelje na račun sredstev brez spreminjanja celotnega prihodka ali dohodka.

● **Amortizacija osnovnih sredstev**

Za amortizacijo vrednosti osnovnih sredstev pa je treba poudariti še dve vprašanji. Prvo zadeva realno izkazovanje vrednosti osnovnih sredstev, ki se amortizirajo, drugo pa način obračunavanja amortizacije.

Po pozitivnih predpisih je namreč določena tudi obveznost občasnega popravka knjigovodske vrednosti osnovnih sredstev zaradi povečanja njihove nominalne vrednosti, opravljen pa je s časovno razmejitvijo več kot leta dni ali linearno za posamezne skupine osnovnih sredstev s povečanjem njihove knjigovodske vrednosti za določeni odstotek, kar lahko povzroči bistvene razlike med knjižno in dejansko vrednostjo sredstev v posameznih organizacijah pa tudi v vsem gospodarstvu. Na slednje posebej opozarja razmerje med osnovnimi in obratnimi sredstvi v celotnih poslovnih sredstvih gospodarstva, ki se je v več letih bistveno spremenilo, tako da je zmanjšanje delež osnovnih in povečan delež obratnih sredstev. Čeprav to ne more biti dokaz, da je vrednost osnovnih sredstev podcenjena, to vendar vodi k sklepu, da bi se lahko zgodilo, da bi morali to vprašanje posebej preučiti.

Če se ta hipoteza potrdi, je treba sprejeti potrebne ukrepe, da se vrednost vseh poslovnih sredstev realno izkazuje. Brez tega namreč ni mogoče niti amortizacije, pa tudi ne dohodka realno prikazovati, neodvisno od tega, da je z najnovejšimi spremembami predpisov o amortizaciji, ta precej povečana.

Mimo tega bi bilo treba, v kolikor je to mogoče, zmanjšati časovni razkorak med določenim povečevanjem nominalne vrednosti osnovnih sredstev zaradi splošne rasti cen in časom revalorizacije, ki je sedaj, posebej glede na visoko inflacijo, prevelik.

Za način obračunavanja amortizacije pa je treba ugotoviti, da veljavni način tega obračunavanja po Zakonu predpisanih enotnih minimalnih stopnjah, s pravico organizacij združenega dela, da v okviru razporejanja na tej podlagi obračunavanja dohodka, določijo tudi večjo amortizacijo, ki pa se vendar, v tem povečanem delu smatra za del dohodka, ne ustreza zahtevi, da je amortizacija tako obračunana, da omogoča obnavljanje sredstev po njihovem dejansko tako fizičnem kot ekonomskem iztrošenju oziroma razvrednotenju. Če zaradi tega, ker je doba trajanja posameznih sredstev naprej predvidena, njihova dejanska doba nujno od tega odstopa, in sicer v toliko večji meri, če gre za sredstva, ki zaradi tehnoloških inovacij hitro ekonomsko zastarajo. Ker pa je od realno obračunane amortizacije bistveno odvisna reprodukcijska sposobnost organizacij združenega dela, narava njihovega normalnega poslovanja zahteva, da je način obračuna in povezano s tem obseg amortizacije odvisen tako od konkretnih pogojev, v katerih se posamezna sredstva uporabljajo, kakor tudi od nujnosti, da se z njihovo pravočasno zamenjavo spremlja razvoj tehnologije. Z enotnimi stopnjami, še posebej minimalnimi, ni mogoče zadovoljiti ne eni ne drugi zahtevi. Obračun in obseg amortizacije morata namreč biti prilagojena pogojem vsake organizacije oziroma morata biti predmet njene poslovne politike.

Za veljavni sistem obračunavanja amortizacije sta bila dva razloga: prvi – da se dobi enoten obračun dohodka in povezano s tem enoten in primerljiv izkaz doseženih poslovnih rezultatov različnih organizacij; ter drugi – da se prepreči, da bi z nerealno nizko amortizacijo, prenešeno vrednost sredstev ugotavljali

kot dohodek in uporabljali v neproizvodne namene oziroma, da bi se z nerealno visoko amortizacijo izognili obveznosti plačevanja davkov in prispevkov, ki grede v breme dohodka.

Če pa se na tej podlagi ne pride do realnega obračuna amortizacije in potemtakem tudi do realnega izkazovanja dohodka, to odpira vprašanje upravičenosti prvega razloga, saj, če vsaka organizacija realno določi amortizacijo, kar pomeni, da upošteva konkretne pogoje, v katerih uporablja sredstva, katerih vrednost amortizira, potem je to tudi enoten in primerljiv obračun oziroma izkazovanje dohodka, čeprav pri tem niso uporabljene enotne stopnje. Te stopnje pravzaprav omogočajo nerealne, pa potemtakem tudi neenotne – v nekaterih organizacijah bolj, v nekaterih manj realne – obračun oziroma izkazovanje dohodka in ustvarjenih poslovnih rezultatov.

Možnost, da organizacija združenega dela ugotovi, nerealno nizko amortizacijo in prenešeno vrednost sredstev prikaže kot dohodek, prihaja v poštev le, ko organizacija posluje na meji rentabilnosti ali pa z dejansko izgubo. Zaradi tega je lahko obvezna amortizacija po predpisanih minimalnih stopnjah le zaščita pred nerealno nizko amortizacijo v omenjenih primerih poslovanja na meji rentabilnosti oziroma z izgubo, kar bi moral normalno biti le izjemen primer, zaradi katerega ne bi bilo treba tudi del realne amortizacije, ki jo kot tako določajo druge organizacije, izkazovati kot del dohodka.

Ko gre za vprašanje možnosti, da organizacija združenega dela določi nerealno visoko amortizacijo, je treba upoštevati, da se s tem zmanjšuje ta dohodek, pa tudi doseženi poslovni rezultati, od katerih bi morala biti odvisna tudi sredstva za zadovoljevanje osebnih in skupnih potreb delavcev, s katerimi so delavci najbolj neposredno motivirani za učinkovito delo in ekonomsko smotrno upravljanje z družbenimi sredstvi.

V zvezi s tem je treba določanje amortizacije vrednosti osnovnih sredstev načeloma prepustiti organizacijam združenega dela, tako da bi bila z Zakonom določena le njena spodnja meja, pri čemer pa tudi amortizacija nad to mejo ne bi bila upoštevana v dohodku. Republike in pokrajini bi morebiti lahko določile tudi zgornjo mejo in to različno za organizacije v različnih dejavnostih, s tem da je to samo instrument njihove davčne oziroma lastne ali skupne razvojne politike, ne pa tudi absolutna meja amortizacije, ki jo določajo organizacije združenega dela.

V zvezi z danim predlogom, da je dohodek in poslovni uspeh temeljnih organizacij odvisen od dohodka vseh temeljnih organizacij v sestavi iste delovne ali sestavljene organizacije oziroma od skupnega poslovnega uspeha, ki ga ustvari delovna ali sestavljena organizacija, je mogoče tudi amortizacijsko politiko določiti skupno, in sicer s samoupravnim sporazumom temeljnih organizacij v sestavi istih delovnih oziroma sestavljenih organizacij.

● **Ugotavljanje dohodka v inflacijskih pogojih**

Končno je treba v zvezi z ugotavljanjem dohodka še poudariti problem nerealnega prikazovanja dejanskih materialnih stroškov v pogojih splošne rasti cen glede na to, da se po veljavnih predpisih ti stroški izkazujejo po nabavnih cenah, s čimer se ne zagotavlja realno nadomeščanje vrednosti sredstev, potrebnih za enostavno reprodukcijo. Dejansko je problem širši, saj zadeva vse realne vrednosti, ki se financirajo iz obratnih sredstev – na primer nedokončane in neprodane končne izdelke, v katerih so zajeti tudi osebni dohodki v znesku akontacij, izplačanih v tekočem obračunskem obdobju za izdelavo teh izdelkov in bodo praviloma v prihodnjem obdobju narasli in podobno. Na tej podlagi obračunano nadomestilo porabljene vrednosti ne bo zadostovalo, da bi v prihodnjem obdobju financirali enake količine realnih vrednosti, tako da je nujno treba iz dohodka ali drugih virov, zagotoviti dodatna finančna sredstva tudi za enostavno reprodukcijo. Pri tem je razumljivo treba upoštevati, da se izdatki med posameznim obračunskim obdobjem plačajo po cenah, ki naraščajo med tem obdobjem, tako da je treba potrebna sredstva sukcesivno in večkrat zagotavljati, kakor pač naraščajo nabavne cene reprodukcijskega materiala oziroma tudi akontacije osebnih dohodkov in podobno.

V zvezi s tem se kaže, da dohodek, ugotovljen na tej podlagi, ni na razpolago le za razširjeno reprodukcijo in za osebno ter skupno porabo delavcev, vključujoč tudi zadovoljevanje njihovih skupnih in splošnih družbenih potreb v interesnih in družbenopolitičnih skupnostih, saj je iz njega treba zagotoviti tudi sredstva za enostavno reprodukcijo materialnih pogojev dela.

Samo po sebi to ne bi smelo biti problem, če bi bil tudi dohodek, z njim pa sredstva za akumulacijo poslovnih sredstev, povečani v ustreznem razmerju, tako da bi se iz akumuliranih poslovnih sredstev lahko financirali povečani materialni stroški. Niti dohodek in ne akumulacija ne naraščata v vseh dejavnostih in v vseh organizacijah v enakem razmerju z rastjo materialnih stroškov. Zaradi tega bi nekatere organizacije razmeroma enostavno lahko rešile ta problem, medtem ko je za druge to lahko razlog, da ne more obnavljati proizvodnje niti v enostavnem obsegu brez dodatnih vlaganj iz drugih virov zunaj lastnih sredstev. Vendar je dejstvo, da niti organizacije, ki imajo ustrezen dohodek, ne računajo na to, tega pa ne upoštevajo tudi družbenopolitične skupnosti, kadar predpisujejo davke in druge datjave in poleg tega prispevke samoupravnim interesnim skupnostim, ko jih sprejemajo družbenopolitične skupnosti. V takih pogojih pa je skupna poraba predimenzionirana, potrebna sredstva za enostavno reprodukcijo pa se zagotavljajo z dodatnim zadolževanjem v bankah, ali pa se izhod iz tega položaja išče s povečevanjem dolgov pri dobaviteljih.

Ta problem bi bilo treba rešiti tako, da bi se organizacije obvezale, da bodo iz dohodka, obračunanega na podlagi materialnih stroškov po nabavnih cenah, prednostno zagotavljale potrebna sredstva za enostavno reprodukcijo, šele njihov ostanek pa razporejale na porabo in akumulacijo sredstev za razširjeno reprodukcijo, temu pa bi morale biti prilagojene tudi obveznosti plačevanja davkov in prispevkov. Ker pa posamezne organizacije tudi na taki podlagi ne morejo rešiti problema in praviloma iščejo pri bankah kredit, bi moralo biti dajanje kreditov, ki jih odobrijo banke, med drugim pogojeno tudi s tem, da se v ta namen izkoristijo vse možnosti, ki jih je nudil

ustvarjeni dohodek. V vsakem primeru pa bi se morale ob koncu vsakega obračunskega obdobja revalorizirati tudi zaloge materiala oziroma nedokončane proizvodnje in neprodani končni izdelki, tako da njihovo obnavljanje po povečanih cenah ne bi terjalo dodatnih sredstev.

2. RAZPOREJANJE IN DELITEV DOHODKA

Čeprav sta razporejanje in njegova delitev različni kategoriji, saj obsega razporejanje dohodka za različne namene sredstva za zadovoljevanje osebnih, skupnih in splošnih družbenih potreb, sredstva za razvoj materialnih temeljev dela in sredstva za oblikovanje oziroma obnavljanje rezerv, delitev dohodka pa njegovo delitev na različne subjekte družbene reprodukcije, se v mnogočem ti kategoriji tudi pokrivata, saj pogosto sredstva za različne namene uporabljajo različni subjekti (posamezni delavci, njihove organizacije združenega dela, različne druge samoupravne organizacije in skupnosti ter družbenopolitične skupnosti). Zaradi tega je za sistem samoupravljanja in za odločanje delavcev o celotnem dohodku, posebej pomembna delitev funkcij pri zadovoljevanju različnih potreb družbene reprodukcije med temeljne organizacije združenega dela, v katerih delavci neposredno in samostojno sprejemajo odločitve, in drugi družbeni subjekti, pri katerih se odločitve sprejemajo skupno z drugimi delavci, s katerimi jih povezujejo ali skupni interesi pri delu ali drugi skupni interesi.

S tem v zvezi je ZZZD v naš sistem uvedel kategorijo čistega dohodka, to je tistega dela celotnega ustvarjenega dohodka, o katerem delavci v vsaki temeljni organizaciji posebej, neposredno in samostojno sprejemajo odločitve, za razliko od drugega dela, o katerem odločajo skupaj s samoupravnimi sporazumevanjem z drugimi delavci v ustreznih samoupravnih organizacijah in skupnostih ali preko svojih delegacij in delegatov v skupščinah družbenopolitičnih skupnosti. Iz čistega dohodka se zadovoljujejo osebne, skupne in splošne družbene potrebe, ki jih delavci zadovoljujejo iz svojih osebnih dohodkov in načeloma vse potrebe razširjene reprodukcije in oblikovanja ter obnavljanja rezerv, kakor tudi potrebe neproizvodne porabe, ki jih zahteva dejavnost, katero opravlja organizacija, medtem ko se iz drugega dela zadovoljujejo le tiste skupne in splošne družbene potrebe, za katere vse temeljne organizacije izločajo sredstva po istih merilih, tako da je odločitev o tem treba sprejemati kot skupne, ki enako zavezujejo vse organizacije, ki sodijo v posamezno samoupravno ali družbenopolitično skupnost, v kateri se te odločitve sprejemajo.

Na tej podlagi se v čistem dohodku najbolj neposredno izraža produkcijski odnos, v katerem delavec odloča o pogojih in rezultatih svojega dela, posebej o sredstvih razširjene reprodukcije, čeprav mu pod pogojem, da dobro deluje delegatski sistem, ni odvzeta tudi pravica, da odloča o drugem delu dohodka. V skupščinah družbenopolitičnih skupnosti, ki so sprejemajo splošno obvezne norme, za katere je za vsako odločitev o dohodku, da je lahko sprejeta, pristojen zbor združenega dela (145. člen Ustave SFRJ), ni obvezen pristanek vsake temeljne organizacije, ki jo taka norma zadeva, saj je za veljavnost take odločitve dovolj, da jo sprejme večina delegatov v vsakem pristojnem zboru skupščine. Zunaj čistega dohodka je resnično tudi del sredstev za skupno porabo v določenih samoupravnih interesnih skupnostih, v katerih se odločitve sprejemajo praviloma s samoupravnimi sporazumi, ki obvezujejo temeljne organizacije le, če jih same sklenejo ali k njim pristopijo (121. in 126. člen Ustave SFRJ); vendar so to kljub vsemu skupne odločitve in mimo tega so, če gre za sredstva za zadovoljevanje skupnih potreb v interesni skupnosti posebnega družbenega interesa, odločitve ni sprejeta na samoupravni podlagi, ko je bistvena za delovanje te skupnosti (59. člen Ustave SFRJ), skupščine družbenopolitičnih skupnosti pooblašene, da sprejmejo o temčasne ukrepe, ki obvezujejo vse organizacije.

Poleg teh obveznosti, o katerih se morajo v samoupravnih interesnih skupnostih oziroma skupščinah družbenopolitičnih skupnosti skupaj sprejemati odločitve na podlagi enotnih meril, so v del zunaj čistega dohodka vključene tudi obveznosti do delovnih skupnosti, ki opravljajo zadeve skupnega interesa v delovnih in drugih organizacijah združenega dela, nadalje »izdatki« za amortizacijo, ki presega obračunano po minimalnih stopnjah, kakor tudi drugi izdatki za izpolnjevanje obveznosti, sprejetih s samoupravnim sporazumom ali pogodbo, če je z zakonom predpisano, da se poravnajo iz tega dela dohodka. (110. člen ZZZD).

Nekatera izdvanja teh sredstev ali njihovega dela v del zunaj čistega dohodka, ne ustrezajo kriterijem, po katerih je čisti dohodek opredeljen kot posebna kategorija, tako da bi bilo treba ta izločanja preučiti.

Glede sredstev delovnih skupnosti pa je sporno vključevanje dela obveznosti do njih v dohodek, saj se z njimi pokrivajo materialni stroški v teh skupnostih. Materialni stroški v teh skupnostih so namreč vsaj praviloma skupni materialni stroški, za katere opravljajo dela in naloge in, če bi te naloge opravljale same temeljne organizacije, kar je posebej pogost primer za naloge, ki jih je mogoče opravljati tudi v posebnih temeljnih organizacijah – transport in komercialne zadeve ter podobno, bi se ti stroški tudi tako obračunavali. Potemtakem ni razloga, da bi bilo treba s temi obveznostmi povečati dohodek, pa tudi razliko med celotnim in čistim dohodkom oziroma ga ne vključiti v ustreznem delu, v skladu z dogovorjenimi standardi, v materialne stroške temeljnih organizacij.

Razumljivo materialni stroški teh delovnih skupnosti ne bi smeli biti vključeni v materialne stroške proizvodnih oziroma drugih organizacij po nekem avtomatizmu, saj to ne bi spodbujalo prizadevanj v vsej delovni organizaciji za njihovo zniževanje in na tej podlagi povečevanje njihovega dohodka, kakor tudi ne za boljše delo delovne skupnosti, ki bi pozitivno vplivalo na rezultate dela celotne delovne organi-

zacije. Zaradi tega morajo delavci imeti pregled nad vsemi materialnimi stroški teh skupnosti, ki bi se, zaradi boljšega spremljanja, na začetku poslovnega leta lahko planirali na podlagi omenjenih standardov materialnih stroškov.

Za odločanje delavcev o celotnem dohodku je posebej pomembno tudi odločanje o tistem delu dohodka, ki se ne vteva v čisti dohodek, posebej o davkih in drugih dajatvah, ki se plačujejo družbenopolitičnim skupnostim ter o prispevkih samoupravnim interesnim skupnostim, kar razumljivo velja tudi za davke, druge dajatve in prispevke, ki se plačujejo iz njihovih osebnih dohodkov. Ker se o ustreznih razmerjih govori v posebnem poglavju o sistemu davkov in prispevkov, je treba v tem delu opozoriti le še na dejstvo, da zaradi določenih elementov razporejanja oziroma delitve dohodka, ki prav tako po veljavnih predpisih ne sodijo v čisti dohodek, kakor je na primer z obrestmi na kredite, ali pa tudi zaradi razlik v davčnih obveznostih na področjih različnih družbenopolitičnih skupnosti in podobno, čisti dohodek različnih organizacij, pa niti čisti dohodek iste organizacije v posameznih letih ni primerljiva velikost, pa tudi ne odraz celotnih rezultatov dela, ter potemtakem niti pokazatelj ekonomskega položaja organizacij združenega dela v različnih dejavnostih, čeprav v vsaki posamezni organizaciji, za vsako posamezno leto pomeni okvir njenega samostojnega razpolaganja z ustvarjenim dohodkom. To napotuje na poseben odnos delavcev do posameznih vrst obveznosti, posebej tistih, ki jih sami sprejemajo, kakor so na primer pogodbene obveznosti iz kreditov, ali obveznosti, ki jih sprejemajo s samoupravnimi sporazumi zaradi zadovoljevanja posameznih skupnih potreb in podobno, saj v času, dokler trajajo, opredeljujejo obseg čistega dohodka, pa s tem tudi možnost zadovoljevanja osebnih potreb delavcev in njihovih skupnih potreb, ki jih zadovoljujejo v organizaciji, kakor tudi možnost financiranja razširjene reprodukcije ter oblikovanja in obnavljanja rezerv.

Glede razporejanja čistega dohodka v organizacijah, ki dohodek pridobivajo z realizacijo svojih izdelkov ali storitev na tržišču, je treba še posebej opozoriti na problem ekstra dohodka, ki se pridobiva v izjemno ugodnih pogojih (18. člen Ustave SFRJ) in bi ga bi bilo treba v delu, ki ostaja organizaciji združenega dela, v kateri je ustvarjen, obravnavati kot sestavni del njenega čistega dohodka, namenjenega izključno razvijanju materialnih temeljev dela. Po Ustavi SFRJ je namreč dovoljeno, da se del takega ekstra dohodka izloči tudi za razvoj materialnih temeljev dela v občini, republiki ali pokrajini, ker pa se tega ne dela, oziroma ustreznega ekstra dohodka ostane v celoti organizaciji, v kateri je ustvarjen, se zastavlja, podobno kot za izločanje dela takega dohodka iz organizacije, predvsem vprašanje njegove identifikacije.

Ker se ekstra dohodek ne ustvarja le z delom oziroma poslovanjem pod izjemno ugodnimi pogoji, temveč tudi na drugih temeljih, predvsem z nadpovprečno produktivnostjo dela, ki ni rezultat dela v ugodnejših naravnih pogojih, ni za identifikiranje ekstra dohodka, pridobljenega pod izjemno ugodnimi pogoji, dovolj ugotovitev, da je organizacija ustvarila ekstra dohodek ali pa da bi se del dohodka obravnaval kot dohodek, ustvarjen pod izjemno ugodnimi pogoji, mora vendar ta ekstra dohodek obstajati. Ko pa se ugotavlja njegov obstoj, je treba tudi ugotoviti, na kakšni podlagi je bil ustvarjen, kar je najpogosteje zelo težko. Organizacija se, ko je to skupni dohodek več temeljnih organizacij v njej, za potrebe njegove delitve na temeljne organizacije, zadovolji tudi s približno oceno, če pa je to z zakonom treba izločiti iz organizacije za razvoj materialnih temeljev dela v občini ali republiki oziroma pokrajini, pa se mora ta dohodek z zakonom predpisati v določeni višini. V ta namen je treba uporabiti konvencijo, ki bi morala izhajati iz tega, da se iz organizacije izvaja samo del ekstra dohodka, ki presega nadpovprečno stopnjo primerljive akumulacije.

V tem smislu je lahko v večjih mestih ali turističnih krajih in podobno posebnega pomena tudi t. i. mestna renta, to je ekstra dohodek, ki se lahko doseže na ugodni lokaciji poslovnih objektov, kjer je mogoče namesto ustvarjenega ekstra dohodka upoštevati tudi možni oziroma predvideni ekstra dohodek, ki ga je na taki lokaciji normalno mogoče ustvariti. Ustreznih del dohodka se lahko v takem primeru izloči tako, da se vnaprej vključi v ceno prejemka glede na uporabo zemljišča, torej kot kapitalizirana renta po določenih obrestni meri, ali tako, da se bo izločal tekoče v obliki občasnega plačevanja za uporabo takega zemljišča. V vsakem primeru bi se morala ustrezna sredstva uporabiti za razvoj materialnih temeljev dela v mestu, kjer je prednostno treba upoštevati mestno gospodarsko infrastrukturo. Analogno temu bi bilo treba za enak namen uporabiti tudi mestno rento, ki bi jo v obliki diferenciranih plačil za uporabo mestnega zemljišča za stanovanjske namene plačevali uporabniki stanovanjskih zgradb ali stanovanj po njihovi bolj ali manj ugodni lokaciji.

3. RAZPOREJANJE ČISTEGA DOHODKA IN DELITEV SREDSTEV ZA OSEBNE DOHODKE

Odnosi pri razporejanju čistega dohodka in posebej sredstev za osebne dohodke so temeljna motivacija za odnos delavcev do dela in poslovanja organizacije, v kateri delajo in o njenem delu ter poslovanju v sistemu samoupravljanja ti delavci tudi odločajo. Od ureditve teh odnosov je obenem odvisno, kakšen odnos bodo imeli delavci do svojega družbenoekonomskega položaja, ki edino lahko zagotovi ustrezen družbeni temelj za skladen in trden družbeni ter materialni razvoj; od tega pa je tudi odvisno, v kolikšni meri bodo pripravljivi, da se tudi sami bojujejo za tak svoj položaj – da postanejo temeljni subjekt družbene reprodukcije, da obvladujejo celotni dohodek in da v svoji organizaciji združenega dela ter drugih samoupravnih organizacijah in skupnostih,

kakor tudi v družbenopolitičnih skupnostih odločajo o celoti odnosov v družbeni reprodukciji. Zaradi tega morajo biti ta razmerja urejena skladno z notranjo logiko sistema samoupravljanja, kar je izjemno pomembno tudi za program stabilizacije in njegovo realizacijo.

• Skupna poraba – razčlenitev

V praksi odnosi na tem področju ne ustrezajo povsem odnosom, kakršne opredeljujejo načela in določbe Ustave SFRJ o naši družbenoekonomski ureditvi oziroma ustreznih členi ZZZD; ne ustrezajo pa niti zahtevam ekonomske stabilizacije, tako da je treba analizirati slabosti v teh odnosih, njihove vzroke in opredeliti smeri dejavnosti za njihovo odpravo. Prem tem pa je treba, povezano s predlaganimi spremembami kategorij razporejanja celotnega dohodka, posebej opozoriti na to, da je pri razporejanju čistega dohodka ostala pre malo določena oziroma nerazčlenjena kategorija sredstev skupne porabe.

Pri sredstvih skupne porabe je namreč treba razlikovati med sredstvi, ki jih organizacija razporeja in vplava v objekte družbenega standarda, potrebnih za opravljanje njene dejavnosti in ostanejo sredstva v družbeni lastnini, s katerimi organizacija upravlja in katerih vrednost se praviloma amortizira in jo je mogoče uporabiti tudi za druge potrebe organizacije; po drugi strani pa gre za sredstva, ki jih za skupno porabo na načelih vzajemnosti in solidarnosti, združujejo delavci iz sredstev, namenjenih za njihove osebne dohodke, tako da se ta sredstva razporejajo iz dohodka po enakih načelih kot druga sredstva za zadovoljevanje potreb delavcev ter so v skladu z 20. členom Ustave SFRJ in 136. členom ZZZD sestavni del osebnih dohodkov delavcev. To razlikovanje pa ne vpliva na enotni režim upravljanja s sredstvi, razporejenimi v sklad skupne porabe, za oba namena. Vendar pa je brez takega razlikovanja nemogoče realno določiti bruto osebne dohodke.

Sredstva skupne porabe, ki jih neposredno uporabljajo delavci za potrebe svojega življenjskega standarda in potemtakem niso vezana na določeno dejavnost organizacije, v kateri delajo je treba tudi kadar so združena v organizaciji zaradi zadovoljevanja skupnih potreb delavcev na načelu vzajemnosti in solidarnosti, uvrščati med sestavne dele njihovih osebnih dohodkov. Potemtakem se lahko razporejajo iz dohodka le odvisno od delovnega prispevka, podobno kot druga sredstva za porabo delavcev (19. člen Ustave SFRJ oziroma 125. člen ZZZD). To je tudi smisel ustreznih določb ZZZD o sredstvih skupne porabe in osebnih dohodkov (117. in 136. člen ZZZD), tako da bi bilo s tem treba uskladiti tudi določbe Zakona o ugotavljanju in razporejanju celotnega prihodka in dohodka.

• Bruto osebni dohodek

Tudi v tem primeru je treba vztrajati, da se končno začnejo izvajati določbe Ustave SFRJ in ZZZD o osebnih dohodkih, tako da bi se vanje vključevala tudi združena sredstva, namenjena skupnemu zadovoljevanju potreb v temeljni ali drugi organizaciji na načelih vzajemnosti in solidarnosti, kakor tudi, da bi osebne dohodke sestavljala sredstva, ki se dajejo samoupravnim interesnim skupnostim kot prispevek iz osebnih dohodkov, oziroma jih dobivajo družbenopolitične skupnosti kot davke in druge dajatve, ki bremenijo osebne dohodke (bruto osebni dohodek).

Prehod na bruto osebni dohodek ni le vprašanje obračuna osebne dohodka delavca, temveč predvsem vprašanje razširjenosti možnosti dejanskega vploda delavcev in njihovega vplivanja na delitev čistega dohodka. Za doseg tega cilja mora nujno vsaka sprememba davkov in prispevkov iz osebnih dohodkov neposredno vplivati na gibanje oziroma velikost čistih osebnih dohodkov, kar pomeni, da s takimi odločitvami ne bi mogli prispevkov prenašati s čistega osebne dohodka delavcev na dohodek TOZD. To bo vsekakor prispevalo, da se bo delavec v tako opredeljenih okvirih več zanimal tudi za druge sestavine pri razporejanju dohodka, ki vplivajo na obseg sredstev za bruto osebne dohodke.

V takem smislu je treba razumeti tudi pomen kategorije osebnih dohodkov v predlogih, ki jih prinaša to gradivo, kar pomeni, da sredstva za osebne dohodke, ki se pri razporejanju dohodka namenjujejo temu, zajemajo tudi sredstva skupne oziroma družbene porabe, ki so, kakor je poudarjeno, sestavni del osebnih dohodkov; oziroma, da je v osebni dohodek posameznih delavcev, poleg davkov in prispevkov, ki se plačujejo iz osebne dohodka, vključen tudi sorazmeren del teh sredstev.

• Odnosi pri razporejanju čistega dohodka

Potem pa je, glede razporejanja čistega dohodka za posamezne namene, treba še podrobneje urediti odnose pri razporejanju čistega dohodka na sredstva za osebno in skupno porabo delavcev, to je na sredstva za njihove osebne dohodke in na sredstva za razširitev materialnih temeljev dela ter za oblikovanje oziroma obnavljanje rezerv.

Po Ustavi SFRJ in ZZZD delavci za svojo celotno osebno in skupno porabo razporejajo del dohodka sorazmerno njihovem prispevku k ustvarjanju dohodka, ki so ga dali s svojim delom in vlaganjem družbenih sredstev, kakor tudi z minulim delom delavcev (19. člen Ustave SFRJ oziroma 126. člen ZZZD). Ker se dohodek ustvarja na podlagi delovanja tržnih zakonitosti in družbeno določenih pogojev pridobivanja dohodka, sredstva za osebno in skupno porabo delavcev ne morejo biti v neposrednem zakonitem sorazmerju z velikostjo ustvarjenega dohodka, pa tudi ne z obsegom ustvarjenega čistega dohodka. V vsaki organizaciji je ustvarjeni dohodek okvir, v katerem se lahko razporejajo sredstva za ta namen. Vendar pa s samo absolutno velikostjo dohodka, torej neodvisno od pogojev, v katerih je ustvarjen, ni podan niti okvir za to razporejanje.

Na to neposredno opozarja tudi ustavna določba o obveznem razporejanju dela dohodka, ustvarjenega pod izjemno ugodnimi pogoji, ki pravi, da je ta del dohodka namenjen izključno za razvoj materialnih temeljev dela (18. člen Ustave SFRJ). To pa izhaja tudi iz narave delovanja tržnih zakonitosti in družbene opredeljevanja pogojev za pridobivanje dohodka, po katerih se nova vrednost v družbeni proizvod-

nji ne pridobiva kot dohodek posameznih organizacij združenega dela na enakih podlagah kot temelji delitev po delu, temveč upošteva logiko teh zakonitosti oziroma pogojev. Ustava SFRJ zaradi tega določa, da se za razporejanje dela dohodka na sredstva za zadovoljevanje osebnih in skupnih potreb delavcev, določajo posebne osnove in merila, v tem pa je tudi razlog za ustavno določbo o oblikovanju ustreznih osnov in meril v temeljnih organizacijah, ki morajo biti v skladu s skupnimi osnovami in merili, ki jih te določajo s samoupravnim sporazumevanjem z drugimi organizacijami združenega dela (21. člen Ustave SFRJ).

Mimo tega je z Ustavo določena tudi dolžnost delavcev v združenem delu pri delu v družbenimi sredstvi, da ta sredstva stalno obnavljajo, povečujejo in razvijajo kot materialno podlago svojega in celotnega družbenega dela (15. člen Ustave SFRJ), kar kot blagovni proizvajalci morajo delati v svojem interesu in v skladu z logiko ekonomske prisile, tako da je razumljivo, da niti razporejanje dela čistega dohodka za razvoj materialnih temeljev dela ni prostovoljno odrekanje delavcev v posameznih organizacijah porabi teh sredstev, saj do take porabe tudi nimajo pravice.

Ustava glede tega določa pravice delovnega človeka do sadov svojega dela z obveznostjo, da zagotavlja razvoj materialne podlage lastnega in družbenega dela in da prispeva k zadovoljevanju drugih družbenih potreb (4. alineja 3. odstavek II. dela Temeljnih načel Ustave SFRJ) oziroma, da delavci odločajo o dohodku v skladu s svojimi ustavnimi pravicami in odgovornostmi do drugih delavcev v združenem delu in do družbene skupnosti v celoti (17. člen Ustave SFRJ), kakor tudi, da to delajo v skladu z družbeno dogovorjenimi osnovami in merili za delitev dohodka (6. odstavek III. dela Temeljnih načel). Mimo tega je posebej določena tudi obveznost vseh, ki opravljajo ali razpolagajo z družbenimi sredstvi, da zagotavljajo čimboljše pogoje za uresničevanje pravice do dela (159. člen Ustave), prav tako pa to določa tudi splošno načelo, da se z družbeno lastnino proizvajalnih sredstev zagotavlja vsakomur, da se pod enakimi pogoji vključi v združeno delo z družbenimi sredstvi (3. odstavek III. dela Temeljnih načel). Potemtakem razporejanje oziroma delitev dohodka ni in ne more biti naključen, temveč mora biti družbeno urejen odnos, pri katerem sredstva za osebne dohodke niso poljubno določena postavka, pa tudi sredstev za razvoj materialnih temeljev dela ni mogoče smatrati kot ostanek dohodka, v smislu nekakšnega preostanka; delitev je tako z vidika razporejanja in namenov, kakor tudi z vidika subjektov odločanja, ena od najpomembnejših sestavin upravljanja delavcev s poslovanjem temeljnih in drugih organizacij združenega dela.

• Osnove in merila za razporejanje dohodka in delitev sredstev za osebne dohodke

Ustava SFRJ določa, da delavci v temeljnih organizacijah združenega dela, skupaj z delavci v drugih organizacijah, določajo skupne osnove in merila za razporejanje dohodka in delitev sredstev za osebne dohodke, v skladu s temi skupnimi osnovami in merili pa določajo tudi osnove in merila v svoji temeljni organizaciji (21. člen Ustave SFRJ). V postopku sklepanja samoupravnih sporazumov, v skladu s katerimi se določajo osnove in merila za razporejanje dohodka in za delitev sredstev za osebne dohodke, sodeluje tudi in prav tako podpisuje sporazum sindikalna organizacija, določena s statutom sindikata. V primeru, da sindikat sporazuma ne sprejme, mora sprožiti spor pred pristojnim sodiščem (122. člen Ustave SFRJ). Če sodišče razveljavi sporazum in samoupravne splošne akte v temeljni organizaciji, sprejete na njegovi podlagi, smejo delavci vse do sprejetja novega akta o razporejanju dohodka in delitvi sredstev za osebne dohodke, dobiti te zamčene osebne dohodke (589. člen ZZZD). Če pa se z razporejanjem dohodka oziroma delitvijo sredstev za osebne dohodke rušijo odnosi, ki ustrezajo načelu delitve po delu, ali pa je s tem moten potek družbene reprodukcije, je mogoče z zakonom določiti ukrepe, s katerimi se zagotavlja enakopravnost delavcev pri uresničevanju načela delitve po delu oziroma s katerimi se preprečujejo ali odpravljajo motnje v družbeni reprodukciji (21. člen Ustave SFRJ).

Čeprav iz omenjenih ustavnih načel in določb, ki so na enaki podlagi razčlenjena v ZZZD, nedvoumno izhaja, da morajo biti tudi odnosi pri razporejanju čistega dohodka in delitvi sredstev za osebne dohodke kot izjemno pomemben del enotnega sistema socialističnih samoupravnih družbenoekonomskih odnosov, tudi sami družbeno opredeljeni na enotnih temeljih, v praksi to ni posledno izpeljano. Treba je poudariti, da so, zahvaljujoč predvsem dejavnosti sindikata, odnosi pri razporejanju čistega dohodka in delitvi sredstev za osebne dohodke, posebej po sprejetju Ustave SFRJ in ZZZD, precej bolj razviti, mnoge prejšnje slabosti v teh odnosih pa so odpravljene, čeprav ne v enakem obsegu v vseh organizacijah združenega dela in v vseh okoljih. Sindikat je bil pobudnik in udeleženec sprejemanja družbenih dogovorov o razporejanju dohodka in delitvi sredstev za osebne dohodke, ki so bili sklenjeni v republikah in pokrajinah. Na njihovi podlagi so bili med temeljnimi organizacijami v posameznih dejavnostih oziroma posameznih delovnih oziroma sestavljenih organizacijah sklenjeni samoupravni sporazumi o skupnih osnovah in merilih razporejanja dohodka in delitve sredstev za osebne dohodke, katerih udeleženci oziroma podpisniki so bile pristojne organizacije sindikata. Izhajajoč iz teh dogovorov in sporazumov, so delavci v temeljnih organizacijah združenega dela sprejemali ustrezne splošne akte, na podlagi katerih se v teh organizacijah razporeja ustvarjeni dohodek in delijo sredstva za osebne dohodke na posamezne delavce. Na tej podlagi so odnosi urejeni tako, da spodbujajo ustvarjanje večjega dohodka, odpravljene pa so tudi mnoge neupravičene razlike med osebnimi dohodki delavcev v posameznih dejavnostih oziroma posameznih organizacijah združenega dela, v primerjavi z drugimi dejavnostmi oziroma organizacijami. Kljub temu so v sistemu razporejanja dohodka in delitve sredstev za osebne dohodke še slabosti, ki jih je mogoče ugotoviti tudi v veljavnih družbenih dogovorih in samoupravnih sporazumih, kakor tudi v samoupravnih splošnih aktih temeljnih organizacij.

Glavna slabost sedanjih odnosov je v tem, ker pri razporejanju dohodka najpogosteje ni zagotovljen ustrezen pomen učinkom, ki se dosejajo s sredstvi, angažirani pri ustvarjanju dohodka, čeprav je z Ustavo SFRJ in ZZD kot podlagama za razporejanje sredstev za osebno in skupno porabo delavcev iz ustvarjenega dohodka, kakor je bilo prej poudarjeno, izrecno opredeljen, ob prispevku k ustvarjanju dohodka s tekočim delom, tudi prispevek, ki ga delavci dajejo z vlaganjem družbenih sredstev, to je z učinki, ki jih dosežejo pri upravljanju sredstev v organizaciji. V danih pogojih to pomeni še toliko večjo slabost, ker je učinkovitost uporabljenih sredstev, ki so picel dejavnik proizvodnje in razvoja, zaskrbljivo nizka in posebej v zadnjih letih njen trend stalno upada. Čeprav je to v največji meri posledica odločanja o razširjeni reprodukciji mimo delavcev, brez dvoma tudi delavci niso motivirani, da bi se temu zoperstavili, kadar učinkovitost uporabe sredstev ni podlaga, od katere je odvisno, kolikšna sredstva so lahko razporejena iz dohodka za njihovo osebno in skupno porabo.

Poleg tega niso deležni potrebne pozornosti niti nekateri drugi dejavniki, od katerih je odvisno ustvarjanje dohodka. Dejstvo pa je tudi, da učinki povečanja dohodka na različnih podlagah niso v enakem sorazmerju s prispevkom, ki so ga delavci dali s svojim delom k doseganju ustreznih učinkov. Za razporejanje dohodka na porabo delavcev in akumulacijo poslovnih sredstev ni na primer vseeno, ali je dohodek povečan z dvigovanjem cen ali z večjo produktivnostjo dela, saj enakemu učinku, doseženemu na en ali drug način, ne ustreza enak delovni prispevek, pa tako tudi ni treba, da bi z enakim deležem sredstev za osebne dohodke v ustreznem učinku spodbujali doseganje takih učinkov.

Ker so disparitete in neenakomerna gibanja cen različnih proizvodov in storitev izrazita, velike pa so tudi razlike v organski sestavi sredstev v različnih dejavnostih, od katerih je med drugim odvisna tudi velikost dohodka organizacij, ki te dejavnosti opravljajo, bi neodvisno od delovnega prispevka nastale občutne razlike pri višini razporejenih sredstev za osebno in skupno porabo delavcev, če pri razporejanju dohodka ne bi upoštevali ustreznih temeljev njegovega pridobivanja. Zaradi tega se v praksi odnosi pri razporejanju dohodka določajo različno za različne dejavnosti, pri tem pa se kot izhodišča v posameznih dejavnostih ne upoštevajo vedno primerljive postavke pa tudi ne sorazmerja pri razporejanju sredstev za osebno in skupno porabo po gibanjih dohodka v dejavnostih niso enaka, tako da nesporno prihaja do tega, da se v različnih dejavnostih za enako količino in kakovost dela pogosto dosejajo zelo različni osebni dohodki.

Nadalje prihaja tudi do pojavov, da se neodvisno od ustvarjenih učinkov pri poslovanju, sredstva za osebno in skupno porabo delavcev razporejajo v primerjavi z ravni osebni dohodkov v drugih organizacijah, k čemur prispeva tudi dejstvo, da ni določeno razmerje med gibanjem osebnih dohodkov in gibanjem življenjskih stroškov, tako da njihovo usklajevanje stihajsko poteka. Zaradi tega so bila, v pogojih visoke inflacije, potrebna administrativna posredovanja, da ne bi prav zaradi tega prišlo do nadaljnje rasti cen.

Neodvisno od tega pa se zaradi neenotnih osnov in meril razporejanja dohodka težko povezujejo temeljni proporciji pri delitvi nacionalnega dohodka, določeni v družbenih planih republik in pokrajini oziroma v družbenem planu Jugoslavije, s konkretnim razporejanjem dohodka v organizacijah združenega dela, od katerih je v končni fazi odvisno tudi uresničevanje temeljnih proporcij, določenih v družbenih planih.

Vse to opozarja, da je nujno potrebna dejavnost sindikata in tudi aktivnost drugih organiziranih socialističnih sil, da bi sistem odnosov na tem področju še naprej dograjevali in razvijali na temeljih, kakršne opredeljujejo načela in določbe Ustave SFRJ in ZZD.

Urejanje odnosov na teh temeljih ni izjemno pomembno le zaradi tega, ker gre za zelo pomembno področje socialističnih samoupravnih družbenoekonomskih odnosov, katerih razvijanje in izpolnjevanje je trajna podlaga za čim boljše uresničevanje zgodovinskih interesov delavskega razreda in delovnega človeka nasploh, temveč je izjemno pomembno tudi zaradi tega, ker je to v sedanjih pogojih bistvena predpostavka uresničevanja programa ekonomske stabilizacije.

Od tega, kako bodo z razporejanjem dohodka in delitvijo sredstev za osebne dohodke delavci motivirani, da se aktivirajo kot temeljni subjekti ekonomskega in družbeno smotnega odločanja o pogojih in rezultatih svojega dela, sta namreč odvisna tudi uspeh in dinamika uresničevanja tega programa. Zaradi tega je treba razvijati in izpolnjevati odnose na tem področju s polno odgovornostjo in brez odlašanja.

Pri tem je treba upoštevati, da se dohodek organizacij združenega dela v materialni proizvodnji ustvarja praviloma na podlagi delovanja tržnih zakonitosti in družbenega usmerjanja razvoja ter usklajevanja odnosov na tržišču, da je tako po svoji naravi dohodek ne le rezultat dela delavcev v organizaciji, ki ga je ustvarila, temveč tudi rezultat celotnega družbenega dela; pa tudi, da je dohodek, ustvarjen v združenem delu s sredstvi v družbeni lastnini, tudi sam družbena lastnina. Odnos delavcev do dohodka, ustvarjenega na teh temeljih, potemtakem ni skupinsko lastninski odnos – odločanje o njem je družbena funkcija, pri njenem opravljanju pa so delavci v vsaki organizaciji odgovorni, da to delajo tako v lastnem interesu kot tudi v interesu vseh delavcev v združenem delu, pa tudi v interesu socialistične družbe v celoti. Pri uresničevanju svoje pravice do pridobivanja osebnih dohodkov po načelu delitve po delu, so delavci v združenem delu z družbenimi sredstvi ob upoštevanju takih odnosov, medsebojno enakopravni v tem smislu, da edino delo in rezultati dela opredeljujejo njihov materialni položaj oziroma, da za enako delo in za enak prispevek, ki so ga dali s svojim delom in upravljanjem družbenih sredstev, pridobivajo tudi enak osebni dohodek. Ne glede na to, v kateri dejavnosti delajo oziroma ne glede na to, v kateri organizaciji so ustvarili dohodek, iz katerega razporejajo sredstva za svoje osebne dohodke.

Vzpostavljane oziroma razvijanje in izpolnjevanje odnosov pri razporejanju dohodka na teh temeljih zahteva nadalje, da so ti odnosi odvisni predvsem od obsega ustvarjenega dohodka kot izraza rezultatov dela delavcev in uspeha poslovanja temeljne organizacije, v kateri je ustvarjen. Ta obseg pa ni enostavno določen z zneskom ustvarjenega dohodka, saj njegova velikost sama po sebi ne prikazuje rezultatov dela delavcev oziroma uspehov poslovanja organizacije. Šele v razmerju do delavcev v organizaciji, v kateri je ustvarjen in sredstev angažiranih pri delu oziroma poslovanju organizacije, je mogoče ugotoviti ta rezultat oziroma uspeh. Zaradi tega ZZD v 140. členu določa obvezne kazalce, s katerimi se morajo izkazovati rezultati dela delavcev in poslovanja temeljne organizacije. Med njimi na prvem mestu opredeljuje dohodek na delavca in dohodek v primerjavi s povprečno uporabljenimi sredstvi. Ker pa se rezultati, ustvarjeni v eni organizaciji, pokažejo kot dobri ali slabi samo pri njihovem primerjanju z rezultati, ki so ustvarjeni v drugih organizacijah oziroma z vidika organizacije same, pri primerjanju z rezultati, ustvarjenimi v tej organizaciji pri prejšnjem poslovanju, je očitno, da ti dve postavki ne zadoščata.

V posamezni organizaciji se nadalje spreminja številno delavcev, spreminjajo pa se tudi povprečno uporabljena sredstva, pri čemer se praviloma spreminja tudi odnos v posameznih organizacijah. V organizacijah, ki opravljajo različne dejavnosti je že zaradi različne tehnologije določen tudi različni organski sestav sredstev v njih, pa tudi v organizacijah, ki opravljajo enako dejavnost, ni nujno, da je ta odnos enak. Zaradi tega je lahko dohodek na delavca v posamezni organizaciji ugodnejši kot v drugi, to pa se lahko zgodi tudi v isti organizaciji, če primerjamo tekoče obdobje s prejšnjim, saj je lahko razmerje med dohodkom in sredstvi manj ugodno ali obratno. Sama za sebe ta razmerja dajejo več ali manj ugodne rezultate, lahko pa so tudi osnova na podlagi katere so bili ustvarjeni, vendar zaradi različnih, pogosto pa tudi nasprotnih ustvarjenih rezultatov v nekem drugem razmerju, ni mogoče brez nadaljnega razčlenjevanja teh odnosov priti do končnega sintetičnega zaključka o ustvarjenih rezultatih, ki jih je mogoče primerjati bodisi kot rezultate različnih organizacij, bodisi kot rezultate v isti organizaciji v različnih obdobjih. Zaradi tega so tudi v ZZD, poleg omenjenih kazalcev, določeni še analitični kazalci, med katerimi imajo poseben pomen tisti, ki kažejo, v kolikšni meri se z ustvarjenim dohodkom lahko zadovoljijo osebne in skupne potrebe delavcev po eni strani ter potrebe razvoja oziroma razvijanja proizvodnje s krepitvijo materialnih temeljev dela, po drugi. Dohodek je namreč tudi namenjen tema dvema različnima namenoma, tako da je mogoče šele z njegovim razčlenjevanjem na del, ki je namenjen enemu, in na del za drugi namen, s tem da se vsak ob obeh delov primerja z osnovo kateri je namenjen, pokaže, v kolikšni meri ustvarjen dohodek omogoča zadovoljevanje potreb zaradi katerih se tudi pridobiva in prizadeva, da bi bil čim večji. Ustrezni kazalci so potemtakem osebni dohodek (bruto na delavca) in akumulacija, v primerjavi s povprečno uporabljenimi sredstvi, vključujoč pri tem, kot je bilo že povedano, tudi sredstva, ki se iz dohodka razporejajo za rezerve za primer, ko ni reprodukcije.

ZZD dejansko napotuje še na druge odnose, kakor na primer odnos akumulacije do dohodka, ki kot recipročno vrednost pokaže tudi odnos med sredstvi za osebne dohodke in celotnim dohodkom. Ker pa so ta razmerja izpeljana iz razporejanja dela dohodka oziroma dela osebnih dohodkov delavcev za zadovoljevanje skupnih in splošnih družbenih potreb zunaj temeljne organizacije ali za obrestiti za kredite in podobno, vezana so torej na odnose, povezane s čistim dohodkom in čistim osebnim dohodkom, to pa so že specifični odnosi za določeno organizacijo oziroma tudi za organizacije v istih družbenopolitičnih skupnostih, tako niso, podobno kot prva navedena razmerja, primerljiva tudi kot odnosi v različnih organizacijah ali različnih družbenopolitičnih skupnostih. Vendar pa v vsaki organizaciji združenega dela ta razmerja naravnava delavce na določen odnos do ustreznih razporejanj, s katerimi se določajo njihove dejanske možnosti v tekoči porabi in razširjeni reprodukciji, o katerih pa tudi sami ali preko svojih delegacij in delegatov odločajo, tako da imajo zaradi tega kot kazalci rezultatov dela in poslovanja ustrezen pomen. Ti kazalci pa imajo, podobno kot najprej omenjeni, tudi pomen za določanje temeljnih proporcij v družbenih planih družbenopolitičnih skupnosti, saj kot specifični za posamezne organizacije in posamezna okolja dajo v seštevku podlago za posamezne ukrepe in dejavnosti, s katerimi se vpliva na odnose v tekoči porabi in razširjeni reprodukciji, oziroma s katerimi se ti odnosi lahko podredijo nadzorstvu delavcev, če jih poznajo in na njih vplivajo preko svojih delegacij in delegatov v skupščinah družbenopolitičnih in samoupravnih interesnih skupnosti oziroma v skupščinah in drugih organih upravljanja bank in drugih organizacij ter skupnosti, v katerih se o njih sprejemajo odločitve.

Poudariti je treba, da niti ta dva kazalca – osebni dohodek na delavca in akumulacija, v primerjavi s povprečno uporabljenimi sredstvi, nista dejansko primerljiva, dokler ju ne primerjamo z ustreznimi temeljnimi proporcij v družbenih planih družbenopolitičnih skupnosti. Šele določeno razmerje sredstev za osebno in skupno porabo ter akumulacijo, pa tudi razmerje razporejanja za skupne in splošne družbene potrebe iz dohodka organizacij združenega dela in osebnih dohodkov delavcev v družbenih merilih, je mogoče uporabiti kot izhodiščno postavko za oceno upravičenosti odstopanja konkretnih postavk v posameznih organizacijah od izhodiščne. To pa tudi omogoča primerljivost konkretnih postavk v organizacijah, neodvisno od dejavnosti, s katero se posamezna organizacija ukvarja. Tako bi se, glede na različno organsko sestavo sredstev v posameznih dejavnostih, primerjanje deleža sredstev za osebne dohodke v celotnem dohodku v različnih dejavnostih zelo različno odražalo v razmerju med akumulacijo in uporabljenimi sredstvi: v dejavnostih z nižjo organsko sestavo pri tem mnogo bolj izrazito kot v dejavnostih z višjo sestavo. Zaradi tega določeni premiki lahko spreminjajo tudi splošen položaj delavcev in organizacij v različnih dejavnostih. Na primer, da je v dejavnostih z nižjo organsko sestavo dela in sredstev, z nekoliko nižjim ali, za enako delo, enakim osebnim

dohodkom kot v drugih dejavnostih, odnos akumulacije do sredstev ugodnejši kot v dejavnostih z višjo sestavo, medtem ko bi višji osebni dohodek v različnih dejavnostih bili odvisni od rezultatov dela in poslovanja. Ustrezne izhodiščne postavke morajo biti določene v okviru temeljnih proporcij v družbenih planih oziroma z dogovori o temeljih teh planov, tako da šele s primerjavo ustreznih v svoji organizaciji z omejenimi izhodiščnimi, delavci v katerikoli organizaciji v njihove organizacije, v primerjavi s položajem drugih delavcev in organizacij. S tem pa tudi lahko ugotovijo, ali so dosegli boljše ali slabše rezultate, kakor tudi, ali so odnosi pri razporejanju dohodka v njihovi organizaciji skladni z ustvarjenim rezultatom dela, in kot taki, tudi družbeno upravičeni. Po drugi strani je mogoče le s takim povezovanjem konkretnih proporcij pri razporejanju dohodka v vsaki organizaciji s temeljnimi proporcij v družbenih planih, to je z razmerji med osebno, skupno in splošno porabo ter akumulacijo pri razporejanju narodnega dohodka, oziroma z njihovim gibanjem, glede na ustvarjeno v predhodnem obdobju, te proporce tudi uresničiti. V nasprotnem primeru pa bi bili prepuščeni stihiji in bi bilo njihovo uresničevanje skrajno negotovo.

Potemtakem se mora pri razporejanju dohodka oziroma čistega dohodka, ker se o razporejanju dela dohodka, ki ne sodi v čisti dohodek, sprejme skupna odločitev z delavci v drugih organizacijah, v vsaki temeljni organizaciji izhajati predvsem iz kazalcev o sredstvih za osebne dohodke (bruto na delavca) in iz akumulacije, v primerjavi s povprečno uporabljenimi sredstvi v organizaciji, kakor tudi iz razmerij med proporcij v primerjavi z izhodiščnimi, določenimi v družbenih planih republik oziroma pokrajini. Nujno je treba namreč izhajati iz ustreznih postavk, opredeljenih v planih republik in pokrajini glede na bistvene razlike med temi postavkami v posameznih republikah oziroma pokrajinih, ki so v temeljih, objektivno pogojene s stopnjo njihove gospodarske razvitosti, različno strukturo proizvodnje v teh skupnostih, različno akumulacijsko sposobnostjo, o katerih te skupnosti same odločajo, kar razumljivo ne pomeni, da razmerja, ob upoštevanju teh razlik, ne morejo biti tudi predmet dogovora o temeljih družbenega plana Jugoslavije oziroma tudi temeljni proporciji, določeni s tem planom.

Temeljni proporciji delitve, ki se določajo z družbenimi plani, morajo izhajati iz odnosov, uresničenih v praksi. Pri tem morajo plani opozarjati tudi na nujnost in smeri posamičnih sprememb v teh odnosih, ki jih morajo upoštevati tudi delavci v TOZD, ko odločajo o razporejanju čistega dohodka.

Proporciji, ki se določajo s plani družbenopolitičnih skupnosti se v OZD ne uporabljajo neposredno. Vsaka temeljna organizacija združenega dela uporablja tiste proporce pri delitvi čistega dohodka, ki jih je določila v svojih samoupravnih aktih v skladu s sprejetimi obveznostmi iz samoupravnih sporazumov, ki jih je sklenila z drugimi organizacijami združenega dela, oziroma v skladu s tem, kako je to določeno v samoupravnih sporazumih o temeljih planov in samih planih temeljnih organizacij združenega dela. Z doslednim uresničevanjem sistema samoupravnega družbenega planiranja se usklajevanje skupnih, posebnih in splošnih interesov ne dosega s pritiski in vsiljevanjem, tako da tudi omenjeni proporciji niso vsiljeni, temveč se sporazumno določajo in sprejemajo kot vzajemne obveznosti delavcev TOZD. Sporazumno določene obveznosti je treba spoštovati. Če jih posamezna organizacija ne more izpolnjevati, mora sprožiti postopek za spremembo akta, s katerim so določene, ne pa tega akta enostavno kršiti. Glede na to je treba organom družbenopolitičnih skupnosti omogočiti, da določajo in sprejemajo ukrepe, s katerimi bodo spodbujali spoštovanje oziroma preprečevali izmikanje izpolnjevanja skupno določenih proporcij v delitvi čistega dohodka.

● Merila razporejanja dohodka

Kakor je bilo rečeno, je lahko osebni dohodek na delavca v posamezni organizaciji večji ali manjši od povprečnega osebnega dohodka v republiki oziroma pokrajini, odvisno od tega, če je tudi akumulacija, v primerjavi s povprečno uporabljenimi sredstvi, večja ali manjša od republiškega oziroma pokrajinskega povprečja. Razumljivo se predpostavlja, da so to primerljive postavke, da je torej pri tem treba upoštevati različno zahtevnost in različne pogoje dela v posameznih dejavnostih glede na republiško oziroma pokrajinsko povprečje. Upoštevati pa je treba tudi druge različne temelje družbeno upravičenega vrednotenja dela – delež proizvodnih delavcev v strukturi vseh delavcev in podobno. Le s tako odvisnostjo odnosov pri razporejanju dohodka od ustvarjenih rezultatov dela in poslovanja, izraženih v omejenih kazalcih in njihovem odnosu do enako izraženih rezultatov v drugih organizacijah v republiki oziroma pokrajini, je mogoče zagotoviti, da se za enako delo pridobiva vsaj približno enak osebni dohodek. Pri tem pa se v pogojih blagovne proizvodnje oziroma ekonomske in pravne samostojnosti organizacij združenega dela, s katerimi upravljajo delavci, ki v njih delajo, mora njihovo delo meriti, kakor poudarjata tudi Ustava in ZZD, s prispevkom, ki so ga dali k ustvarjenim rezultatom dela, izraženih v dohodku, in sicer tako s svojim delom, ki ga da vsak delavec posebej, ko opravlja kot proizvajalec določena dela in naloge v organizaciji, kakor tudi z upravljanjem s sredstvi kot minimalnim delom delavcev, kar je skupna samoupravljaljska funkcija vseh delavcev v posamezni organizaciji.

Zaradi različne narave namerov, ki jim je dohodek namenjen – da poraba delavcev predvsem omogoča njihovo enostavno reprodukcijo in da le, če se dohodek relativno poveča, omogoča tudi njihovo reprodukcijo na višji ravni, medtem ko je akumulacija namenjena le za razširjeno reprodukcijo – odstopanja delov dohodka, ki je namenjen tem različnim nameram od povprečnih vrednosti navzgor ali navzdol, pa čeprav sta obe meji določeni z enakim ustvarjenim rezultatom, ne morejo biti v enakem razmerju. Osebni dohodki kot temelj porabe delavcev imajo spodnjo mejo v zajamčenih osebnih dohodkih, zgornjo mejo pa določa narava delitve po delu, kar pomeni, da ne smejo prekoračiti ravni dejanske potrebnih, da bi bili delavci spodbujeni za aktiviranje vseh elementov povečevanja dohodka, ki so odvisni od njihovega dela in upravljanja z delom ter poslovanjem

organizacije. Akumulacija sredstev pa nima niti take spodnje in zgornje meje, oziroma je lahko tudi negativna postavka, če organizacija za realizirano vrednostjo oziroma ustvarjenim celotnim prihodkom ne more nadomestiti porabljene vrednosti sredstev in zajamčenih osebnih dohodkov. Kot pozitivna postavka pa je določena le z razliko med celotnim dohodkom in osebnimi dohodki, določenimi v skladu z načelom delitve po delu na omenjeni način, s čimer lahko razumemo, da niti njene zgornje meje ne določa njena lastna narava. Odstoj je razumljivo, da pri razporejanju nadpovprečnega dohodka relativno bolj narašča akumulacija kot pa znaša rast sredstev za osebne dohodke. Pri razporejanju dohodka, ki je manjši od povprečnega, pa je upadanje akumulacije enako ničli, kadar so sredstva za osebne dohodke na meji zajamčenih osebnih dohodkov.

Relativno večje razporejanje akumulacije, ko se dosejajo nadpovprečni rezultati, ni le v skladu z odgovornostjo delavcev v vsaki organizaciji do drugih delavcev v združenem delu in z njihovo dolžnostjo, da zagotavljajo čimboljše pogoje za uresničevanje pravice do dela tistih, ki je še niso mogli uresničiti, temveč je tudi v interesu delavcev v blagovni proizvodnji pridobivanje dohodka na podlagi delovanja tržnih zakonitosti. Vendar pa ni nikoli vnaprej mogoče napovedati, kakšen bo ustvarjeni dohodek. Ker je akumulacija eden od temeljnih pogojev, da se v vsaki organizaciji aktivirajo dejavniki za njeno večjo produktivnost dela, se mora akumulirati takrat, ko je to mogoče, neodvisno od tega, ali ima organizacija v tem trenutku opredeljen program, za realizacijo katerega je potrebna ta akumulacija. To enako velja tudi za sredstva, s katerimi se oblikujejo oziroma obnavljajo rezerve, saj tudi zanje ni vnaprej jasno, kdaj bodo potrebna. Ko pa bodo potrebna, morajo biti ta sredstva že zbrana. Potemtakem morajo na oboje omenjena namena delavci vnaprej računati v vsaki organizaciji in si v lastnem interesu prizadevati, da so sredstva za te namene čim večja, saj se sicer lahko znajdejo pred nepremagljivimi težavami pri normalnem kontinuiranem opravljanju svoje dejavnosti. Pri dosedanjih odnosih v praksi tem vprašanju ni bila namenjena dovolj velika pozornost, zaradi tega se mora v prihodnje nameniti akumulaciji in oblikovanju rezerv prav tako pozornost kot razporejanju sredstev za zadovoljevanje osebnih in skupnih potreb delavcev.

Pri razčlenjevanju in razvijanju odnosov pri razporejanju dohodka in delitvi sredstev za osebne dohodke na teh podlagah, je treba upoštevati tudi specifični ekonomski položaj posameznih dejavnosti, zaradi česar so doslej, glede na veliko dispariteto cen, tudi sindikati in drugi družbeni dejavniki pri svoji aktivnosti na področju urejanja odnosov pri razporejanju dohodka in delitvi sredstev za osebne dohodke, morali izhajati iz odnosov, kakršni so ustrezali specifičnemu ekonomskemu položaju posameznih dejavnosti ali reprodukcijsko odvisnih celot in se zadovoljiti s primerjanjem teh odnosov in ustvarjenih rezultatov pri delu enih organizacij združenega dela z odnosi in rezultati, doseženimi v drugih temeljnih organizacijah v sestavi iste delovne ali sestavljene organizacije združenega dela, oziroma v drugih organizacijah v enaki ali sorodni dejavnosti, na kar tudi opozarjajo določbe ZZD.

Ker pa v pogojih, v kakršnih delavci v organizacijah združenega dela odločajo o razširjeni reprodukciji in, ob prilagajanju zahtevam tržišča, samostojno odločajo o dejavnosti, ki jo bodo opravljali, o tehnologiji, ki jo bodo pri tem uporabljali in o drugih dejavnostih, ki vplivajo na poslovni uspeh organizacije, bi bilo potrebno, da zakonitosti tržišča, skupaj z družbenimi ukrepi, s katerimi se usklajujejo odnosi na trgu, v skladu s samoupravno določeno skupno ekonomsko in razvojno politiko, nudijo načeloma delavcem v vsaki organizaciji enake možnosti za doseganje čimboljših poslovnih rezultatov oziroma čim večjega dohodka. Ti rezultati oziroma dohodek bi bili v takih pogojih odvisni le od tega, kako delavci upravljajo poslovanje organizacije in posebej družbena sredstva, saj o njihovem vlaganju tudi odločajo. To pomeni, da bi bili ti rezultati oziroma dohodek odvisni od tega, v kolikšni meri so odločujoči glede dejavnosti, ki jo bodo delavci opravljali in v katero bodo vložili sredstva, o tehnologiji, ki jo bodo pri tem uporabili in skladno s tem upoštevali ekonomske zakonitosti in posebej delovanje tržnih zakonitosti na pridobivanje dohodka. Ob tej predpostavki ne bi bilo razlogov, da izhodiščnih odnosov in postavk, po katerih bi bilo treba ocenjevati ustvarjene rezultate dela in poslovanja ter ustrezne odnose in postavke pri razporejanju dohodka v posameznih organizacijah, ne bi različno ugotavljali za različne dejavnosti, saj bi prav ob enotnih izhodiščnih temeljih in postavkah, razlike v položaju posameznih dejavnosti, pa potemtakem tudi pri osebnih dohodkih in akumulativnosti organizacij, ki te dejavnosti opravljajo, usmerjale razvoj in vodile k optimalni strukturi celotne družbene proizvodnje, pri čemer je treba razumeti tudi optimalno vključevanje v mednarodno delitev dela. Položaj delavcev v organizacijah, s katerimi upravljajo, pa bi bil potemtakem odvisen le od tega, kako se, ko odločajo o svojem delu in družbenih sredstvih, s katerimi razpolagajo, vključujejo v te procese.

Program ekonomske stabilizacije pričakuje take odnose – da delavci obvladujejo sredstva za razširjeno reprodukcijo, da je večji vpliv tržnih zakonitosti na odnose cen, pričakuje tudi na večjo odvisnost cen na notranjem tržišču od cen v mednarodni menjavi in podobno, tako da bi bilo s tem skladno, da se tudi v odnosih pri razporejanju dohodka upoštevajo enotni izhodiščni odnosi in postavke. Vendar pa realno ne bi smeli pričakovati, da je mogoče take odnose neposredno vzpostaviti. Gotovo pa bodo tudi še dejavnosti, ki bodo, čeprav nujne v družbeni reprodukciji, trajno ostale v specifičnem oziroma v manj ugodnem položaju v celoti. Zaradi tega je treba za njih posebej določiti izhodiščne postavke, po katerih bi se ocenjevali doseženi rezultati dela in poslovanja v takih dejavnostih, še posebej pa razmerje med akumulacijo in uporabljenimi sredstvi. (Osebni dohodki delavcev v teh dejavnostih pa tudi ne bi smeli biti manjši od osebnih dohodkov delavcev v drugih dejavnostih le zaradi tega, ker se nahajajo te, za družbo nujne dejavnosti, včasih tudi namenoma, z vidika akumulativnosti, v manj ugodnem položaju.) Najprej je bilo treba te izhodiščne postavke verjetno določiti za večje število dejavnosti, za uresničevanje programa sta-

bilizacije in prilagajanjem prakse na vseh področjih gospodarskega sistema, v skladu z družbenoekonomskim položajem delavcev, določenim z Ustavo SFRJ in ZZD, pa bo vse manj dejavnosti, ki bodo imele poseben tretman, njihovo največje število pa bi že moralo biti izvzeto iz tega kroga. V vsakem primeru, dokler je za posamezne dejavnosti treba določiti posebne izhodiščne odnose in postavke, bi se morali ti določiti. Odnosi pri razporejanju dohodka v njih pa bi morali sloneti na enakih načelih kot tudi v drugih dejavnostih.

Vse to – splošni in posebni izhodiščni odnosi in postavke za posamezne dejavnosti, določanje teh dejavnosti, morebiti tudi časa, ko bi jih tako obravnavali in podobno – bi moralo biti predmet dogovorov o temeljnih družbenih planov republik in pokrajin, ob upoštevanju, kot je bilo že omenjeno, ustreznih razlik v teh skupnostih, in dogovorov o temeljnih družbenega plana Jugoslavije. V teh dogovorih bi moral obvezno sodelovati tudi sindikat, ki bi kot udeleženec v samoupravnem sporazumevanju organizacij združenega dela o osnovah in merilih razporejanja dohodka in delitvi sredstev za osebne dohodke, moral zagotavljati usklajenost konkretnih odnosov in postavk v organizacijah združenega dela s tistimi, ki so določeni v družbenih planih oziroma v dogovorih o temeljnih teh planov. Pri tem se mora razumljivo upoštevati tudi specifične pogoje posameznih organizacij, posebej tistih, ki so pogojeni z razlikami med celotnim in čistim dohodkom, pa tudi druge, na primer glede politike in programa razvoja organizacij, vendar s specifičnimi lokalnimi razmerami in podobno. Mimo tega bi bilo treba v vsaki organizaciji upoštevati tudi različne osnove, na katerih je ustvarjen dohodek (46. člen ZZD), saj učinki, doseženi na različnih podlagah niso obvezno v enakem razmerju z obsegom razlik pri osebnih dohodkih, potrebnih, da se osnove povečanja proizvodnosti dela, pa potemtakem tudi povečanja dohodka, aktivirajo, zaradi česar so edino razlike v osebnih dohodkih ekonomsko nujne in v ustrezni meri družbeno sprejemljive. Tudi Ustava SFRJ in ZZD zaradi tega govorita v množini o osnovah in merilih za razporejanje dohodka in delitvi sredstev za osebne dohodke, ZZD pa predpisuje še obveznost, da na koncu leta oziroma po sprejetju zaključnega računa in končnega obračuna osebnih dohodkov vsak delavec pisмено dobi podatke, po katerih osnovah in po katerih merilih je pridobil svoj osebni dohodek. Razporejanje dohodka in delitve sredstev za osebne dohodke na teh osnovah potemtakem ne pomeni avtomatičnega uporabljanja neke splošne formule za razporejanje dohodka, čeprav tudi vsa potrebna oziroma upravičena in družbeno sprejemljiva odstopanja ne bi smela negirati enotne osnove, iz katere morajo izhajati ustrezni odnosi.

● Delitev sredstev za osebne dohodke

Pri delitvi sredstev, razporejenih iz čistega dohodka za osebne dohodke delavcev na posamezne delavce, vključujoč tudi sredstva za skupne potrebe, ki jih delavci na solidarnostnih načelih zadovoljujejo v organizaciji, je treba upoštevati, da se celotna sredstva za osebne dohodke ne določijo iz posamičnih osebnih dohodkov, temveč obratno, ti posamični osebni dohodki se morajo izračunati iz celotnih sredstev za osebne dohodke, razporejenih iz čistega dohodka organizacij. Pri tem je treba spoštovati ustavno določbo oziroma določbo ZZD, da morajo biti osebni dohodki vsakega delavca odvisni od produktivnosti njegovega individualnega in celotnega družbenega dela in posebej od rezultatov njegovega dela in njegovega osebnega prispevka, ki ga je s svojim tekočim in minulim delom dal k ustvarjanju dohodka organizacije, v kateri dela (20. člen Ustave SFRJ oziroma 126. in drugi členi ZZD).

Ker različne osnove pridobivanja osebnega dohodka ne vključujejo le diferenciranja glede individualnega delovnega učinka na delovnem mestu, temveč tudi razlikovanje glede učinkov skupnega upravljanja z delom in poslovanjem organizacije, je mogoče posamezne osebne dohodke izračunati iz celotnih sredstev za osebne dohodke v organizaciji samo tako, da posamezni osebni dohodek sestavljata del, ki je odvisen od individualnega učinka na delovnem mestu, in drugi del, ki je odvisen od učinkov upravljanja z delom in poslovanjem organizacije. Ta del dohodka pa mora biti dovolj velik, da bi vsakega delavca čim bolj zainteresiral za učinke upravljanja in ga spodbujal k aktivnemu in zavzetemu opravljanju samoupravljalne funkcije. Če pa bi bil omenjeni del odvisen tudi od tega, kako bodo delavci določali delovne norme in druge kriterije za oceno individualnega delovnega učinka, je določanje povprečne velikosti tega deleža tudi stvar družbenega dogovora. Znatnejše odstopanje te postavke v posameznih organizacijah združenega dela zaradi tega povprečja, bi zahtevalo, da se v njih revidirajo norme oziroma drugi kriteriji, po katerih se ugotavlja delovni učinek na delovnem mestu.

Ločevanje osebnega dohodka na dva dela ne izključuje potrebe, da se v vsakem delu prikazuje različne osnove, po katerih se ustvarja, kakor tudi merila, s katerimi je tako eden kot drugi del po teh različnih osnovah določen, tako da bi vsak delavec vedel, od česa vsega je njegov osebni dohodek odvisen. V del, na katerega vpliva individualni učinek na delovnem mestu, se lahko poleg izpolnjevanja norme oziroma zahtevanih delovnih nalog, na primer vključijo tudi različni materialni prihranki, dobra uporaba in vzdrževanje delovnih sredstev, nadurno ali nočno delo in podobno. V del osebnega dohodka, ki je odvisen od učinka pri upravljanju z delom in poslovanjem organizacije, pa se lahko vključijo tudi učinki, doseženi z vlaganjem sredstev v lastni organizaciji, učinki združevanja sredstev ali učinki prilagajanja proizvodnje zahtevam tržišča in podobno. Na ta način se upošteva določba ZZD, po kateri se mora vsakemu delavcu v pisni obliki izročiti končen obračun njegovega osebnega dohodka po vseh osnovah in merilih, po katerih je izpeljana delitev sredstev za osebne dohodke (136. člen ZZD).

Kar zadeva razmerja, v katerih se lahko gibajo razlike med osebnimi dohodki posameznih delavcev (in to ne le delavcev v isti temveč različnih organizacijah), je treba poudariti, da njihove meje določajo le načela delitve po delu, to je, da so odvisne od individualnega delovnega prispevka, ki ga delavci v posamezni organizaciji skupaj prispevajo, ko upravljajo z njenim delom in poslovanjem. Po obeh teh osnovah

so razlike lahko precejšnje. Vendar so sedaj ta razmerja v mnogih primerih prevelika in jih je komaj mogoče upravičiti kot razlike, ki ustrezajo načelu delitve po delu.* Ob upoštevanju tega, da mora izvajanje tega načela spodbujati aktiviranje dejavnikov večje proizvodnosti dela, kakor tudi drugih dejavnikov za povečevanje dohodka, ki so odvisni od delavcev v posameznih organizacijah združenega dela, morajo biti razlike ustrezne, da se z njimi doseže te cilje, ne smejo pa biti niti večje od potrebnih, saj se s tem spreminjajo povsem v privilegij enih delavcev na račun drugih oziroma v nedovoljeno privatizacijo družbenih sredstev.

Potemtakem je vprašanje teh razlik dejansko vprašanje, ki ga je treba reševati s preučevanjem prakse, saj primerne oziroma potrebne razlike niso nespremenljive postavke, temveč take, ki se spreminjajo z materialnim družbenim razvojem, vendar so kljub temu v določenem času in v določenem okolju objektivno dane. Zaradi tega jih je treba preverjati v praksi, pa tudi spreminjati, če se pokaže, da ne ustrezajo svojemu namenu.

● Zajamčeni osebni dohodki

V primeru, ko organizacija posluje z izgubo, ali pa posamezni delavci ne dosežejo zahtevanega učinka, oziroma takrat, ko pristojno sodišče razveljavi splošni akt organizacije o delitvi sredstev za osebne dohodke in podobno, smejo delavci prejemati le zajamčene osebne dohodke, ki so sedaj z zakoni republik in pokrajin, najpogosteje določeni na ravni 55 do 60 odstotkov povprečnega osebnega dohodka v republiki ali pokrajini iz predhodnega leta. Zajamčeni osebni dohodek je uvedla Ustava SFRJ kot eno od pravic, s katero mora biti aktivnemu delavcu v združenem delu z družbenimi sredstvi zagotovljena materialna in socialna varnost, kar s sedanjo z zakonom določeno ravni zajamčenih osebnih dohodkov, predvsem zaradi velike rasti življenjskih stroškov, komaj dosega. To pa še toliko bolj, ker se izplačevanje zajamčenega osebnega dohodka pogosto določa po ustvarjenem delovnem prispevku posameznega delavca, tako da je lahko za nekatere med njimi pod splošno ravni. V praksi pogosto tudi zajamčeni osebni dohodek ne diferencirajo glede na zahtevnost dela in pogoje, v katerih se to delo opravlja in podobno. Tako na primer Zakon o sanaciji in prenehanju organizacij združenega dela predpisuje, da delavci v organizacijah, ki poslujejo z izgubo, prejema večje osebne dohodke od zajamčenih, s čimer je dejanski inštitut zajamčenih osebnih dohodkov v največjem številu primerov derogiran. Zaradi tega je treba ustavno določbo o zajamčenem osebnem dohodku posledneje izjaviti, pri čemer je treba tudi preučiti raven teh dohodkov, in sicer tako glede njihove velikosti kot razmerja do povprečja iz predhodnega leta, posebej pa tudi glede njihovega diferenciranja za delavce, ki opravljajo različna zahtevna dela in naloge ali pa delajo v različnih zahtevnih delovnih pogojih in podobno. Višina zajamčenega osebnega dohodka po povprečju osebnih dohodkov v republiki ali pokrajini bi morala biti med drugim odvisna od sorazmerja, v katerem bo v celotnem dohodku udeležen delež, ki je odvisen od učinka na delovnem mestu, glede na delež, ki mora biti odvisen od poslovnega uspeha organizacije, saj omejevanje osebnih dohodkov na zajamčene ne bi smelo dezinteresirati delavce za doseganje ustreznih učinkov na delovnem mestu, ali pa bi moral biti del, ki je odvisen od poslovnega uspeha organizacije dovolj velik, da bi spodbujal interes delavcev za celotne rezultate poslovanja organizacije, v kateri delajo in za katero poslovanje prevzemajo odgovornost, spodbujal pa naj bi tudi delavce, ki prejema zajamčeni osebni dohodek, da čimprej izvežejo svojo organizacijo iz položaja, zaradi katerega prejema zajamčene osebne dohodek.

Na koncu je treba tudi poudariti, da vse povedano o razporejanju dohodka in delitvi sredstev za osebne dohodke velja predvsem za odnose v organizacijah združenega dela v materialni proizvodnji, ki dohodek pridobivajo z realiziranjem vrednosti svojih izdelkov in storitev na tržišču, saj so odnosi v družbenih dejavnostih, v katerih se dohodek pridobiva s svobodno menjavo dela, nekoliko specifični. Hkrati je nujno, namesto v praksi prisotnega avtomatizma pri zagotavljanju sredstev za osebne dohodke delavcev v delovnih skupnostih delovnih organizacij, odločno uvajati nagrajevanje po dejanskem prispevku teh delavcev in poslovnem uspehu njihove delovne organizacije.

● Svobodna menjava dela in osebnih dohodkov

Glede pridobivanja dohodka s svobodno menjavo dela je treba upoštevati, da sta pri tej menjavi dela struktura cen posameznih storitev in razporejanje čistega dohodka v okviru te strukture, vnaprej določeni, saj to ceno oblikuje določite posameznih sestavin: materialni stroški, amortizacija vrednosti osnovnih sredstev, osebni dohodki po potrebnem delu, primerjani s povprečnimi osebnimi dohodki v gospodarstvu in morebiti določeno akumulacijo, ki se bo namensko uporabila za dogovorjeno razširitev ali razvijanje materialnih temeljev dela v tej dejavnosti. Resnica je, da se vsi ti elementi praviloma določajo na podlagi posameznih standardov in normati-

* Po podatkih Poročila Zveznega zavoda za statistiko, številka 88, izdanega 1. 4. 1982, se pri čistih osebnih dohodkih na delavca za določen poklic v letu 1979, s katerim so zajeti delavci posameznih poklicev v vseh organizacijah združenega dela, delovnih skupnostih in drugih samoupravnih organizacijah in skupnostih, pod pogojem, da so imeli predvideno stopnjo strokovne izobrazbe, predvidena leta delovne dobe (pretežno 5 do 10 let), da so delali poln delovni čas in pridobili osebni dohodek za vseh 12 mesecev v letu, kažejo take razlike v osebnih dohodkih, ki jih je težko uskladiti z načelom delitve po delu. Tako je na primer največji osebni dohodek za okoli 16 krat večji od najnižjega za poklic strojnega inženirja, strojnega tehnika ali čistilke, za prodajalce v trgovini za 23 krat večji, za poklic knjigovodje kar za 28 krat večji. Najvišji čisti osebni dohodek znaša je na primer trikrat večji od povprečnega osebnega dohodka strojnega tehnika ali jamskega kopača v rudarstvu, oziroma kar za več kot 40 odstotkov večji od povprečnega osebnega dohodka univerzitetnega profesorja. Očitno je bilo pomembnejše, kje kdo dela, kot pa, kaj in koliko dela.

vov, od katerih lahko dejanski odnosi odstopajo, pa je zaradi tega tudi dejanski dohodek oziroma čisti dohodek večji ali manjši od predvidenega. Ker pa delo v teh organizacijah ni izpostavljeno negotovostim in tveganjem, podobno kot v proizvodnji, v kateri se cene oblikujejo z delovanjem tržnih zakonitosti, bodo ta odstopanja najpogosteje minimalna; ni pa tudi večjih težav, kadar pride do takih odstopanj, saj se skladno uporabi sistem razporejanja čistega dohodka in delitve sredstev za osebne dohodke, kakršna velja v gospodarstvu, s tem da se tu uspeh pri delu ne more meriti le s ustvarjenim dohodkom, temveč predvsem z obsegom in kakovostjo opravljenih storitev, kar je treba v pristojnih samoupravnih interesnih skupnostih posebej ocenjevati.

V. Sistem davkov in prispevkov

Ekonomski položaj posameznih dejavnosti in posameznih organizacij združenega dela, kakor tudi materialni položaj delovnih ljudi in občanov je opredeljen tudi z obveznostmi plačevanja davkov in drugih dajatev za financiranje funkcij družbenopolitičnih skupnosti oziroma za zadovoljevanje splošnih družbenih potreb, ki se uresničujejo v teh skupnostih, kakor tudi z obveznostmi plačevanja prispevkov samoupravnim interesnim skupnostim za zadovoljevanje skupnih potreb, ki se zadovoljujejo v okviru ali preko teh skupnosti na načelih vzajemnosti in solidarnosti.

Z odločanjem o celotnem dohodku organizacij združenega dela, v katerih delajo, bi morali delavci, s samoupravnimi sporazumi ali preko svojih delegacij in delegatov v skupščinah družbenopolitičnih skupnosti, odločiti tudi o delu dohodka, ki se razporeja za te potrebe, kar je odločilnega pomena za njihov družbenoekonomski položaj in za obvladovanje delavcev s celotnimi odnosi v družbeni reprodukciji. To razumljivo velja tudi za davke oziroma druge dajatve in prispevke, ki se plačujejo iz dohodka organizacij in za posamezne obveznosti, ki se plačujejo iz njihovih osebnih dohodkov.

Za celotne splošne družbene in skupne potrebe je namenjenega okoli 35 odstotkov narodnega dohodka, od tega približno 40 odstotkov za splošne družbene potrebe in okoli 60 za skupne potrebe, ki se zadovoljujejo v SIS družbenih dejavnosti. Največji del teh sredstev se namenja iz dohodka organizacij združenega dela in osebnih dohodkov delavcev v združenem delu, ob sorazmerno nizki participaciji drugih osebnih prejemkov občanov. Gre torej za znatna sredstva, tako da je izjemnega pomena, iz katerih virov se zbirajo in v kolikšni meri so pod dejanskim nadzorstvom delavcev.

Ustava SFRJ določa načela in meje za opredeljevanje obveznosti plačevanja davkov in drugih dajatev. Po 195. členu Ustave SFRJ je vsak dolžan, da pod enakimi pogoji in v sorazmerju s svojimi materialnimi možnostmi prispeva k zadovoljevanju splošnih družbenih potreb. Ustavno načelo je tudi, da se obveznosti plačevanja davkov in drugih dajatev določajo odvisno od sposobnosti gospodarstva, da v skladu z doseženo stopnjo produktivnosti celotnega družbenega dela in s potrebami materialnega družbenega razvoja, ki ustrezajo njenim možnostim in dolgoročnim interesom razvoja proizvodjalnih sil družbe, zagotovi zadovoljevanje osebnih in skupnih potreb delavcev in potreb razširjene reprodukcije. Za posamezno organizacijo združenega dela se te obveznosti določajo odvisno od sposobnosti organizacije, da skladno s splošnimi obveznostmi gospodarstva, rezultati dela in uspehom, ki ga ustvarja, zagotovi zadovoljevanje teh potreb (33. člen Ustave SFRJ).

● Meje razporejanja za skupne potrebe

Zakon o združenem delu določa meje razporejanja sredstev za zadovoljevanje skupnih potreb v samoupravnih interesnih skupnostih (112. člen ZZD). Da odločitev o teh obveznostih ne bi sprejemali neodvisno med enim in drugim, brez upoštevanja celote, kar edino omogoča upoštevanje navedenih okvirov za njihovo določanje, in da bi delavcem v vsaki temeljni organizaciji omogočali, da to presodijo, ZZD predpisuje, da o predlogih za določanje teh obveznosti praviloma hkrati in enkrat letno odločajo delavci v temeljnih organizacijah s tem, da morajo imeti na razpolago najmanj 30 dni (113. člen ZZD).

Te ustavne in zakonske opredelitve pa se v praksi dosledno ne izvajajo. Predvsem sistem davkov in drugih dajatev je v praksi tako oblikovan, da sta nadzorstvo nad spoštovanjem teh okvirov in opredeljevanje delavcev v temeljnih organizacijah o obveznostih za zadovoljevanje splošnih družbenih potreb, zelo otežena. Več kot 80 odstotkov sredstev za te potrebe se namreč pobira s posrednimi davki in drugimi posrednimi dajatvami – davek na promet, carine, zunajcarinske uvozne dajatve, takse in podobno. O največjem delu teh terjatev pa se odloča v federaciji. Hkrati so največji del teh posrednih davkov in drugih dajatev instrumenti tekoče ekonomske politike, tako da so izvršni organi skupščin družbenopolitičnih skupnosti, predvsem ZIS, pooblašteni, da jih lahko, v skladu s potrebami tekoče politike, v določenem obsegu povečujejo ali zmanjšujejo, o čemer naknadno obveščajo skupščine, tako da so praktično pri odločanju o tem vezani le s splošnimi okviri in smernicami, ki jih skupščine določajo za sprejemanje ukrepov ekonomske politike, kar dodatno otežuje kontrolo delavcev nad obremenjevanjem dela dohodka s temi davki in drugimi posrednimi dajatvami.

Prav tako v praksi ni v celoti realizirano ustavno načelo, da se davek plačuje v skladu z ekonomsko močjo prek ustreznjega obdavčevanja prihodkov, ustvarjenih neodvisno od vloženega dela, oziroma prihodkov od premoženja, kakor tudi od premoženja, ki je obdavčeno, s čimer je, med drugimi vzroki,

omogočeno družbeno neupravičeno porajanje socialnih razlik.

Do tega je prišlo tudi zaradi nepopolne ali neustrezne uporabe davčnega sistema v davčnih službah, posebej v občinah, ki zaradi svojega položaja, pristojnosti organizacije in načina financiranja, ni bila usposobljena za opravljanje te pomembne družbene funkcije.

● Vpliv delavcev na davčno politiko

Da bi čim bolj popolno uresničili ustavne in zakonske intencije o položaju delavcev, delovnih ljudi in občanov na področju izločanja sredstev za zadovoljevanje splošnih družbenih in skupnih potreb, oziroma da bi odpravili ugotovljene slabosti, je nujno, da se v skladu z opredelitvami v Protiinflacijskem programu, izpeljejo spremembe v davčnem sistemu in davčni politiki, s katerimi bi zagotovili krepitev reprodukcijske sposobnosti gospodarstva – z zmanjšanjem celotnih zajemanj za te potrebe. Prav tako je nujno treba zagotoviti dejanski vpliv delavcev, delovnih ljudi in občanov na odločanje o izločanju teh sredstev, poleg drugega, tudi s povečanjem vloge neposrednih davkov v primerjavi s posrednimi davki. Davčna politika mora ustvariti ostrije in popolnejše obdavčevanje premoženja in prihodkov, ki neposredno ne izvirajo iz vloženega dela. Z razvijanjem davčne politike kot pomembnega področja ekonomskega in finančnega sistema pa je treba bolj uveljaviti njegove ekonomske in finančne funkcije, v primerjavi s fiskalno, ki je prevladujoča sedaj. Ustrezno usklajevanje teh funkcij je bistvena sestavina enotnega jugoslovanskega tržišča in izenačevanja pogojev gospodarjenja davčnih zavezancev.

Pomemben pogoj za razvijanje davčnega sistema v skladu z zahtevami ekonomske stabilizacije je zagotavljanje skupno dogovorjenih temeljev davčnega sistema v SR in SAP (enake vrste davkov in enaki temeljni elementi obdavčevanja), davčne politike in davčne službe (organizirane s posebnimi pristojnostmi in načini financiranja).

Ustrezne spremembe v davčnem sistemu v sklopu vseh predvidenih sprememb na področju gospodarskega sistema, bi morale potekati postopno in po natančno določenih etapah.

Zaradi realizacije zahtev, da se spremenijo sedanji neugodni kvantitativni odnosi neposrednih in posrednih davkov pri financiranju splošnih družbenih potreb, je treba v procesu postopne preobrazbe zagotoviti krepitve vloge neposrednih davkov, v primerjavi s posrednimi, pri financiranju teh potreb. To pomeni, da je treba v tem procesu zagotoviti, da ostane prometni davek bistveni instrument davčnega sistema, vendar z zmanjšano fiskalno funkcijo in povečano ekonomsko oziroma socialno funkcijo. Zmanjšano fiskalno funkcijo prometnega davka, ob zmanjšanih skupnih davčnih izločanjih, je treba kompenzirati s povečano fiskalno vlogo neposrednih davkov. To zadeva tako temeljni kot poseben republiški, pokrajinski ali občinski prometni davek, ki bi po svojem obsegu zagotavljal dovolj sredstev za pokrivanje proračuna te družbenopolitičnih skupnosti, s čimer bi se zmanjševalo njihovo zanimanje za neposredne davke. Pri praktičnem izvajanju mora poseben republiški, pokrajinski in občinski prometni davek zasledovati ekonomsko in socialno funkcijo temeljnega prometnega davka, kar je treba upoštevati pri določanju stopenj v posameznih okoljih, v skladu s posebnimi razmerami.

● Večje ekonomske in socialne funkcije davkov

Povečano ekonomsko in socialno funkcijo prometnega davka je treba postopno realizirati s postopnim zmanjševanjem sestavin družbene reprodukcije in izdelkov, ki neposredno ter bistveno vplivajo na standard občanov z nižjimi prejemki. Se naprej pa je treba s tem davkom, preko diferencirane davčne stopnje, ostreje obdavčevati izdelke visokega standarda (luksuzno blago in podobno) in izdelke, ki niso bistvene pomena za standard prebivalstva, tako da bo ta davek regulator ponudbe in povpraševanja (v funkciji dogovorne politike cen) in instrument socialne politike. Ohraniti mora svojo vlogo spodbujanja izvoza izdelkov na tuje trge, tako da se ne vgrajuje v ceno teh izdelkov, s čimer se dosega večja konkurenčna sposobnost naših izdelkov v mednarodni menjavi.

Z davkom na promet nepremičnin in pravic bi bilo treba, pri realiziranju njegove ekonomske in socialne funkcije, zagotoviti popolnejše in ustrežnejše zajemanje prihodkov na podlagi prometa nepremičnin, tako da je davek za ta promet sorazmerno več udeležen pri zadovoljevanju občinskih potreb. Povečana vrednost nepremičnin, ki je posredno ali neposredno rezultat vlaganj družbenih sredstev, mora biti posebej ostro obdavčena. To se lahko doseže z diferenciranim obdavčevanjem, odvisno od vrste nepremičnine in od tega, ali je prišlo do povečanja vrednosti tega premoženja zaradi družbenih vlaganj v infrastrukturo (turištni in urbanizirani okolišči, kakor tudi graditev cest, prog, hidromelioracijskih sistemov), odvisni pa morajo biti tudi od tega, če promet vsebuje elemente preprodaje in špekulacije.

Ker se o davkih razen za temeljni prometni davek odloča v SR in SAP, to besedilo prinaša nekatere elemente o teh davkih, za katere morajo SR in SAP z dogovorom določiti skupne temelje glede na njihov značaj in izenačevanje pogojev življenja, dela in razvoja na enotnem jugoslovanskem gospodarskem območju.

● Davek na dohodek

Pri davkih na dohodek je treba podobno kot davčnega zavezanca opredeliti temeljno organizacijo združenega dela in delovno skupnost, v skladu s 333. členom Ustave SFRJ in 112. členom ZZD. S tem te davka mora biti ustvarjeni dohodek, s tem da se z davčnimi obveznostmi ne more zajemati del, ki je v skladu z navedenimi določbami ZZD, meja za določanje teh obveznosti.

Stopnje tega davka morajo biti proporcionalne z možnostjo, da so različne po panogah in grupacijah dejavnosti, da bi zagotovili obdavčevanje v skladu s pogoji gospodarjenja in v sorazmerju z ekonomsko močjo davčnih zavezancev.

Tak davek ne bi le prispeval k večji konkurenčni sposobnosti organizacij združenega dela, in sicer ne le na zunanem tržišču, temveč bi, kar je posebej pomembno za obvladovanje delavcev s celotnim dohodkom, neprimerno bolj olajšalo njihovo nadzorstvo tudi nad tem delom dohodka. Ob tem je treba dodati, da se tak davek lahko izdiferencira za posamezne dejavnosti, pa potemtakem lahko služi tudi kot instrument razvojne politike, kar prometni davek omogoča v mnogo manjši meri. Z davčnimi oprostivami in olajšavami je treba tudi vplivati na razvoj in pogoje poslovanja posameznih panog in grupacij (izvoz, rudniki z jamskim kopom, zaposlovanje mladih šolanov kadrov itd.).

Na podlagi prihodkov iz delovnega razmerja bi bilo treba plačevati davek iz osebnega dohodka delavcev po proporcionalnih stopnjah. Pri tem pa bi bilo treba omogočiti, da posamezni prejemki niso zajeti pri obdavčevanju, oziroma da se oprostijo od plačila tega davka.

Osebnih dohodkov iz delovnega razmerja, čeprav se obdavčujejo po proporcionalnih davčnih stopnjah davka iz osebnega dohodka iz delovnega razmerja, se dejansko progresivno obdavčujejo z davkom na celotni prihodek občanov, če prekorajujejo z zakonom določene zneske.

Povečano fiskalno vlogo davkov iz osebnega dohodka delavcev pa je treba prednostno določiti z določanjem nižjega zneska prihodkov, na katere se ne plača davek na celotni prihodek, kakor tudi z ustreznim določanjem progresivnih stopenj, po katerih se ta davek plačuje ob nadaljnjem upoštevanju olajšav glede vzdrževanja članov ožje družine in podobno.

● Obdavčevanje kmetov

Posebej je pomemben način obdavčevanja kmetov, ker je v njihovi lasti največji del kmetijskih zemljišč in živine, ker v veliki meri izkoriščajo kmetijsko mehanizacijo in podobno. Na prihodke od kmetijske dejavnosti je bil uveden davek po katastrskem prihodku, da bi se na ta način povečalo zanimanje kmetov za čim bolj učinkovito izkoriščanje zemljišč oziroma za čim večjo proizvodnjo na zemljišču, ki jih imajo v lasti. Na ta način je davčna osnova prihodek, ki bi se pod normalnimi pogoji lahko ustvaril na zemljišču določene kakovosti, tako da bi enaka obveznost doletela tudi tistega, ki zaradi slabe obdelave zemljišča ali zato, ker ga ne obdeluje, ni ustvaril določenih prihodkov kot drugi, ki je svoje zemljišče izkoristil z nadpovprečnim učinkom. V času veljavnosti takega sistema pa se je agrotehnika na vasi precej spremenila. Kmetje ustvarjajo dohodek, ki ni odvisen ob obdelavi zemljišča, sklepajo kooperacijske odnose in druge oblike sodelovanja z organizacijami združenega dela, člani njihovih družin pa so pogosto zaposleni itd., tako da nekdanji katastrski prihodek, kljub njegovemu nominalnemu povečanju, ne ustreza sedanjim možnostim pridobivanja dohodka, tako z uporabo ustreznih zemljišč kot tudi drugih dejavnosti kmeta.

Glede tega je treba prihodke, ustvarjene od kmetijske dejavnosti, če izvirajo iz obdelave zemljišča, še nadalje obdavčevati z davkom iz osebnega dohodka od kmetijske dejavnosti, ki se plačuje po katastrskem prihodku, ob tem pa tudi po dejanskem dohodku, ustvarjenem z drugo dejavnostjo, pri čemer je treba omogočiti njegovo širše uvajanje obdavčevanja dejansko ustvarjenega dohodka ob poenostavljenih načinih njegovega ugotavljanja.

Davek po dejanskem dohodku je treba uporabljati predvsem za zavezanca, ki ustvarjajo dohodek od proizvodnje, ki ni v večji meri ali ni neposredno vezana na obdelavo zemljišč (gojitev živine, reja svinj in goveda, proizvodnja trstik in drugo).

Stopnje davka na dohodek kmetov, bodisi da se dohodek določa po katastrskem dohodku, bodisi kot dejanski dohodek, morajo biti proporcionalne s tem, da se lahko diferencirajo, odvisno od dejavnosti, v kateri je dohodek ustvarjen.

Posebej je poudarjena potreba, da bi se ostreje obdavčevali lastniki zemljišč, ki jim kmetijstvo ni osnovna dejavnost, s tem da to ne velja za lastnike, katerih člani gospodinjstva (žene in podobno) obdelujejo to zemljišče in torej kot kmetje pridobivajo dohodek s tem obdelovanjem (61. člen I. odstavek Ustave SFRJ).

Zaradi spodbujanja določenih oblik kmetijske proizvodnje in živinoreje bi bilo treba predvideti določene davčne olajšave in oprostite. Prav tako pa je treba predvideti določene davčne olajšave in oprostite iz socialnih razlogov.

Ta kategorija zavezancev, če ustvarjajo iz kmetijstva ali na drugi podlagi prihodke preko določenega zneska, naj prav tako plača davek iz celotnega prihodka občanov po progresivnih stopnjah, s čimer je zagotovljeno, da se povečuje vpliv socialne funkcije tega davka tudi na kmete, hkrati pa kompenzira zmanjšana fiskalna funkcija prometnega davka.

● Obdavčevanje samostojnega dela

Osebnih dohodkov, ustvarjenih s samostojnim opravljanjem gospodarskih in profesionalnih dejavnosti, bi se morali praviloma obdavčevati po dejanskem dohodku, ustvarjenem med letom, in sicer po proporcionalnih stopnjah, ki so lahko različne po vrstah dejavnosti zaradi različnih pogojev pri pridobivanju dohodka za opravljanje posameznih dejavnosti. Zakon mora natančno predpisati merila za določene kategorije obveznikov v okviru posameznih dejavnosti, ki ta dohodek plačujejo po dejanskem dohodku (na podlagi poslovnih knjig, registriranega prometa in podobno).

Davčne oprostite in olajšave ekonomskega in socialnega značaja morajo spodbujati razvoj določenih gospodarskih dejavnosti zaradi realizacije družbene usmeritve, da se tudi z davčnimi, podobno kot z drugimi ukrepi, spodbuja razvoj drobnega gospodarstva in večje zaposlovanje na področju osebnega dela.

Davek iz osebnega dohodka od avtorskih pravic, patentov in tehničnih izboljšav mora spodbujati znanstveno raziskovalno in izumiteljsko dejavnost ter umetniško ustvarjanje. To bo doseženo z ustreznim določanjem proporcionalnih davčnih stopenj in z davčnimi oprostivami ter olajšavami.

● Davek na celotni prihodek občanov

Davek na celotni prihodek občanov kot korektivni davek, pri katerem so predmet obdavčevanja osebni dohodki in prihodki, ustvarjeni iz vseh virov v obdobju enega leta, ima pomembno funkcijo, da s progresivnim obdavčevanjem zagotovi realizacijo ustavnega načela, da se davek plača v sorazmerju z ekonomsko močjo davčnega zavezanca. Ta davek, z upoštevanjem dejanske ekonomske moči davčnega zavezanca in članov njegove ožje družine, zagotavlja izvajanje socialne funkcije davčnega sistema. Realizacija te funkcije omenjenega davka se doseže tudi s priznavanjem neobdavčenega zneska in uporabo davčnih oprostitev ter olajšav.

Z ustreznim določanjem višine neobdavčenega zneska, ki se priznava za vsakega vzdrževanega člana ožje družine, se mora razširiti izvajanje tega zakona na večje število zavezancev. Z uporabo tega davka, v kombinaciji s posebnimi vrstami davkov, ki se plačujejo po proporcionalnih stopnjah na posamezne kategorije osebnih dohodkov, se dosega progresivno obdavčevanje vseh kategorij dohodka in prihodka, v čemer se kaže njegova celovitejša socialna in fiskalna funkcija.

● Drugi davki

Davek na premoženje morajo plačati občani, ki so lastniki stanovanjske zgradbe ali stanovanja (razen tistih, v katerih davčni zavezanci ter člani njihovih ožjih družin na določenem standardu zadovoljujejo lastne stanovanjske potrebe), za poslovne prostore, objekte za počitek in rekreacijo, potniško motorno vozilo prek določene moči in podobno. Davek na prihodek od premoženja in premoženjskih pravic bi morali v bodoče plačevati tudi občani, ki ustvarjajo prihodek od dajanja v zakup ali podzakup zemljišč, zgradb, dela zgradb, stanovanj, dela stanovanj, poslovnih prostorov, opreme, prevoznega sredstva, kot tudi od drugega nepremičnega in premoženjskega premoženja, določenega z zakonom.

Last premoženja in ustvarjanje prihodkov od njega kaže večjo ekonomsko moč in se zaradi tega mora davek plačati po progresivnih stopnjah, v skladu z načelom, da se prihodki, ustvarjeni brez vloženega dela strožje obdavčujejo, s čimer učinkovito vpliva na preprečevanje družbeno neupravičenega ustvarjanja socialnih razlik.

Glede na značaj te funkcije je nujno treba v vseh republikah in avtonomnih pokrajinah predvideti kot predmet obdavčevanja enake vrste premoženja in prihodke od premoženja.

Na prihodke od premoženja se, poleg tega davka, ki se plačuje po progresivnih stopnjah, plačuje tudi

davek iz celotnega prihodka občanov, in sicer prav tako po progresivnih stopnjah, če ti prihodki prekorajujejo določeni znesek, s čimer se zagotavlja socialna funkcija davčnega sistema o enakomernem in pravičnem razporejanju davčnih bremen na vse delovne ljudi in občane.

● Davek na dediščino in darila

Stopnje davka na dediščino in darila morajo biti progresivne in različne, odvisno od vrste in vrednosti podedovanega ali v dar prejetega premoženja ali pravic, pa tudi odvisno od dednega reda zavezancev tega davka. Stopnje tega davka morajo biti ostreje za zavezanca, ki dedujejo zemljišče, pa kmetijstvo ni njihova osnovna dejavnost. Od plačevanja tega davka pa je treba oprostiti dediče drugega dednega reda, ki podedujejo zemljišča, če jim je kmetijstvo temeljna dejavnost.

● Služba družbenih prihodkov

Da bi zagotovili učinkovito in dosledno uporabo davčnega sistema, je treba organizirati moderno in strokovno službo družbenih prihodkov.

Pri tem je treba zagotoviti, da bo ta služba samostojna, da imajo zadeve iz pristojnosti te službe značaj splošnega interesa za republiko oziroma avtonomno pokrajino, da se na enoten način urejajo pristojnosti organov te službe in da se pri opravljanju inšpekcijskih zadev iz pristojnosti te službe dajo SDK posebna pooblastila in poseben pomen (vključujoč tudi pristojnost glede ugotavljanja izvora premoženja).

Služba družbenih prihodkov, organizirana na teh načelih, je bistven pogoj, da ta služba zagotovi obdavčevanje vseh kategorij delovnih ljudi in občanov, v skladu z ustavnimi načeli, s tem pa bi zagotovili tudi vlogo in značaj, ki ga ima davčni sistem v okviru družbenoekonomskega sistema Jugoslavije. Nadalje bo s tem prav tako zagotovljeno učinkovito preventivno delovanje davčnega sistema na možnost pridobivanja družbeno neupravičenega bogatstva in na tej podlagi neupravičenih socialnih razlik.

Vse povedano v zvezi z davki in davčno službo razumljivo zahteva, da o tem odločajo republike in pokrajini, saj so sistem neposrednih davkov in ustrezna davčna politika, kot tudi organiziranje služb republik in pokrajin, v samostojni pristojnosti republik in pokrajin. Enotne rešitve tako terjajo njihov dogovor, s katerim bi se obvezale, da bodo ustrezne odnose uredile v skladu s tem dokumentom.

Glede prispevkov samoupravnim interesnim skupnostim družbenih dejavnosti, je Komisija sprejela poseben dokument, tako da ni treba teh vprašanj ponovno odpirati. Kar je specifično za samoupravne interesne skupnosti na področju materialne proizvodnje pa je že povedano v prejšnjih poglavjih glede pridobivanja dohodka v ustreznih dejavnostih na načelih svobodne menjave dela.

Vsebina

I. Uvod

II. Odnosi na področju razširjene reprodukcije

1. Obvladovanje delavcev nad sredstvi razširjene reprodukcije
 1. Financiranje razširjene reprodukcije
 2. Emisijska politika
 3. Transformacija monetarnokreditnega in bančnega sistema
 4. Krepitev reprodukcijske sposobnosti združenega dela
 5. Integriranje združenega dela
 6. Zmanjšanje stroškov poslovanja
 7. Vloga organiziranih socialističnih sil
 8. Odločanje delavcev o združevanju sredstev
 9. Interne banke
 10. Pomen ugotavljanja in delitve dohodka za krepitev vloge delavcev
 11. Urejanje finančnih razmer v gospodarstvu
2. Obvladovanje delavcev nad celoto odnosov razširjene reprodukcije – trg in plan
 1. Samoupravno družbeno planiranje
 2. Samoupravna koncentracija sredstev in prevladovanje kreditnega odnosa
 3. Banke – finančne asociacije združenega dela
 4. Vloga ZIS
 5. Položaj zavoda za družbeno planiranje
 6. Metodologija planiranja
 7. Položaj in vloga inšpekcijskih služb in organov družbene samozaščite

III. Sistem cen in družbena kontrola cen – odnosi pri pridobivanju dohodka

1. Pridobivanje dohodka z realizacijo vrednosti na tržišču
2. Pridobivanje dohodka po načelih svobodne menjave dela

IV. Ugotavljanje, razporejanje in delitev dohodka

1. Ugotavljanje dohodka
2. Razporejanje in delitev dohodka
3. Razporejanje čistega dohodka in delitev sredstev za osebne dohodke

V. Sistem davkov in prispevkov

RADIJSKI IN TELEVIZIJSKI PROGRAMI

OD 16. JULIJA DO 22. JULIJA 1983

DELO

DOMAČI TV FILM »JAMA«

Izjemne odločitve v mejnih situacijah

Ljubljanska televizija je za praznik, petek, 22. julija, (ob 17.45) pripravila premiero svojega filma *Jama*, za katerega je po knjigi Partizanski dnevnik Dr. Aleksandra Gala-Petra napisal Dimitrij Rupel. V resnici seveda ne gre za premiero, kajti »nova« *Jama* je nastala po TV nadaljevanju, ki je imela naslov *Manj strašna noč*. Kot pravi pisec spretnega besedila Marjan Brezovar, je režiser Andrej Stojan »snov organiziral na novi vsebinski pomenski ravni«, in pri tem ravnal tako, da so prišli do izraza »nekatero nove pomenske razsežnosti v čvrsti, filmsko koherentni zasnovi, ki se izpisuje v specifični filmski govornici«. Sicer pa se njegov komentar k *Jami* glasi:

TV film *JAMA* prikazuje izjemne odločitve junakov v mejnih situacijah, ki se v njih morajo odločiti med življenjem in smrtjo in so njihova ravnanja dokončna in brez priziva; med misljo in dejanjem takorekoč ni vmesnega prostora: odločitve so zaznamovane s temnim sojem smrti. Dejanja so izraz najgloblje intimnega razmerja do življenja, junaki so se odločili za zadnjo potrditev svobode, saj je leta temelj, brez katerega ni možno avtentično, človeka vredno življenje.

TV film »JAMA« prikazuje usodo ranjenec v znani improvizirani bolnišnici Ogenjci nad Loškim potokom, kjer so se ranjenci raje od-

ločili za smrt, kakor da bi prišli v roke italijanskim okupatorjem.

Izjemno dejanje ranjenih partizanov je v nadaljevanju prikazano z različnih zornih kotov in oživilo pred nami v različnih optikah, ki pa se zaokrožajo v notranje sklenjeno celoto, v kateri zaživijo pretresljive

Režija: Andrej Stojan, dramaturško vodstvo: Saša Vuga, urednik: Marjan Brezovar, direktor fotografije: Ubald Trnkoczy, scenograf: Vladimir Rijavec, kostumograf: Milena Kumar

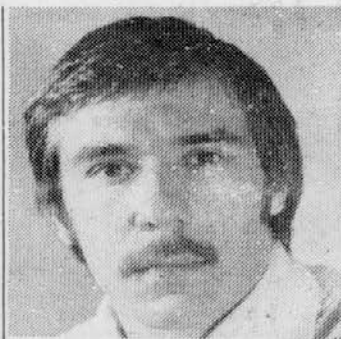
Igrajo: Aleš Valič (Aleš), Tanja Poberžnik (Anica), Janez Hočevčar-Rifle (Starič), Bine Matoh (Ivan), Janez Starinc (Zarnik), Karli Brižnik (Metod), Marko Simčič (Albert), Dare Ulaga (Pavčič), Iztok Jerab (komisar Leon) in drugi.

usode junakov, ki v izjemni situaciji, na robu življenja in smrti izpričujejo svoj odnos do sveta v najbolj neposredni obliki. V *Jami*, v katero jih skrijejo pred italijansko ofenzivo, se razen izdajalca vsi odločijo za smrt, in bolničarka naj bi jih po njihovi intimni volji, ki je izraz pretehtane odločitve, postrelila.

TV film »JAMA« ni zasnovan tako, da bi iz daljne perspektive

rekonstruiral dogodke in jih pregledno razvrščal in nizal tako, da bi dobili »stvarno« poročilo, gledano hladno in »objektivno« iz zgodovinskega vidika. Ne, kot da so avtorji sredi dogodkov in usod, takorekoč potopljeni sredi njih in se z junaki prebijajo skozi splet dogodkov, z njimi borijo, tavajo, iščejo, upajo. Kakor da ne vedo, kako se bo življenje zapletlo in razpletlo, saj so sredi porajanja najrazličnejših situacij, ki jih snuje življenje. Prav tako tudi mi, ki z očmi avtorjev spremljamo dogajanje, ne vemo pravzaprav, kam vodi tok dogodkov; samo spremljamo junake, ki jih usoda preizkuša in v precepah in dilemah razkrijajo svojo najglobljo, celo njim samim zakrito naravo, saj se najdejavijo v situacijah, ki so nepredvidljive in zunaj vsakdanje izkušnje. Svet oblačuje kaotičen vrtnec dogodkov, izpostavljene so izostrene konfliktno situacije, v katerih se morajo junaki odločiti, saj je večkrat praktično nemogoče predvidevati potek dogodkov, ki so večkrat odvisni od naključij, od slučajnega koraka, ki sproži usodni plaz.

Tudi notranji svet junakov ni vnaprej določen in trdno zakoličen. Dejanja sama opredeljujejo njihovo podobo, akcija zarisuje njihove moralne profile. TV film »Jama« noče vnaprej sugerirati moralne sodbe, ki bi bila lahko v opreki z dejanji in bi utegnila biti izraz pri-

ALEŠ VALIČ

stranskega duha. Zato zgolj spremljamo junake na njihovi življenjski poti, avtorji kakor da nočejo vnaprej vedeti, kako bodo le-ti v situacijah ravnali, kateri motivi bodo pri odločitvah prevladovali. Pred junaki je več možnosti, v njih je splet sil, ki v dilemah odločajo, da ravnajo tako, kot ravnajo. Smo v odprtem, nezakoličenem prostoru, v katerem so možne take ali drugačne odločitve. V tem svetu je možno tudi najtežje, najbolj usodno, v skrajne možnosti človeškega segajoče dejanje bolničarke, ki mora na sklep in prošnjo ranjenih partizanov le-te postreliti. Dejanje, ki spriče svojih in skoraj že čez rob človeškega segajočih dimenzij daje vtis skorajda nečloveških razsežnosti. To je torej svet izjemnih usodnih odločitev, nepreklicnih in dokončnih, kjer niso možni popravki, kjer so odločitve hkrati že tudi dejanja, nepopravljiva in neizbrisljiva.

MARJAN BREZOVAR, urednik TV nadaljevanj

Bogata bera kislih kumaric

Tudi televizijska sezona »kislih kumaric« je že v polnem teku. To seveda pomeni, da smo – kar zadeva televizijski program – že krepko zakoračili v takoimenovano poletno shemo. Ta nam tja do konca avgusta utegne nastrestiti še to ali ono novost v obliki nove nadaljevanke, filma, seveda pa tudi brez ponovitev ne bo šlo. Precej oddaj oziroma programskih sklopov bo gotovo ostalo bistveno nespremenjenih.

Tako se ob teh napovedih poletne sheme utrjina pomislek, da smo pričeli »sezono kislih kumaric« praktično tudi preko jesensko-zimske programske sheme. Zlobna, a ne tudi zlonamerna pripomba. Toda vsi čez poletje le ne bodo zaprli in zagnili televizijskih sprejemnikov – in tem bi vsekakor veljalo ponuditi kaj več kot zgolj ponovitev serije Kapelski kresovi, kakšne češke nadalje-

vanke ali celega kupa baletnih oddaj, pa še kakšen film povrhu, ki smo ga pred mesecem ali dvema že lahko videli na programih drugih televizijskih studiov, ki jim sledimo tudi na območju Slovenije.

Vseeno pa se zdi, da so v tem nizu še posebej zastopane kulturno-zabavnoglasbene oddaje, a tudi oddaj s popularno glasbo se nam menda ni treba pretirano bati. S tem v zvezi upajmo, da so na tovrsten program pomislili vsaj v zagrebškem in beograjskem, pa deloma tudi v sarajevskem in novosadskem studiju. Kajti tovrstne oddaje poleg dobrih filmov vsaj v poletnih mesecih brez dvoma predstavljajo zelo konzumno blago. Če sodimo po tem, kar smo v teh juljskih dneh že videli, potem lahko upamo vsaj na kakšno glasbeno oddajo.

Bržčas ne bi imeli pripomb tudi ob morebitnem nadaljevanju oddaj, kakršni sta na primer *Osvajanje sreče* iz beograjskega ter *Obarvana svetloba* iz zagrebškega studija, kajti lahko bi rekli, da sta prav ti dve oddaji v minuli »programski sezoni« predstavljali dvoje trenutno najboljšega, kar jugoslovanski televiziji zmorejno na področju takoimenovanih kulturno-zabavnoglasbenih oddaj.

Predvsem za slednjo – vodil in pripravil jo je karikaturnist Joško Marušić – bi veljalo zapisati, da tako sproščene, dinamične in vsebinsko polne oddaje zagrebška televizija že lep čas ni realizirala, niti ni posamezniku doslej še nikdar pustila toliko svobode v neposredni kreaciji neke oddaje. Pravzaprav bi o režiji takega programa le stežka govorili; slednje so doumeli tudi Zagrebčani in oddaja je prav ob tej potezi pridobila nekaj, za tak program gotovo značilnih posebnosti – med temi je seveda že omenjena svo-

boda kreacije, ki pogojuje tudi sproščenost in privlačno nezahtevnost tudi, kadar je govor o resnih temah. In če k temu dodamo še avtorjevo ljubezen do risane filma, potem smo že izredno blizu receptu za uspešno kratkočasenje sicer zahtevnega – o čemer ne more biti nobenega dvoma – televizijskega gledalstva.

A oddaja je bila žal na sporedu samo enkrat mesečno, a tudi sicer je bila *Obarvana svetloba* samo ena. Za kaj več pa televizija ali nima poguma, ali pa si tega namerno noče privoščiti.

Zdi pa se, da bi z nekaj dobre volje prav v poletni shemi take vrste program prišel še kako prav. Za nas pa je seveda vendarle poglavitejše to, da imamo zdaj dva dnevnik, kup baleta in ponovitev Kapelskih kresov. Ure z Agatho Christie pa smo – žal – mnogi tudi že videli. Pa pretežno večino najavljenih filmov tudi.

BORIS BOGATAJ

SOBOTA, 16. JULIJA

TELEVIZIJA

LJUBLJANA

- 16.40 Poročila
16.45 Tarzan, ameriška risana serija
17.10 Neko poletje, otroška nanažanka TV Skopje
17.40 Dolgo iskanje: Zahod se sreča z Vzhodom, angleška dokumentarna serija
18.30 Galaktika, ameriška nadaljevanka
19.15 Risanka
19.24 TV in radio nocoj
19.26 Zrno do zrna
19.30 TV dnevnik
19.55 Vreme
20.00 Eldorado, ameriški film
Scenarij: Leigh Brackett, Režija: Howard Hawks, Igrajo: John Wayne, Robert Mitchum, James Cagney, Charlene Holt.
Howard Hawks je med številnimi filmi posnel tudi nekaj takih, ki sodijo v žanr westerna, na primer RIDEČO REKO pa RIO BRAVO, RIO LOBO in še bi lahko naštevali. Med filme tega žanra sodi tudi ELDORADO, za katerega menijo dobri poznavalci Hawksovega dela, da je samo nadaljevanje filma RIO BRAVO.
Ena od značilnosti Howarda Hawksa je bila tudi ta, da je izbral med filmskimi zvezdniki igralce za vloge v svojih filmih. V ELDORADO je na primer angažiral Johna Waynea kot revolveraša, ki pomaga zapitemu serifu Robertu Mitchumu razčistiti težave.
22.05 Zeljoteka, zabavnoglasbena oddaja TV Novi Sad
23.00 Poročila

ODDAJNIKI II. MREŽE

- 15.30 Silverstone: Avtomobilске dirke za VN Velike Britanije, prenos
17.30 Turnir v vaterpolu: Jugoslavija: Madžarska
18.30 Otroška predstava, posnetek otroškega festivala iz Đakova
19.00 Narodna glasba
19.30 TV dnevnik
20.00 Zvezde, ki ne ugasnejo, zabavno glasbena oddaja
20.30 Poezija
21.05 Poročila
21.10 Človek in čas, dokumentarna oddaja
21.40 Športna sobota
22.00 Najstarejše evropske univerze: Krakow, dokumentarna serija (do 22.40)

ZAGREB I. PROGRAM

- 14.35 Kritična točka
15.05 Najlejša otroška pesem, posnetek
16.05 Poročila
16.10 TV koledar
16.20 Poletno popoldne
Za današnje oddajo so izbrali nekaj priljubljenih popevk po izboru gledalcev. V oddaji nastopajo: Zdravko Čolić, Via Talas, Stil, Laki Pingvini, Danijel, More, Anima-

tori, Parni Valjak, Azra, Raca, Aleksander Mežek, Bijelo dugme in Bebi dol. Urednik: Mladen Popović Režiser: Zoran Amar

- 18.15 Mali koncert
18.30 Živeti z naravo, dokumentarna serija
19.30 TV dnevnik
20.00 Kaj te očka pušča samo, ameriški film
21.35 TV dnevnik
21.50 V soboto zvečer - Ilidža '83, festival narodne glasbe, posnetek
23.20 Poročila

ZAGREB II. PROGRAM

- 15.15 Hokej na travi, Jugoslavija: Italija
16.35 Jugoslavija, dober dan, informativna zabavna oddaja
17.05 Posnetek gledališke predstave za otroke
18.05 Laž ima kratak rep, otroški film
19.00 Narodna glasba
19.30 TV dnevnik
20.00 Zabavna glasba
20.30 Poezija
21.10 Feljton
21.55 Športna sobota
22.15 Najstarejše evropske univerze: Heidelberg, dokumentarna serija

KOPER

- 15.30 Avtomobilizem: Silverstone: Velika Nagrada Anglije
17.30 Dokumentarna oddaja
18.00 Film - ponovitev
19.30 TVD stičišče
19.45 Ryan - serijski film
21.30 Vaterpolo: Novi Sad - Mednarodni turnir
22.30 TVD danes
22.40 Zeit im bild - čas v sliki

RADIO

I. PROGRAM

- 4.30 Jutranji program - glasba
4.50 Dnevni koledar
5.15 Mikrofona na vasi
5.30 Prva jutranja kronika - obvestila, promet
6.10 Prometne informacije
6.20 Rekreacija
6.35 Vremenska napoved za pomorščake
6.45 Prometne informacije (Ljubljana, Koper, Maribor)
7.00 Druga jutranja kronika
7.35 Prometne informacije
7.45 Dobro jutro, otroci
7.55 Iz naših sporedov
8.05 Pionirski tednik - vmes: Počitniško popotovanje
9.05 Matinejski koncert
9.35 Napotki za naše goste iz tujine
10.05 Svetovna reportaža
10.25 Panorama lahke glasbe
11.05 Pogovor s poslušalci
11.35 Srečanja republik in pokrajin

- 12.00 Na današnji dan
12.10 Godala v ritmu
12.40 Kmetijski nasveti
12.40 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo
13.00 Danes do 13.00-ih: Iz naših krajev
13.30 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo
14.05 Kulturna panorama
15.05 Radio danes, radio jutri
15.15 Vrtiljak
16.00 Dogodki in odmevi
16.35 Vrtiljak
17.00 Studio ob 17.00 - Zunajepolični magazin
18.00 Škatlica z godbo
18.30 Iz dela Glasbene mladine Slovenije
19.00 Radijski dnevnik
19.35 Mladi mostovi
20.00 Sobotni zabavni večer
21.00 Za Slovence po svetu
23.05 Literarni notkurno, Zoran Kršul: Pesmi
Za nocojšnji Literarni notkurno smo izbrali šest pesmi hrvaškega pesnika Zorana Kršulja. Sodi med mlajše pesniške ustvarjalce banja-luškega pesniškega kroga - rodil se je leta 1955 - kjer je tudi izdal svojo prvo pesniško zbirko z naslovom DOTAKNI SE S PRSTOM. Pesmi je prevedel Feri Lainšček.

- 23.25 Od tod do polnoči
00.05 Nočni program - glasba

II. PROGRAM

- 7.15 Sobota na valu 202
7.35 Prometne informacije
12.30 Opoldanski poročevalci
13.00 Od enih do sedmih (V nedeljo se dobimo - šport, glasba in še kaj)
13.30 Zimzelene melodije
14.00 Mlada športna pota: Borut Bilač, atlet iz Postojne
14.45 Živimo z naravo
15.00 Brez njih ni športa: Miro Longyka, dolgoletni telesnovozgojni delavec iz Ljubljane
16.00 Po naši deželi: 11. etapa Ciglarjeve poti od Drave do Jadrana: Želimlje - Mačkovec
16.30 Pet minut humorja
18.00 Planinske in alpinistične novice
- novice iz domovine in tujine: 14.30, 15.30 in 17.30
V današnji oddaji bomo začeli z dvema novima serijama. V jubilejnem letu slovenskega planinstva vam bomo predstavili nove postojanke v naših gorah, prikazali pa vam bomo tudi trenutni športni utrip v olimpijskem Sarajevu. Od športnih dogodkov naj omenimo državna mladinska prvenstva v atletiki, priprave mladinskih namiznotehniških igralcev pred evropskim prvenstvom, poročali pa bomo o vseh aktualnih dogodkih doma in na tujem.
19.00 Radijski dnevnik
19.25 Stereorama

- 21.18 Melodije za vas
21.45 Šestdeset minut z...
22.45 Zrcalo dneva
22.55 Glasba za konec programa

III. PROGRAM

- 15.00 Dober dan na III. programu
15.02 Književnost jugoslovanskih narodov
15.25 Znani skladatelji, znani izvajalci
16.00 Dogodki in odmevi
16.30 Glasbeni utrinki
17.00 Sobotni divertimento
18.05 Jugoslovanski feljton
18.25 Zborovska glasba po želji poslušalcev - Jože Skrinar - II. oddaja
19.00 Iz opusa Gabriela Faureja - Sonata - v A-duru za violino in klavir, Valse - Caprice za klavir
20.00 Marjan Kozina: Ekvinokcij (opera v štirih dejanjih)
21.30 V nočnih urah
22.45 Lirični utrinki
22.50 Nočni akordi

KOPER

- 6.00 Glasba za dobro jutro, Jutranji koledar; 6.15 Vremenska napoved, Cestne razmere, Ekonomska priporočila; 6.30 Poročila; 6.45 Prometni servis, Napoved radijskih in tv programov; 7.00 Zaključek jutranjega programa; 7.15 Val 202; 13.00 Poročila, Prisluhnite med glasbo; 13.10 Predstavitev popoldanskega programa; 13.30 Zamejska reportaža; 14.00 Objave, kinospored, ekonomska priporočila; 14.15 Zanimivosti, reportaže, pogovori; 15.25 Ekonomska priporočila; 15.30 Glasba; 15.45 Ekonomska priporočila; 16.00 Dogodki in odmevi; 16.30 Glasba po željah; 17.00 Primorski dnevnik; 17.30 Naši zbori - Primorska poje

MARIBOR

- 7.15 Danes za vas; 8.10 V soboto dopoldne; 9.00 Glasbeni radiogram; 10.05 Mariborski bruc; 10.45 In še nekaj o filmu; 11.00 Otroški radijski studio; 11.30 Sestanek starejših; 12.40 Železi ste - poslušajte; 13.05 Oddaja za Slovensko Bistrico; 13.40 Iz Slovenskih gor; 14.10 Turistični napotki v nemškem jeziku; 14.20 Afli Nipič vam predstavlja; 15.05 Po vaši izbiri; 15.30 Prijetno popoldne vam želijo; 16.00 Dogodki in odmevi (Ljubljana); 16.35 Železi ste - poslušajte

STOP

NEDELJA, 17. JULIJA

TELEVIZIJA

LJUBLJANA

- 9.40 Poročila
9.45 Živ žav, otroška oddaja
10.30 V. Kovačević-I. Ivanac:
Kapeljski kresovi, nadaljevan-
ka TV Zagreb
11.45 625, oddaja za stik z gle-
dalci
12.00 Kmetijska oddaja
13.00 Poročila (do 13.05)
15.50 Gospa ministrica, jugo-
slovenski film

Med vsemi Nušičevimi komedijami je prav Gospa ministrica najbolj priljubljena in obenem najostrejša obsodba oziroma karikatura malo-meščanstva. Živka je namreč postala »gospa ministrica«, ko je njen mož napredoval. Spremenila si je svoj način življenja in postala »svetska dama«. Toda zaradi pohlepa in škandala, ki ga povzroči, mora mož podati ostavko, njej pa ne preostane drugega, kot da se sprijazni s prejšnjim življenjem. Režija: Žorž Skrgin
V glavnih vlogah nastopajo: Mari-
ca Popović, Jovan Gec, Severin Bi-
jelić, Miša Aleksić, Milena Dapče-
vić

- 17.20 Poročila
17.25 Slovenci v zamejstvu
17.55 Športna poročila
18.10 Spomini na Sutjesko, zad-
nji del dokumentarne serije
18.55 Ne prezrite
19.10 Risanka
19.22 TV in radio noč
19.24 Zrno do zrna
19.30 TV dnevnik
19.55 Vreme
20.00 Stanovanjska zgodba, če-
škoslovaški film

Znana češkoslovaška filmska re-
žiserka Vera Chytilova se je tudi v
filmu Stanovanjska zgodba lotila
aktualne filmske zgodbe, s katero
govori sodobnemu človeku. V
osredju pripovedi je novo mesto,
mesto brez zgodovine in tradicije.
Gradbeni delavci se še niso usma-
knili, ko v mestni četrti že nastaja
novo življenje, ki ga prinašajo novi
stanovalci. Vera Chytilova se je
odločila za nekoliko satiričen prik-
az življenja v novi četrti. Pred-
sem pa je to izredno živahen film,
ki se niti za hip ne umiri in pripo-
ved ne zastane. Tako zastavljen
film seveda zahteva vso gledalčev
pozornost, kar pa ni težko, saj se
med gledalci marsikdo prepozna v
podobni situaciji.

Scenarij: Eva Kačirkova, Vera
Chytilova
Režija: Vera Chytilova
Igrajo: Lukaš Bech, Antonin Van-
ha, Michal Nesvadba, Eva Kačir-
kova

- 21.35 Izviri-Istra: Popotniki od
daleč, dokumentarna serija
TV Zagreb
22.00 Športni pregled
22.30 Reportaža z avtomobil-
skih dirk na Lovčenu
22.45 Poročila

ODDAJNIKI II MREŽE

- 18.25 Novi Sad: Mednarodni
turnir v vaterpolu – Jugoslavi-

- ja: Avstralija, prenos
17.15 Dnevi makedonske kultu-
re v Uzbekistanu
18.00 Turistični kažipot
19.30 TV dnevnik
20.00 Operni večer – G. Pucci-
ni: La Boheme
22.10 Poročila (do 22.15)

ZAGREB I. PROGRAM

- 11.50 Poročila
12.00 Kmetijska oddaja
13.00 Veliki podvig malega de-
tektiva, češkoslovaški mlad.
film
14.25 Glasbeno popoldne – I.
Zajc: Rudarji, opera
15.55 Galaktika, ameriška na-
daljevanka
16.40 Narodna glasba
17.10 Sestre z odra, kitajski film
19.00 Risanka
19.30 TV dnevnik
20.00 Gospičina Rewentlow,
nemška nadaljevanka
21.15 Potovanja
21.45 Mali koncert
22.00 Športni pregled
22.30 Reportaža z avtomobil-
skih dirk na Lovčenu
22.45 TV dnevnik

ZAGREB II. PROGRAM

- 18.40 Dokumentarna oddaja
19.10 Na štirih kolesih, oddaja o
prometu in turizmu
19.30 TV dnevnik
20.00 Operni večer – C. Monte-
verdi: Orfej
23.20 Poročila

KOPER

- 17.25 Vaterpolo: Novi Sad –
Mednarodni turnir
18.30 Španske operne zvezde –
Vincente Sardinero
19.30 Občan Urban – kratko-
metražni film
19.45 Velika dolina – serijski
film
20.30 Ob skodelici kave – glas-
bena oddaja
20.45 Pokončevalec barbarov –
celovečerni film – Igrajo: Ken
Clark, Moira Orfei – Režija:
Piero Regnoli
22.00 Sedem dni
22.25 Festival S. Vito di Cadore
23.05 Zeit im bild – čas v sliki

RADIO

I. PROGRAM

- 5.00 Jutranji program – glasba
6.00 Dnevni koledar
6.15 Danes je nedelja – Re-
kreacija
7.00 Jutranja kronika
7.30 Zdravo, tovariši vojaki
8.07 Radijska igra za otroke –
Günther Eich: Trnulčica,
Skladbe za mladino
9.05 Še pomnite, tovariši
10.05 Nedeljska matineja
11.00 Naši poslušalci čestitajo in
pozdravljajo

- 13.10 Zabavna glasba
13.20 Za naše kmetovalce
14.05 Pihalne godbe
14.20 Humoreska tega tedna –
George Mikes: Kako biti de-
kadenten
George Mikes, angleški pisatelj
madžarskega rodu je znano ime
odličnega, duhovitega humorista.
Večkrat je bil že gost tudi v oddaji
Humoreska tega tedna, tako tudi
danes, ko se bomo ustavili ob od-
lomkih iz njegove knjige Kako biti
dekadenten, ki je izšla leta 1977 in
pomeni v bistvu nadaljevanje tiste
z naslovom Kako biti tujec. Knjiga
»Kako biti dekadenten« je zbirka
duhovitih utrkov, v katerih avtor
popisuje sodobno Anglijo, njene
probleme in navade. Za današnje
oddajo smo jih izbrali troje, in sicer
pod naslovi: Stare in novo, Kako
izgubiti imperij, Kako postati koloni-
ja.

- 14.45 Z majhnimi ansambli
15.10 Pri nas doma
15.30 Nedeljska reportaža
15.55 Pojo amaterski zbori – I.
oddaja z letošnje prireditve
Od Pliberka do Traberka
16.20 Popoldanski simfonični
koncert – F. Busoni: Uvertura
k veseloigri, C. M. von Weber:
Koncert za fagot in orkester v
F-duru, V. d. Indy: »Istar« –
simfonična variacija, op. 42
17.05 Priljubljene operne melo-
dije
17.50 Zabavna radijska igra –
France Puntar: Pulover, Na
zgornji polici
Zabavno radijsko igro Pulover, je
napisal najuspešnejši slovenski av-
tor radijskih iger Frane Puntar. Igra
Pulover dajeja vrednost duhovita
surrealistična in poetična nudahe-
nost, s katero nam Puntar pripo-
vede o mladem pisatelju, ki si na
različne načine prizadeva priti do
puloverja, kakršnega bo imel samo
on, vendar pa njegova individuali-
stično usmerjena uporniška hote-
nija po samosvoji osebnosti postop-
oma utonejo v vse bolj uniformi-
ranih, konfekcijskih in konvencio-
nalnih množicnih oblikah življenja.
Na lankoletnem Tekmovanju ju-
goslovske radijske igre na Ohri-
du je za režijo Puntarjeve igre Pu-
lover prejel nagrado režiser Aleš
Jan.

- 19.00 Radijski dnevnik (prena-
ša tudi II. program)
19.35 Lahko noč, otroci
19.45 Glasbene razglednice
20.00 V nedeljo zvečer
22.20 Glasbena tribuna mladih
– Skupni program JRT – Stu-
dio Zagreb
23.05 Literarni nokturno – Ivan
A. Bunjin: Meteor
V nočnejšem Literarnem noktur-
nu lahko prisluhnete krajši noveli
Meteor ruskega pripovednika in
pesnika, Nobelovega nagrajenca,
Ivana Aleksejeviča Bunina. Bunin
je začel kot pesnik globoko dožive-
te ruske pokrajine, v prozi pa je
upodabljaj propadanje ruskega
plemstva in njegove kulture po
vzoru Turgenjeva in Tolstoja. Bil
je izreden stilist, ki je v strogih
ritmih in z izvirnimi metaforami
dosegal prijetno tekočo besedo
svoje proze. Novelo Meteor je Bu-

nin napisal v Parizu leta 1920, pre-
vedel jo je France Vurnik, prebrala
pa jo bo Marinka Štern.

II. PROGRAM

- 7.15 Nedelja na valu 202
12.30 Opoldanski poročevalce
13.00 Od enih do sedmih – V
nedeljo se dobimo, sport,
Zimzelene melodije
19.00 Radijski dnevnik
19.30 Stereorama
20.30 Glasba iz starega gramo-
fona
21.15 Naš podlistek – Aldous
Huxley: Vrli novi svet
21.33 Lahke note
21.45 Nove plošče
22.45 Zrcalo dneva
22.00 Glasba za konec pro-
grama

III. PROGRAM

- 17.00 Dober dan na III. pro-
gramu
17.02 Slovenska in svetovna
zborovska glasba
17.30 En sam, za dva, za tri
18.00 Z našimi opernimi umet-
niki – Gustave Charpentier:
Luiza – uvodni prizor 1. de-
janja, Georges Bizet: Carmen –
arija Micaele, Peter Iljič Čaj-
kovski: Pikova dama – arija
Jeleckega, Giuseppe Verdi:
Aida – arija Aide iz 3. dej.,
Bela Bartok: Grad vojvode Si-
njebradca – prizor Judit in Si-
njebradca pred vrati mučilni-
ce, Ruggiero Leoncavallo:
Glumaci – arija Cania, Leoš
Janaček: Lisička zvitorepka –
7. slika III. dej.
19.05 Znana in neznana glasba
– B. Conyngham: »Pet oken«
za orkester, F. Chopin: Kon-
cert za klavir in orkester št. 1 v
e-molu, op. 11, S. Rahmanin-
ov: Simfonija št. 2 v e-molu
21.05 Sodobni literarni portret
– Raymond Carver
21.25 Joseph Haydn: Odlomki
iz opere »Richard Orlando«
22.25 Komorni večer – Max Re-
ger: Godalni kvartet

KOPER

- 7.00 Jutranja kronika; 7.15
Otvoritev jutranjega programa
radia Koper; Radijski koledar;
Za zdravje; Prometni servis; Po-
lje, kdo bo tebe ljubil – kmetij-
ska oddaja; Napoved radijskega
in tv programa; 9.00 Zaključek;
13.00 Otvoritev – glasbeno po-
poldne; 13.30 Sosednji kraji in
ljudje; 14.30 Glasba po željah;
15.00 Poročila; 16.00 Radio Ko-
per na obisku; 17.00 Primorski
dnevnik; 17.10 Glasba in zaklju-
ček

MARIBOR

- 11.00 Ljudje ob meji; 11.45
Novčič v Jugotonovem glasbe-
nem avtomatu; 12.00 Mariborski
feljton; 13.10 Želeli ste – poslu-
šajte

TELEVIZIJA

LJUBLJANA

- 18.15 Poročila
18.20 Neko poletje, otroška nanaizanka TV Skopje
18.45 Pop godba: Vis »SRP« (za JRT 1)

Med novejšimi slovenskimi zasedbami, ki ustvarjajo na področju popularne glasbe, izstopa skupina SRP iz Ljubljane s svojo izvorno glasbeno dejavnostjo. Predvsem je treba pojasniti, da ne igrajo rocka, popa ali drugihpopulističnih smeri. Že zasedba, v kateri so v ospredju dva saksofona, violina, klavir, kontrabas, skupaj s pevcem nakazuje da gre za povsem drugačen zvok. Kljub tej drugačnosti so njihove skladbe lahko prepoznavne, vse pa so angažirane in z bolj ali manj prikrito satirično ostjo opozarjajo na nekatere življenjske pojave. Ob aktivnem sodelovanju članov skupine je režiser Njegoš Maravič pripravil oddajo, ki je precej drugačna od siceršnjih »Pop godb«. Urednik je Stane Sušnik.

- 19.15 Risanka
19.24 TV in radio nocoj
19.26 Zrno do zrna
19.30 TV dnevnik I
19.55 Vreme
20.00 T. Storm: Na sivega morja sivi obali, vzhodnonemška drama

Drama je nastala po noveli Theodora Storma (1817-1880), predstavnika realizma v Nemčiji. Kot v večini del tega avtorja, se tudi ta zgodba odvija v sivem in mrakobnem ozračju severnonemškega primorja, rojstnega kraja Theodora Storma. Bogati in ambiciozni brat Kirch pošlje sina edince na plovbo, da bi si pridobil izkušnje in lahko nadaljeval očetov posel. Zaradi malomeščanskih intrig oče v svoji krutosti in skoposti onemogoči sinu povratek v rojstni kraj in dan. Šele na stara leta se odpravi ponj in ga pripelje domov. Sin pa je skoraj dvajset let preživel na tujih ladjah, na daljnjih morjih in je tuje v lastni hiši. Izgubil je svojo davno ljubezen in vse iluzije.

- 21.35 Slovenski baletni večer: A. Srebotnjak: Trobenta in vrage

ODDAJNIKI II. MREŽE

- 18.00 TV dnevnik
18.15 Slovenske ljudske pravljice, lutkovna oddaja
18.30 Bosansko-hercegovski pesniki za otroke
18.45 TV plošča: Marjan Smode (samo za LJ 2)
19.00 Telesport
19.30 TV dnevnik
20.00 Znanost in mi
20.45 Poročila
20.50 Plesni okrester RTV Sarajevo
21.50 Pot svobode, ameriška nadaljevalnica (do 22.50)

ZAGREB I. PROGRAM

- 17.50 Videostrani
18.00 Poročila

- 18.05 TV koledar
18.15 Slovenske ljudske pravljice
18.30 Bosansko-hercegovski pesniki za otroke
18.45 Pop godba: Vis »SRP«
19.30 Dnevnik
20.00 S. Mrožek: EMIGRANTI, drama
21.50 Izbrani trenutek
21.55 Meridiani, zunanjepolitična oddaja
22.25 En avtor, en film
22.40 TV dnevnik

ZAGREB, II. PROGRAM

- 19.00 Športni grafikon
19.30 TV dnevnik
20.00 Poti spoznanja
20.50 Festival italijanske zabavne glasbe v Veroni, ponovitve
21.40 Pot svobode, serijski film

KOPER

- 14.00 Odprta meja - Oddaja v slovenskem jeziku - Videoteleks
17.30 Odprta meja - Oddaja v slovenskem jeziku - Videoteleks
18.00 Film - ponovitev
19.30 TVD stičišče
19.45 Ryan - serijski film
20.45 Salut, Champton - serijski film
21.30 TVD danes
21.45 Španske operne zvezde - Vincente Sardinero
22.45 Zeit im bild - Čas v sliki

RADIO

I. PROGRAM

- 4.30 Jutranji program - glasba
4.50 Dnevni koledar
5.30 Prva jutranja kronika - obvestila, promet
5.50 Rekreativa
6.10 Prometne informacije
6.35 Vremenska napoved za pomorščake
6.45 Prometne informacije (Ljubljana, Koper, Maribor)
7.45 Dobro jutro, otroci
7.00 Druga jutranja kronika
7.35 Prometne informacije
8.05 Aktualni problemi marksizma
8.25 Počitniško popotovanje od strani do strani
Ste kdaj že slišali za fanta, ki bi bil lahko priden celih 31 dni? Priden tako, da bi bila mama in oče povsem zadovoljna? In če povrh vsega vemo, da mama in očetje niso čisto do kraja zadovoljni nikoli? Prava sreča, da sivih in dolgočasnih otrok ne poznam. Nigajivost sodi k otroštvu tako kot v Lisjaku njegov košati rep. Nič čudnega torej, da je junak naše nove nadaljevalke, Lisjaček, malo priden in malo poreden. Zmešano pač, tako kot se za mladičke spodobi. Bolgarski pisatelj Boris Aprilov ga je z dogodivščinami vred opisal v knjigi. Sončka Špur si je zaželela, da bi ga povabili na počitnice k otrokom. A

kaj, ko bi si lahko ogledovali le slike, nismo se še naučili bolgarščine. Prevajalka je tako Lisjaka in vse junake, ki ga spremljajo v dogodivščine, naučila slovensko. Za radijska ušesa je zgodbo priredil Vitan Mal, urednica Milka-Luznik Pohar pa je naprosila sovo, ki je končno nehala godrnjati, naj poskrbi, da bo vse nared. In tako počitniško mizo pogrnjamo z novimi pripetljaji našega Lisjaka.

- 8.40 Pesmica na potepu - Poje OPZ OŠ Polhov Gradec, dir. Nadja Založnik
9.05 Z glasbo v dober dan
9.35 Napotki za naše goste iz tujine
10.05 Rezervirano za ...
11.05 Ali poznate ...?
11.35 S pesmijo po Jugoslaviji
12.00 Na današnji dan
12.10 Veliki revijski orkestri
12.30 Kmetijski nasveti - Brancko Štampar: Možnost izkoriščanja ljubja gozdnega drevja na centralnih mehaniziranih skladiščih lesa
12.40 Pihalne godbe na koncertnem odru
13.00 Danes do 13.00 - Iz naših krajev
13.30 OD melodije do melodije
14.05 Zborovska pesem naših narodov
14.25 Vrtiljak
15.05 Radio danes, radio jutri
15.15 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo
16.00 Dogodki in odmevi
16.35 Vrtiljak
17.00 Studio ob 17.00
18.00 Na ljudsko temo - Mednarodno posvetovanje etnomuzikologov v Piranu
18.25 Zvočni signali
19.00 Radijski dnevnik
19.35 Lahko noč, otroci
19.45 Minute v ansamblom Janca Jeršinovca
20.00 Pop barometer
21.05 Glasba Velikanov - O. Respighi: Rimske pinije - simfonična pesnitev, I. Stravinski: Ognjeni ptič - baletna suita
22.00 Našim rojakom po svetu
22.15 Informativna oddaja v nemščini in angleščini
22.25 Iz naših sporedov
22.30 Novosti iz našega glasbenega arhiva
23.05 Literarni nočno - Maša Malavašič: Tako preprosto
23.15 Ob domačem ognjišču
00.05 Nočni program - glasba
1.30 Informativna oddaja v nemščini in angleščini

II. PROGRAM

- 7.15 Ponedeljek na valu 202
7.35 Prometne informacije
12.30 Opoldanski poročevalec
13.00 Od enih do sedmih - Z rokami in z glavo, glasba, »Znanost in tehnika«
13.10 Ponedeljkov križemkraz
16.00 Dogodki in odmevi
19.00 Radijski dnevnik (prenos I. programa)

- 19.25 Popularnih dvajset
22.45 Zrcalo dneva
22.55 Glasba za konec programa

III. PROGRAM

- 15.00 Dober dan na III. programu
15.02 Aktualni problemi marksizma (ponov.)
15.25 Iz oper hrvaških skladateljev
16.00 Dogodki in odmevi (prenos I. programa)
16.30 Glasbeni utrinki
17.00 Tako muzicirajo... - Violinist Igor Ozim s Simfoničnim orkestrom RTV Ljubljana pod vodstvom Sama Hubada - Londonski simfonični orkester in dirigent Jean Amrington, Alban Berg: Concert za violino in orkester, Dmitrij Šostakovič: Simfonija št. 1 v f-molu,
18.05 Naši znanstveniki pred mikrofonom (ponov.), prof. dr. Janez Matjasič
18.20 Srečanja s slovenskimi skladatelji - Iz opusov za godala Emila Adamiča in Stanka Premrla, Emil Adamič: Tri skladbe za godalni orkester, Stanko Premrl: Simfonieta, Drugi del oddaje prenos iz Maribora!
19.00 (Srečanja s slovenskimi skladatelji) Dela Josipa Pavčiča v izvedbi domačih umetnikov - (Studio Maribor) Prenos iz Maribora!
20.00 Literarni večer - Od Ibse na do Ionesca - XV: S. Beckett
20.47 Operni koncert
21.45 Glasba 20. stoletja - Hindemith in Janáček
22.45 Lirični utrinki
22.50 Nočni akordi
- KOPER**
- 6.00 Glasba za dobro jutro, Jutranji koledar; 6.30 Poročila; 6.45 Prometni servis - Napoved radijskih in TV programov; 7.00 Zaključek jutranjega programa; 7.15 Val 202; 13.00 Otvoritev - Poročila, Prisluhnite med glasbo; 13.10 Predstavitev popladskega programa; 13.20 Zanimivosti, reportaže, pogovori; 13.45 Mladi izvajalci; 14.00 Poročila; 14.20 Naši zbori; 14.35 Glasbene želje poslušalcev po telefonu; 16.00 Dogodki in odmevi; 16.30 Glasba po željah; 17.00 Primorski dnevnik; 17.30 V podaljškju - športna oddaja
- MARIBOR**
- 7.15 Danes za vas; 8.10 Tretji polčas; 14.10 Turistični napotki v nemškem jeziku; 14.20 Študij in glasba; 15.05 Romantične klavirske miniaturre (prof. Vlado Golob); 15.30 Prijeto popoldne vam želijo; 16.00 Dogodki in odmevi; 16.35 Želeli ste - poslušajte; 17.00 Danes

TOREK, 19. JULIJA

TELEVIZIJA

LJUBLJANA

18.15 Poročila
18.20 V znamenju dvojčkov: O dveh ježkih

V sporedu ponovno uvrščamo lutkovno nanizanko z naslovom V znamenju dvojčkov. Dvojčka nista prav nič drugega kot svetli zvezdi, ki vsako noč sijata na Zemljo. Prav ta dvojčka vam pripravljata priljubljene pravljice iz svetovne otroške zakladnice. Prenekatero si je sicer že izposodil mojster risanke – Disney, slovenski sodelavci z Edijem Madjaronom na čelu pa so mladim gledalcem pripravili domačo inačico. V današnji prvi oddaji o dveh ježkih vas bodo sodelavci Lutkovnega gledališča Jože Pengov iz Dravljaj popeljali v pisani svet živali, ki s svojimi navadami in lastnostmi zelo spominjajo na nas, ljudi.

18.40 Duo Madras, folklorna oddaja TV Novi Sad

19.05 Šrakanjani, slovenski kratki film

19.15 Risanka

19.24 Zrno do zrna

19.30 TV dnevnik I

19.55 Vreme

20.00 G. Markov: Strogovi, sovjetska nadaljevanka

21.10 Skupno, oddaja TV Zagreb in drugih jug. studiov

Tokratno oddajo pripravlja TV Zagreb v sodelovanju z drugimi jugoslovanskimi TV studii. V oddaji bodo spregovorili o tem, ali smo Jugoslaviani slabi delavci, ali delamo manj od drugih, enako ali več. Statistični in drugi pokazatelji potrjujejo, da se produktivno delo vse bolj seli iz rednega delovnega časa v prosti čas, v katerem ljudje opravljajo t. im. »služo«. Kaj pa bi bilo potrebno storiti, da bi se več delalo v rednem delovnem času? bo spregovorili v oddaji. Sogovornik v studiu bo dr. Mladen Žuvela, član predsedstva CK ZKH, ki se med drugim ukvarja z raziskavami na tem področju. Oddajo pripravlja novinarka Mirjana Popović.

ODDAJNIKI IL. MREŽE

18.00 TV dnevnik

18.15 Pustolovščina, otroška oddaja

18.45 Pop rock glasba

19.30 TV dnevnik

20.00 Narodna glasba

20.45 Naši ljudje, dokumentarna oddaja

21.35 Poročila

21.40 Knjige in misli (do 22.10)

Oddaja je v celoti posvečena književnosti in likovni umetnosti. Gust oddaje je pesnica Vesna Krmpotić, s katero se bo o njenem pesniškem iskanju pogovarjala Branka Fulanović. V drugem delu oddaje bosta Tereza Valetić in Ivan Cesar spregovorila o citusu knjig »Umetnost na ozemlju Jugoslavije« in o novi drami slovenskega pisatelja Petra Božiča.

Za konec oddaje pa bo Zdravko Zima spregovoril o delu Fadila Hadžića.

ZAGREB I. PROGRAM

17.50 Videostrani

18.00 Poročila

18.05 TV koledar

18.15 Pustolovščina, otroška oddaja

18.45 Pop rock glasba

19.30 TV dnevnik

20.00 Skupno

20.50 Nekdo me opazuje, ameriški film

22.20 TV dnevnik

ZAGREB II. PROGRAM

19.00 Skrivnosti sveta, poljudnoznanstvena serija

19.30 TV dnevnik

20.00 Narodna glasba

20.45 Dokumentarna oddaja

21.35 Poročila

21.40 Čas knjige

KOPER

14.00 Odprta meja – Oddaja v slovenskem jeziku
Videoteleks

17.30 Odprta meja – Oddaja v slovenskem jeziku
Videoteleks

18.00 Salut, Champion – serijski film

19.00 Obzornja

19.30 TVD stičišče

19.45 Ryan – serijski film

20.45 Morilčeva sled – celov. film – igra Zbignjew Cybulski, režija: Aleksander Scibor Rylski

22.25 TVD danes

22.40 Zeit-im bild – čas v sliki

RADIO

I. PROGRAM

4.30 Jutranji program – glasba

4.50 Dnevni koledar

5.30 Prva jutranja kronika – obvestila, promet

6.10 Prometne informacije

6.20 Rekreacija

6.35 Vremenska napoved za pomorščake

6.45 Prometne informacije

6.50 Dobro jutro, otroci

7.00 Druga jutranja kronika

7.35 Prometne informacije

8.05 Za šolarje

8.35 Iz glasbenih šol – Republiško tekmovanje učencev in študentov glasbe

9.05 Z glasbo v dober dan

9.35 Napotki za naše goste iz tujine

10.05 Rezervirano za ...

11.05 Ali poznate?

11.35 Naše pesmi in plesi

12.00 Na današnji dan

12.10 Danes smo izbrali

12.30 Kmetijski nasveti – dr. Matija Kovačić: Zakaj nekatere kmetujejo ob službi

12.40 Po domače

13.00 Danes do 13.-ih: Iz naših krajev

13.30 Od melodije do melodije

14.05 Odrasli tako, kako pa mi?

14.25 Čez tri gore, čez tri dole – Mladi pojo pod vodstvom Edvarda Goršiča

15.05 Vrtljak

15.40 Naš gost

16.00 Dogodki in odmevi

16.35 Vrtljak

17.00 Studio ob 17.-ih

18.00 Sotočja

19.00 Radijski dnevnik

19.35 Lahko noč, otroci

19.45 Minute z ansambлом Atija Sossa

20.00 Slovenska zemlja v pesmi in besedi »Gremo v Marprug«

20.35 Mladi na glasbenih revijah in tekmovanjih

21.05 Radijska igra – Eila Penanen: Mož s tremi ženami

Radijsko igro je napisala finska avtorica Eila Penanen in v nji realistično oblikovala snov iz sodobnega življenja. V dogajanju, ki zajema čas enega samega večernega srečanja moža in njegove tretje žene z njegovima bivšima ženama in sinom, avtorica naslika eksistenčne probleme, kakršni nastanejo v zakonskih zvezah partnerjev, ki so si po svojih življenjskih interesih med seboj preveč različni. V igri bivši ženi glavnega junaka razkrijeta zgodbi o svojih preteklih dneh, prežveti z možem alkoholikom, in tudi o svojih napakah, zaradi katerih sta postala njun življenjski zvezi z glavnim junakom zanju nevdržni. Razkrita dejstva o moževi neuspešnosti v življenju pa glavnega junaka privedejo do odločitve, ki je zelo pomembna za njegovo prihodnje življenje ob tretji ženi. Ton in montaža: Miro Marinšek Dramaturg: Pavel Lužan, Režija: Irena Glonar

22.00 Našim rojakom po svetu

22.15 Informativna oddaja v nemščini in angleščini

22.30 Mikrofon za slovenske pevce zabavne glasbe

23.05 Literarni nokturno – Jean-Joseph Rabearivelol: Prevedeno iz noči

23.15 Operetna glasba

00.05 Nočni program – glasba

00.05 Nočni program – glasba

00.05 Nočni program – glasba

00.05 Nočni program – glasba

00.05 Nočni program – glasba

00.05 Nočni program – glasba

00.05 Nočni program – glasba

00.05 Nočni program – glasba

00.05 Nočni program – glasba

00.05 Nočni program – glasba

00.05 Nočni program – glasba

00.05 Nočni program – glasba

00.05 Nočni program – glasba

00.05 Nočni program – glasba

00.05 Nočni program – glasba

00.05 Nočni program – glasba

00.05 Nočni program – glasba

00.05 Nočni program – glasba

00.05 Nočni program – glasba

00.05 Nočni program – glasba

00.05 Nočni program – glasba

00.05 Nočni program – glasba

15.02 Za šolarje

15.35 Minute za Valerie Noack

16.00 Dogodki in odmevi

16.30 Glasbeni utrinki

17.00 Jugoslovanska vokalna glasbena ustvarjalnost in poustvarjalnost 20. toletja.

17.30 Šestnajst strun

18.05 Radijska univerza

V radijski univerzi nadaljujemo cikel o Akcijski vlogi markizma v NOB – na primeru Borisa Zihlerla, ki ga je pripravila Neda Pagon Brglez. Današnja oddaja govori o Zihlerlovem intenzivnem predavateljskem in pedagoškem delu, ki se je začelo v Kočevskem Rogu. Pomen te partijske izobraževalno-vzgojne dejavnosti je bil velik, vendar v zgodovini naše revolucije njen pomen še ni dobil natančnejše ocene.

18.20 Iz opernega sveta

20.00 Dvignjena zavesa

20.20 Serenada z godali – z klarinetom in krilovko

21.30 Prenos iz Dubrovnika! Dubrovniške poletne igre 1983

Koncert simfonikov RTV Ljubljana, dirigent Anton Nanut, solistka Dubravka Tomšič-Srebotnjakova

J. Brahms: Koncert za klavir in orkester št. 1 v d-molu, Simfonija št. IV. v e-molu

23.30 Nočni akordi

23.30 Nočni akordi

23.30 Nočni akordi

23.30 Nočni akordi

23.30 Nočni akordi

23.30 Nočni akordi

23.30 Nočni akordi

23.30 Nočni akordi

23.30 Nočni akordi

23.30 Nočni akordi

23.30 Nočni akordi

23.30 Nočni akordi

23.30 Nočni akordi

23.30 Nočni akordi

23.30 Nočni akordi

23.30 Nočni akordi

23.30 Nočni akordi

23.30 Nočni akordi

23.30 Nočni akordi

23.30 Nočni akordi

23.30 Nočni akordi

23.30 Nočni akordi

23.30 Nočni akordi

23.30 Nočni akordi

23.30 Nočni akordi

23.30 Nočni akordi

23.30 Nočni akordi

23.30 Nočni akordi

23.30 Nočni akordi

23.30 Nočni akordi

SREDA, 20. JULIJA

TELEVIZIJA

LJUBLJANA

18.10 Poročila
18.15 Prijatelji glasbe: Srečanje v Hrvaškem Zagorju, oddaja TV Zagreb

Spet se pridružujemo ekipi zagrebške TV, ki nam v nizu oddaj razgrinja življenje ljubiteljskih društev v hrvaških krajih, posebno takih odročnih, kjer imajo ljudje sicer manj možnosti uživati profesionalne kulturne dosežke. Tokrat so avtorji obiskali KUD Ivan Krkač v Jakovlju, potem KUD Sloboda v Oroslavju, KUD Matija Gubec v Gornji Stubi in KUD Stubica v Dotnaji Stubi. Zabeležili so zares pisan prikaz plesov, pesmi, pa tudi izjav velike predanosti in zagnanosti, s katero člani društev takorekoč brez izjeme dokazujejo, kakšni potenciali se skrivajo v teh številnih ljubiteljskih društvih, koliko želje po dobrem in lepem je v ljudeh in končno, kako različne možnosti imajo pri uživanju kulturnih dobrin in te se očitno še lep čas ne bodo spremenile. Redakcija: Jasna Novak

18.45 Mostovi
19.15 Risanka
19.24 TV in radio nocoj
19.26 Zrno do zrna
19.30 TV dnevnik I
19.55 Vreme
20.00 Film tedna: Prisluskovanje, ameriški film

Glavna oseba filma Prisluskovanje je Harry, strokovnjak za prisluskovanje in snemanje pogovorov. Med drugim dobi nalogo, da posname pogovor neke ženske in moškega v parku. Harryju ta posel ne predstavlja velikih težav, saj uporabi najmodernejše pripomočke. Toda, ko je pogovor posnet, opazi, da je njegova vsebina povsem banalna. Začne ga mučiti vprašanje, zakaj je bilo pogovor sploh potrebno zabeležiti. Prisluskovanje je Coppola posnel takoj po velikem uspehu Botra I. Scenarij za film pa je napisal že leta 1966. Navkljub številnim političnim aferam, ki so prestrelile Združene države Amerike, Coppola scenarija ni bistveno menjal. »Hotel sem narediti film o pravici po zasebnosti.«

21.50 Nekaj domačih popevk
22.05 TV dnevnik II

ODDAJNIIKI II. MREŽE

18.00 TV dnevnik
18.15 Alice in njena družina, otroška nadaljevanka
18.45 Narodna glasba
19.30 TV dnevnik
20.00 Naša krajevna skupnost: Podnajemnika, humoristična serija TV Ljubljana
20.55 Večer jugoslovanskih baletnih prvakov
21.40 Poročila
21.45 Neobičajna Mehika, reportaža (do 22.15)

ZAGREB I. PROGRAM

17.50 Videostrani
18.00 Poročila

18.05 TV koledar
18.15 Alice in njena družina
18.45 Narodna glasba
19.30 TV dnevnik
20.00 Filmski večer: filmska glasba
21.00 Tretji človek, angleški film
22.45 TV dnevnik

ZAGREB II. PROGRAM

19.00 Tribuna
19.30 TV dnevnik
20.00 Naša krajevna skupnost, humoristična serija
20.45 Poročila
20.50 Gradovi: Trakošćan
21.00 Proslava 500-letnice ustanovitve Cetinja, prenos
22.00 Glasbena dogajanja

KOPER

14.00 Odprta meja – oddaja v slovenskem jeziku/Videoteleks
17.30 Odprta meja – oddaja v slovenskem jeziku/Videoteleks
18.00 Film – ponovitev
19.30 TVD stičišče
19.45 Ryan – serijski film
20.45 Novo vznemirja – dokum. oddaja
21.45 TVD danes
22.00 Ob skodelici kave – glasbena oddaja
22.15 Zeit im bild – čas v sliki

RADIO

I. PROGRAM

4.30 Jutranji program – glasba
4.50 Dnevni koledar
5.30 Prva jutranja kronika – Obvestila, promet
5.50 Rekreatija
6.10 Prometne informacije
6.35 Vremenska napoved za pomorskeake
6.45 Prometne informacije (Ljubljana, Koper, Maribor)
6.50 Dobro jutro, otroci
7.00 Druga jutranja kronika
7.35 Prometne informacije
8.05 Počitniško popotovanje od strani do strani
8.20 Počitniški pozdravi
8.35 Izbor v sredo
9.05 Z glasbo v dober dan
9.35 Napotki za naše goste iz tujine
10.05 Rezervirano za...
10.40 Lokalne radijske postaje se vključujejo
11.05 Ali poznate?
11.35 S pesmijo po Jugoslaviji
12.00 Na današnji dan
12.10 Veliki zabavni orkestri
12.30 Kmetijski nasveti
12.40 Ob izviri ljudske glasbene kulture
13.00 Danes do 13.00: Iz naših krajev
13.30 Od melodije do melodije
14.05 Razmišljamo, ugotavljamo...

14.25 Vrtiljak
15.05 Radio danes, radio jutri
15.15 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo
16.00 Dogodki in odmevi
16.35 Vrtiljak
17.00 Studio ob 17.00
18.00 Pesmi Vlastimirja Niko- lovskega (pojeta zbor Ave Sol iz Rige, SSSR in zbor RTV Beograd)
18.15 S knjižnega trga
18.40 S Plesnim orkestrom RTV Ljubljana
19.00 Radijski dnevnik
19.35 Lahko noč, otroci
19.45 Minute z ansamblom Slovenija
20.00 Pesmi Francisa Poulenca poje Komorni zbor naše radijske postaje, dirigent Marko Munič

Leta 1949 je v Parizu izšla avtobiografija Dariusza Milhauda, enega izmed najvidnejših članov skupine glasbenikov, imenovane Six – Sesterica. V njej je takole pojasnil njen nastanek: glasbeni pisec in kritik Henri Collet je izbral 6 imen, ki so po njegovem mnenju bili dobri glasbeniki in obiskovalci koncertov ter nato v časopisu Comœdia priobčil članek z naslovom Peterica Rusov in Šesterica Francozov, člani Šesterice Georges Auric, Louis Durey, Arthur Honegger, Germaine Tailleferre, Darius Milhaud in Francis Poulenc so bili predvsem dobri prijatelji, ki so tedaj, ko je nastajala nova francoska glasbena estetika, oddaljena tako od Debussyjeve občutljivosti kot Wagnerjeve filozofske simbolike, iskala nov, življenjem tesneje povezan način glasbenega izražanja. Sedem pesmi in šansonov Francisa Poulenca, ki jih danes predstavljamo, bi težko razložili vsako zase; saj se skladatelj le bežno dotika stvari, ki jih prinaša lahkotna poezija Apollinaira in Eluarda. Poulencova glasba sama nas vodi v svet raziskovanj in razmišljanj. Od izvajalcev terja Poulenc izredenokus in prefinjenost ter intonacno čistost. Samo ob upoštevanju vseh teh elementov zabljestijo te skladbe v vsem svojem sijaju.

20.25 Minute s flavistko Ireno Grafenauer – F. Benka, C. W. Gluck, S. Prokofjev
21.05 Od arije do arije
22.00 Našim rojakom po svetu
22.15 Informativna oddaja v nemščini in angleščini
22.25 Iz naših sporedov
22.30 Zimzelene melodije
23.05 Literarni nočno – Gane Todorovski: Ars poetica
23.15 Za ljubitelje jazza

II. PROGRAM

7.15 Sreda na valu 202
7.35 Prometne informacije
12.30 Opoldanski poročevalec
13.00 Od enim do sedmih – Kultura, »Odprta vrata«, glasba
16.00 Dogodki in odmevi
19.00 Radijski dnevnik
19.25 Stereorama
20.20 Likovni odmevi
20.33 Melodije po pošti

22.45 Zrcalo dneva
22.55 Glasba za konec programa

III. PROGRAM

15.00 Dober dan na III. programu
15.02 Zborovske pesmi A. Srebotnjaka, P. Šivica, S. Vremšaka, U. Kreka, J. Ježa in L. Lebiča, poje APZ »Tone Tomšič« pod vodstvom dir. Jožeta Fürsta
15.30 Ars antiqa – J. S. Bach: Koncert za violino in orkester v G-duru, G. H. Händel: Concerto grosso v D-duru, št. 5
16.00 Dogodki in odmevi
16.30 Glasbeni utrinki
17.00 Popoldanski komorni koncert
18.05 Ekonomska politika
18.20 Iz manj znanih oper
19.30 Večer Simfoničnega orkestra RTV Ljubljana dirigent Uroš Lajovic, solista Jože Falout, – rog, Aci Bertoneclj – klavir, Wolfgang Amadeus Mozart: Simfonija št. 35 v D-duru, K. 385 – »Haffnerjeva«, Paul Hindemith: Koncert za rog in orkester, Franz Liszt: »Preludij« – simfonična pesnitev št. 3, Sergej Prokofjev: Koncert za klavir in orkester št. 3 v C-duru, Hector Berlioz: Fantastična simfonija, op. 14
21.40 Izbrana proza – Vinko Trinka: Knapovščina
22.00 Komorni studio – s slovenskimi skladatelji: Milan Potočnik, Ljubo Rančigaj, Uroš Rojko
22.45 Lirični utrinki
22.50 Nočni akordi

KOPER

6.00 Glasba za dobro jutro, Jutranji koledar; 6.30 Poročila in objave; 6.45 Prometni servis, Napoved radijskih in TV programov; 7.15 Val 202; 13.00 Prisluhnite med glasbo; 13.10 Predstavitev popoldanskega programa; 13.20 Zanimivosti, reportaže, pogovori; 13.45 Mladi izvajalci; 14.20 Naši zbori; 14.35 Glasbene želje poslušalcev po telefonu; 15.30 Glasbeni kiosk (ČGP Delo); 16.00 Dogodki in odmevi; 16.30 Glasba po željah; 17.00 Primorski dnevnik; 17.30 Pogovor o...

MARIBOR

7.15 Danes za vas; 8.10 V sredo dopoldne; 11.05 Ali poznate (prenos v Ljubljano); 14.10 Turistični napotki v nemškem jeziku; 14.20 Glasba; 14.30 Pojemo in igramo; 15.05 Glasbeni zimzelen; 15.30 Prijetno popoldne vam želijo; 15.45 Glasbeni kiosk; 16.00 Dogodki in odmevi (Ljubljana); 16.35 Želeli ste – poslušajte; 17.00 Danes; 18.45 Literarna oddaja – Stane Čobal

TELEVIZIJA

LJUBLJANA

17.40 Poročila
17.45 Mogočno morje: Poslednji vir, angleška dokumentarna serija

Zadnja oddaja iz niza Mogočno morje bo spregovorila o možnostih izrabe morskih bogastev.

V Woods Holu je eden največjih oceanografskih centrov na svetu, kjer znanstveniki proučujejo morsko dno. Videli bomo, kako se s podmornico Alvin podajo v globino 2000 m. V nadaljevanju oddaje bomo spoznali znanstveni inštitut na Japonskem, kjer proučujejo uporabnost energije pridobljene iz valov. Ta proučevanja pa so samo ena izmed mnogih, kajti šele danes se začnemo zavedati, kako bogati so oceani. V prihodnje nam bodo lahko dali več hrane, tudi povsem novih vrst. Na morskem dnu in pod njim se skrivajo številna nahajališča rud, valovanje, plimovanje in temperaturne razlike morske vode pa bi ob pravi tehnologiji lahko izkoriščali za neusahljiv vir energije.

18.45 Glasba starega Jadrana: Split

19.15 Risanka

19.24 TV in radio nocoj

19.26 Zrno do zrna

19.30 TV dnevnik I

20.00 B. Cooke - J. Mortimer: Dick, Tom in Harriet, angleška zabavna serija

20.25 Propagandna oddaja

20.30 Mogočni mikro: Politična revolucija, angleška poljudnoznanstvena serija

Ekonomske spremembe, ki jih prinaša računalniška revolucija se bodo odražale tudi v političnem življenju.

Komunikacijski sistemi, ki ne poznajo meja, bodo prodirali tudi v zaprte družbe. V razvitem svetu postajajo danes računalniki nepogrešljivi sestavni del ekonomije neke dežele. Razvoj računalniške družbe pomeni tudi veliko povečanje bogastva, seveda za razvite dežele. Razlike med njimi in računalniško nerazvitiimi deželami bodo postajale vse večje.

Vpliv sodobne tehnologije na politične razmere v svetu je tema tretje oddaje ciklusa Mogočni mikro.

Oddaje ureja novinarka uredništva izobraževalnih oddaj Mira Špan.

20.55 Iz koncertnih dvoran: S. Sulek: Koncert za orgle, M. Lipovšek: Pozabljene pesmi za mezzosporan in orkester

21.45 TV dnevnik II

22.10 Odmevi 60-tih let, ponovitev 2. dela angleška zabavno glasbena oddaja

ODDAJNIKI II. MREŽE

18.00 TV dnevnik
18.15 Nadloge nekega Branimira, otroška oddaja
18.45 YU rock portret
19.30 TV dnevnik
20.00 Prostovoljci za pot v neznanu, italijanska drama

21.35 Povodi in sledi
22.05 Poročila
22.10 Radosno spoznanja - Elektronska glasba (do 22.40)

ZAGREB I. PROGRAM

17.50 Videostrani
18.00 Poročila
18.05 TV koledar
18.15 Nadloge nekega Branimira
18.45 YU rock portret
19.30 TV dnevnik
20.00 Spekter, politični magazin
21.05 M. Smoje: Velo mesto, ponovitev TV nadaljevanke
22.20 TV dnevnik

ZAGREB II. PROGRAM

19.00 Koraki, mladinska oddaja
19.30 TV dnevnik
20.00 Gledališka predstava
21.50 Srečanja, oddaja o kulturi
22.20 Poročila

KOPER

14.00 Odprta meja - oddaja v slovenskem jeziku - Videoteleks
17.30 Odprta meja - oddaja v slovenskem jeziku - Videoteleks
18.00 Novo vznemirje - dokument. oddaja
19.00 Angelo Baiguera - glasbena oddaja
19.30 TVD stičišče
19.45 Ryan - serijski film
20.45 Velika dolina - serijski film
21.30 TVD danes
21.45 Komike
22.00 Zeit im bild - čas v sliki

RADIO

I. PROGRAM

4.30 Jutranji program - glasba
4.50 Dnevni koledar
5.30 Prva jutranja kronika - obvestila, promet
6.10 Prometne informacije
6.20 Rekreacija
6.35 Vremenska napoved za pomorskeake
6.45 Prometne informacije (Ljubljana, Koper, Maribor)
7.45 Dobro jutro, otroci
7.00 Druga jutranja kronika
7.35 Prometne informacije
8.05 Za šolarje
8.35 Mladina poje - MPZ Trnovo - Ljubljana
9.05 Z glasbo v dober dan
9.35 Napotki za naše goste iz tujine
10.05 Rezervirano za ...
11.05 Ali poznate ...
11.35 Naše pesmi in plesi
12.00 Na današnji dan
12.10 Znane melodije
12.30 Kmetijski nasveti - ing. Gabrijel Seljak: škodljive cikade v vinogradih
12.40 Od vasi do vasi

13.00 Danes do 13.00-ih - Iz naših krajev
13.30 Od melodije do melodije
14.05 Enajsta šola
14.20 Koncert za mlade poslušalce

14.45 Jezikovni pogovori
15.05 Radio danes, radio jutri
15.15 Vrtljak
16.00 Dogodki in odmevi
16.35 Vrtljak
17.00 Studio ob 17.00
18.00 Z ansambлом »Savinjskih sedem«

18.15 Lokalne radijske postaje se vključujejo
18.35 V gozdu in hribih... Iz francoske literature za rog (Igra Jože Falout)

19.00 Radijski dnevnik
19.35 Lahko noč, otroci

19.45 Minute z ansambлом Francija Puharja

20.00 Četrtek večer domačih pesmi in napevov

21.05 Literarni večer - Matej Bor - pesnik tišine

21.45 Lepe melodije
22.00 Našim rojakom po svetu

22.15 Informativna oddaja v nemščini in angleščini

22.25 Iz naših sporedov
23.30 Večerna podoknica

23.05 Literarni nočno - Slobodan Pavičević: Preko trupel teče deček

23.15 Paleta popevk jugoslovanskih avtorjev

23.00 Poročila

00.05-4.30 Nočni program - glasba

1.30 Informativna oddaja v nemščini in angleščini

II. PROGRAM

7.15 Četrtek na valu 202
7.35 Prometne informacije
12.30 Popoldanski poročevalec
13.00 Od enih do sedmih - Vročice Hladno, Za mlade radovedneže, Mehurčki, glasba, Minute za EP, Znano in priljubljeno

16.00 Dogodki in odmevi
19.00 Radijski dnevnik

19.25 Stereorama
20.00 Spekter

21.03 Zavrtilite, uganite...
22.00 S festivalov jazza, 13. Beograjski festival jazza 1982

4. oddaja: Marković-Gut sekret - Pan trio (Švedska)

22.45 Zrcalo dneva

22.55 Glasba za konec programa

III. PROGRAM

15.00 Dober dan na III. programu

15.02 Za šolarje

15.35 Minute z baritonistom Georgom Londonom

Baritonist George London s pravim imenom George Burnson je danes pojem glasovne polnosti in interpretacijske moči. Ta kanadski operni pevec se je izoblikoval najprej v znamenitem vokalnem triu,

v katerem sta bila še sopranistka Francis Yeend in tenorist Mario Lanza. Leto 1951 je bilo pomemben mejnik v njegovi karieri, takrat je nastopil kot Amonasro v Metropolitanški operi in njegova umetniška pot se je začela strmo dvigati. Med njegove največje uspehe vsekakor spadata vlogi Borisa Godunova in Kneza Igorja, ki ju bomo tudi danes slišali, poleg tega pa bo George London zapel še podoknico don Juana in Sachsov monolog iz 3. dejanja Mojstrov pevecv nürnbergskih.

16.00 Dogodki in odmevi

16.30 Glasbeni utrinki

17.00 Popoldansko popotovanje

18.05 Zunanjepolitični feljton

18.20 Vrhunski domači in tuji umetniki

19.40 Naši umetniki pred mikrofonom (ponov.) Iko Otrin

20.00 Svet glasbe, svet umetnosti - B. Arnič: Gozdovi pojejo - simfonična pesnitev; A. Srebotnjak: Koncert za harfo in orkester; L. M. Škerjanc: Simfonija št. 4 v H-duru za godala; I. Petrić: Musiqe concertante za klavir in orkester; J. Golob: Svobodi za bas solo, recitatorja, mešani zbor, sintezator in veliki simfonični orkester

22.00 Okrogla miza III. programa

KOPER

6.00 Glasba za dobro jutro, Jutranji koledar; 6.30 Poročila; 6.45 Čestne razmere, Napoved radijskih in TV sporedov; 7.15 Val 202; 13.00 Otvoritev - Poročila, prisluhnite med glasbo; 13.10 Predstavitev popoldanskega programa; 13.20 Zanimivosti, reportaže, pogovori; 13.45 Narodne in ponarodele; 14.00 Poročila, Objave, kinospored, ekonomska priporočila; 14.20 Iz glasbene ustvarjalnosti; 14.35 Glasbene želje poslušalcev po telefonu; 15.00 Poročila; 15.30 Glasba; 15.50 Pojdimo v kino; 16.00 Dogodki in odmevi; 16.30 Glasba po željah; 16.55 Pravočasno svetuje zavarovalna skupnost Triglav; 17.00 Primorski dnevnik; 17.30 Pogovor o...

MARIBOR

0.00 Nočni program (prenos v Ljubljano); 7.15 Danes za vas; 8.35 Zaigrajmo in zapojmo (Alpski kvintet s pevci in ansambel Vilija Petriča, poje Majda Renko); 14.10 Turistični napotki v nemškem jeziku; 14.20 Glasba; 14.30 Komorni orkester Maribor igra skladbe baročnih mojstrov (prof. Vlado Golob); 15.05 Jazz, rock in še kaj; 15.30 Prijetno popoldne vam želijo; 16.00 Dogodki in odmevi (Ljubljana); 16.35 Želeli ste - poslušajte; 17.00 Danes.

TELEVIZIJA

LJUBLJANA

- 9.00 Poročila
 9.05 J. Jurčič-S. Makarovič: Kozlovska sodba v Višnji gori, predstava Lutkovnega gledališča Ljubljana
 9.55 Praznični zvoki: Pihalni orkester Litostroj
 10.25 Diverzanti, jugoslovanski film (ČB)
 11.40 Poročila (do 11.45)
 15.55 Tarzan, ameriška risana serija
 16.20 F. Levstik: Martin Krpan, predstava za otroke
 17.05 Ko je zorela zarja: Komandant Stane, dokumentarna oddaja
 17.45 A. Gala-D. Rupel: Jama

TV film je režiser Andrej Stojan izdelal iz gradiva nadaljevanke Manj strašna noč, ki prikazuje pretresljivo usodo ranjencev v znani improvizirani bolnišnici Ogenjca nad Loškim potokom. Tam so se ranjenci raje odločili za smrt, kot da bi prišli v roke italijanskim okupatorjem.

Delu je za izhodišče in osnovo rabila znamenita knjiga dr. Aleksandra Gale-Petra »Partizanski zdravnik«, faktografsko gradivo pa je v filmu preoblikovano v umetniško vizijo. V TV filmu so prikazane izjemne pretkušnje človeške zavesti v mejnih situacijah, ko se mora misel in odločitev potrditi z dejanji.

Režija: Andrej Stojan. V glavnih vlogah nastopajo: Aleš Valič, Bine Matoh, Tanja Požbežnik, Janez Hočvar-Rifle, Dare Ulaga

- 19.10 Risanka
 19.24 TV in radio nocoj
 19.26 Zrno do zrna
 19.30 TV dnevnik
 19.55 Vreme
 20.00 Rockfordovi dosjeji, ameriška nanizanka
 20.55 Zrcalo tedna
 21.15 Pustota, slovenski film

Režija in scenarij: Jože Gale

Igrajo: Boris Juh, Ljotje Rozman, Ivanka Mežan, Marijana Breclj, Andrej Kurent, Tanja Požbežnik

Dogajanje v celovečernem filmu Pustota posega v začetek osemnajstega stoletja, v čas po kruto in krvavo zadušnem kmečkemuntu na Tolminkem 1713. leta.

Grogovčeva družina, ki je v puntu izgubila vse razen življenja, mora v pregnanstvo. Kljub nečloveškemu trpljenju skoraj brezumno vztraja

na novo pridobljenem koščku jalove zemlje na pustoti. Moč jim daje nagon po ohranitvi življenja in zakoreninjeno prepričanje, da so premagovanje vseh ovir, boj za obstoj in vera, da se življenje nikoli ne ustavi, bistvene vrednote življenja. Ta spoznanja izstopajo iz historičnih okvirov dogajanja v naš in vsakršen čas in so tudi poglavitna sporočila filma. Film PUSTOTA je drama slovenskega kmetopuntarja, poln subtilnih, psiholoških razsežnosti. Z apokaliptično morijo je Grogovčeva družina potisnjena na rob smrti, pripoved pa se z njo dvigne v aktualno filozofsko metaforo, ki problematizira možnost človekove osamljenosti in pustote kot prostora življenja.

ODDAJNIKI II. MREŽE

- 18.00 TV dnevnik
 18.15 Plavica, otroška oddaja
 18.45 Narodna glasba
 19.30 TV dnevnik
 20.00 Beograd: Atletski četverboj – Jugoslavija: ZRN : Grčija : SR Rusija, prenos (slov. kom.)
 22.00 Poročila
 22.10 Najboljši jugoslovanski filmi s Pulja: Kaja, Ubil te bom, igrani film (do 23.40)

ZAGREB I. PROGRAM

- 15.50 Videostrani
 16.00 Poletno popoldne – prvo tromesečje Pavla Hromiša, TV drama
 17.25 Risanka
 18.00 Poročila
 18.05 TV koledar
 18.15 Plavica
 18.45 Narodna glasba
 19.30 TV dnevnik
 20.00 Rockfordovi dosjeji, ameriška nanizanka
 21.00 Osvajanje sreče, zabavno glasbena oddaja
 21.40 TV dnevnik
 21.55 Nova umetnost: Zenitizem, dadaizem, konstruktivizem
 23.25 Poročila

ZAGREB II. PROGRAM

- 19.00 Umetna inteligenca, znanstvena oddaja
 19.30 TV dnevnik
 20.00 Dubrovniške poletne igre 83: Koncert zagrebske filharmonije
 20.45 Poročila
 20.50 Dokumentarna oddaja
 21.40 Najboljši jugoslovanski filmi: Deveti krog, igrani film

KOPER

- 14.00 Odrpta meja – oddaja v slovenskem jeziku/Videoteleks
 17.30 Odrpta meja – oddaja v slovenskem jeziku/Videoteleks
 18.00 Velika dolina – serijski film
 19.00 Aktualna tema
 19.30 TVD stičišče

- 19.40 Turistični atlas
 20.00 Atletika: Beograd: Četverboj SFRJ, ZRN, Grčija, RSFSR
 22.00 Ryan – serijski film
 23.00 TVD danes
 23.10 Zeit im bild – čas v sliki

RADIO

I. PROGRAM

- 5.00 Jutranji program – glasba
 6.00 Dnevni koledar
 6.10 Prometne informacije
 6.35 Vremenska napoved za pomorščake
 6.45 Prometne informacije
 7.45 Dobro jutro, otroci
 7.00 Jutranja kronika
 7.35 Prometne informacije
 8.05 Pionirski tabor Sutjeska (posebna oddaja)
 8.40 Pesem svitanica – (Mladinski pevski zbor RTV Ljubljana na Kogojevih dnevih v Kanalu)
 9.05 Revija slovenskih pevcev zabavne glasbe
 10.05 Kako skrbimo za spomenike NOB in revolucije (posebna oddaja)
 11.05 »Dražgoše« – simfonična pesnitev Radovana Gobca
 11.20 Moja pesem in le moja pesem
 12.00 Na današnji dan
 12.10 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo
 13.00 Posebna obvestila
 13.10 Osmrtnice
 13.15 Lepe melodije
 13.30 Borci ljubljanske občine Center v delegatskem sistemu (posebna oddaja)
 14.05 Popoldanski simfonični koncert (M. Bravničar, S. Rahmaninov, J. Slavenski)
 15.00 Poročila
 15.05 Nastop pihalnega orkestra milice na mednarodni prireditvi Ljubljana 83
 15.45 Radio danes, radio jutri
 16.15 Zabavna glasba in obvestila
 16.30 Pesmi s festivalov revolucija in glasba (slovenski avtorji)
 17.05 Praznična oddaja
 17.35 Ljudski napevi za praznik
 18.00 Matevž Hacc: Komisarjevi zapiski (posebna oddaja)
 18.30 Tomaž Svete: Kralj Malhus – Satirična opera v treh scenah (prva izvedba)
 19.45 Vsa zemlja bo z nami zapela (Pesmi Pavla Šivica)
 Oddajo na temo revolucija in NOB smo to pot namenili pesmim Pavla Šivica, ki bo gost v našem studiu. Pred časom je v oddaji iz tega cikla, že pripovedoval o vojnih letih, ko je bil dirigent Invalidskega pevskega zbora in je zanj napisal več partizanskih pesmi kot na primer »Nocoj tovariši v napad« na besedilo Franceta Kosmača in druge. Za tole oddajo pa smo izbrali pesmi z večjim revolucionarnim zamahom, to so – ali spomin na ve-

drejšo pot v prihodnost, ponazoritev nasprotij med resničnostjo vojne časa in današnjim dnem – vsega sveta. To so uglasbena besedila Otona Župančiča, Janeza Menarta in ameriške pesnice Rosalije Orton, in rišejo duhovno podobo človeka, nosilca revolucionarnih sprememb, njegovo življenjsko voljo in samozavest.

- 20.00 Slovenski solisti in ansambli – v skladbah na partizanske teme (P. Šivic, A. Srebotnjak, F. Šturm, D. Švara)
 21.05 Oddaja o morju in pomorščakih – glasba
 22.00 Našim rojakom po svetu
 22.15 Informativna oddaja v nemščini in angleščini
 00.05 Nočni program – glasba
 1.30 Informativna oddaja v nemščini in angleščini

II. PROGRAM

- 7.15 Petek na valu 202
 7.35 Prometne informacije
 12.30 Opoldanski poročevalci
 13.00 Od enim do sedmih – Potniška malha, Ob koncu tedna, glasba, Znano in priljubljeno
 17.30 Novice
 19.00 Radijski dnevnik
 19.25 Stop pops 20 in novosti
 21.33 Petkov disklo klub
 22.45 Zrcalo dneva
 22.55 Glasba za konec programa

III. PROGRAM

- 17.00 Dober dan na III. programu
 17.02 »Iz viharnih dni« – glasba partizanskih skladateljev
 18.05 Praznična radijska igra – Ciril Kosmač – Mitja Mejak: Smrt nedolžnega velikana, Glasbene miniature
 19.15 Pesmi borb, zmage in pesmi svobodnih dni pojeta: Slovenski oktet in APZ »Tone Tomšič«
 19.30 V spomin na težke dni...!
 20.45 Glasbene metamorfoze slovenskih ljudskih
 21.45 Operni svet in slovenski interpreti
 22.45 Lirični utrinki
 22.50 Nočni akordi

KOPER

- 7.00 Jutranja kronika; 7.15 Otvoritev jutranjega programa radia Koper, Radijski koledar, Prometni servis, Jutranja reportaža; 13.00 Glasba in predstavitev popoldanskega programa; 14.30 Glasba po željah; 16.00 Radio Koper na obisku: Pri borcih Istrskega odreda; 17.00 Primorski dnevnik; 17.10 Glasba in zaključek

MARIBOR

- 13.30 Želeli ste – poslušajte

R 4 TL special, letnik 1977, ugodno pro-

JETTO, letnik 1981, prodam. Tel. (071) 645-628, v petek od 12. do 16. ure.

GOLF JGL, letnik 81, in toros avtomatik 83, prodam. Tel. (061) 721-635.

GOLF diesel, 1983, zelen, prodam. Tel. (061) 579-551.

BMW R 65, modre barve, prodam. Tel. (064) 60-068.

JETTO, letnik 1981, prodam. Kranj, Cirče 24.

WARBURG karavan, letnik 77, motor 34.000 km, ugodno prodam, lahko tudi na kredit. Tel. (061) 314-944, int. 39-54, dopoldne, (061) 574-712, popoldne.

ZASTAVO 101, letnik 75, garazirano, registrirano do konca leta, prodam. Tel. (061) 347-678, popoldan.

KADETT B, letnik 1971, posreben, j. skupaj s pripadajočimi, ugodno prodam. Tel. (061) 576-451, dopoldan.

RENAULT dufen kupim za dele. Tel. (061) 321-917 ali 324-558.

ZASTAVO 128, novo, kupim. Tel. (061) 300-719 ali 315-330.

MOTOR original land rover diesel prodam. Tel. (064) 23-114, od 20. do 22. ure.

ŠKOLJKO za alfo, giulio 1300 S in nekaj drugih, ugodno prodam, lahko tudi na 20. ure po tel. (061) 47-857.

NADOMESTNE dele za fiat 125 spec. ali in VW passat prodam. Tel. (061) 324-413.

PROJAM nova leva in desna prva vrata od diane. Tel. (061) 448-969.

PROJAM za posvetila 304 letve pragov, za 504 zavornih oblog, za renault 16, dve nove letvice in pistole wagner 350 za barvanje. Tel. (061) 501-900.

PEUGEOT 104 letjajo za sprejemanje kolesa prodam. Tel. (061) 267-876.

ZA R 12 kupim pokrov motorja, sprejmi obojate, levi srednji blatnik, hladilnik, nov ali rabljen. Kličite po tel. (061) 265-855.

ŠKOLJKO za Z 101, medicinar, novo, prodam za 9 M. Inf. tel. (061) 721-922 int. 17.

tov. prikolice

TOVORNO prikolice, novi, prodam. Antem Omeza, Rečeje 33, Dobrova pri Ljubljani.

ŠPORTNI REKVIZITI prodam

KANU dvosred prodam. Boris Galopščič, tel. (061) 494-057.

JADRALNO desko racing 02/83, novo, prodam. Tel. 51-013.

GLISER, italijanski model, s prikolico, vse motornike prodam. Subotiče, Podsmreka 8, 61356 Dobrova pri Ljubljani.

COLN sport boograd z motorjem tomas 10 prodam za 80.000 din. Ogled: Tacerska 90, v soboto in nedeljo dopoldne od 8. do 14. ure, tel. (061) 50-002.

SAILBOARD negativno jadrno, 6,6 m² in lok, prodam. Cena 1,2 SM. Informacije po tel. (061) 662-138, zvečer.

ŠOTOR induplati, za tri osebe - spalnice, kuhinja, dobro opremljen, prodam. Inf. po tel. (061) 571-210.

MOTORISTI POZOR! prodam angleško usnjeno obleko, stev. 50, rabljeno tri mesece in motor za obilo, tomas 4,5, s sklopki, rabljen 10 dni. Ogled v torek, sredo in četrtek proti večeru, Kastelje, Celovška 74b, Ljubljana.

JADRNICHO potovalno, 11 m, 8 letni, kuhinja, WC s tušom, oddan v septembru. Tel. (061) 315-719.

GLISER član 402 GT, z motorjem tomas 18 EL in prikolico, vse novo, prodam. Tel. (061) 218-819, po 16. uri.

TORNADO 39 dvosred z motorjem 2,55 M. Tel. (066) 61-651.

PROFESIONAL dirkaino kolo, stev. 58, prodam. Cena 40.000 din. Tel. (064) 47-775, int. 28, Minica.

COLN, mascat 18, velikost SD, za 6 oseb, s kompletno opremo in motor 2000 cm³, vse v garancijski prodam za 4,5 M. Ogled v soboto in nedeljo popoldne, Slavica Vrhovna, Poljanjska belokranjska Polje.

GLISER GT 400 S, prikolico in jahanjsko 40, ki je potreben popravila, prodam vse za 6 M. Tel. (061) 262-677.

DIRKALNO kolo reg super st. 59, cena 35.000, prodam. Naslov: Matjaž Sedež, Sak, Turška mlaka 22, Kamnik.

COLN član, tri metre, z motorjem tomas 4, primeren za prevoz na stehi avtomobila, prodam za 35000 din. Ogled v petek, vse dan in v soboto dopoldne. Franc Stefan, Kratce 9, 61251 Moravče.

BOTECCHIA montreal, stev. 59, dirkalno kolo, prodam za 6,5 M. Tel. samo danes od 14. do 16. ure (064) 50-294.

SURF imiglad, primeren za začetnika, prodam. Tel. (061) 527-228.

ŠOTOR za štiri osebe prodam. Tel. (061) 557-193.

LESENO GAJEVO, 6 m, diesel motor, jadra, WC, prodam za 42 M. Tel. (066) 62-404.

GLISER z motorjem chrysler 35 in prikolico prodam. Tel. (066) 57-747, od 19. do 20. ure.

ŠOTOR za štiri osebe, uvođen, prodam. Tel. (061) 312-401.

kupim

REGATNO jadro in lok za surf kupim. Tel. (062) 31-709.

JADRNICHO optimist, dobro ohranjeno, kupim. Ponudbe po telefonu (061) 721-413.

JADRALNO desko, uvođen, kupim. Tel. (061) 554-602.

prikolice

KAMP hladilnik - zamrzovalnik, kupim ali si izposodim. Tel. (061) 59-228, popold.

PRIKOLICO adria 450 O, zimsko-letno, z balabanom, prodam. Inf. na tel. (063) 891-140, vsak dan od 18. do 20. ure.

NOVI camper autodom-ford diesel FT 100 z vgrajenim boyljem za topla voda, hladilnikom, wc, centralno kurjavo, radio, tv in drugo pripadajočo opremo, prodam. Tel. (061) 268-268.

PREDPROSTOR za adria 450O, nov, prodam. Tel. (066) 23-659, zvečer.

GLASBILA prodam

HARMONIKO melodija, 80 basov, pol leta rabljeno, prodam. Informacije po tel. (061) 771-232.

AKUSTIČNI APARATI prodam

UGODNO prodam gramofon, ojačevalce in zvočnike znamke pioneer. Tel. (067) 23-580.

PROJAM akai ojačevalnik, 2 x 30 W 20000 atova walkman, rečevaly 12000 električno harmonično oboje multitrack mikrofonski stojalo 3000, Andrej, telefon (061) 574-702, dopoldne.

KASETOFON dual C 911, avtorovestor SE CR 2 in gramofon JVC QL-2 A full-automatic s pickeringovim glavom, prodam. Tel. (063) 851-181, dopoldan.

STEREO studio center philips, 2x40 W (kasetofon, radio, ojačevalce, gramofon) ter kolobar tehničen prodam. Tel. (064) 23-462.

KÖRTING TV barvo, ekran 66 in nov avto stajp MK, 2x30 W, prodam. Tel. (061) 318-247.

PROJAM ITI schaub lenze, 2x25/50 W, zvočniki 2x40/70 W, cena 6 M. Ogled vsak dan od 18. do 20. ure. Miran Prešernič, Kvedrinska 12, Ljubljana.

AVTORADIO s kasetofonom, popoldnoma nov, z avtorovestom, prodam. Tel. (061) 576-743.

WALKIE talkie kaiser CBX12 2 kosa (s polimernim) in akumulatorjem ter alkalnimi baterijami, prodam. Tel. 318-247, dopoldne.

ISKRA koveček klip klap in precizno stereo radiokasetofon prodam. Tel. (061) 641-011, po 19. uri.

KASETOFON hitachi TRK 7790 E, Stev. 1838, 400, ter gramofon toaca HI-FI, prodam. Tel. (064) 26-466.

SANSUI ojačevalce A 5, cena 2,7 M in tehničen kasetofon M 215 za 4 M, prodam. Tel. (061) 348-796, od 18. do 20. ure.

TECHNICS kasetofon, RSM 263, nov in rotel ojačevalce, 2x30 W, prodam. Tel. (061) 576-743.

MARANTIZ ojačevalce PM 510, DC 2x65 W, 8 otmov in zvočnike ITT 80930, 120/180 W ter tuner kenwood KI 30, ugodno prodam. Ogled popoldne. Trig kom Stancia 5, stanovanje št. 2.

ZVOČNIKE harberth, 200 mm in sipe DT 25/40, prodam za 2,3 M. Tel. (061) 316-073.

MINI stolp z zvočniki, japonski, 2 x 60 W, nerazpakiran, v garancijski, prodam za 4,5 M. Trček, tel. (064) 69-461, int. 114, od 16. ure nadalje.

BARVNI TV ekran 42, znamke philips, prodam. Glinškova ploščad 22, Rampa, zglasite se od 18. do 20. ure.

MLADIČE, nemški boksar, prodam. Oblik. Kajuhova 28, Ljubljana.

TRGOVSKA DELOVNA ORGANIZACIJA NAMA LJUBLJANA

Trgovska delovna organizacija Nama Ljubljana, TOZD Veleblagovnica Ljubljana in delovna skupnost za opravljanje skupnih del

objavljata dela in naloge: 1. pomivalke 2. snažilke

za TOZD veleblagovnico Ljubljana in DSSD Pogoji: pod 1. in 2. - nepopolna osemletka, enomesečno poskusno delo, delo je za nedoločen čas

Pisne prijave naj kandidati pošljejo v 8 dneh po objavi na naslov: Trgovska delovna organizacija NAMA Ljubljana, Tomšičeva 1. Udeležence bomo o izidu obvestili v 30 dneh po sklepu o izbiri kandidata.

Sprejem osmrtnic: ob delavnikih od 7. do 16. ure oz. ob sobotah od 7. do 11. ure osebo (Šubičeva 1). Po telexu YU DELO ST 31633, s telegramom ali po tel. 223-311 (od 14. do 16. ure) za naročnike izven Ljubljane. Ob nedeljah in praznikih sprejema osmrtnice (do 16. ure) neposredno centralna redakcija »Dela«, Ljubljana, Titova 35 osebno ali po telefonu 318-252 za naročnike izven Ljubljane. Rokopisov ne vračamo.

Do pogreba, ki bo v soboto, 16. julija 1983, ob 16. uri na pokopališču v Šmartnem pri Litiji, bo pokojnica ležala v mrliški vežici tamkajšnjega pokopališča

Njeni najbližji Litija, Niš, Beograd, Maribor, Reka, Ljubljana, 14. julija 1983

Sporočamo žalostno vest, da nas je v 92. letu starosti zapustila

MARIJA SCHWEIGER upokojena učiteljica

Od dolgoletne sodelavke se bomo poslovili v soboto, 16. julija 1983, ob 16. uri na pokopališču v Šmartnem pri Litiji

Delovni kolektiv in učenci osnovne šole Franc Rozman Stane Šmartno pri Litiji

SPOROČAMO ŽALOSTNO VEST, DA JE UMRL NAŠ DOLGOLETNI SODELAVEC, URBANIST

MARIJAN BOHINEC DIPL. ING. ARHITEKT

VESTNEGA DELAVCA IN DOBREGA TOVARIŠA BOMO OHRANILI V LEPEM SPOMINU

KOLEKTIVNI URBANISTIČNEGA ZAVODA, PROJEKTIVNI ATELJE LJUBLJANA

Sporočamo žalostno vest, da je nenadoma umrl naš ljubljani

JOŽE DRAGAR upokojeni železničar

Pogreb bo v soboto, 16. julija 1983, ob 15. uri iz hiše žalosti na pokopališču v Dolskem

Žalujoci: hčerki Joži in Mimi z družinama ter drugo sorodstvo

Z bolečino v srcu sporočamo, da je 1. julija 1983 v 90. letu starosti umrla naša ljubljena mati, babica in prababica

PAVLINA MANDELJC roj. Žele, vdova

Pokopali smo jo 5. julija 1983 na kranjskem pokopališču. Hvala vsem, ki so ji v zadnjih mesecih življenja kakorkoli pomagali

Žalujoci: sin Franjo, hčerki Fani in Sonja z družinami ter drugo sorodstvo

Kranj, Kruševac, Pivka, Ljubljana, Bled, Italija, Kanada

Nenadoma nas je zapustil

VIKTOR VOVK pečar

Od njega smo se poslovili v četrtek, 14. julija 1983, na ljubljanskih Žalah

Žalujoci: hčerka Dunja z družino, brat Janez z družino, mama Fani in drugo sorodstvo

Ljubljana, 11. julija 1983

Sporočamo žalostno vest, da nas je zapustila dobra žena, mama, stara mama, sestra in teta

ANA GREGORIČ roj. Enčimer

Od nje se bomo poslovili v soboto, 16. julija 1983, ob 17. uri izpred hiše žalosti Groblje 2 pri Šentjerneju

Žalujoci: mož Janez, sinovi Jože, Janez in Lojze, hčerke Ani, Marija in Ivanka z družinami ter drugo sorodstvo

Groblje, Ljubljana, Domžale, Medvode, 15. julija 1983

Zapustil nas je naš

JOŽE BAJEC knjižničar NUK v pokoju

Pogreb bo v ponedeljek, 18. julija 1983, ob 16. uri na ljubljanskih Žalah

Na dan pogreba bo ležal v sedmi mrliški vežici

Žalujoci: žena Mila in sin Primož, sestri Ivana in Roža ter drugo sorodstvo

Umrl je naš dragi

ANDREJ KOZELJ dentist v pokoju

Na zadnjo pot ga bomo spremili v petek, 15. julija 1983, ob 17.30 izpred mrliške vežice na Bledu

Žalujoci: žena, otroci z družinami in drugo sorodstvo

Bled, Radovljica, Ljubljana, 14. julija 1983

Zapustila nas je draga žena, mama in stara mama

MARIJA LOGAR roj. Sodja

Od nje se bomo poslovili v petek, 15. julija 1983, ob 16. uri iz njenega doma v Ukancu v Srednjo vas

Mož Jože, hčerka Tina, zet Brane ter vnukinja Ana in Eva

Sporočamo žalostno vest, da je umrl

KAREL POČIVAVŠEK upokojenec Tovarne celuloze in papirja »Djuro Salaj« Krško

Pogreb pokojnika bo v petek, 15. julija 1983, ob 16. uri na pokopališču v Krškem

Do pogreba bo ležal v mrliški vežici v Krškem

Pokojnik nam bo ostal v lepem spominu

Kolektiv tovarne celuloze in papirja »Djuro Salaj« Krško

Nenadoma nas je zapustil

RAFAEL GARTNER vzdrževalec računalniške opreme

V spominu ga bomo ohranili kot vestnega sodelavca in dobrega tovariša

Kolektiv delovne organizacije RRC - Računalniške storitve

ŠKT n. sol. o., Ljubljana, Titova 38

vam nudi lokale, zaključene v III. gradbeni fazi na območju Ljubljane. Lokali so primerni za trgovine, uslužnostne dejavnosti, gostinske dejavnosti itd.

1. Stan. soseska VS-1 Trnova. V pritličju objekta G ob Zrinjski ulici imamo na voljo lokale vel. od 306,75 m² do 438,75 m². Stan. soseska je v zaključni fazi. Omenjene lokale je možno preprojektirati v manjše enote.

2. Stanovanjski blok ob Igriški ulici - CO 1-8 prostori v pritličju so namenjeni trgovinam: - prodaji kulturnih stvaritev, umetniških dosežkov, drobne stanovanjske opreme i. pd. Površina trgovin znača 148,80 m² in 77,40 m² v pritličju in pripadajoči prostor v kleti v izmeri 8,20 m². Predviden rok dokončanja je v drugi polovici 1984 l.

3. Vse dodatne informacije so vam na voljo v TOZD Inženiring, Ljubljana, Cesta VII. korpusa 1 - pritličje, tel. št. (061) 329-441, int. 304 ali 319-789.

GLASILO SOCIALISTIČNE ZVEZE DELOVNEGA LJUDSTVA SLOVENIJE

Ugodna ocena UNCTAD

Predsedstvo SFRJ podpira kadrovske obnovne v zveznem sekretariatu za zunanje zadeve

BEOGRAD, 14. julija (Tanjug) – Predsedstvo SFRJ se je danes sestalo na seji, ki jo je vodil predsednik predsedstva Mika Špiljak.

Člani predsedstva so obravnavali in sprejeli poročilo o poteku in rezultatih 6. konference OZS za trgovino in razvoj. Ugodno so ocenili delo jugoslovanske delegacije na sedmi konferenci UNCTAD in poudarili, da je naša država tudi kot gostiteljica tega pomembnega zborovanja uspešno opravila svojo nalogo.

Na seji so razpravljali tudi o najnovejšem položaju na Bliznjem vzhodu in o morebitnem nadaljnjem razvoju dogodkov v tem delu sveta.

Predsedstvo se je seznanilo s kadrovskim položajem v zveznem sekretariatu za zunanje zadeve in podprlo težnjo po obnovi kadrovske sestave z mladimi, politično in strokovno usposobljenimi kadri. Se posebej zato, ker odhaja v pokoj veliko delavcev, ki so v več desetletjih prispevali pomemben delež k uspešnemu delu sekretariata.

Predsedstvo je pomislilo določeno število obojenskih oseb in obravnavalo nekatera druga vprašanja, za katera je pristojno po ustavi.

Zmanjšala sta se uvoz in izvoz

BEOGRAD, 14. julija (Tanjug) – V prvem polletju je izvoz Jugoslavije za štiri milijarde in 635 milijonov dolarjev, kar je za dva odstotka manj kot v enakem času lani. Tudi uvoz se je zmanjšal in to za 12 odstotkov, njegova vrednost pa je dosegla pet milijard in 574 milijonov dolarjev.

Po podatkih zveznega zavoda za statistiko, ki so jih sporočili na današnjem sestanku koordinacijskega odbora Gospodarske zbornice Srbije za gospodarske odnose s tujino, se je pokritje uvoza z izvozom povečalo za 47 odstotkov v prvem polletju lani na 81 v tem letu.

Po podatkih zveznega zavoda za statistiko, ki so jih sporočili na današnjem sestanku koordinacijskega odbora Gospodarske zbornice Srbije za gospodarske odnose s tujino, se je pokritje uvoza z izvozom povečalo za 47 odstotkov v prvem polletju lani na 81 v tem letu.

V Madridu soglasje o zaključku maratona

Nevarnost blokovskega zaostrovanja na KVSE končno odpravljena – Kampelman dobil »zeleno luč« za potrditev predloga nevrščenih in nevtralnih

MADRID, 14. julija (Tanjug) – Na današnji plenarni seji madridske KVSE so uradno sporočili, da je doseženo popolno soglasje o uspešnem zaključku te maratonske konference in da ni več nikarkršnih ovir za sprejetje končnega sporazuma 35 vlad o krepitvi evropske varnosti in sodelovanja na podlagi projekta N-Nc.

Tako je danes izginila še zadnja bojazan, da bi v zaključnem delu madridske konference spet prišla na dan blokovska nesoglasja. V Madridu danes prevladuje resnično upanje, da bo 35 delegacij hitro končalo s »sklepim branjem« zaključnega dokumenta tega zborovanja.

To dobro novico je sporočil vodja španske delegacije veleposlanik Pan de Soraluce, ki je vodil današnjo plenarno sejo konference. Kot je rekel, je »bil izrazen trden namen za hitro obravnavo in sprejetje sklepnega dokumenta«.

Niso pa povedali, čigav je ta »trden namen«. Jasnje je, da gre za soglasje, ki ga je dobil »zeleno luč« za potrditev predloga nevrščenih in nevtralnih projektov N-Nc.

Kampelman se je danes zjutraj vrnil iz Washingtona, kjer je dobil »pristanke« Bele hiše za sprejem končnega sporazuma. Novinarjem je povedal, da je dobil »natančna navodila«, da je treba madridsko zborovanje končati uspešno in hitro. Zato so njegovo srečanje s Kovaljevom ocenili kot »zelo koristno«.

Ta dogovor je pravzaprav soglasje velesil k sporočilu, ki ga je prebral španski delegat. Res je, da se s tem niso držali demokratične prakse tega pomembnega foruma 35 enakopravnih partnerjev, vendar pa je v tem trenutku najpomembnejše, da ni več nikarkršnih ovir za končni uspeh KVSE.

Ne smemo pozabiti, da je bil uspešen konec madridske konference več mesece nemogoče zaradi spora velesil o nepomembnih problemih, kar je onemogočilo hitrejšo sprejemanje projekta N-Nc. Kljub vsemu je zdaj na prvem mestu sklenitev končnega sporazuma, ki ima lahko širše razsežnosti kot problematika KVSE.

Tukaj vlada prepričanje, da bo madridsko srečanje med Shultzenom in Gromikom, ki ga zdaj pričakujejo, priložnost da bosta ob velesil pokazali več medsebojnega razumevanja in omogočili izboljšanje svetovnega položaja.

O novih skupnih točkah v sovjetsko-ameriški pogovorni sporočili ničesar. Zelo pomembno pa bi bilo, da bi bil uspeh madridske konference uveljavljen v oživiljanje popuščanja napetosti.

Kampelman se je danes zjutraj vrnil iz Washingtona, kjer je dobil »pristanke« Bele hiše za sprejem končnega sporazuma. Novinarjem je povedal, da je dobil »natančna navodila«, da je treba madridsko zborovanje končati uspešno in hitro. Zato so njegovo srečanje s Kovaljevom ocenili kot »zelo koristno«.

Ta dogovor je pravzaprav soglasje velesil k sporočilu, ki ga je prebral španski delegat. Res je, da se s tem niso držali demokratične prakse tega pomembnega foruma 35 enakopravnih partnerjev, vendar pa je v tem trenutku najpomembnejše, da ni več nikarkršnih ovir za končni uspeh KVSE.

Ne smemo pozabiti, da je bil uspešen konec madridske konference več mesece nemogoče zaradi spora velesil o nepomembnih problemih, kar je onemogočilo hitrejšo sprejemanje projekta N-Nc. Kljub vsemu je zdaj na prvem mestu sklenitev končnega sporazuma, ki ima lahko širše razsežnosti kot problematika KVSE.

Tukaj vlada prepričanje, da bo madridsko srečanje med Shultzenom in Gromikom, ki ga zdaj pričakujejo, priložnost da bosta ob velesil pokazali več medsebojnega razumevanja in omogočili izboljšanje svetovnega položaja.

O novih skupnih točkah v sovjetsko-ameriški pogovorni sporočili ničesar. Zelo pomembno pa bi bilo, da bi bil uspeh madridske konference uveljavljen v oživiljanje popuščanja napetosti.

Kampelman se je danes zjutraj vrnil iz Washingtona, kjer je dobil »pristanke« Bele hiše za sprejem končnega sporazuma. Novinarjem je povedal, da je dobil »natančna navodila«, da je treba madridsko zborovanje končati uspešno in hitro. Zato so njegovo srečanje s Kovaljevom ocenili kot »zelo koristno«.

Ta dogovor je pravzaprav soglasje velesil k sporočilu, ki ga je prebral španski delegat. Res je, da se s tem niso držali demokratične prakse tega pomembnega foruma 35 enakopravnih partnerjev, vendar pa je v tem trenutku najpomembnejše, da ni več nikarkršnih ovir za končni uspeh KVSE.

Ne smemo pozabiti, da je bil uspešen konec madridske konference več mesece nemogoče zaradi spora velesil o nepomembnih problemih, kar je onemogočilo hitrejšo sprejemanje projekta N-Nc. Kljub vsemu je zdaj na prvem mestu sklenitev končnega sporazuma, ki ima lahko širše razsežnosti kot problematika KVSE.

Tukaj vlada prepričanje, da bo madridsko srečanje med Shultzenom in Gromikom, ki ga zdaj pričakujejo, priložnost da bosta ob velesil pokazali več medsebojnega razumevanja in omogočili izboljšanje svetovnega položaja.

O novih skupnih točkah v sovjetsko-ameriški pogovorni sporočili ničesar. Zelo pomembno pa bi bilo, da bi bil uspeh madridske konference uveljavljen v oživiljanje popuščanja napetosti.

Kampelman se je danes zjutraj vrnil iz Washingtona, kjer je dobil »pristanke« Bele hiše za sprejem končnega sporazuma. Novinarjem je povedal, da je dobil »natančna navodila«, da je treba madridsko zborovanje končati uspešno in hitro. Zato so njegovo srečanje s Kovaljevom ocenili kot »zelo koristno«.

Ta dogovor je pravzaprav soglasje velesil k sporočilu, ki ga je prebral španski delegat. Res je, da se s tem niso držali demokratične prakse tega pomembnega foruma 35 enakopravnih partnerjev, vendar pa je v tem trenutku najpomembnejše, da ni več nikarkršnih ovir za končni uspeh KVSE.

Ne smemo pozabiti, da je bil uspešen konec madridske konference več mesece nemogoče zaradi spora velesil o nepomembnih problemih, kar je onemogočilo hitrejšo sprejemanje projekta N-Nc. Kljub vsemu je zdaj na prvem mestu sklenitev končnega sporazuma, ki ima lahko širše razsežnosti kot problematika KVSE.

Tukaj vlada prepričanje, da bo madridsko srečanje med Shultzenom in Gromikom, ki ga zdaj pričakujejo, priložnost da bosta ob velesil pokazali več medsebojnega razumevanja in omogočili izboljšanje svetovnega položaja.

O novih skupnih točkah v sovjetsko-ameriški pogovorni sporočili ničesar. Zelo pomembno pa bi bilo, da bi bil uspeh madridske konference uveljavljen v oživiljanje popuščanja napetosti.

Kampelman se je danes zjutraj vrnil iz Washingtona, kjer je dobil »pristanke« Bele hiše za sprejem končnega sporazuma. Novinarjem je povedal, da je dobil »natančna navodila«, da je treba madridsko zborovanje končati uspešno in hitro. Zato so njegovo srečanje s Kovaljevom ocenili kot »zelo koristno«.

Ta dogovor je pravzaprav soglasje velesil k sporočilu, ki ga je prebral španski delegat. Res je, da se s tem niso držali demokratične prakse tega pomembnega foruma 35 enakopravnih partnerjev, vendar pa je v tem trenutku najpomembnejše, da ni več nikarkršnih ovir za končni uspeh KVSE.

Ne smemo pozabiti, da je bil uspešen konec madridske konference več mesece nemogoče zaradi spora velesil o nepomembnih problemih, kar je onemogočilo hitrejšo sprejemanje projekta N-Nc. Kljub vsemu je zdaj na prvem mestu sklenitev končnega sporazuma, ki ima lahko širše razsežnosti kot problematika KVSE.

Tukaj vlada prepričanje, da bo madridsko srečanje med Shultzenom in Gromikom, ki ga zdaj pričakujejo, priložnost da bosta ob velesil pokazali več medsebojnega razumevanja in omogočili izboljšanje svetovnega položaja.

O novih skupnih točkah v sovjetsko-ameriški pogovorni sporočili ničesar. Zelo pomembno pa bi bilo, da bi bil uspeh madridske konference uveljavljen v oživiljanje popuščanja napetosti.

Kampelman se je danes zjutraj vrnil iz Washingtona, kjer je dobil »pristanke« Bele hiše za sprejem končnega sporazuma. Novinarjem je povedal, da je dobil »natančna navodila«, da je treba madridsko zborovanje končati uspešno in hitro. Zato so njegovo srečanje s Kovaljevom ocenili kot »zelo koristno«.

Ta dogovor je pravzaprav soglasje velesil k sporočilu, ki ga je prebral španski delegat. Res je, da se s tem niso držali demokratične prakse tega pomembnega foruma 35 enakopravnih partnerjev, vendar pa je v tem trenutku najpomembnejše, da ni več nikarkršnih ovir za končni uspeh KVSE.

Ne smemo pozabiti, da je bil uspešen konec madridske konference več mesece nemogoče zaradi spora velesil o nepomembnih problemih, kar je onemogočilo hitrejšo sprejemanje projekta N-Nc. Kljub vsemu je zdaj na prvem mestu sklenitev končnega sporazuma, ki ima lahko širše razsežnosti kot problematika KVSE.

Tukaj vlada prepričanje, da bo madridsko srečanje med Shultzenom in Gromikom, ki ga zdaj pričakujejo, priložnost da bosta ob velesil pokazali več medsebojnega razumevanja in omogočili izboljšanje svetovnega položaja.

O novih skupnih točkah v sovjetsko-ameriški pogovorni sporočili ničesar. Zelo pomembno pa bi bilo, da bi bil uspeh madridske konference uveljavljen v oživiljanje popuščanja napetosti.

Kampelman se je danes zjutraj vrnil iz Washingtona, kjer je dobil »pristanke« Bele hiše za sprejem končnega sporazuma. Novinarjem je povedal, da je dobil »natančna navodila«, da je treba madridsko zborovanje končati uspešno in hitro. Zato so njegovo srečanje s Kovaljevom ocenili kot »zelo koristno«.

Ta dogovor je pravzaprav soglasje velesil k sporočilu, ki ga je prebral španski delegat. Res je, da se s tem niso držali demokratične prakse tega pomembnega foruma 35 enakopravnih partnerjev, vendar pa je v tem trenutku najpomembnejše, da ni več nikarkršnih ovir za končni uspeh KVSE.

Ne smemo pozabiti, da je bil uspešen konec madridske konference več mesece nemogoče zaradi spora velesil o nepomembnih problemih, kar je onemogočilo hitrejšo sprejemanje projekta N-Nc. Kljub vsemu je zdaj na prvem mestu sklenitev končnega sporazuma, ki ima lahko širše razsežnosti kot problematika KVSE.

Tukaj vlada prepričanje, da bo madridsko srečanje med Shultzenom in Gromikom, ki ga zdaj pričakujejo, priložnost da bosta ob velesil pokazali več medsebojnega razumevanja in omogočili izboljšanje svetovnega položaja.

O novih skupnih točkah v sovjetsko-ameriški pogovorni sporočili ničesar. Zelo pomembno pa bi bilo, da bi bil uspeh madridske konference uveljavljen v oživiljanje popuščanja napetosti.

Kampelman se je danes zjutraj vrnil iz Washingtona, kjer je dobil »pristanke« Bele hiše za sprejem končnega sporazuma. Novinarjem je povedal, da je dobil »natančna navodila«, da je treba madridsko zborovanje končati uspešno in hitro. Zato so njegovo srečanje s Kovaljevom ocenili kot »zelo koristno«.

Ta dogovor je pravzaprav soglasje velesil k sporočilu, ki ga je prebral španski delegat. Res je, da se s tem niso držali demokratične prakse tega pomembnega foruma 35 enakopravnih partnerjev, vendar pa je v tem trenutku najpomembnejše, da ni več nikarkršnih ovir za končni uspeh KVSE.

Ne smemo pozabiti, da je bil uspešen konec madridske konference več mesece nemogoče zaradi spora velesil o nepomembnih problemih, kar je onemogočilo hitrejšo sprejemanje projekta N-Nc. Kljub vsemu je zdaj na prvem mestu sklenitev končnega sporazuma, ki ima lahko širše razsežnosti kot problematika KVSE.

Tukaj vlada prepričanje, da bo madridsko srečanje med Shultzenom in Gromikom, ki ga zdaj pričakujejo, priložnost da bosta ob velesil pokazali več medsebojnega razumevanja in omogočili izboljšanje svetovnega položaja.

O novih skupnih točkah v sovjetsko-ameriški pogovorni sporočili ničesar. Zelo pomembno pa bi bilo, da bi bil uspeh madridske konference uveljavljen v oživiljanje popuščanja napetosti.

Kampelman se je danes zjutraj vrnil iz Washingtona, kjer je dobil »pristanke« Bele hiše za sprejem končnega sporazuma. Novinarjem je povedal, da je dobil »natančna navodila«, da je treba madridsko zborovanje končati uspešno in hitro. Zato so njegovo srečanje s Kovaljevom ocenili kot »zelo koristno«.

Ta dogovor je pravzaprav soglasje velesil k sporočilu, ki ga je prebral španski delegat. Res je, da se s tem niso držali demokratične prakse tega pomembnega foruma 35 enakopravnih partnerjev, vendar pa je v tem trenutku najpomembnejše, da ni več nikarkršnih ovir za končni uspeh KVSE.

Ne smemo pozabiti, da je bil uspešen konec madridske konference več mesece nemogoče zaradi spora velesil o nepomembnih problemih, kar je onemogočilo hitrejšo sprejemanje projekta N-Nc. Kljub vsemu je zdaj na prvem mestu sklenitev končnega sporazuma, ki ima lahko širše razsežnosti kot problematika KVSE.

Tukaj vlada prepričanje, da bo madridsko srečanje med Shultzenom in Gromikom, ki ga zdaj pričakujejo, priložnost da bosta ob velesil pokazali več medsebojnega razumevanja in omogočili izboljšanje svetovnega položaja.

O novih skupnih točkah v sovjetsko-ameriški pogovorni sporočili ničesar. Zelo pomembno pa bi bilo, da bi bil uspeh madridske konference uveljavljen v oživiljanje popuščanja napetosti.

Kampelman se je danes zjutraj vrnil iz Washingtona, kjer je dobil »pristanke« Bele hiše za sprejem končnega sporazuma. Novinarjem je povedal, da je dobil »natančna navodila«, da je treba madridsko zborovanje končati uspešno in hitro. Zato so njegovo srečanje s Kovaljevom ocenili kot »zelo koristno«.

Ta dogovor je pravzaprav soglasje velesil k sporočilu, ki ga je prebral španski delegat. Res je, da se s tem niso držali demokratične prakse tega pomembnega foruma 35 enakopravnih partnerjev, vendar pa je v tem trenutku najpomembnejše, da ni več nikarkršnih ovir za končni uspeh KVSE.

Ne smemo pozabiti, da je bil uspešen konec madridske konference več mesece nemogoče zaradi spora velesil o nepomembnih problemih, kar je onemogočilo hitrejšo sprejemanje projekta N-Nc. Kljub vsemu je zdaj na prvem mestu sklenitev končnega sporazuma, ki ima lahko širše razsežnosti kot problematika KVSE.

Tukaj vlada prepričanje, da bo madridsko srečanje med Shultzenom in Gromikom, ki ga zdaj pričakujejo, priložnost da bosta ob velesil pokazali več medsebojnega razumevanja in omogočili izboljšanje svetovnega položaja.

O novih skupnih točkah v sovjetsko-ameriški pogovorni sporočili ničesar. Zelo pomembno pa bi bilo, da bi bil uspeh madridske konference uveljavljen v oživiljanje popuščanja napetosti.

Kampelman se je danes zjutraj vrnil iz Washingtona, kjer je dobil »pristanke« Bele hiše za sprejem končnega sporazuma. Novinarjem je povedal, da je dobil »natančna navodila«, da je treba madridsko zborovanje končati uspešno in hitro. Zato so njegovo srečanje s Kovaljevom ocenili kot »zelo koristno«.

Ta dogovor je pravzaprav soglasje velesil k sporočilu, ki ga je prebral španski delegat. Res je, da se s tem niso držali demokratične prakse tega pomembnega foruma 35 enakopravnih partnerjev, vendar pa je v tem trenutku najpomembnejše, da ni več nikarkršnih ovir za končni uspeh KVSE.

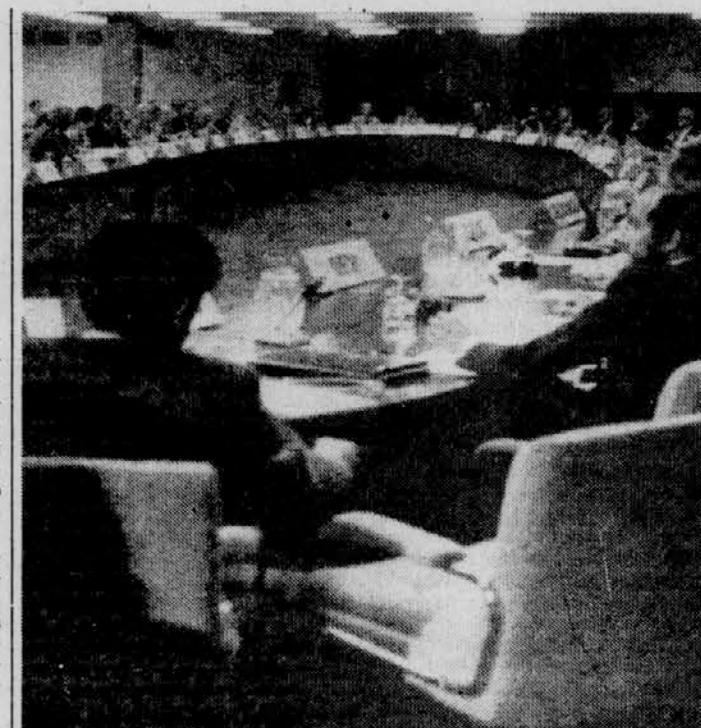
Ne smemo pozabiti, da je bil uspešen konec madridske konference več mesece nemogoče zaradi spora velesil o nepomembnih problemih, kar je onemogočilo hitrejšo sprejemanje projekta N-Nc. Kljub vsemu je zdaj na prvem mestu sklenitev končnega sporazuma, ki ima lahko širše razsežnosti kot problematika KVSE.

Tukaj vlada prepričanje, da bo madridsko srečanje med Shultzenom in Gromikom, ki ga zdaj pričakujejo, priložnost da bosta ob velesil pokazali več medsebojnega razumevanja in omogočili izboljšanje svetovnega položaja.

O novih skupnih točkah v sovjetsko-ameriški pogovorni sporočili ničesar. Zelo pomembno pa bi bilo, da bi bil uspeh madridske konference uveljavljen v oživiljanje popuščanja napetosti.

Kampelman se je danes zjutraj vrnil iz Washingtona, kjer je dobil »pristanke« Bele hiše za sprejem končnega sporazuma. Novinarjem je povedal, da je dobil »natančna navodila«, da je treba madridsko zborovanje končati uspešno in hitro. Zato so njegovo srečanje s Kovaljevom ocenili kot »zelo koristno«.

Ta dogovor je pravzaprav soglasje velesil k sporočilu, ki ga je prebral španski delegat. Res je, da se s tem niso držali demokratične prakse tega pomembnega foruma 35 enakopravnih partnerjev, vendar pa je v tem trenutku najpomembnejše, da ni več nikarkršnih ovir za končni uspeh KVSE.

KMALU ZAKLJUČEK KVSE – Na plenarni seji v Madridu so uradno sporočili, da je doseženo popolno soglasje o uspešnem zaključku maratonske konference o varnosti in sodelovanju v Evropi. Danes naj bi že začeli brati končno besedilo sklepnega dokumenta. Na sliki predstavniki iz 35 držav med zasedanjem. (Telefoto: UPI)

Večje skrbi kot lani

V letošnjih prvih treh mesecih je bilo tekočih izgub v Jugoslaviji za 69,2 milijarde din oz. za 59 odstotkov več kot v istem času lani

OD NAŠEGA DOPISNIKA
BEOGRAD, 14. julija – Po podatkih periodičnih obračunov za prvo trimesečje je v tem obdobju v Jugoslaviji poslovalo za izgubo 6.338 temeljnih organizacij ali 21,7 odstotka vseh. V njih je bilo zaposlenih skupno 1.170.109 delavcev ali kar petina vseh zaposlenih v gospodarstvu. Število temeljnih organizacij z izgubo se je sicer v primerjavi z enakim lanskim obdobjem zmanjšalo za 145, toda tekoče izgube so dosegle znesek 69.208 milijonov dinarjev, ki je kar za 59 odstotkov večji od lanskega v tem času.

Pomembno sè je povečal tudi delež izgub v ustvarjenem dohodku: v prvem trimesečju je bil 9,7 odstotka, leto kasneje pa je bil 8, predlanskim 9,3, lani 12,4 v letošnjem prvem trimesečju pa je dosegel že 15 odstotkov.

Značilna je tudi nadaljnja koncentracija izgub. Izgube do 5 milijonov dinarjev je imelo lani 4.758 temeljnih organizacij ali 72,8 odstotka vseh, leto pa 4.118, kar je le še 64,5 odstotka. Vendar pa se je število velikih izgubarjev (nad 20 milijonov dinarjev) povečalo za lanskih 425 na 615 ali s 6,5 odstotka na 9,6. Najbolj so se izgube glede na lansko prvo trimesečje povečale v Makedoniji, in sicer za 75,2 odstotka. Sledijo Srbija brez pokrajin s 74,6 odstotka, Hrvaška (70,4), Slovenija (56,6), Vojvodina (44,8) BiH (41,5), Crna gora (20,0), in Kosovo s 13,4 odstotka. Največ izgub je v prvem trimesečju imelo hrvaško gospodarstvo – 21.381 milijonov dinarjev, v Srbiji brez pokrajin jih je bilo 15.136 milijonov, v Vojvodini 8.207 milijonov, v Sloveniji 7.665 milijonov dinarjev itd.

Daleč največji delež izgub v dohodku je imelo kosovsko gospodarstvo (29,9 odstotka), sledi Crna gora s 24,8, Makedonija s 21,2 odstotka itd. Najmanjši delež izgub v ustvarjenem dohodku je imela Slovenija – 9,3 odstotka, vendar se je tudi v Sloveniji ta delež glede na lansko prvo trimesečje povečal, in sicer za 2,1 odstotki. Število temeljnih organizacij z izgubo se je glede na lansko prvo trimesečje povečalo za odstotke.

Letos se izgube niso povečale samo v vseh republikah in pokrajinah, marveč tudi v bolj ali manj vseh gospodarskih dejavnostih. V industriji in rudarstvu so se v primerjavi z enakim lanskim obdobjem povečale za 73,7 odstotka, v kmetijstvu in ribištvi za 31, v gozdarstvu kar za 90,8, v vladnem gospodarstvu za 14,9 v gradbeništvu za 35,6, v prometu in zvezah za 12,3, v trgovini kar za 176,9, v gospodinjstvu in turizmu za 45,5, v obrti za 58,7 in v

izvršni svet skupaj z zbornico, banko in družbenopolitičnimi organizacijami pripravlja načrt ukrepov za ohranjanje proizvodnje, povečanje izvoza in omejevanje porabe.

Cilji so: zagotoviti gospodarsko rast, za kar so možnosti, ponuditi izjemne prednosti gospodarstvu za doseganje načrtovane in večjega izvoza (kar pomeni, da je treba gospodarstvo razbremeniti vrste prispevkov in dajatev, ki zmanjšujejo čisti dohodek oziroma, pripraviti programa za reprogramiranje porabe v družbenih dejavnostih, zmanjšanje spolne porabe, preverjanje davčne politike (ugotavljanje dohodka, odmera in izterjava dav-

kov) itn. Sinigoj je povedal, da bo izvršni svet ustanovil posebno komisijo za operacionalizacijo dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije in da pričakuje, da bodo podobne komisije imeli tudi v občinah. Razložil je tudi posledice že sprejetih zveznih zakonov in odločkov pa tudi kaj se načrtuje zvezna vlada za konec meseca.

O ukrepih, ki jih pripravljata tako slovenski kot zvezni izvršni svet, se je nato razvila živahna razprava, v kateri je Sinigoj odgovoril na številna vprašanja udeležencev delovnega sestanka. Ko to poročamo, sestanek še traja.

IVO VIDIC

Pogovor o ukrepih za ohranjanje proizvodnje

Delovni posvet s predsedniki izvršnih svetov občinskih skupščin – O ukrepih v republikah in zvezi

LJUBLJANA, 14. julija – Večjo gospodarsko rast od načrtovane (3,5 odstotka) v slovenskem gospodarstvu je letos omogočilo tudi to, da se ni bilo treba odplačevati glavnice dolgov in smo tako imeli možnost za večji uvoz surovin in reprodukcijskega materiala, je poudaril na delovnem sestanku predsednikov izvršnih svetov občin, predstavnikov družbenopolitičnih organizacij, GZS, siseuta in republiških skupnosti podpredsednik izvršnega sveta Dušan Sinigoj.

Izvršni svet skupaj z zbornico, banko in družbenopolitičnimi organizacijami pripravlja načrt ukrepov za ohranjanje proizvodnje, povečanje izvoza in omejevanje porabe.

Cilji so: zagotoviti gospodarsko rast, za kar so možnosti, ponuditi izjemne prednosti gospodarstvu za doseganje načrtovane in večjega izvoza (kar pomeni, da je treba gospodarstvo razbremeniti vrste prispevkov in dajatev, ki zmanjšujejo čisti dohodek oziroma, pripraviti programa za reprogramiranje porabe v družbenih dejavnostih, zmanjšanje spolne porabe, preverjanje davčne politike (ugotavljanje dohodka, odmera in izterjava dav-

kov) itn. Sinigoj je povedal, da bo izvršni svet ustanovil posebno komisijo za operacionalizacijo dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije in da pričakuje, da bodo podobne komisije imeli tudi v občinah. Razložil je tudi posledice že sprejetih zveznih zakonov in odločkov pa tudi kaj se načrtuje zvezna vlada za konec meseca.

O ukrepih, ki jih pripravljata tako slovenski kot zvezni izvršni svet, se je nato razvila živahna razprava, v kateri je Sinigoj odgovoril na številna vprašanja udeležencev delovnega sestanka. Ko to poročamo, sestanek še traja.

IVO VIDIC

Zaostritev spora med ZDA in Grčijo

Zaradi zastoja pogajanj o oporiščih šesto ameriško ladje ne sme več v grška pristanišča

ATENE, 14. julija (AP) – Tukaj so danes uradno potrdili, da so ladjam iz ameriškega šesta ladjevja prepovedali vstop v grška pristanišča. Predstavniki grške vlade Dimitris Maroudas je sporočil, da obisk tujih vojnih ladij v grških pristaniščih vsakokrat posebej obravnava ministrstvo za zunanje zadeve in obrambno ministrstvo in da prepovedi ne pomenijo nič posebnega. Maroudas ni natančneje razložil, zakaj je grška vlada sprejela sklep, ki se nanaša na ameriško šesto ladje.

Konzervativni opozicijski dnevnik Messmerini, ki je prvi poročal o prepovedi, navaja, da namerava vlada pri tem sklepu vztrajati tri mesece. Pogajanja o bodočem statusu štirih ameriških vojaških oporišč in 20 manjših vojaških postojank v Grčiji naj bi se po enomesni prekinitvi nadaljevala danes zvečer. Kot je sporočila grška vlada, bo to zadnji del pogajanj, ki so se začela že oktobra lani.

Pet odstotkov deviznega dotoka gre narodni banki

ZIS: število zaposlenih v manj razvitih republikah in na Kosovu se je povečalo za 130 tisoč – Preveč blaga obleži na carini – L. Mojsov obišče ZRN

BEOGRAD, 14. julija (Tanjug) – Zvezni izvršni svet je na današnji seji pod predsedstvom Mijata Sukovića v zvezi z izvajanjem zakona o plačevanju s konvertibilnimi devizami sprejel sklep, po katerem so organizacije združenega dela in druge družbeno-pravne osebe dolžne odvajati pet odstotkov svojega deviznega dotoka na posoben račun Narodne banke Jugoslavije. Ta sredstva bodo namenjena začasni prodaji deviz pooblaščenim bankam, ki ne morejo pravočasno poravnati svojih obveznosti. Ta sklep ne velja za devizno varčevanje občanov.

Dr. bi preprečili nepotrebno zadrževanje blaga v skladiščih zvezne carinske uprave, pa tudi uvoz blaga brez potrebne dokumentacije, je ZIS sprejel sklep, po katerem so organizacije združenega dela dolžne pos

